

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

B 772,507

**SURAT-SURAT PERDJANDJIAN ANTARA KESULTANAN
BANDJARMASIN DENGAN PEMERINTAHAN-PEMERINTAH-
AN V.O.C., BATAAFSE REPUBLIK, INGGERIS DAN HINDIA-
BELANDA 1635 — 1860.**

DITJETAK OLEH P.N. EKA GRAFIKA - 0515/X - 65.

Surat-surat Perdjangdjan

ANTARA

Kesultanan Bandjarmasin

DENGAN

Pemerintahan² V.O.C., Bataafse Republik,

Inggeris dan Hindia – Belanda

1635 – 1860

Diterbitkan oleh :

**ARSIP NASIONAL REPUBLIK INDONESIA
KOMPARTIMEN PERHUBUNGAN DENGAN RAKJAT**

DJAKARTA

1 9 6 5

38

1871

1872

1873

1874

7-10-83, 10-14-83

PRAKATA.

Alas-dasar mutlak daripada perikehidupan kebangsaan kita dibidang kebudayaan bersifat tunggal : **berkepribadian Indonesia**. Pendjadjahan selama tiga setengah abad tidak dapat melenjapkan kepribadian kita sebagai bangsa Indonesia. Djustru untuk melenjapkan tabir-halimun-mitos kebesaran Belanda sebagai pendjadjah maka Arsip Nasional Republik Indonesia menjadikan sumber-sumber sedjarah dari masa pendjadjahan.

Penerbitan pertama ialah :

Surat-surat Perdjangjian antara keradjaan-keradjaan Bali-Lombok dan Pemerintah Hindia-Belanda. 1841 s/d 1938.

Djilid kedua daripada rangkaian penerbitan itu adalah :

Surat-surat Perdjangjian antara kesultanan Bandjarmasin dengan pemerintahan-pemerintahan V.O.C., Bataafse Republk, Inggris dan Hindia-Belanda 1635-1860.

Kumpulan Surat-surat perdjangjian jang pernah diterbitkan jaitu dalam :

1. Dagh-Register int Casteel Batavia vant passeerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India (1624-1682) oleh J.E. Heeres, H.T. Colenbrander, J.A.v.d. Chijs, J. de Hullu. F. de Haan, W. Fruin -Mees. 22 djilid : 1871-1931.
2. Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië Verzameling van onuitgegeven stukken uit het Koloniaal Archief (1595-1811) oleh J.K.J. de Jonge, M.L. van Deventer, J.E. Heeres, P.A. Tiele, 13 djilid mengenai pulau Djawa dan 3 djilid tentang luar Djawa. 1862-1895.
3. Corpus Diplomaticum Neerlandico-Indicum. Verzameling van politieke contracten en verdere verdragen door de Nederlanders in het Oosten gesloten (1590-1790) oleh J.E. Heeres. F.W. Stapel. 6 djilid. 1931-1955.

hanja menjadikan teks Bahasa Belanda.

Dalam penerbitan Arsip Nasional R.I. ini diusahakan untuk mem- -

persembahkan teks Bahasa Melaju-Bandjar dengan teks Bahasa Belanda. Dengan demikian dapatlah diadakan penelitian jang sebaik-baiknya.

Surat-surat perdjandjian tentang Bandjarmasin didapatkan dalam tumpukan naskah-naskah jang tidak terurus. Naskah-naskah tersebut sebahagian sudah rusak sehingga transkripsi daripadanya sering menimbulkan kesukaran.

Adapun penjadjian-edisi naskah-naskah terasa kurang memenuhi sjarat-sjarat-ilmijah, terutama disebabkan oleh kekurangan tenaga-ahli. Penjusunan daftar serta tjatatan-tjatatan ilmiah terpaksa ditanggihkan untuk mempertjepat penerbitan ini.

Kesukaran-teknis jang sangat mempengaruhi udjud maupun nilai Himpunan Surat Perdjandjian ini ialah, bahwa kemampuan pertjetakan mengenai teks bahasa Belanda terbatas djua. Salah-tjetak dan salah-salah apapun djuga semoga dimaaklumi dan dimaafkan.

Maka Arsip Nasional R.I. memberanikan diri sekalipun dengan 100¹ matjam kekurangan dan kesalahan untuk mempersembahkan Surat-surat Perdjandjian antara kesultanan Bandjarmasin dengan pemerintahan-pemerintahan V.O.C., Bataafse Republik, Inggeris dan Hindia-Belanda 1635-1860 khusus karena hadjat untuk ikut-serta dalam perdjoangan Penulisan Sedjarah Nasional jang sebenarnja.

Sewadjarnjalah apabila seiring dengan prakata ini Arsip Nasional R.I. menjatakan rasa-terima-kasih serta penghargaan jang setinggi-tingginya atas segala sesuatu sehingga penerbitan ini mungkin terdjadi kepada :

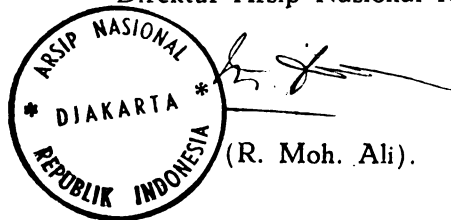
1. J.M. Prof. Dr. H. Roeslan Abdulgani Menteri Koordinator Kompartimen Perhubungan Dengan Rakjat jang senantiasa memberikan bimbingannya.
2. Kolonel R. Sutopo Sekertaris Menteri Koordinator Kompartimen Perhubungan Dengan Rakjat jang senantiasa berusaha agar penerbitan ini mendjadi udjud-njata.
3. Drs. Abdulhadi Abubakar jang sebagai ahli ilmu-kearsipan menjusun kembali naskah-naskah.
4. R. Poernadi Poerbatjaraka S.H. jang melengkapkan naskah-naskah dalam bentuk hukum-negara internasional.
5. Drs. Moh. Idwar Saleh jang membuat transkripsi.
6. M. Soendojo Wirjowinoto, drs. R. Noer Hadi Magetsari dan dra. Soemarti Soekartono jang menjelenggarakan koreksi „proefdruk” hingga selesai.

7. C.V. Bhratara jang melaksanakan penerbitan ini dengan penuh risiko.

Semoga sumbangsih Arsip Nasional R.I. jang bersahadja ini bermanfaat djua dalam perdjoangan Bangsa Indonesia untuk menegakkan dunia-baru di Indonesia maupun didunia umat manusia seluruhnja. Bagaimanapun djua kitab ini dipersembahkan dengan do'a dan harapan semoga dalam tjetakan kedua seluruh kekurangan dan kesalahan dapat diperbaiki.

Djakarta, 10 Nopember 1964

Direktur Arsip Nasional R.I.

DAFTAR ISI

PRAKATA		V
PERDJANDJIAN² ANTARA KERADJAAN BANDJARMASIN DENGAN V.O.C.		
I.	CONTRACT 4 SEPT. 1635	1
II.	ACCOORD 18 DEC. 1660	4
III.	ARTICULEN VAN ACCOORD 2 JUNI 1661 ..	6
IV.	TRANSLAAT CONTRACT 1664	9
V.	CONTRACT 26 OCT. 1733	12
VI.	INSRUCTIE TOT NARIGT 3 MARET 1747 ..	13
VII.	1. VERNIEUWD CONTRACT 18 MEI 1747 (BELANDA MELAJU)	
	2. SEPARATE ARTICULEN (BELANDA SADJA)	33
VIII.	1. ACTE VAN RENOVATIE 20 OCTOBER 1756 (BELANDA MELAJU) 2. SEPARAAT ARTICUL OP HET ZELVE (BELANDA MELAJU)	
		46
IX.	ACTE VAN ONDERWERPING 27 OKTOBER 1756 (BELANDA MELAJU)	69
X.	ACTE VAN AFSTAND 13 AUG. 1787	79
VIII		

XI.	TRACTAAT 13 AUGUSTUS 1787 (BELANDA MELAJU)	90
XII.	PROCLAMATIE 1 OCTOBER 1787	122
XIII.	SEP. ARTICUL OP HET TRACTAAT VAN 13 AUG. 1787 — 22 APRIL 1789	132
XIV.	CONTRACT 6 JULI 1797	136
XV.	ACTE V. RENOVATIE 19 APRIL 1802	157
XVI.	ACTE VAN HOMAGE 19 APRIL 1802	164
	PERDJANDJIAN² ANTAR KERADJAAN BANDJARMASIN DENGAN BATAAFSCHE V.O.C.	
XVII.	ACTE VAN RENOVATIE EN PROLONGATIE DER CONTRACTEN EN VERBONDEN GESLOTEN TUSSCHEN DE DOOLUCHTIGE BATAAFSCHE INDISCHE COMPAGNIE ENZIJN HOOGHEID SOLEIMAN ALMOH TAMMIT ALALAH SULTAN VAN HET KONINGRIJK BANDJERMASING GED. 11 AUG. 1806	170
XVIII.	ACTE VAN HOMAGE AAN ZIJN HOOG EDELHEID DEN HOOG EDELN GESTRENGEN HEERE ALBERTUS HENRICUS WIESE GOU- VERNEUR GENERAL VAN BATAAFSCH INDIE AFGELEGD DOOR SOLEIMAN ALMOH TAMMIT ALALAH SULTAN VAN HET KONINGRIJK BANJERMASING	184
	PERDJANDJIAN² ANTAR KERADJAAN BANDJARMASIN DENGAN PEM. INGGERIS	
XIX.	ARSCHIFT VAN HET DEN SULTHAN VAN BANDJARMASIN 1 OKTOBER 1812	189

PERDJANDJIAN: ANTAR KERADJAAN BANDJARMASIN DENGAN PEM. HINDIA BELANDA

XX.	CONTRACT MET DE SULTAN BANDJARMASIN D.d. 1 JANUARI 1817	196
XXI.	ALTERATIE EN AMPLIATIE OP HET CONTRACT MET DEN SULTAN VAN BANDJARMASIN VAN 1 JANUARI 1817	214
XXII.	CONTRACT MET DEN SULTAN VAN BANDJERMASIN 4 MEI 1826	223
XXIII.	AMPLIATIE EN VERKLARING OP HET CON- TRACT MET DEN SULTAN VAN BANDJAR- MASIN 18 MARET 1845	248
XXIV.	OVEREENKOMST MET DEN SULTAN VAN BANDJERMASIN TOT BEPALING DER GREN- ZEN VAN DE CONCESSIE TOT ONTGINNING STEENKOLENMIJNEN GEND BANJOERANG VAN 30 APRIL 1856	254
XXV.	ACTE VAN BEEDIGING VAN DEN RIJKBES- TIERDER VAN BANDJARMASIN, PANGERAN HIDAJAT OELLAH OP 9 OCTOBER 1856	258
	PROCLAMATIE	264
	SURAT BEPERNJATAAN	268
	PETA BANDJARMASIN	274

I

CONTRACT 4 SEPT. 1635

SALINAN

Contract wegens d'E. Comp. met die van
Martapoera gemaect.

Ick **Retnadij Ratja** alias **Codia Babouw Sabandar** des Konings van **Banjermassin** in **Martapoera** naar **Batavia** expresselijk als ambassadeur door Zijne Majt^t afgesonden, omme aen den Heeren Gouverneur Generael, ende Raden van Indiën daer residerende, van wegen Zijne Majt^t te belooven om merckelijke redenen, dat er geenens peper in de landen van **Banjermassingk** en zal verkocht, veel min uijtgevoert worden, zoo lange als gemelte heeren Staten Generael, ende Raden van Indien eenige nederland^r te **Martapoera** aen landt sullen houden ofte dat daer ofte tot **Banjermassin** eenig schip, jacht, fregat, ofte chaloup van de welgemelte heeren Staten Generael, ende Raden van Indien mochten wesen, bekomme mits desen opt versoeck van mijnen koninck, ende voor deszelfs rekeninge te borge, ende opleveringe van peper wel ende tot mijn vergenoegen ontfangen te hebben, uijt handen van **Bencon**, overste der Bataviasche Chinesen ende **Iancong** Chinees Coopman in pitjens ofte Javaens gelt, de waerde van drie duysent realen van achten, die daer vooren haere betalinge van den Nederlandschen Directeur Generael ontfangen sullen, welcke somme van drie duisent realen van achten, Ick **Retnady Ratja** alias **Godja Babouw** beloove uijt den naeme van mijnen Coninck voorn^t als van hem daertoe geautoriscert sijnde te doen betalen aen de Gecom^{de} van de Nederlandsche Oost Indische Comp^{le} in **Martapoera** residerende, met de eerste peper van dit jegenswoordige saijsoen ofte moesson in dese maend September ende d' aen volgende maend October rijp vallende, ende dat tegen den geaccoordeerden ende vastgeraemden prijs voor jegenwoordige ende toekomende van vijf realen van achten 't picol, ofte de 35 martapourse gantangs, bedragende deze schuld van 3000 R^s 600 pic^s peper, alles onder expresse conditie, ende verbandt hier voren gemelt, dat den geseijden mijnen Koninck (volgens zijne solemneele beloften) aen niemand anders, als die van de Nederlandsche Oost Indische Compagnie uijt zijn land, ende onder zijn

gebiet peper sal vercoopen, laten vercoopen noch vervoeren, soo lange de voor^s Comp^s volck, schip ofte jacht tot **Banjermassingk** zij hebbende, des zal ick onderg^t de geseijde pitjens, ende de verdere Coopmanschap-
pen voor rekeninge van mijnen koninck alhier opgekocht, vermogen te laden in des Comp^s schip ofte scheepen, omme deselve tol-ende-vracht vrij in **Martapoura** over te voeren, ende aen meergemelte mijnen koninck aldaer te behandigen, ofte omme zijne ordre daarmede naer te koomen, in teecken der waerheijd, ende omme dit contract te voldoen, hebbe dit geschrift met mijnen naem ende gewoonlijk handteecken onderschreven.

Actum in 't Casteel **Batavia** desen 4 Septr A^o 1635.
onderstond. In kennisse van ons, was getekent **Henrick Bouwer, Antonio van Diemen, Jan van der Burgh, Steven Barentz.**

II

ACCOORD 18 DEC. 1660

SALINAN

Accoordt gemaect bij den Gouverneur Generael ende raden van **India**, met de gesanten van **Martapoura** den 18 en December Anno 1660.

Alsoo hier tot **Batavia** verscheenen zijn **SaraDoeta Ponbanal, Lasmita** ende **Trafael**, gesanten van den pangoran Ratou van't landt van **Martapoura**, om met den Gouverneur Generael ende de raden van **India** af te maecken het different tussen de Comp^e en het voorsz. landt van **Martapoura**, open gebleven wegen de schade die de gemelte Comp^e ende hare onderdanen A^o 1638 in Martapoura hebben geleden ende die de Gouverneur Generael en Raden van India begroot hadden op een Somme van 50 " realen van achten soo is heden tussen de gemelte Gouverneur Generael en raden van India ter eenre, ende de hoochgeachte gesanten van den pangeran Ratou van Martapoera ter anderen Zijde, op approbatie ende believen van de gemelte pangeran, overeengekomen ende verdragen, dat de voorsz: Comp^e ende hare onderdanen soo Nederlanders als Chinesen ende andere natie in vergoedingh van de voorsz: schade, voortaan in Martapoura voor 't aenbrengen ende uitvoeren harer coopmanschappen ende waren niet meer en sullen betalen dan 5 ten hondert eens sonder meer, in plaets van seven ten hondert, die bij 't contract jongst in Martapoura gemaect, tussen de gemelte pangoran ende den coopman Dirck van Lier bedongen sijn geweest, ende daermede sal dan de voorsz: pretentie van 50 " doot en afgedaan wezen; tot bevestingh hebben de Gouverneur Generael en raden van India ter eenre ende de gemelte gesanten van den pangoran van Martapoura ter andere zijde, dese acte met haer handen onderteeckent.

In't Casteel Batavia, datum als vooren. Onderstont en was geteeckent
Joan Maetsuijker, Carel Hartsinck, A. van Outshoorn, Nicolaes Verburch, Dirck Jansz. Steur.
Lager: Pr. Marville Sec^s.

III

ARTICULEN VAN ACCOORD 2 JUNI 1661

SALINAN

Articulen van accoord en vaste Vrientschap aengegaen tusschen den pangeran Ratou tot Martapoura ende den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende de raden van India tot Batavia, onder dato 2e Junij 1661 op f° 310 in 't Batavias dagregister ingeschreven, als volcht.

Ten eersten is geaccordeert en overeengekomen, dat alle de peper die op Banjermassing valt alleen aende Comp^e zalgelevert ende nergens heen anders mogen vervcert worden als door de gesanten der koningen ofte datse die van Banjermassing selfs tot Batavia oftot Malacca brengen.

Ten tweeden is ter een vaste prijs overde peper gestelt, hondert en tachtigh gantanghs voor een teijl gout, ofte 16 realen of andere koopmanschappen tot die weerdije op dese maniere te sullen continueren dat niet meer verandert sal werden.

Ten derden is verdragen en toegestaen koopmanschappen te mogen drijven tot Martapoura, het zij met schip, ofte een logie te maken doch alleen tot Martapoura ende niet in out Banjermassingh ofte elders anders.

Ten vierden is vastgesteld dat voor het in en uitvoeren der koopmans: betaelt sal werden 5 ten 100 voor tol, volgens het out gebruijck sonder, verandering.

Ten vijfden soo der iemand vande ondersaten der E. Comp^e ergens aen schuldich bevonden mochte worden, dat den Pangeran Ratoe hem niet sal mogen straffen, maer dat hij die aen 't opperhoofd die tot Martapoura resideert, sal moeten overleveren.

Ten sesden bij aldien iemand van't volck der Comp^e weggelopen sal zijn, hetzij vrije lieden ofte lijfeijgenen tot Martapoura ofte elders anders, den pangeran ratoe zal die den geenen die hen sal komen te krijgen niet laten volgen, maer overleveren aen't opperhoofd tot Martapoura.

Ten seveden sal het opperhoofd, die tot Martapoura is, in continuele bescherminge van den pangeran Ratoe gerustig, en van groot ofte klein ongemoeijt blijven opdat alsoo de beschreven articulen van't accoord naegekomen: werden.

Beshreven op Dingsdag den 18^{en} dag der 12^e mane.

IV

TRANSLAAT CONTRACT 1664

SALINAN

BANJERMASSING

A°. 1664

N°. 12

Translaet Contract met den pangiran
Surjanata in banzjarmasch
Ingegaen

Tan Eersten soo heeft den Cap: moor dee Gouverneur generael Joan Maetsuijker met den pangiran Ratu op banjar-masch een contract ingegaen hetwelk den pangiran Surjanata prince in banjar-masch in alle delen nakomen sal, en is om alles aen de Compe te vercopen sonder te vermogen eenige vercoopinge tedoen aen eenige andere natiën dan bansjarsen, dewelke met haer peper selver naer batavia of malacca mogen gaen.

2. het 2de articul, soo is ook bij Contract besloten, dat men voor hondert entechtigh gantangs peper betalen sal een tahlil gout ofte Coopmanschappen, sijnde de teil gereekent tegen 16 realen of wel incoopmansz: eenige Cleetjes.
3. het 3. articul, is geaccordeert te mogen negotieren in martapoura of banjar-masch, 'tsij in een schip of in een logie die se daer soude mogen stichten.
4. het 4. articul, is geaccordeert wegens den thol, dat de Compe vijf gantangs ten hondert sal betalen soo wel in't in als uitvoeren, sonder dater in dit veraccordeerde iet verandert sal werden.
5. het 5. articul, soo der Eenige hollanderen jet mogten komen te misdoen soo en sal den Coning, haer daer over niet te recht stellen en straffen, maer aen de Compe over leveren, ofte aen't opperhoofd van banjer selver soo der een mogt zijn.
6. het 6. articul, soo der Eenig slaef of lijfeijgen van de

Comp^e naer of in banjar, of martapoera komt wegte lopen
soo sal den Coning deselve, soo hij hem bekomen kan aen
de Comp^e overleveren.

7. het 7. articul, en moet den koning het opperhoofd dewelke
of in bansjar of in het lant van martapoera mogt zijn,
protegeeren en beschermen sonder dat soo wel groten als
kleijnen hem Eenige molestie aendoen.

Den tijt wanneer dit accord gesz. is, is op een vrijdag den 15!
dag van de maent Safar in't Jaer B.

voon't nasien
Meurs

Accordeert
J.E. Jordens
E.G. Clercq.

V

CONTRACT 26 OCT. 1733

SALINAN

Contract gemaakt en gesloten door den Koning **Dachmet Door** en den pangerang **Souria delaga**, regeerders en in heerlijkheit zijn verheeven in het Coninkrijk **Banjermassing** met hare vrienden, de opperhoofden van de generale g'octroijeerde nederlandsche oost indische Comp. den Coopman **Christoffel Demarre** en ondercoopman **David Brouwer**, sijnde tot het sluijten deser g'authoriseert door den Gouverneur Generaal en de Raden van India tot Bat^a.

Articul 1.

Den Koning en Pangerang regeerders van deesen landen, be-
looven altoos met de E. Compagnie in vriendschap te leven,
en haare onderdaenen de volgende beveelen te doen verstaan
en tot die gehoorszaamheit deselve te constringeeren, ook dat
dit contract bij alle hare nazaten sal werden geobserveert, en
tot Ewig geheugen hetzelve in koper laten snijden tot een
eeuwige memorie van onvergankelijkheit.

2.

De Compagnie sal jaarlijks soo veel jonken hier ten handel tot
het verkoopen van Chineese waren moeten tollereeren als na
dit Coninkrijk off rivier wille stevenen.

3.

Een jonk off wankang sal door de Compagnie moeten worden
getollereerd dat deselve tot zijn volle lading van de banjareezen
peper inkoopt, maar geen meer.

4

Wanneer de jonk of wankang die gepermitteert is peper in te
koopen, binnen dese rivier niet vollade soude kunnen werden,
uijt vreesse van niet sonder gevaar buijten dese rivier te gera-
ken, sal deselve het resteerende sijner lading, mogen met gon-
tings off andere inlandsche vaertuigen na buijten brengen, om
voor de bank hetzelve te kunnen innemen.

5.

Tot voorkoming van alle sluijkerije sal aan het opperhoofd van de Comp^e, wanneer men peper na bujten sal brengen aan de jonk of wakang, eerst kennis moeten worden gegeven; aan het opperhoofd van de Compagnie dat die peper voor de gepermitteerde wakang is, die dan volgens zijn goedvinden een of twee van zijn manschappen daar sal opsetten om te sien dat dien aan geene andere vaartuijgen werd overgegeven als aan degeene die tot den peperhandel is getollereert geworden.

6.

Ook sal de Comp^e vrij staan een vaertuijg tot brandwagt te leggen bij den jonk die tot den peperhandel gepermitteert werd om te sien dat deselve in off bujten desen rivier geen peper aan zijn medemakkers off anderen overgeeft, t'sij onder wat pretext het soude mogen sijn, sulx niet te mogen geschiede.

7.

Wanneer iemand in gontings, wankangs, off andere vaartuijgen die gesloten sijn en waarmede men peper soude kunnen vervoeren buiten en behalve de wakang die jaarlijks moet gepermitteert worden, eenige peper laad, soo sal het opperhoofd van de Comp^e de cabandhaar van **Tatas** bij hem doen roepen en ten overstaan van deselve de peper uit die vaartuijgen haalen, confisceeren, weegen en gedeelt werden Een helft aan den Coning voor de gecontracteerde prijs te betalen en de andere helft voor de Compagnie.

8.

Wanneer den Sabandhaar van **Tatas** off den geene die uijt 's Conings naam op **Tatas** is gesteld, bij het opperhoofd van de Compagnie geroepen werd over saaken die geen uijststel nog wagte kenne veele, en hij aenstonds niet verschijnt, soo sal volgens goedvinden van het opperhoofd Compagnies dienaar het alleen mogen verrigten, en het van dien selve effect sijn sal off Konings volkeren daar waren present geweest om door uijststelle en te moete wagte voor te komen dat geen sluijkerije passeeren, dat anders ligtelijk soude kenne gebeuren.

9.

Voorts sal de Comp^e alle de peper werden gebragt die in dit coninkrijk werd bevonden het pikol off 125 ponden tegen 4½ Spaanse reaal, soo voor den peper als 's Conings tol en geen meerder off minder prijs te sulle mogen bedingen dan boven gesteld.

10.

De Compagnie sal verplicht zijn ook alle de peper die deese landen voortbrengen tot de gestelde prijs van 4½ reaal het picol off 125 ponden te moeten aannemen, sonder eenige om haar stoffigheid af te wijzen.

11.

Men sal aan de comp. drooge en goede peper moeten brengen en de natte sal mogen worden uitgelegd en eerst gedroogt werden eer men die behoeft in te slaan..

12.

Sand, steen of diergelijke dinge die buijten de stoff van peper zijn, sal de compagnie niet behoeven in te slaan voor en aler den peper is van alle het geene gesuivert dat hem heeft, maar schil, bast, off het gene den peper selfs van hem geeft, sal men moeten inweegen soo het gebragt werd, sonder van eenige suiivering te spreken.

13.

De comp: sal gehouden zijn wanneer hier een logie off pagger heeft gemaakt off met scheepen en sloepen is liggende, dit land en volkeren op versoek van den Coning en pangerang te assisteren, wanneer van buijten off in dese rivier eenige vijantlijkheden werd gepleegt, sonder de ongelden door de Comp^e gedaan sal behoeven door den Koning te werden gerestitueert, maar sulx voor 's Comps reekg te moeten blijven.

14.

De banjareesen, t'sij wie het soude moge weesen, sulle de die-naaren van de Comp. ongehindert laten en geen de minste molesten aandoen off sodanige die Eenige Compagnies dienaaren off onderhorige aandoen besteelen, off andere onordentelijkhe-

den teegen deselve pleegen, sullen mogen worden opgepakt en bij de Comp^{le} soo lang bewaart tot Sabandhar off degeen die in dese negorij daartoe is gesteld en geroepen, wanneer dien quaatdoender daaraan sal moeten werden overgegeven, om volgens de wette dezès lands door den Koning gestraft te werden over zijne begane faute.

15.

De dienaaren en onderhoorige van de Compagnie sulle de banjareesen en alle onderhoorige van den Sulthan geen de minste molesten nog haar met dreijginge goederen affdwingen off moeilijkheeden aan doen der overtreeder die sulx aanvangt sal door 's Konings volkeren mogen werden opgepakt en aan het opperhoofd ten eerste overgegeven, die de sulke over sijne begane quaat na merite zal straffen.

16.

Wanneer eenige banjarees off andere onderhoorige van de Coning op de plaats quam daar Compagnies dienaaren logeeren en wilde amok speelen sal men de sodanige daarvan afhouden en sien sulx te beletten, des mogelijk sijnde, maar anders sal het de dienaren en wel voornamentlijk de schiltwagten die op haar posten staan de codanige te mogen met geweld tegen gaan met het gebruik van zijr: geweer, en den geweldpleger daardoor dood off doodelijk gequest werdende sal men daar den Sabandhaar kennis van geven, sonder verdere verantwoording te doen, sodanig ook behandeld sal worden de Hollanders wanneer die bij de Banjareese ook sodanig quaat pleege en gequest rakende sal daar ook geene navraage over sijn.

17.

Wanneer Eenige Engelse, franse, portugeese of andere Europesche natie hier ten handel komen, soo sal den Koning en Pangerang haar moeten afwijzen en segge sij geen goederen hier kunnen bemagtigen, met die expressie deselve aanstonds moeten vertrekken, sonder hier iets te mogen verkopen off koopen.

18.

Den Koning en Pangeran geven aan de Compagnie tot voortsetting van den handel de keus wat grond sij het bequaamste

oordeelen om op te wonen, sijnde twee plaatsen hier in desen nog vrij daartoe aangewesen, het eene waerop men sedert het jaar 1727 al heeft gewoond en het andere gelegen een weijnig lager op de benede hoek van de eerste dwarsspruijt, daar men mede door de negorij oud Banjer na de groote spruijt vaart, welk een van beide door de Comp: ken genomen en gebruikt werden.

19.

De Compe sal op den grond die het beste g'oordeelt werd tot gebruik een logie off pagger mogen maken, na sulk goedgevonden werd, dan wel met schepen jaarlijks eene besending doen, so als men sedt het jaar 1727 al gedaan heeft, sonder dat men genootsaakt sal zijn een pagger of vastigheijt te bouwen, t' geen in het geheel aan het goetvinden van den Gouverneur Generael en de raden van India blijft gerefereert.

Aldus gecontracteert in de negorij **Cajutange** gelegen in t' Coningrijk **Banjermassing** den 26 October 1733.

Voor 't nazien
(w.g.) Meurs.

Accordeert
(W.g.) J.E. Jordens
E.G. Clercq

Instructie tot naricht van den
Oppercoopman Steven Marcus van
der Heijde en die van den Raad
der Commissie na Banjermassing.

Remarques Als men aanmerkt dat het de vijfde maal is in minder
over de her- als Negentig Jaar dat men thans de vaart met onse
haalde vaart op scheepen op Banjermassing na eene interruptie van
Banjermassing eenige Jaaren, weder aan de gang zoekt te brengen,
soo vraagt men niet sonder redenen, na de oorsaak
van so veele herhaalde tentamina na so iteratie op-
gevingen;

de motieven Dit is te meer te verwonderen als men aanmerkt dat
daarvan eenerley en deselve motieven altoos soo wel tot het
eene als andere hebben aanleyding gegeven, tot de
opbrake, om dat de vaart met sComp^s Scheepen op die
plaats lastig viel en weijnig voordeel gaff tot de her-
vatting, omdat men eene so na bij gelegene handel
plaats om veele redenen niet g'abondonneert konde
laten en men sonder besendinge met sCompagnies
Scheepen de bedoelde Communicatie met deselve niet
konde openhouden. Soo was het in den Jaare 1659 en
1678, 1711 en 1726. Soo is het nog daar meede gelee-
gen, en dewijl hier meede dan ook reeds afgeschetst is
't oogmerk uwer afsendinge, soo sal het niet ondienstig
zijn hier van de oorsprong wat dieper op te delven.

Alhoewel de landen van Borneo's zijld oosterdeel bij
de situatie, de den brief van de Generaal en Raden aan de Banjer-
landen en niet massingse Regenten van den 18^e Ianuarij 1682 het
soo seer de Landschap Haleij genoemt, niet uijt leveren, het geen
producten voor de Nederlandsche Maatschappij niet soude kunnen
de Comp var missen, gelijk peper, bezoan, diamant, Rottang, goud,
ouds van be- en andere producten van veel en weijnig aangeleegent-
lang oordeelt. heid, soo maakt dog haare situatie deselve van de uijt-
erste opmerking, voor het interest van de Compagnie,

dewelke daarom ook van de eerste beginselen haarer vesting, deese gewesten of martapoera en Banjermassing, niet onbesogt heeft gelaaten, en Sij moet daar al seer vroeg in handel zijn geweest, als men den Generaal en Raden bij die brief van 1682 hoort seggen, dat het bij na Hondert Jaar was, dat men met haar verkeert hadde.

derde vaart Dit is seker, dat volgens de Instructie van den 31e
daarom schoon Julij 1711 de of ter hervatting onser vaart op die plaat-
ongelukkig her- sen, in de Jaare 1660, waar of de redenen vermeldt zijn
vat bij Resolutie van den 7^e Maart 1659 en bij de Generale
missive na Nederland van den 16^e Xber 1659 geprodu-
ceert is geworden, van eene tweemalige ruine onser
Etablissements in die quartieren, waer of de laatste is
voorgevallen in A^o 1738 en dat men ook al seer vroeg
aldaar aan de wal is geweest, Ja zelfs al voor dat deese
hooftplaatse in den Jaare 1619 aan de Comp^e overging
en tot de hoofd zetel van sComp^s handel en mogent-
heid in Indien gedespecieert wierd.

Om de aange- Het is ook niet te verwonderen dat men sig selven
leegentheid aan die plaatse heeft laten geleege leggen, dewijl
dier plaatse en desselvs producten nogal notabel zijn, hoe seer ook niet
't voordeel aan die plaatsen alleen eijgen, gelijk de peper, het goud
en de diamanten, waar door dat Land ook altoos van
allerlij natien besogt is geweest, en hoe seer men ook
hoort klagen over de weijnige voordeelen die de vaart
op die plaatse van tijd tot tijd gegeven heeft, zoo vind
men nogtans nergens aangeteckend een overtuigend
bewijs, dat deese onprofijtelijkheid niet te verbeteren
is, ook nergens gedecideert, of die onvoordeeligheid
niet in der daad nog zo profijtelijk was dan uijt geheel
daar op niet te vaeren. Dit laatste, ook voor al in Cog-
sideratie komende, na dat men hier ter plaatse begree-
pen hadde het hoofd Comptoir van de Comp^e, dus haer
intrest mede bragte, Banjermassing als een riale Coop
of handel plaatse aan te sien, soo is te verwonderen:
Contrarie re- dat deese genoegsaam in het oog lopende reden om
denen nopens altoos daar een wakend oog te houden heeft moeten
het Staaken die
besending zijn
onvoldoende

agter staan en dat wel soo veelmaals na den anderen, voor de besuijniging der kosten, dan wel het ongerief en de onprofijtelijkheid dier besending, waar door men A^o 1667, 1679, 1713 daar van weder heeft afgesien, om welkers wille ook na gedagten en soo veel men bij de papieren kan nagaan, 't sedert 1736 derwaards geen schip weder gesonden is.

En 't daarmee- Want alschoon men telkens, bij het steken laeten dier
de bedoeld besendingen in voorige tijden, gesogt en sig voorge-
oogmerk viel steld hadde: dat den aanbreng van de peper, het voor-
ook vrugteloos naamste om die men de Banjermassingse producten
uijt. aan sogt, soude voortgaan, door de inlandsche vaart

om andere van tusschen Banjer en Batavia, soo is men steeds daar
daar te houden omtrent te leur gestelt, en die vaart heeft gaande weg
moest de vaart weder afgenomen, na dat die van andere natien, soo
alleen gefre- wel van Europeese als Chineesen, op Banjer^s weder
quenteerd wor- toenam, soo dra men met onse besending opgehouden
den. hadde, het welke dan teffens, hadde moeten bewijzen:
dat Banjer niet alleen om den handel die daar te drij-

ven was, maar veel meer om andere van daar te hou-
den, sonder intermissie aan onse zijde had moeten be-
sogt en bewaart werden, wilde men niet telkens weder
andere aldaar sien: Eerstelijk Engelsche, die alvroeg
daar om heen sworven van tijd tot tijd haaren kans
waarnemen; Portugeese, die door de vaart van Macao
op Maonse en dese Zuyder Eijland, de peper van dit
landschap magtig wierden en naer die Stad en elders
vervoerden en Chineesen, die van tijd tot tijd almede
met hare Jonken direct derwaards gingen, en die vaart
meede alvroeg gefrequiteert hebben, waar bij in dee-
se latere tijden ook gekoomen zijn fransche particu-
liere scheepjes, en wie weet hoe veel andere swervers,
dewelke in alle opsigten nadeelig zijn aan de Neder-
landsche Comp^e en haaren handel in deese quartieren.

Het eertijds ook Het is dan te onbegrijpelijker, dat men so dikwils we-
sodanig begre- der de baan open gelaten heeft, voor sool veel vreemde
pen en Exclu- besoeikers als uijt de verlating voorwaards opegenoemt
sive Contract komt te blijken, wanneer men aanmerkt dat al bij de
met de Banjer- voorgeciteerde missive na Nederland van Desember

massing daar-
om gesloten.

1659 en door gaans bij de volgende papieren werd aan-
gedrongen, op de aangelegenheid dier plaatse en be-
kent dat de Comp^e daar altoos een oog in 't Zeijl be-
hoorde te houden, dat er andere sig niet vast maakten,
en dat men ook eeven daarom van tijd tot tijd heeft
gesogt, die volkeren door een Exclusief Contract aan
sig te verbinden, gelijk omtrent Martapoera in de Jaare
1660 en met Banjermassing A° 1664 reusscerde, onder
goede conditien als uijt de Copijen daar van tot UE-
narigt hier nevens-leggende, komt te blijken, in welken
tijd de besending wierd voortgeset tot A° 1667, dat
men volgens de redenen die men daar afgegeeven vind,
bij missive na Nederland van den 25 January 1667 om
het slegte succes dier reijse, deselve heeft laete stil-
staan, voor eene tijd, en andermaal begonnen hebbende
daarop te vaeren in A° 1678 is men wederom kort daar
op of A° 1679 daar meede uijt gescheijden, meenende
dat het met de open gestelde vaart in A° 1679 gelijk
de instructie van den Jaare 1711 segt, wel te stellen
soude sijn om de peper te bekoomen, hoe seer men sig

door die volken
verbroken en
aan ons de oor-
saakt toege-
schreeven.

ook daar omtrent misgist heeft gevonden, want het
blijkt uijt het vervolg dier geschiedenis, dat de Engel-
schen om welkers verder gaande tentamina bij de ver-
nieuwinge haerer oost-indische Compagnie, men het
gemelde contract van 1664 door den koopman Hurd
hadde laten sluijten, soo als te sien is uijt de brief na
Nederland van 23^e Decr 1664 van deese onse groote
Suijnigheit om niet op Banjermassing te blijven vaeren,
en schoon ook sonder veel profijt egter door onse Fre-
quentatie andere van daan te houden, waar toe men in
den Jaare 1681 door die volkeren selfs weder wierd
aangesogt, uijtwijsens de brieven deser regeering na
derwaards van den 18 Januarij 23^e febr: 1682 sig soo
wel hebben weten te bedienen, dat sij na veele her-
haalde bezoeken eijndelijk in den Jaare 1698 de koop
eens wierden met die volkeren en deese, onaangesien

Aan de Engel-
sche een vrije
Negotie en Es-
tablissement

ons veel ouder Exclusief Contract, aan de Engelsche
de vrijheid van de Negotie en het maken van een eta-
blissement, met den Provintien selfs handel toestonden
voor 3 Reaalen Spaans het picul, en hoe verre sij daer

toegestaan. op haare wijd uijt sijnde projecten omtrent Banjer hebben gebouwt, kan het rapport van den onderkoopman Wolff van den 18e Julij 1707 aantoonen, niet minder behelsende dan een voornemen om daar ter plaatse te maken een Hoofd Comptoir voor haaren handel in het Van daar we- ooster deel van India, tot dat in het selfde Jaar 1707 haar der verdreven Etablissement afgeloopen wierd, bij de Banjareesen, en wij aange- om redenen en in dier voegen als twee andere Rapporten van gem^e Wolff bij dato 31^e Julij en den Chinees- sogt. Solienko onder den 12^e Augs 1707 UwE: teevens kan

toonen, en sij Engelsche het daar na, met besending van tijd tot tijd derwaards te doen, hebben afgesien, gelijk onse Scheepen na iterative aansoeking der Banjareesen, A^o 1711 en 1712 weder aldaar verscheenen zijn, na dat men ruim dertig Jaaren van die vaart hadde afgesien, soo als de Resolutie van den 22^e Augs 1704 bewijst, dat de Banjarreesen niet nagelaten hebben ook selfs, ten tijde de Engelsche aldaar het hoek genoegsaam in hadden, de Nederlandsche Comp^e aan te soeken, dewelke volgens het besluit deeser Regeering van den 21^e Junij 1713 om dat die twee besendingen van 1712 en 1711 weijning voordeel gaven, bij het opmaken van de Rekening, wederom die vaart g'abandonneert hebbende, en de Engelsche in de eerste volgende Jaaren na dit bekomen chess, deselve niet kragtig freequenteerende, de Jonken ook ongestadig dan meer dan minder daar ten handel komen, wederom door de Banjareesen wierd aangesogt, die negotie te hervatten, en daar toe ook resolveerde bij besluit deeser tafel van den 5 9ber: 1726 't sedert welken tijd men

Onse nadere ook werk heeft gemaakt van het aangaan eener nadere dog toen na Contractatie met die volkeren en daar toe gekoomen deelge Con- is in den Jaare 1733 notitie het voorsz: Contract in tracten met Copia hiernevens leggende, dat egter soo voordeelig haar. niet is als het oude of dat van 1664 en met Martapoera

Engelsche we- van 1660 en ons ook tot, nog toe van weijnig nut is nig nut en de geweest, nadien men de vaart op deese plaatse A^o was van weij- 1736 almeede te niet heeft sien loopen, 't sedert welken der seer voor- tijd de Engelsche sig meer als ooit aldaer hebben inge- drongen, makende van dat vaerwaater thans genoeg-

delig.

saam als een veer tusschen de Engelsche en Borneo en een posthouding te weten daar het eene schip het andere aflost, ten blijke dat sij bij die vaart goede Reekening moeten vinden.

Overgang tot
de middelen
van redres.

Uit alle deese herhaalde proevneminge en bevindingen mag men dan thans wel veilig de Conclusie opmaken dat de Comp^e schoon ook bij de vaart op Banjer geen voordeel was, egter die plaatse altoos als beset moet houden, en dat het te vergeefs is sig te verbeelden dat men het gros van de peper sonder dat, soude herwaarts bekoomen, 't sij met inlandsche of ook selfs met particuliere burger vaarthuigjen, dewijl het blijke dat so men niet onder een redelijke betaaling daar omtrent eenigsints met autoriteit te werk gaat en sig bediend van de Exclusie die bij Contract aan den andere gegeven werd, en sig daar bij on mimelione modo te maintnineren de peper altijd vald in handen van den meestbiedende en dus de Comp^e of de aanbengers van daar altoos soude onthouden en ontvoert werden, soo er maar andere quamen die meer daar voor wilden geeven, waar van het selden onttrekken sal, ongerekent alle andere nadeelige gevolgen, die uijt de besoecken van vreemde traffiquanten kunnen voortkomen, soo wel omtrent den amphioen, specerijen &^a als in veele andere gevallen.

die eenigsints
ontsaggelijk
moeten zijn.

Dit is dan ook de reden, dat men 't sedert A^o 1736 de vaart eerst vrijwillig op Banjer verslapt en de saken hier te landen eenige Jaaren na den anderen in Meso tegen spoedige omstandigheid geraakt zijnde, dat men daar in geen redres konde maken en dus alweder tien Jaaren stil geseten hebbende, thans op nieuws en voor de vijfde maal die vaart weder entemeeren wil, en om daar toe te komen reeds een Esquadertje voorafgesonden is om de noord, kruisende om de west kant van Borneo, om de Jonken voor eerst van Banjer te weeren. Want dewijl het Contract van 1733 door de Banjareesen soo grof overtreden is, als of 't nooit gemaakt was, en die volken niet alleen, 't sedert dat men met de besending wat getenperiseerd heeft, niet eens na de Comp^e hebben getaalt, sig houdende als of men ge-

En waarom

heel vreemd van den andere was, maar selfs aan onse openbaare vijanden gelijk de quaadwillige Chineesen, en Madureesen met alle het daar toe gehoorrende gespuijs van rebellen, assistentie en protectie hebben gegeven, hâaren peper niet alleen openbaarlijk aan anderen natien debiteerende, maar ook sig met Engelsche die zij soo wel als andere Europeesche natien volgens dat contract hadden moeten afwijzen op nieuws als verbindende, sodanig dat de Comp^e daar door wel haast bij een ider in veragting soude koomen, soo de voorsz: natie konde volstaan met een Exclusie Contract aan te gaan, sonder die te observeeren, soo hebben wij het ditmaal op een Ernstiger toon begonnen bij de her- vatting onser vaart op Banjer, en dus met kleine repre- milij voor aff laten gaan, met almeede het Contract van onse sijde soo verre te verbreeken, dat wij de Jonken van daar hebben doen weeren, in diervoegen als de secreete instructie voor den Capⁿ Akerveld die dat Esquader Commandeert en die wij verstaan hebben te stellen in den rang van veertig ter zee, gedurende deese Commissie, UE: sal kunnen doen sien onder de bijlaagen deses, met ordre om tegen den 20^e of uijter- ijk ult^o Maart van voorsz: kruijspost optebreeken en sig dan te begeeven voor de rivier van Banjer, daar bij koomen zal onder UE: gesag en nadere ordres.

Voor al in dee-
se tijd hoogno-
dig.

Wij denken ook dat deese betooning van Ernst niet quaad sal zijn voor al in desen tijdt dat de Engelschen so men meend gemerkt hare correspondentie met den vorst des lands 't sedert eenige Jaaren weder aanbiede- de, selfs direct uijt Europa, als blijkt uijt een alhier ontdekte brief aan den Sulthan geschreeven waar van 't Translaat desen verseld, om niet te spreken van het uijt senden van een hoog Pruwpvaard uijt Engeland dat hier gepasseerd is, nu twee Jaaren geleeden en andere blijken die man heeft, dat die natie het daar al vrij wel thans moet hebben, en veel op heeft met deese

Comp^e regt om
haare corres-
pondentie met

haare directe vaart tusschen Europa en Borneeo. Want dit de Engelsche te willen beletten heeft te veel voeten in de aarde, en is ook niet nodig, men heeft het regt

andere te be-
letten aange-
toond.

om de Banjareesen als overtreeders van 't gemaakte tractaat te straffen, en hare vaart en correspondentie te beletten met wie het ook sij en dat kunnen nog Engelsche nog andere ons qualijk nemen, so dat er alleen nodig is bij het regt dat men heeft ook de magt der uijtvoeringe te voegen en daar toe hoopen wij dat Ue twee scheepen Hartenlust en Ruijter nevens de Hoeker De Quixotte, versterkt door het Esquader van

bij forma van
een manifest
aan de Koning
en groote ge-
decideert.

Capt Akerveld, toerijkende sullen zijn. Dit regt heeft men summierlijk gedesideert bij de brief aan den koning ende grooten van Banjermassing die UwE: meede nemen, en de welke daarom bij forma van manifest ingestelt is op dat ook de geene die brief haar en ons daar aan geleegeen legt, en in welkers handen die missive apparent wel komen sal, daar uijt mogen sien, dat het geen gesogte questie is, met de Banjareesen, maar dat wij regt hebben van haar behoorlijke satisfactie te vraagen en tot dat die ten genoeg en gegeven is, haar te bekommeren, te besetten en also daar toe te dwingen, volgens het regt der volkeren dat alomme gerecipieert

Uijtregt der
volkeren.

is, en waar tegen geen deugdelijk Exvesitie ingebracht off g'admitteert werden kan, want het staat ook onder de natien en vrije volkeren niemand vrij, die met een ander een wettig verbond heeft aangegaan, houdende reciproque verpligtingen van wien itetitulo oneroso, dat is voor eene last die ik op mij neme iets verkreegen hebben, sodanigen contract te verbreeken, of hij geeft de geene die op hem een verkreegen regt heeft. wettige redenen sig selfs in den staat der volkeren onder den anderen die voldoening te besorgen, door applicable middelen van contraincte die men in den Burger Staat heeft om van den anderen regt te kunnen vraagen en verkrijgen, uijt hoofde der verpligtingen die gebooren werden uijt over een komste en verbintenisse vooral wanneer de eene parthij vervult heeft die van haare zijde en in dat geval is de Nederlandsche Maatschappij precies omtrend Banjer, als hebbende haare aanneeming om die volkeren te beschermen, tegen de Maccassaarsche Rovers, al dadelijk gepresteert na het aangaan van 't contract en tsedert is sij nimmer

vermaant geworden, om sulks weeder te doen, so dat sij in dit geval volkooime regt heeft, ook de vervulling van het contract aan de zijde der Banjareesen te Eij-schen.

dog hier toe Nu komt het dan maar, daar op aan, hoe het hier
best te komen best kan toekoomen en met de minste verwijderinge.
soude verwij- want die is al te prefereeren boven avan tegen meerder
dering is van belang die met uijtersten te verkrijgen zijn.
Speculation.

Aanwijsing der Wij begrijpen in de Eerste plaatse dat UE: den
wel voegelijk- brief aan den vorst sullen moeten afsenden, op de wel-
ste middelen te voegelijkste wijze, al aanstonds naer haar arrievement
obten: negoti- aldaar, versoeckende daar op een kort begripsche ant-
atie. woord binnen den tijd van veertien of agt dagen na
dat UE: nodig sullen oordeelen, en dat UE: in die

maar daar toe tusschen tijd nog wel als goede vrienden sig gedraagen
geen apparentie kunnen om te sien of de Banjer^s van de hand komen
sijnde moet alle en de Saak dus met de minste moeite te vereffenen
vaart van daer wesen sal, welke termijn g'Expireert wesende, sonder
geweert wor- dat er een negotiatie g'entameert of apparentie tot be-
den. reijking van UE oogmerk in der minne gevonden werd,
soo sullen UE dan alle vaart na en van Banjer op
alle mogelijke wijze moeten sluijten en daar om voor
af waar schouwinge doen aan alle inwoonders 't zij
mondelijk te zij schriftelijk, op dat een ieder sig voor
schaade kome te wagten, leggende over al goede brand

En hoe men wagten, en voor al wel op hoede zijnde soo bij dag
dan van hier als bij nagt, om niet self aangerand te werden, dewijl
blocquade sal die natie niet veel te vertrouwen is, En die besetting
appuijeeren. der rivier sullen wij dan van hier appuijeeren met alle
vaart en aanvoer van Rijst en Zout van Java naar

Observatie in Borneo, te verbieden en ook van alle de verdere oost-
dit geval om- waardt op leggende Eijlanden soo veel mogelijk te
trent de Engel- doen beletten, waar door men die Banjareesen wel
sche Comp^s. haast tot reden sal brengen dewijl alle de geschriften
schepen. van den vorigen tijd daar in over een stemmen dat
Banjar die twee articulen van Sout en Rijst niet missen
kan. Ende Engelsche scheepen die sekerlijk maar een
quaad gebruik sullen maken van onse indulgentie om

item omtrent
hare particulie-
ren hier te lan-
den vaarende
bodems.

haar daar ter plaatse te dulden kan UE dan aanseggen dat men uijt bijzondere agting voor de honorable Engelsche Oost Indische Compagnie niet gaarne soude sien dat sij of haare sorge die misschien ten getalle van twee aldaar gevonden sullen werden, bij ons verschil met deese inlandse natie eenig nadeel quam te lijden, dog dat men niet te min genoodsaakt sijnde tegen deselve middelen van ernst te gebruiken, haar seer instandig versogt sig soo spoedig als mogelijk van daar te willen retireeren, en haare sake daar uijtstaande aftemaken op dat sij teegens onse intentie iets mogten ondervinden van het tegendeel, dat wij wenschen, soo sij langer bleeven vertoeven en wij genoodsaakt wierden de rivier voor een iegelijk te sluijten, om die volkeren daar door ter zee gebloqueert te houden, en hier toe kunnen UE de voorsz: Engelschen Scheepen een maand tijd geeven, om haare sake ginter af te maken, want na verloop van dat termijn sullen UWE: ook alle communicatie tusschen de Engelsche en de Banjareesen moogen afsluijten op fundament dat deese plaats nu voor beset te houden is, en dus komt te Ex- teeren het geval in fine van het vierde articul van de tractaat van marine met Engeland in A^o 1674 geslooten en in dien ook verbiedende wel uitdrukkelijk ge Excipieerd van de andersints gepermitteerde frequentatie der vijandelijke plaatsen over en weder, op welk fundament UE: dan ook zullen hebben van daar te weeren alle de scheepen der Engelsche die naderhand aldaer nog mogte willen koomen, te weeten van de Engelsche Oost indische Comp^e want met andere en die van particuliere Engelschen hier te landen met passen van haare Gouverneurs hier in Indien varende, behoeven UWE: soo veel ceremonie niet te merken, maar die kunnen defacto werden afgeweesen, op fundament dat wij die passen in deesen binnen Seën en voor al op Banjer daar sij in 't geheel niet mogen komen, niet respecteeren en so sij maar suspect zijn van sluijkerije 't zij in specerijen of opium moeten sij wel Exactelijk gevisiteert en na bevinding van saken behandelt werden volgens de Resolutie van den 16 7ber 1745 die in

deesen in copia verselt.

Wat satisfactie
te Eijschen.

Speciaale qua-
lificatie tot de
prijs verhoog-
ing van de
peper bij opte-
nue van som-
mige articul.

De satisfactie die UE voorts van den Banjareesen sullen vragen sal niet minder moeten sijn dan de herstelling der zaken tusschen de Comp^e en haar op dien voet als deselve al bij het contract van 1664 zijn geweest, en UE sullen het haar voor een gratie moeten toerekenen so sij omtrent de strijd van de peper komen op de verhooging van drie tot $4\frac{1}{2}$ reaal die bij het jongste tractaat gestipuleert is. Dog so UE het in de overige artikulen voor al in de uitsluitinge van alle andere natien en verbod van alle vaart van Banjer naar eenige andere plaatsen dan na Batavia en Java niet oostelijker egter als na Grisse en Sourabaija en vooral niet na Balie, Lombok, Sumbawa en de verdere Eijlanden tot Timor toe, en daar verder Oost, ook selfs niet na Baviaan, ook niet om de west of noord na Bliton, palembang Malacca en andere custen en landen daar aan geleegeen soo verre na haaren sin konden krijgen, dat den goeden uitslag deser Expeditie soude getraverseert werden, door die bepaling van prijs, soo moogen wij wel lijden dat UE de hand daar meede ligter en het op vijf rd^s Sp^s komen en soo de vaart der Jonken ook teffens konde werden verboden en dus geheel afgesneeden, soo soudent wij het voor de Comp^e voordeelig agten, al was het ook dat van ses Ja seven Spaanse reaaen voor het picul soude geeven. voor alle de peper, die Borneo uijtlevet, en die wij dan selfs nog moeten afhaalen met onse scheepen, dog veel hooger soude men ook niet kunnen koomen om er sonder schade af te raaken, dewijl de Borneose peper met stof en al ontfangen werden en wel van twintig tot vijf en twintig ten honderd verliest bij het schoonmaaken.

Waar toe de
text hoope
geeft.

De brieven die dit Jaar A^o 1746 van den Tommagon Djaya Negara ontfangen sijn en hier neevens gaan tot UE narigt, doen ons hoopen dat UE Commissie door deese qualificatie om de hand wat te moogen ligten in 't de strijt van de peper wel sonder formeele

verwijderinge sal te verrigten zijn, dag soo dat anders uijtvalten mogten tegen hoopen wensch of dat die volkeren sig soo vast aan de Engelsche hadden gemaakt dat sij daar van niet konde loskomen, sonder UE voor te werpen dat deese haar dan gerustelijk op die selfde wijze als wij op haar beurt weder soude aantasten en dwingen tot prestatie van de aan haar gedaene beloften ten sij dat sig ons bij het nieuwe contract verbinden, haar teegen den voorsz: Engelsche te beschermen, soo

verbod omtrent
het aangaan
van een defen-
sive aliantie
teegen speciaal
te bepalene
aanvallen.

moeten UE sig wel wagten van diergelijke hatelijke en lastige conditien aantegaan, haar doende begripen dat de Comp^e nog in staat is haare voorregten te bewaaren, en een veel ouder regt op Banjer heeft als de voorsz: Engelsche. het welk sij niet sal opgeven, waar bij nog komt dat de schaade die dese natie door de Franschen is aangedaan op Chormandel, aldaar ook niet onbekend sal blijven, soo dat UE des te gemakkelijker sig sullzen kunnen houden bujten alle verpligtingen, om de Banjareesen te helpen, Speciaal te bepalene aanvallen, want generaale assiactie voor al defensie mogt ieder 't sij volkoomen meede soo voordeelich

Van den Staat
der Saaken ten
spoedigsten na
herwaards te
zenden.

als het kan, sonder dat het haar door een en ander belet kan werden en daar op behoefd sig ook niemand te allarmeeren hier in Indien van wat succes ook UE negotiatie weesen mogten; op haare komste aldaar, sullen UE ten spoedigsten moeten kennisse geeven nopens den staat der saken, om so het nodig is haar onse nadere ordres te doen toekomen, en soo wij immers kunnen, door de komste van scheepen en volk uit Nederland, sullen wij UwE: in de maand April of Mei; nog een schip toezenden, om een van de slegtst gestelde in besetting af te lossen, waarmede men na bevin- ding van saken continueeren sal, gedurende 't Ooster Saisoen terwijl UE sig daar ter plaatse soo veel moge- lijk sal moeten proviandeeren van verversching voor het volk op de scheepen, waar toe ook eenige der con- tanten aan UE: meede gegeven dienen kunnen ten eijnde het gem: volk soo veel mogelijk gesond te hou- den, ook heeft men eenige aldaar gewilde koopman- schappen doen afscheepen of er kans was deselve om

Koopman-
schappen en
andere omtrent

den verkoop van den amphioen voor de sociteit. te setten, ende Directeuren van den Geprivilegeerden Amphioen handel sullen eenige kisten van dat sap daar bij voegen, alles op de cognossement nader bekend gesteld, en het was te wenschen UE: aangaande dien amphioen omtrent dies debiet, met de Banjareesen almeede eenige overeen komst konde maken, ten voordeel van de Geprivilegeerde Sociteit, alwas het ook dat dies betaling bij verruijling van de peper konde geschieden deweil dat voor de Comp^e teffens het senden van contanten besparen en voordeelig zijn soude, schoon er de koning en de grooten al een winste op hadde door Monopolie die dog ook omtrent de peper al van ouds ingevoerd en bij de inlanders, alhier niet vreemd is, waaromtrent de voorsz: Directeuren UE ook wel sekerlijk de nodige instructie sullen meede geeven, waar toe wij ons verders gedraagen.

Ordinaire re-commandatie tot een iders pligt. Wij houden ons niet op met UE: de ordinaire re-commandatie tot waaksaamheid, voorsigtigheijt en goede ordre te doen, vertrouwende dat daar aan niets ontbreken sal en dat een ider sig sal evertueeren om aan sijne pligt te voldoen.

Nunciatie der leeden van den raadsvergadering voor de saaken der Commies en Justitien. Dog dewijl er egter een Raads vergadering nodig is, soo wel voor de saaken van de commissie, als voor de behandeling van de schripte, en als het de nood mogte verEijschen soo sal de eerst gem: of den Raad der Commissie bestaan uijt den Opperkoopman van der Heijde als Cheff en president, den Capitain Akervelt den Coopman van Sugtelen, den koopman van der Burg, den Capitain Luijtenant commandeerende op het schip waar op den Opperkoopman van der Heijde overgaat, en den onderkoopman Ruijmbeek als scriba of secretaris, het welke genoeg sal sijn tot afdoening der saken tot commissie specteerende, dog den breeden Raad der scheepen soo wel tot afdoeninge van alle voorvallende verschillen Civile of Crimineel sal bestaan uijt de vijf eerstgem: personen nevens alle de verdere Commandanten van het schip Ruijter en bij conjunctie met 't Esquader van Capitajjn Akerveld die

van de Calathea den dubbelden Arend en de Spion
item de Militaire officieren op de scheepen bescheijden
te weeten tot vaandrighs inclusive, en dat getal volko-
men toereijkende sijnde, sal het niet nodig weesen de
Luijtenants of opperstuurlieden daar bij te voegen ten
waare men door gedaane detachementen of indispositie
minder als seven sterk mogte zijn, wanneer den Raad
der Commissie soo veele als er manqueeren uit de
naast aanvolgende officieren van de Zeevaart sessie
sal geeven bij assumptie in voorsz: breiden krijgs Raad,
voor dewelke den onderkoopman Ruijmbek als fiscaal
sal ageeren, en een van de meede gaande pennisten als
Scriba die UWE: daar toe selfs kunnen nomineeren en
ook dan onder Eede moeten stellen.

Bij een goed Laastelijk sullen UE: bij een goed succes van saken
succes der sa- wel een Enkeld schip van daar mogen opsenden dat
ken een schip sij best missen kunnen om ons teffens te doen verslag
herwaards te van Saaken dog tot de finaale opbraken van daar sal
senden maar de niet mogen getreden werden, voor onse nadere ordre,
finaale opbraa- en soo UE: tot het eerste resolveeren en het Jagt den
ken tot nadere dubbelden Arend gemist werden kan, verwagten wij
order uijt te dien bodem bij preferentie hier het eerste terug, dewijl
stellen. hij het wel bezejldsten is om over en weeder te vaaren,

ende min bezejide het in de bezetting van de rivier na
gedagten soo wel stellen kunnen als desen nieuwen
bodem, gaande voorts neven deese de ordinaire in-
structie papieren en ordres die bij deese geleegeentheid
te passe komen, als meede eenige voorgaande instruc-
tien die tot UE narigt kunnen dienen, en eijndelijk ook
eenige goederen tot geschenken waar af UE: de nodige
spendatien kunnen doen, na mate van noodzakelijkheid
die selfs verdeelende soo als het behoort.

Waarmeede na groete verblijven (onderstont) UE:
Goede vrienden (Wasgeteekend) G.Wm. van Imhoff,
Jb. Mossel, De. Nolthenius, Ns. Crul, De. Overbeek,
Js. Ms. Cleuijsenaar, Jb. van den Bosch, G. Verijsel,
A.V. Broyel en Jh. Theling. (in margine) Batavia in
het Casteel den 3^e Maart 1747.

VII

1. **VERNIEUWD CONTRACT 18 MEI 1747**
(BELANDA MELAJU)
2. **SEPÄRATE ARTICULEN**
(BELANDA SADJA)

SALINAN

Bahwa inilah surat perniagaan dan persahabatan jang telah dimufakatkan oleh Sultan Tamdjidallah serta Ratu Anom dan sekalian orang besar² jang ada memerintahkan dalam negeri Bandjar, maka sekalian itu mufakatliah dengan Kompeni Wilandia titah daripada Gurnadur Djenderal Gustap Wilem Baron pan Imhop serta dengan Raden pan India jang telah berbuat titah perintah kepada tiga orang Wilandia dan jang mendjadi kepala perintah itu jaitu komandur Astipan Markus pan der Hiden dan dua orang pitur besar jang seorang Jan pan Suchtelen dan jang seorang Danil pan der Beruh, maka jang tiga orang itu sama djuga menanggung titah itu.

Sjahdan maka tersebutlah perdjandjian jang telah lalu itu tatkala pada zaman itu adalah Seri Sultan sangat kasih berkasihan dengan Kompeni Wilandia maka tiba² tiada orang Bandjar menurut seperti perdjandjian jang telah lalu itu. Sjahdan kemudian dari pada jang telah tersebut itu maka membuat perlu Kompeni Wilandia surat perdjandjian tatkala pada zaman Seri Sultan Chamidullah maka pada zaman itu adalah Seri Sultan sangat berkasih kasihan dengan Kompeni Wilandia maka se-kunjung² tiada orang Bandjar mengikut seperti perdjandjian jang dahulu itu adalah seolah-olah tiada surat perdjandjian jang tinggal lagi pada sekarang ini. Sjahdan maka tersebutlah dalamnja Gurnadur Djenderal dan segala Raden² pan India dengan segalanja djuga menitahkan tiga orang Wilandia akan membaharui surat perdjandjian jang lebih patut pada antara kedua pihak itu supaya kekal berkekalan selama-lamanja dari pada sahabat-bersahabat tiada berubah-ubahan dalam kedua pihak itu dan adapun titah Kompeni itu tertanggung atas tiga orang Wilandia jaitu Komandir Astipan Markus pan der Hiden dan dua orang pitur besar jaitu Jan pan Suchtelen dan Danil pan der Beruh ialah jang akan membikin surat perdjandjian jang baharu ini.

Fasal jang pertama adalah Seri Sultan Tamdjidullah dan Ratu Anom serta sekalian orang besar² jang ada memerintahkan dalam negeri Bandjar maka sekalian itu adalah bertetap-tetapan dengan Kompeni dari pada sahabat-bersahabat antara kedua pihak itu tiada berubah-ubahan kedua-duanya itu.

Fasal jang kedua adalah Kompeni Wilandia membuat perdjandjian djikalau ada musuh dalam negeri Bandjar datang dari laut atau didarat itu maka adalah Kompeni Wilandia menolong dari pada bahaja itu barang siapa²nja orang Kompeni jang tinggal dalam negeri Bandjar dengan sebole² djua mendjauhkan dari bahaja sekalian itu tiada dibilang seperti harga obat dan pelor.

Fasal ketiga adalah Seri Sultan dan Ratu Anom membuat perdjandjian dengan Kompeni Wilandia djikalau ada radja² berbantah dengan saudaranya atau dengan anaknya itu maka djikalau minta tolong pada Kompeni salah seorang tiada beroleh menolong melainkan barang siapa jang menang maka ia mendjadi radja disanalah tempat Kompeni bersahabat.

Fasal jang keempat adalah Seri Sultan dan Ratu Anom berdjandji dengan Kompeni daripada memelihara akan hamba sahaja Kompeni jang tinggal dalam negeri Bandjar maka sekalian kedua pihak itu pada menghukumkan dan membitjarakan daripada aniaja orang Bandjar adalah Seri Sultan dan Ratu Anom membuat perdjandjian jang demikian itu dengan orang Kompeni Wilandia dan djikalau ada upamanja orang jang berbuat susah dalam memberi mudlarat atas kedua pihak dan djikalau orang Kompeni membuat jang demikian itu melainkan Kompenilah jang menghukumkan dia dan djikalau orang Bandjar berbuat aniaja kepada orang Wilandia melainkan Seri Sultanlah jang menghukumkan dia dengan bagaimana patut hukuman atasnja supaja djangan ada jang berbuat bentjana dalam kedua pihak itu.

Fasal jang kelima adalah Sri Sultan dan Ratu Anom telah berdjandji pada hal memberi perniagaan dengan Kompeni Wilandia dan mendjual sekalian lada jang didalam negeri Bandjar maka sekalian lada itu sekali-sekali djangan didjualkan kepada tempat jang lain maka hendaklah Seri Sultan dan Ratu Anom mengerasi atas rakjat sekalian dalam negeri Bandjar supaja djangan ada jang mendjual pada lainnja melainkan Kompeni djua jang membeli sekalian lada itu.

Fasal jang keenam adalah Seri Sultan dan Ratu Anom membuat perdjandjian dengan Kompeni Wilandia daripada melarangkan djenis orang putih jang datang berniaga kenegeri Bandjar daripada mendjual dagangan atau membeli dagangan dan djikalau ada suruhannja lain djenis sekalipun sama djuga dan djikalau ada upamanja melawan dari

pada larangan itu hendak dihukumkan dengan bagaimana patut hukuman atasnja.

Fasal jang ketudjuh mengikat djuga kiranja Kompeni Wilandia seperti bitjara Seri Sultan dan Ratu Anom daripada sebuah wangkang Tjina jang supaja boleh ia datang ke Bandjar pada tiap² tahun satu wangkang dan akan dagangannja itu mana sekehendak orang memilihi akan tetapi mendjual lada itu sekali-sekali tiada ia boleh orang Bandjar mendjual lada itu melainkan Kompeni djuga jang boleh mendjual lada dengan orang Tjina dengan putus harga delapan rejal dalam sepikul.

Fasal jang kedelapan Kompeni Wilandia telah memutuskan harga lada dengan Seri Sultan dan Ratu Anom jang dalam sepikul itu anam rejal putus harganja selama-selama tiada berubah akan tetap jang dalam sepikul itu adalah seratus kati atau seratus duapuluh lima pun datjin Kompeni jang dipakai dan hendaklah lada itu kering dan bersih dalamnja djangan ada seperti tjiri seperti pasir atau batu jang ketjil² dan djikalau menimbang lada itu hendaklah ada dua orang pihak dari pada Seri Sultan dan dua orang pula daripada pihak Kompeni ialah jang akan menghadapi timbangan itu supaja djangan ada tjidra-menjidrai dia dalam keduanja itu dan djikalau ada upamanja bersalah-bersalahan dalam keduanja itu melainkan Seri Sultan sendiri memutuskan dia dengan barang siapa Kompeni Wilandia jang tinggal mendjadi kepala dalam tanah Bandjar.

Fasal jang kesembilan adalah Seri Sultan dan Ratu Anom memberi kuasa dengan Kompeni Wilandia jang tinggal dalam negeri Bandjar daripada memeriksai sebuah² perahu jang keluar dari negeri Bandjar dengan tiada menjusahi atas perahu ini melainkan djikalau ada ia lada jang termuat dalamnja itu maka adalah Kompeni mengambil lada jang didalam perahu itu serta membahagi setengah untung kepada djurutulis Sultan dan setengahnja kepada Kompeni.

Fasal jang kesepuluh adalah Kompeni berdjandji barang siapa²nja orang jang suka berlaraj maka adalah Kompeni memberi hingga melainkan di Batawiah dan di Djawa sekaliannja sampai Gersik dan Surabaja tiada boleh lebih daripadanja sebelah timur seperti ke Bali dan ke Bawean dan ke Sumbawa dan Lombok lain daripadanja itupun tiada djua boleh dan lagi jang sebelah barat dan utara seperti ke Palembang dan Malaka dan Djohor dan Belitung lain daripadanja itupun tiada bo-

leh maka hendaklah Seri Sultan dan Ratu Anom memberi titah kepada sekalian rakjat² jang belajar itu supaya djangan ia mendapat kerugian jang demikian itu dan djikalau tiada ia menurut titah itu adalah ia mendapat seperti kerugian jang demikian itu.

Fasal jang kesebelas djikalau ada barang seperti perahu jang datang berniaga dalam negeri Bandjar serta membawa dagangan jang dila-rangkan oleh Kompeni seperti apiun dan buah pala dan bungah pala dan tjengkeh kaju manis adalah Seri Sultan dan Ratu Anom memberi kuasa atas Kompeni daripada memeriksai perahu itu dan djikalau ada ia mendapat seperti larangan itu maka adalah Kompeni menangkap orang jang berbuat demikian itu serta mengirimkan Kompeni kepada orang itu ke Batawiah dan menghukumkan Kompeni dengan bagaimana patut hukuman atas orang jang berbuat demikian itu.

Fasal jang keduabelas Seri Sultan dan Ratu Anum berdjandji de-ngan Kompeni Wilandia daripada memberi suatu tempat jang baik boleh ia orang Kompeni duduk dan menjimpan barang suatunja perniagaan itu dan rumah itu dibayar harganja dengan bagaimana patut dan seperti lodji itu mana kehendak Kompeni membuat dia karena perdjandjian jang dahulu itu tatkala pada zaman Seri Sultan Chamidullah boleh Kompeni membuat lodji demikian pada zaman Seri Sultan Tamdjidullah dan Ratu Anum sama djua memberi dia berbuat lodji itu.

Tamat surat ini perdjandjian jang telah djadi didalam istana Seri Sultan dan Ratu Anum di Kajutangi jang telah mufakat dengan Kom-peni Wilandia dalam Hidjrat seribu seratus anam puluh ta-hun kepada tahun Ba dan kepada bulan Rabi'ulawal dan pada hari Chamis dan jaitu dua surat jang telah djadi dan dalam keduanja itu sama djua serta dengan tjapnja dan tapak tangan dan satu surat jang tinggal dibawah Seri Sultan dan Ratu Anum dan jang satu surat tinggal dibawah Kompeni.

Tjap

(lak tjoklat
tua tidak pe-
tjah tetapi
tak kelihatan
huruf²nja)

Tjap

(lak merah muda
retak²; bentuk
segi-delapan
didalamnja dua
budjursangkar
jang berpotongan

merupakan segi-
delapan dan di-
dalamnja terbatja
dalam huruf Arab
dari atas kebawah:

Allah
Tamdjid
Sultan.)

Gurnadur Djenderal Gustap Wilem Baron pan Imhof dan segala Rad pan India telah memandang dan melihat serta membatja waad perdjandjian perniagaan sahabat bersahabat jang karib daripada kedua pihak jaitu Sultan Tamdjidullah dan Pangeran Ratu Anom bersama² dengan orang besar² dinegeri Bandjarmasin maka jaitu Kompeni telah menjuruh membaharui pula seperti mana operkupman Stepan Markus pan der Hiden serta dua kupman jaitu Djan pan Suchtelen dan Danil pan der Boruh ialah jang telah disuruh membawa titah perintah pada waad perdjandjian jg mutlak damai maka adalah kami dengan surat ini akan mengkabulkan dan mengastadjabatkan bunji surat waad perdjandjian itu pada hal berkekalan dengan tiada berkeputusan daripada pihak Kompeni mengikut dan memeliharaakan tambahan pula barang siapa²nja jang ada tinggal dibawah chadamat Kompeni itupun mengikut dan menurut serta mengusahakan dan memeliharaakan perihal ichwal jang demikian itu maka perdjandjian itu akan sekarang ini adalah sesungguhnya kami mentakadkan dan meneguhkan serta meredakan akan perihal ichwal itu sebab itulah maka kami sekalian masing-masing menaruh tanda tapak tangan dalam warkah ini serta dimeteraikan dengan tjap Kompeni atasnja jaitu tanda berteguh²an djua adanja.

Terbuat dan tersurat dalam bilik musawarah kami dalam kota intan Batawiah pada anambelas hari bulan Djuni tahun seribu tudjuh ratus empat puluh tudjuh.

Tjap lak
Kompeni
(tak terbatja)

Ter ordonnantie van haar Ed^s
den Gouverneur Generaal en de

Raden van India.

ttd.

J.A. v.d. Parra

Vernieuwt Contract van Handel, Vriend en Bondgenootschap, tus-
schen den Sulthan Tamdji Dulla, den Ratoe Anum, benevens de verdere
Grooten van Banjermassing; en de Machtige Hollandse Oost Indische
Maatschappij; op Speciale gegevene Magt en order van den HoogEde-
len Heere Gustaaff Willem Baron van Imhoff Gouverneur Geenraal,
en de Wel Edele Heeren Raaden van Nederlands India: gemaakt en
geslooten, door derzelver daar toe Expresselijk Afgezondenen, den
Opperkooptman Steven Marcus van der Heijden, benevens de kooplie-
den Jan van Suchtelen en Daniel van der Burgh.

Nademaal de voorige Contracten tusschen de Nederlandsche Com-
pagnie en de Sulthans van Banjermassing, niet zodanig als men wel
gewenscht had, gèstrekt hebben tot welzijn der wederzijdse Onderdaa-
nen, en de volkeren van Banjer in het onderhouden derselve, Insonder-
heijt in opsigte van het laatste met den Sulthan Chami Dulla geslooten,
geheel nalaatig zijn geweest, waar door dat Contract genoegzaam aan-
gemerkt is geworden, als of het niet meer in wezen was; Overzulkz,
heeft den Gouverneur Generaal, en de Raaden van India goedgevonden
gehat, den Opperkooptman en President Steven Marcus van der Heij-
den, benevens de Kooplieden Jan van Suchtelen en Daniel van der
Burgh, Expresselijk in Commissie na Banjar te zenden, met Speciaale
Macht en Last omme nader, met den Sulthan Tamdji Dulla en Grooten
derzelver Landen, te Confereeren; en zodanig Nieuw Contract van
Handel en Bondgenootschap te sluijten, als beter zoude kunnen voldoen.
aan de Intentie van wederzijdsche Contracterende Partijen, t'welk in
dezer voegen thans ten Effecte gebragt en vastgesteld is.

Artl. 1.

Eerstelijk zal tusschen den Sulthan, Ratoe Anum, benevens de ver-
dere Grooten en Volkeren van Banjar, en tusschen de Hollandse Com-
pagnie zijn en blijven een vaste Vriend en Bondgenootschap, zodanig
dat men Elkanders Welvaaren van wederzijden zal tragten te bevor-
deren, zonder Ooyt daar van aftewijken of te veranderen.

Artl. 2.

En bijaldien eenige vijand dit Land van Bandjer mogt komen aan te tasten, het zij te water of te Land, belooft de Comp^e: dat haar Schip, Schepen of volkeren zig alhier bevindende, die van Bandjer na vermogen zullen bijstaan ten eijnde zodanig eenen vijand te helpen afweeren, en te verdrijven, zonder eenige onkosten voor Kruijt of Loot te rekenen.

Artl. 3.

Maar wanneer onder de Koninklijke Banjaresche Familie t'zij tuschen twee Broeders of twee Zoonen Tweedragt of Oorlog mogt ontstaan, zal de Comp^e: niet behoeven of vermogen een der parthijen te helpen: maar bij t'sneuelen van een dier bijden, zal den overwinnaar of die t'Rijk behoud, aan de Articulen van dit Contract moeten voldoen.

Artl. 4.

Daar en tegen belooft den Sulthan, het Opperhooft, Dienaren en Onderdanen van de Comp^e: die zig alhier zullen bevinden, te neemen in zijne Bescherming en te besorgen, dat deselve geenig Leed of Overlast komen te lijden, t'zij van de volkeren van Banjar, t'zij van anderen, en bij aldien zulks mogte geschieden, dat de Compagnie daarin behoorlijke Satisfactie gegeven en de Schuldige op het strengste Gestraft werden; zullende de Comp^e: van hare kant bezorgen, dat haar Volk den Banjaresen mede geen geweld of Overlast aandoen, of die daar aan schuldig mogte bevonden werden, naar Billijkheijt straffe doen Erlangen.

Artl. 5.

Voorts belooft den Sulthan en Ratoe Anum alle de peper die haar Land voortbrengt, geene uijtgesondert, aan de Comp^e: te leveren en te verkopen, zonder aan eenige anderen, wie het ook zij, daar van iets te mogen verkopen of permitteren uijt te voeren, ook te sullen beletten. dat door hare onderdanen of Inwoonders aan ijmand anders dan aan de Comp^e: alleen eenige Peper verkogt of geleverd werd, ook niet uijt het Land vervoert.

Artl. 6.

In gevolge van dien beloven den Sulthan en Ratoe Anum, ook alle Europeische Natien die alhier ten handel mogte willen komen ofte die

door haar mogten werden uijtgesonden, alle, geene uijtgesondert, te zullen afwijzen, en niet te permitteren, dat deselve alhier eenige goederen aanbrengen, Inkopen, Verkopen of verhandelen; mitsgaders ook beletten dat eenige van haare Onderdanen met deselve eenige de minste handel drijven, en zullen de schuldigen die daar op geatrappeert werden, als overtreders van dit Contract gestraft werden.

Artl. 7

Dog zal de Comp^e: op des Sulthans speciaal verzoek permitteeren dat Jaarlijks alhier Eene Chinese Wankang aankomt, en geen meer, met zodanige goederen als China uijtlevert en alhier vertiert werden; Echter onder deze voorwaarde (die den Sulthan en Ratoe, opregtelijk beloven naar te komen) dat door hun, nog door hunne onderdanen geene peper aan deselve zal mogen verkogt, verruijlt of in eeniger maniere geleverd werden: maar, aan de Comp^e. alleen zal het Vrijstaan, van hare alhier opgeslage voorraat aan die Wankang peper te verkopen, tegen 8 Rijxd^s: Sp^s: het picol.

Artl. 8.

Daar en tegen belooft de Comp^e. alle de peper die t'Land van Bandjer voortbrengt, te zullen aanneemen en betaalen tegens 6 Rijxd^s: Spaans d'picol van 125 lb.; mits deselve geleverd werd goed en droog, zonder vermenging van Sant of Steentjes en gesuijverd van alle vuilgheijt; ook zal die peper met Compagn^s: gewigt en schalen gewogen werden, van wederzijden des begerende ten overstaan van twee gecomiteerdens, ten eijnde deze de ontstane disputen zouden kunnen beslissen, en bijaldien zulks ondoenelijk is, zal die beslissing moeten geschieden door den Sulthan en het Opperhoofd dat hier Comp^s: wegen zal wezen.

Artl. 9.

En gelijk den Sulthan genegen is alle Sluikerijen en vervoer van peper zo veel in zijn vermogen is te weeren en tegen te gaan, geeft Zijn Hoogheijt tot beetere bereijking van het Oogmerk, aan de Comp^s: Opperhoofden die alhier sullen zijn, Vrije magt, om alle Uijtgaande Vaartuijgen te laten visiteeren, zonder egter de daarop varende personen eenig leed te doen; maar bij ontdekking van peper, zal men deselve mogen aanslaan, en verdcelen, de eene helft ten voordeele van den Comp^e. en de andere ten voordeele van des Sulthans Schrijver.

Artl. 10.

Wijders belooft de Comp^e. voor nu en altoos, zolange dit Contract ten vollen naargekomen wert, te zullen toelaten, de vrije vaart der Bandjaresen op Batavia en geheel Java, tot Grisse en Sourabaya toe. dog niet verder om de Oost, t'zij naar Balij, Lombok, Sumbauwa en de verdere Eijlanden tot Timor toe, of na de Baviaan; ook niet om de West of Noord, als daar zijn Billiton, Palembang, Johoor, Malacca en andere kusten en Landen daaromher gelegen: tot al het welke den Sulthan de nodige Orders zal geven, op dat zijne onderdanen door het niet naarkomen van dien geene schade of ongeluk komen te ontmoeten.

Artl. 11

Ook zal de Comp^e. magt hebben alle Inkomende Vaartuijgen waarop Suspicie valt, Exactelijk te visiteeren, ter ontdekking en agterhaling van desulke die vreemde Amphioen of Comp^s Specerijen tragten in te voeren, en zullen Comp^s Opperhoofden alle vaartuijgen waarin Specerijen of Amphioen (niet bij de Comp^e. gekogt) bevonden werden, met derselver op hebbende manschappen, naar Batavia mogen versenden, om aldaar naar mate van haar delict Straffe te Erlangen.

Artl. 12.

Eijndelijk belooft den Sulthan aan de Comp^e., ten genoeg een bequame plaats en huijs tot Logement der Dienaren, en Berging van Goederen en handelwaren te besorgen, mits daar voor betalende eene billijke prijs. Insgelijks geven den Sulthan en Ratoe Anum volkomene vrijheijt om een Logie te Extrueeren, ter plaatse waar de Comp^e. zulks mogt komen goed te vinden, in gelijkervoegen als zulks door den vorigen Sulthan Chami Dulla is toegestaan geworden.

Aldus Gedaan en Gecontracteert in t'Hoff des Sulthan tot Caijoetangi dan 18e May A^o 1747 en zijn hier van gemaakt Twee eenslujende afschriften, op gelijke wijze getekent en gezegeld, waar van Een onder Zijn Hoogheijt, en Een onder de Commissianten verbleven is.

Tjap
lambang
lak merah

ttd.

S.M. v.d. Heijder

Tjap
lambang
lak merah

ttd.

J. v. Suchtelen

Tjap
lambang
lak merah

ttd.

D^l. v.d. Burgh.

Den Gouverneur Generaal Gustaaff Willem Baron van Imhoff en de Raden van India gesien en geleesen hebbende het Contract van Handel- Vriend- en Bondgenootschap, bij den Sulthan Tamdji Dulla, den Pangerang Ratoe Anum, benevens de verdere Grooten van Banjergelijk ook van wegens de Generale VerEenigde Nederlandse G'Octroijeerde Oost-Indische Compagnie uijt haren Naame als daar toe g'authoriseert zijnde, gedaan heeft den Opperkoopman Steven Marcus van der Heijden, en de Kooplieden Jan van Suchtelen en Daniel van der Burgh verklaaren mits deezen hetzelfde invoegen als het legt te approbeeren en te ratificeeren, belovende over zulx den Inhoude van dien 's Compagnies weegen Eeuwig en onverbreekelijk te zullen nakomen en Onderhouden, mitsgr^{ds} door alle die onder 's Comp^s gehoorzaamhijdt sorteren doen naarkoomen en onderhouden, mits welke wij dit Contract door onse ratificatie en approbatie met Eijgen handteekeninge en het Zeegul van hoog gemelde Compagnie hebben bekrachtigd.

Gedaan in 't Casteel Batavia in onse vergaderinge den 16^e Junij 1747.

ttd. G.W. baron van Imhoff

ttd. J. Mossel

G. Verijsel

ttd. D. Nolthenius

A.V. Broijel

ttd. Overbeek

Tjap lak
Kompeni
(rusak tak terbatja)

ttd. J. Cuijsenaer

ttd. J.v.d. Bosch

Ter ordonnantie van haar Eds den
Gouverneur Generaal en de Raden
van India

ttd. J.A. v.d. Parra.

Separate Articulen.

No. 15

I.

Aangesien in het jongst gerenoveerde Contract van vriendschap, tussen den Sulthan Tamdji Dulla, den Pangerang Ratoe Anum en de verdere groten van Banjermassing aan de eene, en de Nederlandsche oost Indische compagnie aan de andere Zijde, onder den 18^e mej deses Jaars 1747 eenige notable veranderingen zijn gemaakt soo wel ten opzichte van de prijs van de peper als andersints, dewelke het selve soude kunnen doen aanmerken als een nieuw contract, tegens de intentie der contracteerende parthijen, soo is nodig g'oordeelt bij dit separate articul daar af de nodige verklaring te doen en dien volgende wel uijtdruckelijk te inhaereeren de vorige contracten tusschen de Nederlandsche Compagnie en het Rijk van Banjer al van hondert Jaren herwaards gemaakt als de grond en het fundament van het tegenwoordige speciaal die van den jare 1664 en 1733, waaraf het presente alleen eene nadere vernieuwinge en verklaringe is, en de pointen daar bij verm: allesints te doen standgrijpen, voor soo verre in dit laatste contract niet zijn verandert ofte geheel en al vernietigt.

II.

ook is tot nader verstand van het eerste articul der voorn: renovatie, sprekende van de vernieuwing der vriendschap en bondgenootschap, zodanig dat men elkanders welvaren te wederzijden zal tragten tebevorderen, item van het tweede articul, houdende belofte aan de zijde van de Comp^e. om het land van Banjer invoegen als daar bij vermeld is tebeschermen nodig geoordeelt in desen te verklaren dat aan de zijde van den Sulthan en Pangerang, item de groten op Banjer speciaal ook onder de voorsz: vernieuwinge der bondgenootschap sal gehoren, dat aan niemand, die met de Comp^e, in oorlog is, eenige schuijplaatse aidaar of in het geheele gebied van Banjer sal mogen gegeven werden veel min eenige bescherming, maar dat de geene die 'sComp^s vijanden of rebellen zijn, aanstonds zullen moeten werden afgeweesen en het zij goedwillig of quaadwillig van daar verdreeven sonder onderscheijt wie ook zij.

Dese separate Articulen sullen werden gehouden van volle kragt en waarde even of deselve bij het contract van den 18^e mej laastleden van woorde tot woorde waren g'insereert.

VIII

- 1. ACTE VAN RENOVATIE 20 OCTOBER 1756
(BELANDA MELAJU)**
- 2. SEPARAAT ARTICUL OP HET ZELVE
(BELANDA MELAJU)**

SALINAN

Surat pembaharui daripada waad perdjandjian jang dahulu telah ditetapkan antara Tuan Kompeni dari pada pihak masjrik dan Sultan² jang turun menurun dari tachtta keradjaan Bandjarmasing sebagai lagi lain perkara² dan pasal² jang telah dikerdjakan dan ditetapkan antara Tuan jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Tamdjidullah serta bersama² dengan kepala² jang almusjarafat dari pada tachtta keradjaan jang tersebut sebela suatu

dan

daripada nama dan pihak Tuan jang Maha Mulia dan amat Bangsawan jaitu Tuan Jakub Musil Djenderal diatas orang jang memegang sendjata alat peperangan berdjalan kaki dalam pekerdjaan Tuan Istatan Djenderal dan Kompeni Wilanduwi dan lagi Gurnadur Djenderal serta tuan² jang amat Bangsawan Raden pan India oleh Komisaris istimewa utusan jaitu Operkupman Sjahbandar dan mutakdzim jang memberi idin Djuhannis Andrijas Parapisini

sebela lain

Bahwa Tuan Jang Maha Mulia Gurnadur Djenderal dan Tuan² jang maha Bangsawan Raden pan India dengan sangat kesukaran memandang dan beberapa kali telah mengetahui jang Sultan² Bandjar dari dahulu² selamanja tinggal daiam kekurangan pada memelihara akan bunji maksud waad perdjandjian serta dengan adat jang tiada berpaut²an pada orang jang baik dan asal jang bersetiawan sahabat-bersahabat jang telah tersambung dalam tali ablu luidath ¹⁾ dan membawa rakjat² daripada kedua pihak perdjandjian pada suatu kehidupan jang bertunas²an akan beroleh rezekinja sekali² ditegahkan hanja lagi memberi kesukaran antara Paduka Seri Sultan dan Kompeni Walandawi.

Oleh karena Tuan Jang Maha Mulia dan Tuan² jang amat Bangsawan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India telah memandang dagangan

ابلولويدة

lada jang sekali² tiada boleh menjebut sekarang beberapa tahun² dan dipandang dengan kasjat walchair jang halaman Bandjar mentjaharikan pada menurut asal mutawalin oleh jang mana Kompeni dengan kesetiaan dan kebadjikan mau menurut sebegitu lagi telah beroleh nasehat jang chair jang orang Tjina sekarang lima tahun lamanja adalah membawa butir lada kenegeri Tjina lebih dari pada jang telah didjandjikan dalam waad perdjandjian dan oleh karena sebab itulah Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India oleh pertjintaan damai dan kasih pada Paduka Seri Sultan jang sekarang ini memerintahkan negeri Bandjar dan tiada mau menghendaki dengan tadjam dan tiada mau berdjedjak dengan upaja jang tiada berpatut²an hanja bersama² mau meradjinkan usaha jang wadjib oleh sifat jang chair mana ditetapkan pada tahun seribu tudjuh ratus ampat puluh tudjuh akan membaharui dan menetapkan sekaliannja oleh perdjandjian jang baharu ini oleh karena tiada mau berlambati lebih lama telah mengirimkan Komisaris istimewa utusan jang tersebut pada ulu satar ini ke Borneo supaja dengan jang mempunjai tachta keradjaan Bandjar serta sekalian kepala² jang almu-sarafat membaharui dan menetapkan sahabat bersahabat jang tiada berkeputusan maka Kompeni selama akan meradjinkan dalam semuahnja atau sekalian jang memberi faedah dan kebadjikan tachta keradjaan dan rakjat² negeri Bandjar sebab itulah dengan tidhik nadhir²) Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India telah dipesankan jang ia dengan jang mempunjai Sultan jang sekarang memerintahkan halaman Bandjar pada hal mentjaharikan segala djenis daja upaja mana mendjadi kebadjikan dan kesentausaan kedua pihak tentara serta mengeluarkan segala peripengaduan pada kemudian mana merusakkan sahabat bersahabat hanja menetapkan handai taulan dari zaman hingga sekarang oleh karena akan tinggal tetap djua djumlah dengan bertelakhakan³) ,oleh karena sebab itulah kedua perdjandjian jang maha mulia kemudian daripada telah bermufakat antara kedua pihak dengan usaha jang amat sangat telah beroleh keluasan pada hal menjukupi dan menetapkan segala fasal dan perka⁴) jang berikut demikian

برتلهکمن ۳) تیضیق ناظر۳

فرکا = فرکار ؟ ۴)

Fasal jang pertama.

Memulai pada sekarang ini hingga selamanya akan ada suatu damai jang kekal dan suatu sahabat bersahabat handai taulan jang tetap antara Tuan Kompeni Wilanduwi dan Paduka Seri Sultan jang mempunyai tachtta keradjaan Bandjar dan Kepala² negeri serta asal usul turun temurun hingga zuriat muta'zirina.

Fasal jang kedua.

Akan membaharui segala perdjandjian lama istimewa jang telah dkerdjakan pada tahun seribu enam ratus enam puluh empat dan seribu tudjuh ratus tiga puluh ampat dan seribu tudjuh ratus ampat puluh tudjuh antara Sultan² jang dahulu² dan Paduka Seri Sultan jang sekarang ini memerintahkan keradjaan Bandjar dengan Kompeni Welandawi pada sekarang akan menetapkan dan berikrarkan perdjandjian baharu ini olehnja serta membawa pada suatu tarra jang terutama seperti dari kalam kekalam termadzkurkan⁵⁾ maka kedua pihak dengan kesutjian akan memelihara akan segala fasal dan perkara jang tersebut dalam perdjandjian baharu ini tiada sjak dan waham hanja berikut selama²nja tinggal tetap djua dengan berteguh²an djua adanja.

Fasal jang ketiga.

Dipohonkan keteratak⁶⁾ Paduka Seri Sultan Bandjar kepada Tuan jang Maha Mulia Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India oleh jang mana terambil pada tempat Tuan Istatan Djenderal dan Kompeni Wilanda oleh seperti suatu sahabat handai taulan jang bersetiawan dan indah⁷⁾ pada serta bahagian oleh perintah tachtta keradjaan Bandjarmasin serta perihal negeri ini akan menghusahakan seperti dari pada sendirinja oleh karena inilah dipohonkan oleh Paduka Seri Sultan akan menampilkan antara segala jang mentjahari kedudukan dengan kebenaran akan bertudungkan oleh segala keharuan jang dari dalam dan dari luar negeri berdjandji Paduka Seri Sultan diatas itu dan tiada berlainan kepala atas keradjaan djikalau terlebih dahulu tiada beroleh akal jang baik daripada sahabat handai taulan jang bersetiawan jaitu Tuan Kompeni lagi pun mengaku Paduka Seri Sultan oleh sendirinja dan jang berikut bunji fasal jang ketiga daripada waad perdjandjian

اند 7) كتراتق 6) ترمدكوركن 5)

achir tiada lagi tinggal dalam kuatnja.

Fasal jang keempat.

Terlebih djauh berdjandji Paduka Seri Sultan jang sekali² tiada beridinkan pada suatu djenis bangsa orang Wilandah seperti orang Inggris orang Peransis orang baik sebagaimana dinamai pada hal berniagaan kemari tetapi sekaliannja dengan tiada perbedakan diendjahkan dan tiada dikurniakan jang ia berniaga kemari dan pada tempat atawa negeri atawa djadjahan jang lain jang ada ditakluk dibawah Paduka Seri Sultan pada membawa barang² akan mendjual dan membeli atawa diperniagakan dengan apa djenis rupa dagangan serta berdjaga² jang rakjat² Paduka Seri Sultan djangan diperniagakan dengan olehnja barang djenis dagangan baik sebagaimana diatasnja serta diketahuikan sigerah harus menghukumkan demi itu seperti orang jang melumpuhkan dan memetjahkan waad perdjandjian ini.

Fasal jang kelima.

Maka segala djenis jang lain² sebagai ⁸⁾ lagi tiga djung Tjina boleh datang berlajar dan berniaga kemari diluar badjak laut dan jaitu jang membawa apiun dan rempah² tersembunji akan ditangkap dan dirampas perahu² dan isi²nja sekaliannja serta bahagi dua suatu bahagian atas hisab Kompeni dan suatu bahagian atas hisab Paduka Seri Sultan lagi pun atas denda kehidupannja.

Fasal jang keenam.

Supaja memberi alamat alichlas dan kesetiaan jang tiada berkeputusan daripada Paduka Seri Sultan kepada Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India jang mana oleh perdjandjian jang indah tachta keradjaan ditetapkan maka berdjandji Paduka Seri Sultan akan melarangkan sekali² jang tersembunji dan pada sekarang ini tiada sekali² akan mendjual lada dengan djung Tjina atawa bangsa Wilandah atawa djenis jang lain² baik sebagaimana dinamai tetapi sekaliannja jang tersebut daripada pulo jang besar ini dan tempat² jang akan dialahkan dengan waktunja akan diserahkan kepada Kompeni dengan keteguhan dari djenis² jang tersebut dengan harga jang telah dituntuti jaitu anem

8) سبک

rijal tuah lagi pun mengaku Paduka Seri Sultan mana bunji fasal jang ketudjuh dari waad perdjandjian jang telah dikerdjakan pada achir dengan ia ini tiada tinggal dalam kuatnja.

Fasal jang ketudjuh.

Sebab Paduka Seri Sultan menghendaki pada hal melarang sekali² djangan membawa keluar tersembunji butir lada serta lain² barang² dari jang telah dilarangkan kontraban supaja diketahuikan terlebih baiklah Paduka Seri Sultan memberi kuasa pada Kompeni akan memeriksakan segala wangkang Tjina dan perahu jang lain² jang masuk dan keluar kometir daripada kedua pihak jaitu daripada Paduka Seri Sultan dan dari Kompeni djikalau dapat ditangkap jang ada butir lada dan barang jang telah dilarangkan atawa kontraban akan diturut bagaimana bunji pasal jang keempat maka Paduka Seri Sultan mengambil supaja terlebih baik boleh mengetahui mengambil djangan diperniagakan jang tiada patut dan tersembunji akan suruh kerdjakan surat daftar daripada butir lada jang masuk dan jaitu tiap² tahun akan dikirimkan kepada Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India ke Batawi.

Fasal jang kedelapan.

Oleh karena sebab itulah lada rempah² dan apiun akan disebutkan dagangan larangan atawa kontraban serta berikut barang siapa²nja dari pada chadam² dan rakjat² Kompeni dan resident bersama² diartikan melumpuhkan dan melanggar maksud waad perdjandjian ini dengan mengerdjakan dan beri idzin atawa memberi pertolongan atas perniagaan dagang jang telah dilarangkan jaitu rempah² apiun dan lada seperti jang tersebut pada fasal jang diatas akan suruh mengambil dia dari sini serta disiksakan atas keridaan jang Maha Mulia dan Tuan jang Bangsawan Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden pan India tetapi djikalau djadi pada sebelah pihak Tuan jang almusjarafat Paduka Seri Sultan jaitu dalam kaum keluarga atawa pangeran² daripada darah akan dan diambil seperti suatu orang jang memetjah sahabat bersahabat tetapi rakjat² Paduka Seri Sultan baik rakjat² jang benar atawa orang asing jang mengdjiami disini atawa datang berniaga kemari orang Tjina orang Bugis orang Mandar orang Bali orang Djawa dan orang Palembang serta lain djenis² tiada membedakan sekali² baik disini atawa tempat jang lain² kuliiling segala pulau Borneo dapat jang bertjela dan bersalahan akan disiksakan pada tubuhnja maka kedua perkara jang tersebut pada achir akan dimulai daripada hari jang termeteraikan waad perdjandjian ini hanja jaitu daripada chadam dan rakjat Kompeni akan

bernanti terlebih dahulu hingga dikabulkan oleh Gurnadur Djenderal dan Raden pan India dan djikalau menjukupi jang telah dimusjawarkan dan kemudian akan dimulai.

Fasal jang kesembilan.

Dan djikalau barang siapa²nja daripada pihak Kompeni jang mengdiamini disini seperti resident atawa hoperhop jang memegang kuasa memberikan pada hal dipaksai rakjat² Sultan atawa lain djenis orang² asing jang datang berniaga kemari atawa memberi idzín dagangan dengan perkara jang kedji atawa dipintaki djumlah rejal pas lebih dari pada biasa maka Kompeni akan suruh mengambil dia itu dari sini serta dibuang daripada pangkatnja supaja mendjadi suatu tuladan pada jang lain.

Fasal jang kesepuluh.

Oleh karena seberapa kali² dipeladjadi oleh pengetahuan rakjat² Paduka Sultan antara berniaga dengan djenis Tjina dan bangsa lain² jang tiada boleh dipertjajakan seperti patut pada saudagar² jang mulai selamanya mentjahari kerugian sudagar² jang datang berniaga serta dikurangkan charadjatnja Paduka Seri Sultan dan membeli barang²nja dengan tiada mau membajar hanja djikalau ia berniat pada membajar maka paksa suruh mengambil dan membeli barang²nja dengan harga jang terlalu amat tinggi dan supaja ditegahkan perbuatan jang kedji itu dan selamatkan perniagaan mengkabulkan Paduka Seri Sultan jang sendiri boleh diperniagakan dengan keteguhan dari sekalian ra'jat²nja dan dari Tjina datangnya djung boleh dibelikan serta atas keridaan mendjual tetapi diluar dua atawa tiga ribu rejal harga barang mana Tuan Sultan menghendaki dan menghusahkan dan jaitu dengan harga jang akan ditentukan.

Fasal jang kesebelas.

Dan pada sekarang ini perniagaan intan ketjil besar tiada seorang boleh berniaga melainkan Tuan Sultan dan Pangeran boleh diperniagakan. herdjandji Paduka Seri Sultan baik oleh sendirinja dan Pangeran² jang tersebut akan mendjual dan menjerahkan batu intan itu kepada Kompeni dengan harga jang akan ditentukan, oleh karena itulah batu jang tersebut lagi akan dibilang dagang larangan seperti apian lada dan rempah² bagaimana bunji fasal jang tersebut diatas maka barang siapa²nja membawa intan dari Bandjar atawa daripada tempat jang lain² jang ta'luk dibawah pulau Borneo ke Batawi pada hal didjual dengan

tiada tjap dan idzin Paduka Seri Sultan akan dendakan pegang batu²-nja dan disiksakan bagaimana menjertai.

Fasal jang kedua belas.

Sarang burung daripada djenis jang pertama dan kedua dan ketiga sebagai lagi lain barang² jang mengusahakan dalam negeri Tjina djikalau datang djung dari sana kemari maka nachoda itu harus menerima barang² jang tersebut oleh tangan Kompeni atas pembajaran barang²nja dengan harga bagaimana biasa dalam daerah ini.

Fasal jang ketiga belas.

Oleh karena Kompeni sekarang ini sekian tahun² terlalu amat telah mengurangkan perniagaan emas oleh karena orang Kompeni tiada mau berchadam dengan setianja tetapi dengan sangat kesukaran telah mengetahui jang resident² sendiri mentjahari supaja boleh memenuhi pardjandjiannja dan Kompeni tiada boleh diperolehkan benda jang amat indah ini maka berdjandji Komisariss jang tersebut pada awal satar ini akan ditetapkan harga perbendaan ini atas dua belas rejal tuah pada serejal berat emas halus atawa baik maka djadilah telah dua rejal lebih harganja atas satu² seperti jang telah biasa disini maka jang mendjual boleh diserahkan ke Tatas di lodji Kompeni atawa ke Batawi oleh tangan operkupman² dari Kota Intan disana.

Fasal jang keempat belas.

Terlebih djauh berdjandji Kompeni dari sekarang hingga selama waad perdjandjian ini dengan tiada pertjideraan menurut dan memelihara menridakan jang orang Bandjar boleh berlajar ke Batawi Mangkasar Bima Djawa Sumenep Bali Sumbawa tetapi tiada boleh lebih djauh kepihak masrik dan lagi tiada boleh lebih djauh kemagrib dan seperti Beliton Palimbang Djohor Malaka dan lain² negeri jang bersisi atawa berdekata² maka Paduka Seri Sultan akan menaruh perintah jang chair supaja rakjat jang tiada menurut ia ini djangan beroleh kerugian dan tjilaka.

Fasal jang limabelas.

Dan oleh karena sebab seseorang jang membawa dagang larangan dan tersembunji dengan segala djenis pendustaan dan memakai nama Paduka Seri Sultan supaja boleh berbebas daripada perpas serta dengan tiada tiada berhentinja mentjahari untung oleh perbuatan jang kedji dan

dusta jang ia membawa perahu Tuan Sultan maka Paduka Seri Sultan mengkabulkan pada hal menjerahkan suatu surat daftar daripada perahu²nja dengan nama dan besarnja oleh resident² jang mengdijami disini supaja boleh tersebut dalam pas serta menghabiskan dari perbuatan jang djahat itu.

Fasal jang keenambelas.

Terlebih djauh sekalian perahu² jang mengeluarkan dari sini akan ada dengan suatu pas daripada Kompeni dan barang siapanja baik dilaut disini atawa pada tempat jang lain² ditangkap oleh kapal² dan pentjlang² atawa perahu Kompeni jang lain² dengan tiada pas jang demikian itu akan dirampas atas hisab Kompeni dan Paduka Seri Sultan.

Fasal jang ketudjuhbelas.

Berdjandjilah Kompeni djikalau barangkali datang kuasa dari djenis orang asing baik orang Wilanda seperti orang dari pihak masrik baik sebagaimana diinamai pada hal melawan atawa berperang ditanah Bandar baik didarat atawa dilaut maka Kompeni akan menolong dengan sesungguhnya Paduka Seri Sultan mengusirkan dan melinjapkan musuh itu dengan tiada dipintaki suatu pembayaran atawa didjumlahkan belandja obat dan peluru.

Fasai jang kedelapanbelas.

Mengambillah lagi Paduka Seri Sultan jang sekali² tiada beridzinkan pada musuh jang melawan Kompeni baik siapa²nja atawa bagaimana keadaannja pada hal menjembunjikan dirinja dalam negeri² jang ta'luk dibawahnja atawa tolong menjandarkan dan lagi bernaungkan dibawah pandji²nja sidurhaka seteru Kompeni, tetapi serta datang dibawa 'aidzatnja⁹) dengan sigerah suruh menangkap serta diserahkan pada Kompeni.

Fasal jang kesembilanbelas.

Sebagai lagi mengambil dan berdjandji Paduka Seri Sultan akan beradung operhupt atawa resident Kompeni serta rakjat dan lain chadam² jang ada disini atawa jang akan datang atawa berlajar berniaga kemari sekaliannja itu dibawah pandji²nja antara hebat perbuatan orang Bandar sebagai lagi barang siapa²nja bertjela atawa bersalahan akan

suruh siksakan dia itu supaja Kompeni beroleh keluasan.

Fasal jang keduapuluh.

Diatas itu Kompeni pun demikian akan berdjaga² jang rakjat dan cha-dam²nja djangan membuat barang kesukaran dan kerugian pada rakjat² Sultan djikalau diketahui akan disiksakan bagaimana menjertai.

Fasal jang keduapuluh satu.

Terlebih djauh mengambil Tuan Maha Mulia Gurnadur Djenderal dan Raden pan India akan menundjuki pekerdjaannja jang bersetiawan dalam pangkatnja pada hal beriktikadkan Paduka Seri Sultan dengan Tuan Pangeran Ratu Anum serta berikrarkan mana jang patut² supaja Pangeran Ratu akan menurut nasehat alchair Paduka Seri Sultan maka berhentilah dan meninggalkan djalan jang tiada patut pada suatu Pangeran Ratu hingga sekarang ini mengelilingkan serta dengan patut akan dibaiki oleh karena kedjadiannja jang maha mulia djikalau didjadikannja menridakan Paduka Seri Sultan Bandjar pada hal dengan setjukup²nja membajar utang Pangeran Ratu Anum kepada Kompeni.

Fasal jang keduapuluh dua.

Mengambillah lagi Tuan Kompeni akan tolong mengalahkan negeri² Paduka Seri Sultan jang telah ditjaraikan jaitu Berau dan Kutai dan Pasir dan Sanggauh dan Sintang dan Lawai serta djadjahan² jang takluknja serta mengusirkan jang mengdiami disana dan jaitu Kompeni dilaut dan Paduka Seri Sultan didarat Pasir akan menanggahi.

Fasal jang keduapuluh tiga.

Dan djikalau sudah dialahkan maka Paduka Seri Sultan akan menaruh penghulu² akan penghulu² memerintahkan dan setahun harus memberi suatu hasil kepada Kompeni daripada barang² jang akan tersebut pada hal menjukupi belandja yakni Berau duapuluh pikol sarangburung dan duapuluh pikol lilin Kutai duapuluh pikol sarangburung dan empatpuluh pikol lilin Pasir empatpuluh tahil emas halus dan duapuluh pikol sarangburung serta duapuluh pikol lilin Sanggauh empatpuluh tahil emas halus dan empatpuluh pikol lilin Santang anempuluh tahil emas halus dan empatpuluh pikol lilin Lawai duaratus tahil emas halus dan duapuluh pikol sarangburung.

Sebagai lagi sekaliannja jang tersebut terbit daripada tanah² jaitu dengan ketegahan dari lain² orang asing istimewa pula intan emas sarang

burung lilin dan lain²nja akan menjerahkan pada Kompeni dengan harga jang patut diluar lain barang² jang terbit Paduka Seri Sultan akan dapat bahagian bagaimana Kompeni jaitu pada tiap² tahun.

Fasal jang keduapuluh empat.

Terlebih djauh mengambil Paduka Seri Sultan dengan ia ini akan suruh menanam lada baik disini atawa diudik-udik dan negeri jang akan dialahkan supaja dalam sedikit tahun² dapat didjumlahkan limabelas ribu pikol dan sekaliannja akan diserahkan pada Kompeni dengan harga jang telah dituntuti jaitu enam rijal tuah.

Fasal jang keduapuluh lima.

Mengabulkan Paduka Seri Sultan diatas itu akan mengambil haradjat dan tiada dari segala barang jang bawa masuk kemari.

Fasal jang keduapuluh enam.

Oleh karena segala bahagian dunia mengetahui jang rijal tuah dalam suatu djuga keradjaan dikerdjakan dan kapal dari sana djarang datang ke Batawi sebab itulah djadi mengurangkan tiap² tahun makin lama makin lebih dan sekali² tiada boleh membajar harga lada dan lain barang² dengan rijal itu meridhakan Paduka Seri Sultan pada hal menerima dikaton perak dengan harga duwalapan puluh tanguang ¹⁰⁾ atawa empat dikaton pada lima rijal tuah sebagai lagi uang tali² baharu dan uang²an serta duit ketjil besar dan sekaliannja akan menerima dan lakukan dalam negeri dan daerah² jang takluk dibawah tachtta keradjaan Paduka Seri Sultan.

Fasal jang keduapuluh tudjuh.

Lagipula meluaskan kepada Kompeni pada hal perdirikan kota batu baik di Tatas atawa pada tempat jang lain² mana dikehendakinja istimewa pula didjadjahan jang akan dialahkan dan tunggui dengan beberapa orang mana ia akan dimupakatkan atas pertjaja sendirinja dan perlindungan Paduka Seri Sultan.

Fasal jang keduapuluh delapan.

Pada achirnja berdjandji Paduka Seri Sultan pada sendirinja dan asal-

تسخ ائغ ١٥)

usul turun menurun sebagai lagi pada sebelah pihak Tuan jang Maha Mulia dan Tuan² jang amat bangsawan jaitu Gurnadur Djenderal dan Raden pan India jang menggantikan Tuan Kompeni Wilandui segala fasal dan perkara jang tersebut dalam semuanya dengan tiada barang pertjideraan seperti patut pada suatu handai taulannja jang bersetiawan dari pada Kompeni Wilandui dengan ketulusan dan kesutjian menurut dan memelihara serta berdjaga² jang waad perdjandjian jang baha-ru ini oleh rakjat² Pangeran² dari darahnja kepala² dari keradjaan asal usul kaum keluarga turun menurun hingga zuriat muta'chirina selama²-nja dengan usaha jang wadji²b terambil memelihara dianja menjak-samai dengan tilik nadhir dan supaja djadi berteguh-teguhan.

Maka kedua perdjandjiannja jang maha mulia seseorang telah dikasad-kan dengan meterainja jang biasa dan ijaitu telah mengerdjakan dua silah² dalam satu bunjinja suatu dari itu akan tinggal dengan Paduka Seri Sultan dan suatu dengan Kompeni.

Telah diselesaikan dan diperdjandjikan di Kajutangi atas Pulau Borneo dalam halaman perdiaman Paduka Seri Sultan Tamdjidullah pada ta-hun seribu tudjuh ratus lima puluh enam pada 'Arba' duapuluh hari bulan Oktober.

Tjap lak merah
tidak terbatja

Tjap lak merah
tidak terbatja.

Fasal jang ditjeraikan mengambil kuatnja dalam fasal jang sepuluh, daripada waad perdjandjian.

Oleh karena harga daripada barang Tjina terlalu amat berlainannja maka Tuan Komisaris dengan Paduka Seri Sultan telah mupakat jang akan membeli seperti adat kebiasaan dan mendjual dengan beroleh laba tiga puluh pada seratus sepuluh pada Kompeni punja susa dan sepuluh Kompeni punja bunga dan sepuluh pada Tuan Sultan.

Telah diperdjandjikan bulan dan hari seperti jang telah tersebut.

Tjap lak merah
tak terbatja.

Tjap lak merah
tak terbatja.

Acte van Renovatie der vorige Contracten, gesloten tusschen de Nederlandsche oostindische Compagnie en de Successive Koningen van het Rijk van Banjermassing, nevens nog eenige andere pointen en Articulen van verdrag, dewelke gemaakt en gesloten zijn tusschen Zijn Koninglijke Hoogheit, den Padoeka Siri Sulthan Tamdje Dullah, nevens de aansienlijkste grooten van het gemelte Rijk ter eenre

ende

Uijt name en van weegens Zijn Excellentie den HoogEdelen HoogAgten Heere

Jacob Mossel

Generaal over de Infanterie van den Staat der verenigde Nederlanden, mitsgaders Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India, door evengemelte haar HoogEdelens Expressen Commissaris en afgesant, den Oppercoopman, Sabandhaar en Licentmeester Johannes Andreas Paravicini, ter andere Zijde

Zijn Excellentie den Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India met gevoelig leetweesen gesien en dikwerf ondervonden hebbende, dat de vorige Sulthans van Bandjaar altoos in gebreeke zijn gebleeven aan den inhoud der plegtige met D'E. Compagnie geslotene tractaten niet alleen te voldoen, maar daar en boven door enorme en bij deugdsame Koningen en geciviliseerde natien onbekende manier van ageeren, de Soo heilige banden van bondgenootschap, die beide de Contractanten en hunne Staten en volkeren gelukkig moeten maken en de Negotie doen floreeren, geviolend en daar door aanleiding tot de grootste verwijderingen gegeven, waardoor de goede verstandhouding tusschen deselve en D'E. Compagnie te eenemaal is komen te cesseeren.

En vermits het den Excellenten en Hoog Edelen Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India door de niet noemenswaardige Leverantie van Peper nu enige Jaren herwaarts niet onduidelijk is komen te blijken, dat het hof van Banjar ongevoelig getragt heeft in de oude voetstappen Zijner voorzaten te willen treden en D'E. Compagnie in deselve omstandigheden, waarin Zij haar door Zulke met de trouw en deugd eenes Konings tegeustrijdige gedoentens van ouds heeft bevonden, te wickelen, te meer men

van gantsch goeder hand onderrigt is, dat de Chineezen nu al vijf Jaren lang eens sooveel Peper, als aan deselve per contract g'acordeerd is, in China hebben gebragt; So hebben haar HoogEdelhedens uijt liefde voor de rust en om de agting voor Zijne tegenswoordige Hoogheid van Bandjar, voor tot andere Scherpe en onaangename middelen over te stappen, wel willen hunnentwegen mede werken en alles Contribueeren wat betamelijk is, om de goede verstandhouding en rust, die al't sedert 't Jaar 1747 hersteld en op nieuws gesubsisteerd heeft, hebben, om alles door een nieuwe Conventie te herstellen, niet langer willen uijtstellen. Haren Expressen Commissaris en afgesant, in den hoofde deses gemelt naar Borneo tesenden, ten einde den tegenwoordigen beheerscher van 'tberoemde Rijk van Bandjar met desselfs aansienelijkste Rijksgrooten op nieuw te versekeren van hare opregte en onveranderlijke vriendschap en 'twesentlijke belang, het welk D'E. Compagnie altoos zal nemen in al 'tgeen, dat enigszints tot voordeel en welzijn van 't Bandjarese Rijk en dies bewoonders zou kunnen strekken en denselven uijt hoofde van dien wel Expresselijk gelast, om met Zijn tegenswoordige Hoogheit den Koning van Bandjar, sodanige middelen te heramen, als strekken kunnen tot herstelling en bevordering van de onderlinge eendragt, soo wenschelijk en soo hoognoodsakelijk voor wederzijds belang en wel voornamentlijk met betrekking tot d'algemeene rust en vrede in wederzijds Staten en landen, ten einde de aloude vriend- en bondgenootschap op een vasten en duursamen grond gebragt en alle redenen van klagten voor 't toekomende, die aanleiding tot onlusten en verwijderingen Zouden kunnen geven, volstrekt weggenomen werden; hebbende dienvolgende beide de Hoge Contractanten goedgevonden en verstaan het ondervolgende teberamen en Zijn uijt dien hoofde, na dat ter bereiking van dat gewenscht einde enige Conferentien over en weer gehouden waren en met reciprocquen iever en vlijt g'arbeid was geworden, wegens de na temeldene articulen over eengekomen en het volgende beslooten, teweten:

Articul 1.

Aanvanckelijk zal een altoos duurende vrede en bestendige vriend en bondgenootschap tusschen de Generale Nederlandsche Oost Indische Compagnie en hooggem: Zijn Hoogheit, den Sulthan van Bandjar, mitsgaders desselfs nakomelingen, Successeurs. Erfgenamen en Lands grooten Sijn.

Articul 2.

Sullen alle de vorige Tractaten en insonderheid, die in de Jaren 1664,

1734 en 1747 tusschen de vorige Koningen en desen tegenswoordigen Sulthan van Bandjar en D'E. Compagnie gesloten, voor tegenswoordig verstrecken tot een grondslag van deze nieuwe Conventie en uijt dien hoofde worden deselve in de beste form gerenoveerd en bevestigd, als of se van woord tot woord desen waren ingelijft indiervoegen, dat ze voortaan Stiptelijk in allen hunnen inhoude nagekomen en van weerskanten heiliglijk ter uitvoer sullen werden gebragt, uijtgesondert egter alle sodanige articulen, die door dit tegenswoordig nieuw verbond g annulleerd, kragteloos gemaakt en te niet gedaan zijn; en dien volgende.

Articul 3.

Soo inviteerd Zijn Hoogheid, de Sulthan van Bandjar, Zijn Excellentie. den Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India, als representeerende de Generale Nederlandsche Oost Indische Compagnie, als een goed, trouw en teffens dierbare bondgenoot part en deel te neemen in de regeering deser Bandjermassings Staten en Landen, als eijgen belang daarin hebbende; werdende dierhalven door Zijn Hoogheid versogt, die te willen guarandeeren tegens alle valsche pretendenten en te beschermen tegens alle geweld van binnen of van buijten; belovende Zijn Hoogheid ook daaromtrent geene hoofd veranderinge in het bestier te maken, sonder alvorens den goeden raad en de wijse Schickinge Zijnes dierbaren bondgenoots, D'E. Compagnie, vernomen te hebben, en dus verklaard Zijn Hoogheid, sco voor hem, als Zijne opvolgers, het derde articul van het laatstgemaakte tractaat voor nul en vervallen te zijn;

Articul 4.

Voorts beloofd en verbind zig Zijn Hoogheid bij deezen geene Europese natien, als Engelschen. Franschen, Spanjarden of hoe ook genaamd, geene uijtgesondert, alhier ter trafficque te admitteeren, maar alle sonder onderscheid, afwijzen en niet toestaan, dat deselve alhier of in andere Zijn Hoogheids Staten en Landen enige goederen aan te brengen, inkopen, verkopen, verhandelen of enige negotie, van wat natuur ook zij, drijven, mitsgaders Sorg dragen en beletten, dat Zijn Hoogheids onderdanen met deselve enige deminste handel drijven, maar ontwarende, dat zulx, onder wat pretext ook zijn mogte, geschiede, op versche daad, als contraventeurs van dit plegtig verbond zullen gestraft werden.

Articul 5.

Dog zullen alle overige Inlandsche Natien, als mede drie Chinese Jonken, vrij alhier ten handel mogen varen, excepto de zeerovers en de geene, die amphioen en Specerijen alhier ter Sluijk zullen aanbrengen, dewelke, behalven de verbeuring hunner vaartuijgen en goederen, de helft ten voordeele van D'E. Compagnie en de andere helft ten voordeele van Zijn Hoogheid, ook het leven zullen verbeuren.

Articul 6.

En om haar HoogEdelhedens evidente blijken te geven van Zijn Hoogheids onschendbare trouwe en goede intentie voor D'Edele Maatschappij, door wiens dierbare alliantie desselfs throon vast staat; Zo verbind zig en beloofd Zijn Hoogheid bij deezen, om 't Sluijken en den mors-handel te eenemaal te beletten, voortaan geen de minste Peper aan de Chineeze Jonken of andere natien, so Europeze, als Inlandse, hoe ook genaamd, te verkopen, maar de gantsche quantiteit, die dit groot Eiland en de te Conquesteerene plaatsen uijtleveren en in den tijd staan uijt te leveren, aan D'E. Compagnie alleen, met Seclusie van gemelde Natien, tegens den gestipuleerden prijs van Ses Realen Spaans te zullen leveren; verklarende dien volgende Zijn Hoogheid het Sevende articul van 't jongst gemaakte tractaat mede door desen voor nul, kragteloos en volkomen vervallen te zijn.

Articul 7.

En vermits den Sulthan genegen is allen vervoer en Sluijkerijen in Peper en andere Contrabande wharen te weiren en tegen tegaan, soo geefd Zijn Hoogheid, tot beter bereiking van dat gewenscht oogmerk, aan D'E. Compagnie volkomen vrije magt, om alle Chineese wankangs en andere inkomende en uijtgaande vaartuijgen door gecommiteerdens. Soo van D'E. Compagnie, als Zijn Hoogheid, te laten visiteeren, en bij ontdekking van Peper en andere Contrabande wahren zoodanig te handelen, als het vijfde articul komt te dicteeren; Zijn Hoogheid daar benevens aannemende, om te beter te kunnen nagaan, of er gesmokkeld en gemorst word, goede en exacte Notitie te zullen laten houden van al de Peper die voortaan geleverd zal worden en deselve 's jaarlijx haar HoogEdelheden toetesenden.

Articul 8.

Zal uijt dien hoofde de Peper soo wel als de Specerijen en den am-

phioen. als volkomen Contrabande, werden verklaard, invoegen, dat, so iemand van 'SE. Compagnies Dienaren of onderdanen, den Resident daar onder begrepen, den inhoud dezes Contracts met het plegen, of het toestaan of de handlen van Contrabande of morshandel in boven gemelde articulen van Specerijen, Amphioen en Peper transgresseerd of te buijten gaat, zullen op ontboden worden ter arbitraire correctie van haar HoogEdelhedens, den excellenten Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India; Dog zo sulx ter zijde van Zijn Hoogheit, den voortreffelijken Heere Sulthan, Zijn Hoogheits Successeurs of eenige Pangerangs van den bloede geschied, zal sulx als een formeele bondbreuk aangemerkt, geacht en opgenomen werden, maar de onderdanen van Zijn Hoogheit, het zij natuurlijke of vreemde, hierwonende of hier ten handel komende, so Chineezen, Boegineezen, Mandharsen, Baliërs, Javanen en Palembangers, voorts alle Indische Natien, geene uitgesondert, so hier als elders, rondsom het gantsche Eijland Borneo, haar aen sulke Contrabande schuldig makende en daar van overtuijgd werdende, zullen aan den Lijve gestraft werden; zullende, 'tgunt de twee laaste articulen betreft, den dag der signatuure deses Contracts, dog dat van 'SE. Compagnies dienaren en onderdanen zal uijtgesteld werden, tot het selve Contract door haar HoogEdelhedens g'approbeerd en de ratificatie uitgeleverd zal zijn en als dan een aanvang neemen.

Articul 9.

En soo de geen, die alhier wegens D'E. Compagnie, als Resident of Opperhoofd, het gezag voert, zig mogte onder staan de onderdanen van Zijn Hoogheit of de alhier ter trafficque verschijnende vreemde inlandse natien t'extorqueeren of in hunne negotie door baatzugtige en frivole pretexten te belemmeren, of meer als ordinaire tax van de passen van deze trafficqueerende natien afpressen; zal denselven, sonder aansien van persoon, opontboden, afgeset en gedeporteerd werden tot een exempel voor andere.

Articul 10.

En vermits de ervarentheid maar alte dikwils heeft geleerd, dat de onderdanen van Zijn Hoogheit in Cas van Coopmanschap met de Chineezen en andere Natien niet ter goeder trouw, soo als eerlijke Cooplieden dienden te doen, hebben g'ageerd, maa' dikwils, tot prejuditie van de handel drijvende natien en den thol van Zijne Hoogheid, dese Natie bedrogen. goederen afgeperst, de betaling geweigerd, ook dikwils,

soo ze al van sins waren om s'te betalen, hare goederen tegens een exorbitanten prijs in betaling hebben opgedwongen, En om dit quaad voor te komen en de negotie daar door te doen floreeren, Staat den Sulthan toe en privilegeerd D'E. Compagnie bij deesen, met uijtsondering van alle Zijne onderdanen, alleen alle de negotie te drijven, de van China komende Ladingen der Jonken aan te slaan en naar welgevallen te verkopen, excepto, aan twee a drie duijssend Rijxdaalders waarde van goederen, die de Sulthan tot zijn eige nooddruft zal willen uijtsoeken, staande de prijs der goederen nog gestipuleerd te werden.

Articul 11.

In diamanten, soo groote als kleine zal voortaan niemand mogen handel drijven, als alleen den Sulthan en de Pangerangs van den bloede; dog verplicht zig Zijn Hoogheit voor zig en gementioneerde pangerangs, dat Edelgesteente aan niemand, als aan D'E. Compagnie, tegens een nog te stipuleerene prijs, te verkopen en te leveren; En zal uijt hoofde van dien dat Edelgesteente, sooals de voorgaande drie articulen van Speverijen, amphioen en Peper, voortaan voor Contrabande werden verklaard; invoegen, dat zoo imand van Bandjar of van wat plaats en het ook zoude mogen wesen van dit groot Eijland Borneo, diamanten op Batavia ter verkoop mogt brengen, zonder 's Konings Sjaap en de Speciale Licentie van Zijn Hoogheit te kunnen vertonen, Sijne Edelgeteentens verbeurd sullen werden verklaard en denselven een arbitraire Corectie moeten ondergaan.

Articul 12.

De vogelnesjes Eerste, Tweede en derde Zoort, Soowel als alle in China gewilde goederen, sullen de Chinase Nachodas der Jonken tegens den ordinairen prijs ter deezer plaatze gehouden zijn in betaaling hunner goederen van D'E. Compagnie te accepteren.

Articul 13.

En omdat D'E. Compagnie enige Jaren herwaarts, maar insonderheid in den inzaam van Goud door hare Dienaren soo slegt is gediend geworden, dat bijna niets noemenswaardig van dat mineraal heeft kunnen bemagtigen; maar tot haar leetweesen ontwaard, dat ten inkoop daarvan door de Residenten particulier is geschied, om hunne beurse op eene strafbare wijze te vullen, en D'E. Compagnie van dat kostelijk metaal beroofd, soo verbind zig den Commissaris in den hoofde dezes gemeld,

den prijs van dat mineraal te bepalen en vast te stellen op Twaalf Spaanse Realen de real fijn, sijnde dus twee realen ider reaal Swaarte meer, als de ordinaire prijs hier ter plaatze geweest is; het zij dat den verkoper op Tatas in de Logie van D'E. Compagnie dan wel op Batavia aan de Oppercoopliden des Casteels aldaar levere;

Articul 14.

Wijders beloofd D'E. Compagnie voor nu en altoos, solange dit Contract sonder infractie zal nagekomen en geobserveerd werden, te zullen toestaan de vrije vaart der Bandjaresen na Batavia, Macasser, Bima, Java, Sumanap, Balij en Sumbawa, dog niet verder om de oost, ook niet om de west of Noord als na Bliton, Palembang, Johoor, Malacca en andere Custen en Landen daar om her gelegen, Zullende Zijn Hoogheid de nodige ordres daaromtrent geven, op dat zijne onderdanen door 't niet nakomen van dien geen Schade of ongeluk komen te ontmoeten.

Articul 15.

Dog vermits zig ider sluijker oi contrabandeur op eene frivole wijze van 's Konings naam bediend, om van de visitatie vrij te zijn en daar door sonder tegenstand zijn vuile winst met een valsch pretext, dat hij Zijn Hoogheits vaartuijg voerd, zoekt te drijven, zoo verplicht zig Zijn Hoogheid een exacte lijst van zijn Hoogheits vaartuijgen aan de alhier residéerende opperhoofden, met de naam en grote derselve, sjaarliix optegeven, om Sulx in de pascen bekend te kunnen stellen en alsoo dat groot quaad te weiren.

Articul 16.

Voorts zullen haar alle vaartuijgen, die van hier vertrecken, met een pas van D'E. Compagnie voorsien en de geene, die hier in zee of elders door 's Compagnies Schepen, Kruijsers of andere 's Compagnies vaartuijgen, sonder een sodanigen pas te hebben bevonden en g'atrappeerd zijnde, zullen, ten voordeele van D'E. Compagnie en Zijn Hoogheid g'Confisqueerd werden.

Articul 17.

Verbind haar D'E. Compagnie dat, bij aldien een vreemde mogentheid, soo Europeze, als oosterse, hoe ook genaamd, het land van Bandjar vijandlijk mogte komen t'invadeeren en t'attacqueeren, Zijn Hoogheid

te water en te Lande auxiljair t'assisteeren, ten einde een sodanigen vijand te helpen afweiren en verdrijven, sonder dat D'E. Compagnie daar voor Jets pretendeeren of de onkosten voor kruijd of loot rekenen zal.

Articul 18.

Nemende Zijn Hoogheid daar en tegen aan, aan niemand, wie 't ook zoude mogen weesen, met D'E. Compagnie in oorlog zijnde, enige schuijl plaats of asil in Zijne onderhorige Staten tegeven, nog veel min Zijne bescherming of assistentie aan 's E. Compagnies vijanden en rebellen te verleenen, maar deselve integendeel, soodra in zijn gebied komen, ten eersten te doen opvatten en aan D'E. Compagnie over te leveren.

Articul 19.

Somede neemd Zijn Hoogheid aan en beloofd bij desen, het alhier resideerend opperhoofd met de verdere 'SE. Compagnies dienaren en onderdanen, die zig nu reets of in der tijd alhier mogten bevinden en hun verblijf hebben of ten handel varen, in zijne bescherming te neemen en voor alle geweldnarigen, vexatien en molesten der Bandjaresen te bevrijden, mitsgaders alle de geene, die zig daaraan schuldig maken en desen mogten komen te contravenieeren, exemplaarlijk te doen straffen en D'E. Compagnie behoorlijke satisfactie te besorgen.

Articul 20.

Daar en tegen zal D'E. Compagnie Sorge dragen, dat aan de onderdanen van Zijn Hoogheid geen het minste leed of schade door hare dienaren of onderdanen aangedaan en So zulx mogte gebeuren, de schuldige alsdan meede naar billijkheid gestraft werden.

Articul 21.

Voorts neemen Zijn Excellentie, den Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India aan, hare goede officien in 't werk te stellen, om Zijn Hoogheid den Sultan, met den Pangerang Ratoe Anum te versoenen en alles te contribueeren wat doenelijk is, om Zijn Hoogheid den Pangerang te persuadeeren, na zijn Hoogheids goede vermaningen te luijsteren en dienvolgende de wegen, die tot dus verre soo aanstotelijk en voor een Croon Prins so qualijk voegende, egter door denselven tot nu toe bewandeld zijn, tedoen verlaten en betere, mitsgaders voor de hoge geboorte eenes Croonprincen

betamelijker in te slaan; het welk geschiedende, verplicht zig zijn Hoogheid, de Sulthan van Bandjar, van termijn tot termijn de schulden van gemelte Pangerang Ratoe aan D'E. Compagnie te betalen.

Articul 22.

Vervolgens soo neemt D'E. Compagnie aan de van Zijn Hoogheid afgescheurde Provincien Barou, Koetij, Passir, Sanghoe, Santang en Lawaij, met dier onderhorige landen te helpen heroveren endie usurpatours van daar te verdrijven, sullende D'E. Compagnie op alle de voorschreve plaatsen soo wel te water als te Land, dog op Passir alleen te water en Zijn Hoogheid te Land ageeren.

Articul 23.

En voormelde Provincien heroverd sijnde, zullen door Zijn Hoogheid met regenten voorsien en verplicht zijn, 'sjaarlijk tot een equivalent voor Contributie aan D'E. Compagnie tot voldoening der kosten te leveren het ondervolgende als, Berau, Twintig picols vogelnesjes en twintig picols wax, Koetij, Twintig picols vogelnesjes en veertig picols wax, Passir, Veertig thailen Goud fijn twintig picols vogelnesjes en twintig picols wax, Sanhoe, veertig thailen goud fijn, en veertig picols wax, Santang, Sestig thailen goud fijn en veertig picols wax. Lawaij, Tweehonderd thailen Goud fijn en twintig picols vogelnesjes, voorts ook privative aan deselve, met uijtsluiting van alle andere Nation televeren, alle soodanige producten, als voorschreve Landen uijtleveren, en insonderheid alle de diamanten, Goud, vogelnesjes, wax, en wat dies meer is voor een civile prijs; behalven de jaarlijkse contributie aan Zijn Hoogheid, dewelke in soodanige quallitijd en quantitijd zal moeten geschieden, als aan D'E. Compagnie.

Articul 24.

Voorts zoo neemt Zijn Hoogheid aan en verbind Sig bij deezen de Peper Cultuure zoo hier, als in de boven Landen en in de te Conquesteene provincien voort te setten en dat getal binnen weinige Jaren op vijftien duisent picols te brengen, en insgelijks tegens de gestipuleerde prijs van Ses Spaanse Realen te zullen leveren.

Articul 25.

Werdende aan Zijn Hoogheid daar en tegen toegestaan de thol en Licenten van alle aangebragt werdende goederen.

Articul 26.

Wijders wereldkundig zijnde, cat de Spaanse realen maar in een Rijk geslagen en selden schepen van daar op Batavia, arriveeren, wardoor het gebrek van die munt van Jaar tot Jaar hoelanger hoe meer accresseerd, soo dat volstrekt ondoenlijk is, de Peper en andere producten met die Specie te kunnen betalen, zoo verpligt zig Zijn Hoogheid, om de Silvere Ducations tegens Tagtig Stuijvers of de vier voor vijff Spaense Realen, mitsgaders de nieuwe Schellingen dubbeltjes heele en halve duijten in Zijn Hoogheits domeinen gangbaar te verklaren.

Articul 27.

Ook sal aan D'E. Compagnie vrijstaan soowel op Tatas, als op andere plaatzen, daar 't deselve mogte goedvinden en bijsonders in de heroverde provintien, Steene forten op te regten en deselve met soo veel guarnisoen te besetten, als zal te rade worden, tot haar eige sekerheid en Zijn Hoogheits bescherming.

Articul 28.

Laastelijk beloofd zijn Hoogheit, soo als ook aan de Zijde van haar HoogEdelheeden den Heere Gouverneur Generaal en de WelEdele Heeren Raden van Nederlands India, als representeerende de Edele oostindische maatschappije, gedaan word, Soo voor sig, als Zijne Successeuren en Nakomelingen, aile de voorenstaende poincten en articulen, in allen deelen sonder de minste afwijking en infractie als een opregt en getrouw bondgenoot van D'E. Compagnie toestaat en betaamd, in alle deugd en opregthêid te sullen onderhouden, nakomen en Sorge dragen, dat dit plegtig nieuw verbond ook stiptelijk door alle de princen van den bloede, de verdere Rijxgrooten en Zijne onderdanen sal onderhouden, mitsgaders door Zijne nakomelingen en Successeuren als onverbreeklijk en eeuwigduurend aangenomen, en in allen deelen g'observeerd werde, hebbende beide hoge Contractanten, tot meerder bekragtiging van desen het Selve met hunne gewoonelijke Signatuuren bevestigt en daarvan twee eensluitende geschriften gemaakt, waarvan het een bij Zijn Hoogheit en het ander bij D'E. Compagnie zal blijven berusten.

Aldus gedaan en gecontracteerd in de hoofd en Residentie Stad tot Caijoetangi op 't Groot Eijland Borneo in 't hof des Sulthans Tamdjie Dullah In 't Jaar 1756 op Woensdag den 20 October 1756.

Tjap lak merah ttd. Js. As. Paravicini Opperc.
Tjap lak merah
ttd. Secretaris.

Separaat articul Zijne betrecking op het 10de articul van het contract hebbende.

en vermits de prijzen der chineseese goederen zeer varieeren, is den Commissaris met Zijn Hoogheid over een gekomen, dat men die volgens marks prijs zal inkoopen en na vervolg van tijd tegens 30 p^r.c ^{to} aan de trafiquanten verkoopen, te weten 10 p^r.c ^{to} voor d'E. Comp^e voor haare moeijte, 10 p^r.c ^{to} aan D'E. Comp^e voor 't interest van haar geld. en 10 voor Zijn Hoogh^d.

Aldus gecontracteerd dato voorschr.

Tjap lak merah t.t.d. Js. As. Paravicini.
Tjap lak merah
t.t.d.
A. v. Sohn.

IX

ACTE VAN ONDERWERPING 27 OCT. 1756
(BELANDA MELAJU)

SALINAN

Surat menundukan oleh jang mana Kompeni Wilanduwi seperti Tuan pindjaman dari tachta keradjaan Bandjar dan jang ta'luknja mengaku serta menjerahkan perintah oleh Tuan almusjarafat Pangeran Ratu Anum supaja ia memerintahkan seperti Sultan dengan deradjat oleh karena sebab itulah daripada nama dan fihak Tuan Jang Maha Mulia dan amat Bangsawan jaitu Tuan

Jakub Musil

Djenderal diatas orang jang memegang sendjata¹¹⁾ ailat¹¹⁾ peperangan berdjalan kaki dalam pekerdjaan Tuan Istaten Djenderal dan Kompeni Wilandawi oleh Komisaris istimewa utusan kehalaman Bandjar jaitu operkupman Sahbandar dan mutakdim jang memberi idzin Djuhanis Andarijas Parapisini sebelah suatu

dengan
Tuan Almusjarafat Pangeran Ratu Anum perikutan jang sungguh dan benar daripada tachta keradjaan jang tersebut telah bersuatu²an dalam sekalian fasal dan perkara jang tersebut demikian ja'ni

Fasal jang pertama.

Mengambilah dan berdjandji Tuan jang Maha Mulia Pangeran Ratu Anum dengan ia ini segala fasal dan perkara serta perdjandjian jang telah dikerdjakan dan baharui pada dua puluh hari bulan Oktober tahun ini antara paman Tuan jang Maha Mulia jaitu Sultan Tamdjidullah jang sekarang ini memerintahkan negeri Bandjar dan Komisaris istimewa utusan jang tersebut diatas Djuhanis Andarijas Parapisini akan meridhakan sebegitu djauh mana bunji fasal jang sudah dikerdjakan dengan ia ini tiada akan melangkah hanja dengan tiada sedikit pertjideraan akan menurut dan memelihara dengan sempurna ketulusan serta mengambil bagaimana termadzkurkan dari kalam kekalam dan seperti Tuan jang Maha Mulia sendiri telah berdjandji dan di-

11) عيالت

tetapkan serta termeteraikan oleh karena sebab-sebab itulah surat ini akan dibilang seperti ditambahi waad perdjandjian baharu.

Fasal jang kedua.

Tuan Jang Maha Mulia jang tersebut sesungguhnya perikutan jang benar dan betul dari tachta keradjaan Bandjar dengan sangat kesukaran dipandang jang keradjaan ini dengan tiada patut adalah memegang mana tachta keradjaan ninik mojangnja sampai bapanja jang telah wafat Paduka Seri Sultan Chamidullah selama dalam suatu djuga asal turunan jang benar dengan beberapa kesukaan dan kesentausaan telah diduduki dan diperintahkan maka pada sekarang ini telah diambil tachta keradjaan Tuan Jang Maha Mulia oleh seorang djahil dengan tiada patut serta memetjahkan djandjinja mana telah didjandjitakan ¹²⁾ diatas bilik petiduran bapa Tuan Jang Maha Mulia tatkala pulang kerachmatullah mana kala Tuan Jang Maha Mulia digenapi umur delapanbelas tahun akan menjerahkan tachta keradjaan Bandjar maka pada sekarnj ini tahulah diupamakan mentjahari dan sentausa ini atas anaknja jaitu Pangeran Nata dan berikut atas turunannja dan hendak melenjapkan sekali² asal turunan Sultan Bandjar jang purbakala.

Oleh karena sebab Tuan Jang Maha Mulia seperti suatu Tuan jang bersetiawan telah menfikirkan dengan tadik nadir ¹³⁾ supaja negeri dan rakjat² beroleh kebadjikan dan sentausa serta melepaskan daripada haibat kesukaran jang tiada boleh menahani hingga dari permulaan perintah sidjahil sampai sekarang ini telah dipesai ¹⁴⁾ dibawah perhambaannja maka pada sekarang ini Tuan Jang Maha Mulia telah menimbang dengan kisas alchair supaja negeri dan rakjat beroleh damai baiklah Tuan jang Maha Mulia dan ra'jat² bernaung dibawah perintah Kompeni dengan berkesentausaan dan akan tinggal lebih lama diperhambakan dengan tangisan dibawah sikebesaran jang sekarang ini memerintahkan, maka dengan surat jang maschur ini hendak menjerahkan baik oleh sendirinja dan asal kaum keluarga turun temurun hingga zuriat mutachirin serta negeri² djadjahan dan benua jang takluk dibawah tachta keradjaan keradjaan Bandjar semesta sekaliannja serta berikut kuasa dan kebesaran seperti selama asal bangsawan dari Sultan Bandjar telah memerintahkan segala negeri dan rakjat baik jang sudah

د فساى ۱۴) تضيق دضر ۱۳) د جنتاكن ۱۲)

telah ada dari dahulu atau sekarang ini jang takluk dibawah perintah keradjaan Bandjar atau pada kemudian jang akan takluk tiada membedakan sekaliannja akan menjerahkan pada Kompeni oleh karena itulah keradjaan ini pada sekarang ini akan dibilang seperti dipunjai oleh sendirinja serta berdjaga² atas perintah supaja keradjaan Bandjar selama²nja beroleh damai dan sentausa oleh karena sebab itulah keradjaan ini Tuan Jang Maha Mulia akan beroleh seperti tanah pindjaman daripada Kompeni lagipun akan memerintahkan seperti seorang pindjaman serta akan mengenal Kompeni dan Tuan Jang Mulia dan amat Bangsawan Gurnadur Djendral dan Raden van India jang menggantikan Kompeni dalam fihak daerah ini dan pada sekarang ini akan mengenal menghormati serta dengar²an seperti pengampu jang sungguh dan benar jang seumur² tiada akan meninggalkan.

Fasal jang ketiga.

Maka Tuan Jang Maha Mulia pada menundjuki kesetiaan dan alamat pindjaman tiap² tahun akan mengirimkan utusan ke Batawiah dengan demikian barang jang tersebut disini ja'ni

seribu pikol lada hitam
 sepuluh pikol lada putih
 seratus karah batu intan dan
 seratus rea¹⁵⁾ emas halus

Fasal jang keempat.

Pada sekarang ini tiada akan mengangkat sultan dengan tiada memberi maklum terlebih dahulu pada Kompeni tetapi djikalau Tuan jang Maha Mulia wafat akan digantikan dan ditambahi dengan asal mana ada terlebih dekat daripada Tuan jang Maha Mulia hanja terlebih dahulu akan bertapak tangan dan memeteraikan waad perdjandjian

Fasal jang kelima.

Lagipun tiap² tahun akan memberi suatu pelihara dari tiga ribu rijal tua¹⁶⁾ pada Sultan jang akan keluar jaitu paman Tuan jang Maha Mulia.

توم¹⁶⁾ ریا = ریال¹⁵⁾

Fasal jang keenam.

Segala Tjina jang mengdiami disini dengan penghulu²nja akan tinggal dibawa perintah Kompeni.

Fasal jang ketujuh.

Berdjandji Tuan jang Maha Mulia dengan kenaikannja diatas tachta keradjaan dengan segerah akan membayar utangnja pada Kompeni baik dengan lada atau dengan rijal.

Fasal jang kedelapan.

Djikalau Kompeni menghendaki pada hal melarang djung jang datang kemari pada kemudian Tuan jang Maha Mulia akan meridlakan.

Fasal jang kesembilan.

Dan sekalian charidjat ¹⁷⁾ daripada barang² jang masuk dan keluar kuliling daerah negeri Bandjar akan tinggal atas hisab Kompeni sendiri dan melelangkan penggalian intan.

Fasal jang kesepuluh.

Pada achirnja Tuan jang Maha Mulia akan mengumpulkan sekalian pengeran² dan sidang² menteri dan penghulu² serta kaum keluarga dari tanah pindjaman Bandjar dalam madjelisnja pada hari mana Tuan Gurnadur Djenderal dan Raden van India akan dituntukan supaja disanalah boleh menetapkan dengan sumpah baik inilah atawa perdjandjian baharu jang telah dikerdjakan pada dua puluh hari bulan Oktober tahun ini akan menurut dengan kesutjian serta mengenal Tuan Setaten Djenderal dan Puteri Djanda balu dari Orandji dan Nasau Pengampu dari pada berbangsa bangsawan Putera dari Orandji dan Nasau jang berpusaka tachta dan Kapitan Djenderal dan Laksamana peperangan dan Kompeni Wilandawi serta Tuan jang Maha Mulia Gurnadur Djenderal dan Tuan² jang bangsawan Raden van India jang mendjadikan kuasa dan kebesaran Kompeni Wilandawi dan mengganti dalam fihak daerah ini akan mengenal seperti tuan jang menempilik antara orang djadjat ¹⁸⁾ serta berchidmah dan dengar²an dengan kesetiaan dan djikalau mengurungkan dengan segerah atau dalam seketjap mata telah diharau serta balik pindjaman dengan sekaliannja

جاجة ١٧) حارجة

kepada Kompeni seperti patut pada segala barang pindjaman tetapi dijkalau dengan ketulusan menurut dan memelihara akan perdjandjian ini selama umur hidup Sultan akan tinggal tetap atas dudukan tachtta keradjaannya serta dengan lain² sidang² menteri seseorang akan tinggal daiam pangkat mertabatnja selama Tuan Sultan dan Kompeni akan mengira²kan mana djadi kebadjikan tachtta keradjaan.

Telah diselesaikan dan menetapkan di Tatas pada tudjuh likur hari bulan Oktober tahun seribu tudjuh ratus lima puluh enam.

Tjap lak merah
terbatja:
Ratu Anum.

Tjap lak merah
terbatja:
Ratu Anum.

Acte van onderwerping, waarbij de generale nederlandse Oost-Indische Compagnie, als leen heer van 't rijk van Bandjar en den resorte van dien verklaard en het selve ter regeering opgedragen werd aan den Seer uijtmuntenden Heere Pangerang Ratoe Anum, om gem. rijk. als Zulthaan, onder den Titul van te beheerschen; zijnde dien volgende uijt naam en van wegens Zijn Excellentie, den Hoog Edelen Hoog agtbaren Heere

Jacob Mossel

Generaal over de Infanterie ten dienste van den Staat der verenigde Nederlanden, mitsgad^{rs} Gouverneur Generaal en de Wel Edele Heeren raden van Nederlands India door der Selver expresse Commissaris en afgesant aan 't hof van Bandjar, den oppercoopman, Sabandhaar en Licentmeester Johannes Andreas Paravicini
ter eenre

Met

Den uijtmuntende Heere Pangerang Ratoe Anum, wettige troons opvolger van gem^d rijk over de navolgende poincten en articulen over een gekomen als :

Articul 1.

Neemd gem^d zijn hoogheid Pangerang Ratoe Anum aan en verplicht zig bij desen, alle de poincten, articulen, en voorwaarden van 't sub dato 20 october deses Jaa's gesloten en vernieuwd tractaat tusschen den regeerenden Zulthaan Tamdje Dullah, Zijn Hoogheids oom, en

den in den hoofde deses gemelden Commissaris en afgesant Johannes Andreas Paravicini, t'accepteeren voor zoo verre de articulen van 't voorgaande dese nadere conventie niet contrarieeren, in volkomen waarde te houden en sonder de minste afwijking en infractie heiliglijk na te komen, mitsg^{rs} sodanig aan te merken, alsofse van woord tot woord desen waren ingelijvd en Zijn Hoogheid die selfs gecontracteerd, gesloten en verzeguld hadde; zullende dese acte dierhalven als een appendix of bijvoegsel, aan voorz: nieuwe conventie g'accrocheerd werden.

Articul 2.

En aangesien hooggem^d Zijn Hoogheid, als wettige troons opvolger, met gevoelig leetweesen moet sien, dat het rijk van Bandjar hem so onregtvaardig onthouden en de throon Zijner voorvaderen, op den welken deselve tot op 't overlijden van Zijn Hoogheits vader, den hoog loffelijken Heere Zulthaan Chamie Dullah in een directe linie met groten luijster geseten, den scepter geswajd en gemeld rijk met veel glorie beheerscht hebben, g'occupeerd werd door een usurpateur en tiran, die de heerschappij op eene indirecte wijze, met Zijn hoogheid van het regt der natuur te beroven en Zijne dierbare belofte en verbintenis, die hij aan wijlen Zijn hoogheits vader (g:g:) op 't sterf bed heeft gedaan, om aan Zijn Hoogheid, wanneer den vereijschten ouderdom van 18 Jaaren zoude bereikt hebben, het rijxbestier van Bandjar over te geven, te breeken, zig heeft weten aan te matigen en thans tragt de successie op Zijnen soon Pangerang Nata en vervolgens op desselfs nakomelingen te transfereeren, mitsgad^{rs} dus den stam der aloude koningen van Bandjar totaliter t'extirpeeren; Alwaaromme Zijn hoogheid het wel zijn van Land en volk, als een deugdlievend vorst, ter herten neemende, mitsgad^{rs} overwegende, wat ellende, jammerlijke onderdrucking en onverdragelijke tirannij hij met Zijne wettige onderdanen, die hem geduurig om hunne verlossing uijt het swaardruckend juk der slavernij, waar in thans gedompeld waren, versogten, sedert dat den tiran voormeld den scepter heevd begonnen te swaaijen, heeft moeten verduuren en daar en tegen in aanmerking nemende, dat 't vrij beter voor hem en Zijne onderdanen was, onder 's E. Comp^s opperheerschappij in stille rust en vrede te leven, dan nog langer onder het slaafse juk van dien trotsen en hovaardigen usurpateur te zugten, bij dese opene acte so voor zig, als Zijne Successeuren, Erfgenamen en nakomelingen so as- als descendenten, ten behoeve van d'Edele oost-

indische maatschappij plegtigen afstand doet van alle de rijken, Staten. Landen en provincien van 't koninkrijk Bandjar met dies ap- en dependentien en dienvolgende de souverainiteit so als deselve althoos aan 't doorlugtige geslagt der koningen van Bandjar g'accrocheerd is geweest, over al de Landen en volkeren, so wel voor die voor desen en tegenswoordig onder Bandjars bestier zijn, geweest hebben, of na desen komen mogten, geene uijtgesondert, aan welgem^{de} E. Comp^e. deferreerd en overgeeevd, ten eijrde gem^e rijk als eijgen te considereeren: omtrent de regeering sodanige schicking te maken, als deselve, om de rust en vrede in Bandjars rijk volkomen duursaam en bestendig te maken, nu of in den tijd zal gelieven goed te vinden; zullende hoogstgem^e Zijn hoogheijt uijt hooft van dien gem: rijk als een vasal van D.E. Comp^e ter leen ontfangen en als een getrouw Leenman toestaat en betaamd bestieren, mitsgad^s gem^e Ed^e maatschappij en Zijn Excel-lentie, den hoog Edelen en hoog agtbaren Heere Gouverneur generaal en de wel Edele Heeren raden van Nederlands India, die deselve in dese gewesten representeeren, voortaan als Zijne wettigen souverain en nooit volpresen leenheer erkennen, respecteeren en gehoorsamen;

Articul 3.

Voorts zo zal zijn hoogheid ten blijke van zijn vasallagium 's jaarlijx homagie moeten doen, door een expresse Gesantschap na Batavia te senden, met d'ondervolgende 's lands producten :

Duijsent picols peper swarte
Thien d^o d^o witte
Hondert Caraat diamanten
Hondert realen goud fijn.

Articul 4.

*Zal voortaan geen koning, sonder voorkennisse van DE. Comp^e, aangesteld, maar bij overlijden van gem^e Zijn Hoogheid de troon met de naaste erfgenaam van Zijn Hoogh^d vervuld worden, die egter voor 't in besit neemen van dien dit contract moet ondertekenen en verzegulen.

Articul 5.

Zal aan den afgaanden Zulthaan, Zijn Hoogheids oom en predeces-sour, 's Jaarlijx Drie Duijsent Spaanse realen tot onderhoud moeten uijtgekeerd werden.

Articul 6.

Alle de alhier wonende Chineesen en hunne hoofden zullen blijven sorteeren direct onder DE. Comp^e

Articul 7.

Verbind zig zijn hoogheid de schulden aan DE. Comp^e ten eersten en dat met zijn komste op den throon. 't zij in peper, dan wel contanten te voldoen.

Articul 8.

Als d.E. Comp^e in vervolg van tijd de Jonken het hier komen wilde beletten, neemt Zijn hoog^h aan, daar in te bewilligen.

Articul 9

Zal D.E. Comp^e den tol van d'inkomende en uijtgaande goederen in 't gantsche rijk van Borneo alleen ten haaren behoeven mogen heffen, en de diamant mijnen verpagten.

Articul 10.

Laastelijk zal Zijn Hoogheid voorsz. leenroerig rijk Bandjar en den resorte van dien op een expressen ten dien einde door haar hoog Ed^s te bepalenen rijxdag plegtiglijk aanvaarden en sig so wel als de princen van den bloede en rijxraden met ede verbinden, so wel dese, als d' in 't vernieuwde contract van den 20 october deses jaars gemaakte bepalingen en voorwaarden heiliglijk na te komen en de hoogmogende heeren Staten generaal, haare koninglijke hoogheid, mevrouw de prinsesse douariere van oranje en nassau, tutrice van Zijne doorlugtste hoogheid, den heere Prince van oranje nassau, Erfstadhouder, Capⁿ generaal en admiraal der republicq etc. etc. van de nederlandsche oost-indische Comp^e en Zijn Excellentie, den hoog Edelen Heere Gouverneur Generaal, nevens de wel Edele Heeren raden van India, als den nederlandsen Souverain en Comp^e in dese gewesten representerende, als Zijnen leen- en beschutsheer opentlijk t'erkennen en hulde te doen, mitsgad^s trouwe en gehoorszaamheit te bewijzen; bij manquement van 't welke het leen met dies ap- en dependentien immediaat en van dat ogenblik af vervalde en weder keerd aan den leenheer, of de nederlandsche Comp^e, gelijk sulx omtrent alle leengoederen, van natuur, als desc. plaatse heeft; maar bij 't nakomen deser voorwaarden zal den Zulthaan Zijn leeven lang de troon blijven bekleeden, gelijk ook de tegenwoordige ministers van 't rijk, sulx doende, in hunne ampten zullen conti-

nueeren, so lang het den Zulthaan en D.E. Comp^e ten beste van het
rijk zullen dienstig oordeelen.

Aldus gedaan en besloten tot Tatas den 27 Oktober A^o 1756.

Tjap lak merah t.t.d.

Tjap lak merah t.t.d.
A.v. Solms.

J.A. Paravicini.

X,

ACTE VAN AFSTAND 13 AUG. 1787

SALINAN

Acte van Afstand, Cessie en overdragt van de Souveraine Eigendom en opperheerschappij van en over het koning rijk van Banjermassing door den Doorlugtigen vorst Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doehla, koning des gemelden Rijks, met en benevens de kroonprincen en troonopvolgers, zomede de gesamentlijke Rijks en hofs grooten, aan en ten behoeve van de Nederlandsche geotroijeerde Oost indische Compagnie gedaan, verleeden en gepasseerd.

Ik Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doehlah erkenne en verklaare bij deesen opentlijk, zo voor mij zelve, als regeerende koning en bestierder van het rijk van Banjermassing, als voor mijn Zoon den kroonprins Sulthan Slehman en kleinzoon Sulthan Adam zo mede mijn rijksbestierder Ratoe Anum Ismael, benevens alle mijne verdere Rijks en hofsgrooten, dat ik, met een gevoelig leedweesen aangedaan, over de meer en meer toeneemende sorgelijke omstandigheeden, waarin mijn rijk zig bevind, door de vijandelijke aan slagen, welke daar tegen gesmeed en ondernoomen worden, zonder dat het rijk genoegzame krachten besit, om daar tegen zulk een rigoureuse resistensie te bieden, als tot verdediging en bescherming word vereijst — dat ik voorts overweegende, dat het alleen is geweest de kragtdadige getrouwe hulp en bijstand, welke de Nederlandsche Compagnie nu jongst tegen de Boegineesen heeft verleend, waar door het rijk en mijne onderdanen zijn gered uit de gevaarlijke toestand, waar in dezelve zig door den vijand gebragt vonden, en dat dus ik het behoud mijner kroon zo wel als mijne onderdaanen hunne bezittingen en veiligheid alleen aan de onverwijlde bijstand van de gemelde Compagnie te danken hebbe — dat ik wijders in opmerking neemende, dat het gevaar egter maar voor een tijd afgekeerd en ik nevens mijn rijk en onderdaanen weder op nieuw aan de overmagt der vijanden geexponeert zouden zijn, zodra de Comp: mogt komen te besluiten, om haare magt, welke zij thans te Banjermassing aan handen heeft, te verminderen en voor een gedeelte te rug te roepen, gelijk dit noodzakelijk eerlang zoude moeten geschieden om de groote kosten, welke tot hier toe reeds zijn gemaakt, niet

verder te vermeerderen.- en dat ik eindelijk mede nog inziende, welk
 een geruste en gezegende Regeering het land en de vorsten van Java.
 onder het wijs en regtvaardig bestier mitsg^s schut en bescherming van
 de Nederlandsche oost-indische Compagnie genieten; dus uit erken-
 tenisse en bezef aan de eene zijde, dat het rijk van Banjermassing aan
 en in zig zelve geen genoegzaam vermogen besit tot het handhaven
 van een ongeïnterrumpeerde vreedige possessie en aan de andere kant
 uijt volkomen overtuiging, dat zulks zal strekken tot wezendlijk nut
 en welzijn van land en volk, na rijpe deliberatie daar over gehad en ge-
 houden, zo met mijn boven gem: zoon en verkoren throonsopvolger
 Sulthan Slehman, mijn kleen zoon Sulthan Adam, mijnen rijksbestierder
 Ratoe Anum Ismael, beneevens alle verdere Rijks Raaden en Hofs-
 grooten, best gedacht hebbe en te raade ben geworden, mij nevens mijn
 rijk en onderdaanen aan de onmiddelijke beschutting en bescherming
 van de gemelde Nederlandsche oost-indische Compagnie optedragen,
 en het is over zulks dat ik al verder bij deze opene acte verklare en
 erkenne, zo voor mij, als mijne successeuren, Erfgenaamen en Nako-
 melingen, ten behoeve van de gem: Nederlandse oost indische Com-
 pagnie, afstand Cessie en overdragt te doen, van alle de Rijks Staaten,
 Landen Provincien en Eijlanden, Baajen Rievieren en kreeken, zo als
 die immer onder het Rijk van Banjermassing sorteeren en hebben ge-
 sorteert ofte in der tijd daar onder mogten komen te vervallen, welke
 alle, nevens derzelver ab- en dependentien, mitsgaaders het souverain
 regt, magt en autoriteit, zodanig als het door het doorlugtig geslagt
 der koningen van Banjermassing, immer over haare landen en volken
 is beseeten en geexereert, mitsgaders beseeten en g'exereert zoude
 worden over de zulken welke in der tijd daar onder mogten komen te
 sorteeren, ik Sulthan Salehman Said Doelah tans transporteere en over-
 geeve aan welm: Nederlandsche Oostindische Comp: en zulks in han-
 den van den Commissiant Christoffel Hoffman, als door zijne Hoog-
 Edelheid den Heere Gouverneur Generaal Mr. Willem Arnold Alting
 en de Raaden van Nederlands Indie expresselijk gelast en geauthori-
 seert om die overdragt en Cessie te accepteeren en te aanvaarden; alles
 nogtans met dien verstande, dat, ofschoon ik Sulthan Salehman Said
 Doelah zo voor mij als mijne Successeurs en Erfgenaamen, na deezen
 geen pretentie of aanspraak kan maken op de Souveraine eigendom en
 oppermagtige heerschappij over het rijk van Banjermassing nademaal
 het zelve van nu af aan, alleen aan de Nederlandsche oostindische
 Comp: toebehoord, als derzelver wel en wettig verkregen eigendom.

het gemelde Rijk en de koninglijke Regeering over land en onderdaanen
ergter uit naam en van wegens gemelde Nederlandsche oostindische
Comp: door voornoemde Commissant en gevolmagtigde Christoffel
Hoffman, weder als een wettig en onsterflijk leen aan mij Sulthan Sa-
lehman Said Doelah is opgedragen, om het zelve voor mij, en mijne
wettige afstammelingen en opvolgers, gelijk mijn zoon den kroonprins
Sulthan Salehman, mijn kleen zoon Sulthan Adam, onder het Souverain
oppergezag en heerschappij van de gemelde Nederlandsche Compagnie
mitsgaders de beschutting en bescherming van dezelve, te bestieren en
te regeeren.

En hebbe ik Sulthan Salehman Said Doelah, kroonprins Sulthan Sa-
lehman, Prins Sulthan Adam, Rijksbestierer Ratoe Anum Ismael, mits-
gaders de verdere Rijksraaden en Hoffsgrooten, ten altoos duurende
blijk, dat desen afstand, Cessie en overdragt is geschied uit vrije en
onbedwongen wille, mitsg^s tot nut en welzijn van Land en volk daar
van doen maken deeze opene acte, en deselve door onse gesamentlijke
teekeningen en zeguls bekrachtigd.

Gegeeven in 't Casteel Batavia op 't Eiland groot Java deesen
Eersten October A^o 1787.

Aldus gedaan en afgestaan gelijk booven angehaald in 't Hoff des
Sultans op de Passerebaan in tegenwoordigheid der Radyas of Pa-
ngerangs Kieys of Mantries beneevens het Volk geteekent en verzee-
gelt door den Sultan of Vorst Desselvs Zoon en Klijn Zoon Ratoe
Anum Pangerangs en eerste of voornaamste Hoofden. Waer van Drie
oetdrukkende

Buamkintjana den 13 August. 1787.

Tjap
lak merah

Cr. Hoffman.

ACTE VAN AFSTAND

Alamat surat dengan apa Jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idallah Radja atas tachta keradjaan negeri Bandjar beserta Pengeran² Ratu jang akan mengganti kedudukannya dengan sekalian Radja² dan orang besar² dari istana tachta keradjaan itu menanggalkan sekali² tachta keradjaan negeri Bandjar dengan segala takluknja dan diserahkannya keradjaan itu beserta petuanan perintah maha besar atas tachta keradjaan itu kepada Kompeni Welanduwi. Maka surat ini sudah dikerdjakan dan diputuskan demikian jakni.

Aku Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idallah mengaku dan mengatakan dengan dhahir dalam surat ini bagi diriku Sultan jang memerintahkan tachta keradjaan negeri Bandjar serta bagi anakandahku Pengeran Ratu Sultan Soleman dan bagi tjutjundahku Sultan Adam dan bagi Perdana Menteriku Ratu Anom Isma'il beserta bagi sekalian Radja² dan orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandjar bahwa dari karena aku ini merasai duka-tjita sebab hal ichwal tachta keradjaanku makin lama makin bertambah² bahaja dan susah pada jang mana sudah dihindarkan keradjaanku oleh perbuatan dan bitjarah permusuwan jang dibitjarakan serta mentjakap¹⁹⁾ lawan keradjaanku ingipun kuatnja tachta keradjaanku tiada tjukup memadahi melawan musuh atau melindungi keradjaanku sebagaimana wadajib istimewa aku ini pikir timbang menimbang keradjaanku beserta rakjat² semata² dengan pertolongan dan perbantuan Kompeni Welanduwi jang setia-wan jang baharu² ini sudah didhahirkan lawan orang² Bugis sudah terluput daripada mara bahaja pada jang mana sudah dihantarkan keradjaan beserta sekalian rakjat² oleh musuh² itu maka makottaku beserta rakjat² dengan sekalian miliknya itu belum terhilang hanja sudah dilepaskan sadjalah oleh pertolongan Kompeni Welanduwi jang aku ini hubaja² menerima kasih adanya dan pula aku ini telah amat-amati mara bahaja itu sudah lalu pada seketika djuga dan apabila Kompeni

منچاكن ۱۹)

Wilanduwi memutuskan hendak memanggil pulang angkatan perang bala tentaranya jang pada waktu ini ada dinegeri Bandar mau separo-nja atau mengurangi itu seperti mana Kompeni harus kerdjakan itu agar supaja belandja jang besar amat jang sedia sudah dikeluar djangan teperbanjak lagi kemudian aku ini dengan keradjaanku beserta sekalian rakjat² akan djadi terlindjang pula akan musuh² ampunja kuat jang besar amat adanja lagipun dari karena aku ingat² negeri² beserta radja² dari tanah Djawa bersentausa dan berdamai²an serta selamat perintahnja dibawah Kompeni ampunja perintah keadilan jang arif bidjaksana tambahan lagi bertetap dalam perlindungan dan pernaungan Kompeni maka itulah serta dari sebab menerima kasih istimewa dari sebab aku melihat tachtta keradjaan negeri Bandar ampunja kuat kuasa tiada tjukup jang boleh tepermilik negeri Bandar dengan sentausa dan perdamai-damaian jang tetap dan teguh lagipun dari karena aku lebih tahu peri bagi jang demikian itu sanistjaja akan mendjadi paedah serta selamat bagi negeri beserta rakjat² maka setelah aku bermusjawaratkan timbang menimbang perkara² itu bersama² dengan anakandahku jang sudah terpilih akan ganti kedudukanku Sultan Soleman dan tjutjundahku Sultan Adam dan Perdana Menteri Ratu Anum beserta dengan sekalian Radja² dan orang besar² dari istana tachtta keradjaan negeri Bandar maka sekalian kami kira²kan terbaikkah dan sudah diitung pada hati kami menjerahkan diriku beserta sekalian rakjat² tachtta keradjaan negeri Bandar betul kepada perlindungan dan pernaungan Kompeni maka dari karena sebab itu djuga dengan surat jang terbuka ini aku mengaku dan mengatakan baik bagi diriku sendiri baik bagi dzuriat²ku jang akan mengganti kedudukanku dan bagi waris²ku turun temurun aku menanggalkan sekalian pangkat² keradjaanku dengan sekalian tanah² dan negeri² beserta pulau² dan teluk rantau dan sungai² beserta lain²nja jang dari dahulu kala sudah takluk dibawah perintah tachtta keradjaan negeri Bandar atau jang pada kemudian harinja akan takluk dibawah perintah keradjaan itu sekaliannja itu dengan segala jang takluk dibawahnja itu kami serahkan dan memeri dalam milik Kompeni tambahan lagi perintah jang maha besar beserta sekalian kuat kuasa dan petuanan maha besar jaitu begitu djuga seperti mana bangsa radja² Jang Mulia Sultan² Bandar dari dahulu kala sudah tepermilik itu atas negeri² beserta atas rakjat²nja atau seperti mana sudah akan ta'luk dipermilik itu atas negeri dan rakjat² jang dalam waktu sudah akan ta'luk dibawah perintahnja maka aku Sultan Soleman Sa'idallah pada sekarang ini menjerahkan sekalian itu kepada Kompeni Wilan-

duwi jaitu dalam tangan seorang wakil bernama Kristopel Hopman jang sudah beroleh wakilah atau polmak dan kuasa dari oleh paduka Gurnadur Djenderal Mister Wilem Arnold Alting dan sekalian Raden pan Indija menjambut dan mendjabatkan keserahan itu tetapi sekalianja itu dengan pengertian ini yakni djika sekalipun aku Sultan Soleman Sa'idallah baik bagi diriku sendiri atau bagi dzuriat² jang akan mengganti kedudukanku dan bagi waris²ku pada kemudian hari ini tiada boleh menuntut atau mentjahari milik atau petuanan maha besar atas tachtta keradjaan negeri Bandjar karena dari pada sekarang ini Kompeni ampunja itu seperti miliknya jang sudah diperolehnja dengan seharus dan patut hanja keradjaan itu beserta perintah Sultani atas negeri Bandjar beserta atas rakjat² itu wakil Kompeni Kristopel Hopman menjerahkan pula kepada aku Sultan Soleman Sa'idallah daripada pihak nama Kompeni Wilanduwi seperti arti barang jang diberi pindjam jang baka tiada boleh mati agar supaja aku dan aku ampunja dzuriat² jang muta'chirin seperti anakandahku Pengeran Ratu Sultan Soleman dan tjutjundahku Sultan Adam duduk memerintahkan dan melenggakan keradjaan beserta rakjat² itu dengan takluk kepada perintah maha besar dari oleh Kompeni Wilanduwi istimewa dibawah perlindungan dan pernaungan Kompeni maka agar supaja njata pada selamajnja.

Sjahdan permintaan Tuan Susunan pula kepada Kompeni dan Tuan Sultan Soleman Sa'idallah dan Tuan Sultan Adam Alwasikbillah dan Ratu Anum Isma'il dan segala radja minta² menetapkan Tuan Sultan Soleman Sa'idallah dan Tuan Sultan Adam Alwasikbillah djadi Radja dalam tanah Bandjar serta memerintahkan segala rakjatnja sampai kepada segala anak tjutjunja maka setelah sudah diterimah oleh Kompeni Wilanduwi akan permintaan jang demikian itu serta mengembalikan dan meangkat ia akan Tuan Sultan Soleman Sa'idallah djadi Radja sampai kepada anak tjutjunja serta memerintahkan segala rakjatnja dalam negeri Bandjar sampai kepada segala anak² tjutjunja jang mengikuti segala perintah Kompeni Wilanduwi selamanja.

Sahaja ini suda mufakat dengan sahaja punja anak tjutju dengan segala radja dan orang besar di Bandjarmasin beta kasih sama Kompeni Wilandah sebagaimana sahaja kasih sekarang ini segala tanah negeri pulau dengan orangnja jang ada dibawah perintah Bandjarmasin sekarang begitu lagi jang dibelakang boleh djatuh dibawah perintahan Bandjarmasin dengan segala rakjatnja jang segala² sahaja sekarang ini

kasih ditangan Komisaris Kristopel Hakman dengan segala kuasa jang selamanya sampai sekarang segala Sultan Bandjarmasin ada pegang diatas tanah dengan orang Bandjarmasin jang selamanya suda ada dibawah perintah Sultan Bandjar begitu lagi dibelakang boleh djatuh dibawah perintahannya sebab apa sahaja ini Sultan Soleman Sa'idallah suda mufakat dengan sahaja punja anak Sultan Soleman dengan tjutju Sultan Adam dengan Ratu Anum Isma'il dengan segala radja² dengan orang besar Bandjarmasin bukan dengan paksa tetapi dengan sahaja punja kesukaan sendiri kasih sama Kompeni segala tanah negeri jang ada dengan orangnja dibilang tadi biar Tuan Geburnur Djenderal Mister Wilem Alnot Altin dengan segala Tuan Rad pan India di Batawia jang pegang perintah jang besar dari Kompeni dalam nekeri segala² kasih perintah segala jang dikira djadi kebaikan Bandjarmasin dengan orangnja. Dengan lagi sahaja Sultan Soleman Sa'idallah dengan sahaja punja anak Sultan Soleman dengan tjutju Sultan Adam dengan Ratu Anum Isma'il dengan segala radja² dengan orang besar berdjandji sekarang ini kita orang semuanya suka Susunan Sultan Soleman Sa'idallah kasih sama Kompeni Wilandah tanah Bandjarmasin dengan segala rakjatnja dengan lagi kita ada suka tinggal dibawah perintah Kompeni.

Proklamasi

Dari nama Kompeni Wilandah Tuan Keburnur Djenderal Mister Wilem Alnot Altin dengan segala Tuan Rad pan India jang pegang perintah besar dalam nekeri segala² suruh dianja punja djandjam Komisaris Kristopel Hakman beri tahu dengan orangnja segala Tuan Keburnur Djenderal dengan Tuan Rad pan India angkat Sultan Soleman Sa'idallah djadi Sultan jang patut dari Bandjarmasin dengan lagi dia punja anak Sultan Soleman dengan tjutjunja Sultan Adam djadi gantinya kapan meninggal. Sebab itu sekarang ini dari nama Tuan Keburnur Djenderal dengan Tuan Rad pan India beri tahu sama segala radja² dengan orang ketjil begitu lagi orang Kompeni dengan semuanya orang jang ada ditanah Bandjarmasin mesti kenal Sultan Soleman Sa'idallah beta Sultan Bandjarmasin dengan anak tjutjunja djadi gantinya dengan kasih hormat jang sebagaimana patut dengan lagi semuanya orang jang tinggal dibawah perintahannya tiada boleh tidak ikut perintahnja sebab Tuan Keburnur Djenderal dengan segala Tuan Rad pan India kasih perintah ini dengan angkat Sultan Soleman Sa'idallah de-

ngan anak tjutjunja beta djadi kebaikan tanah Bandjarmasin dengan orangnja segala².

Bahwa aku Sultan Soleman Sa'idallah dengan Pengeran Ratu Sultan Soleman dan putera atau Prins Sultan Adam dan Perdana Menteri Ratu Anum Isma'il beserta menteri² dan orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandar dengan suka sekehendak kami sendiri bukan dari sebab dipaksa akan itu menanggalkan tachta keradjaan negeri Bandar lalu menjerahkan itu kepada Kompeni Wilanduwi supaja tachta keradjaan negeri Bandar beserta sekalian isinja memberoleh selamat sentausa maka sebab itulah kami ini telah menjuruh mengerdjakan surat jang terbuka ini dan kami ini telah menetapkan dan sudah menta'kidkan dia ini dengan kami ampunja tandah² tangan serta tjap kami adanja. Tamat alklam bilachir.

Terberi dalam Kuta Intan Batawia alidjazirat Djawa alkabir pada satu hari bulan Oktober tahun seribu tudjuh ratus delapan puluh tudjuh.

Tjap	Tjap	Tjap
lak merah	lak merah	lak merah
	terbatja : Allah.	terbatja :
(terbatja)	Sultan Soleman	Alwasikbillah
Sunan Nata Alam.	Said.	Sultan Adam.

Ini bekas tapak tangan Susunan Panembahan Bandjarmasin suka bersahabat dengan Kompeni Welanduwi selama²nja dengan surat perdjandjian ini serta dengan Sultan Soleman dan Sultan Adam.

Surat jang dibikin Tuan Susunan Soleman Sa'idallah Sultan Bandjarmasin mufakat dengan kesukaan dia punja anak Sultan Soleman dengan tjutjunja Sultan Adam dengan Ratu Anum Isma'il dengan semuanya dia punja Radja perkasih tanah Bandjarmasin dengan dia punja rakjatnja sama Kompeni Wilandah jang dibikin tempo dikasih itu sama Kapitan Komisaris Djuhan Kristopel Hakman jang disuruh Tuan Gubernur Djenderal Mister Wilem Alnot Altin dengan segala Tuan Rad van India mengdiami di Bandjarmasin Beta terimah tanah Bandjarmasin dengan segala rakjatnja dari nama Kompeni Wilandah dengan segala betul dengan patutnja sebagaimana dari dahulu sampai sekarang Sultan Bandjarmasin pegang tanah Bandjarmasin dengan

segala rakjatnja jang semuanja sekarang ini dikasih sama Kompeni Wilandah dengan surat ini.

Sahaja Sunan Soleman Sa'idallah Sultan Bandjarmasin mufakat dengan sahaja punja anak Sultan Soleman dengan tjutju Sultan Adam dengan Ratu Anum Isma'il dengan semuanja radja² beri tahu sekarang ini dengan segala² orang sahaja punja kesusahan dari kerusakan negeri Bandjar tegal²⁰) adalah setorinja dia perangi orang dalam dengan di luar tegal apa djadi kalihatan sahaja punja kedudukan putra boleh ber diri sama lagi ketepi djadi rusak segala dengan kelihatan Kompeni punja tolongan besar sekarang baharu² ini jang bahwa negeri Bandjar tiada djadi kalah dengan lagi tegal Kompeni dari dianja punja suka tolong tanah Bandjarmasin keluar belandja telalu banjak dengan lagi kelihatan keenakan dengan kebaikan tanah Djawah jang ada dibawah perintah Kompeni, sahaja ini beri tahu sahaja tiada kuat pegang sahaja punja kedudukan dengan kesenangan lagi dengan lagi mentjari kebaikan Bandjarmasin dengan orangnja segala².

Disebelah kiri tertulis dalam bahasa Belanda tjatatan:

In de acte van afstand, hier te regter hand staande Schrifture: Verzoekt den Vorst zeer needrig eenige Woorden te veranderen welke bestaan in Bangigheid of Vrees: dat Zijn Hoogheid meer uit geneegenheid voor de Edele Comp: als uit Vrees voor den Vijand had overgegeeven.

Ini surat daripada Ratu Anom Isma'il kita mengikut surat perdjandjian Tuan Sultan Soleman Sa'idallah dengan Kompeni Welanduwi dan serta berbuat baik kita sama Tuan Sultan Soleman Sa'idallah sampai kepada anak tjutjunja dan berbuat baik kita sama Kompeni Wilanduwi selama²nja serta dengan sekalian radja² dan menteri² dan tuan².

Ini bekas tapak tangan Pengeran Mangkudilaga. Ini bekas tapak tangan Pengeran Arja. Ini bekas tapak tangan Pengeran Isa. Ini bekas tapak tangan Pengeran Zainal. Ini bekas tapak tangan Pengeran Marta. Ini bekas tapak tangan Gusti Tasan.

Tjap
lak merah
(terbatja)
Ratu Anom
Isma'il.

20) كـ

Ini bekas tapak tangan Kiai Surengrana. Ini bekas tapak tangan Kiai Temenggung. Ini bekas tapak tangan Kiai Martadangsa. Ini bekas tapak tangan Kapitan Kertanegara. Ini bekas tapak tangan Kiai Maesa Djaladrija. Ini bekas tapak tangan Kiai Rangga. Ini bekas tapak tangan Kiai Djajengpati. Ini bekas tapak tangan Kiai Durapati. Ini bekas tapak tangan Kiai Suradjaja. Ini bekas tapak tangan Kiai Djajadirana.

Tersurat dalam paseban Bumi Kentjana pada tahun seribu dua ratus satu pada dua puluh delapan hari bulan Sjawal hari Isnin pada waktu djam pukul sebelas.

Aldus gedaan en geproclameert gelijk booven aangehaald in 't Hoff des Sultans, op de passeeban in teegenwoordigheid der Radjas of Pangerans, en Kieijs of Mantries, beneevens het Volk, geteekent en verzeegelt, door den Sultan of Vorst, Desselvs Zoon en Klijn Zoon, Ratu Anum Pangerangs, en eerste of Voornaamste Hoofden.

Waervan Drie Eensluidende.

Boemikintjana den 13 August. 1787.

Tjap

lak merah
tak terbatja

(tttd.) Cr. Hoffman.

XI

TRACTAAT 13 AUGUSTUS 1787 (BELANDA MELAJU)

SALINAN

Alamat surat sjarat perdjandjian sjahabat-bersjahabat dan berkasih-kasih jang setiawan jang tiada boleh berkeputusan melainkan tinggal tetap dan teguh selama²nja pada antara Kompeni Welanduwi dengan Tuan jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Salehman Saidullah Radja atas tachta keradjaan negeri Bandjar maka surat perdjandjian ini sudah dikerdjakan dan dikuntjikan oleh Kristopel Hopman jang telah beroleh wakil dan kuasa akan itu oleh Tuan jang Maha Bangsawan Paduka Gurnadur Djenderal Mister Wilem Arnold Alting dan sekalian Raden van India jaitu pada suatu pihak dan radja jang tersebut Paduka Seri Sultan Salehman Sa'idullah beserta anakandahnja Sultan Salehman jang akan ganti pangkat kedudukannja dan tjutjunja Sultan Adam beserta perdana menteri Ratu Anom Isma'il dengan sekalian radja² beserta orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandjar sekalinnja itu pada pihak lain adanja.

Adapun pada mula pertama Paduka jang Maha Mulia jang tersebut diatas ini beserta anakandahnja dan tjutjundahnja tambahan lagi perdana menteri Ratu Anom Isma'il beserta radja² dan orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandjar sekalian mereka itu mengaku bahwa dari sebab orang² Bugis dari Pasir dan Pulo Laut baharu² ini telah menjerang negeri Bandjar maka tachta keradjaan itu sudah terbawah pada pangkat kesusahan amat sangat sehingga Paduka jang Maha Mulia beserta Pengeran Ratu dengan sekalian orang besar² dari keradjaan itu sungguh² sudah takut akibat kerugian jang sudah akan terbit dari oleh keserangan permusuwan itu bagi negeri beserta sekalian isinja djikalau sudah teralakkan dan terta'lukkan tachta keradjaan itu oleh gagah sendjata permusuwan itu maka dari karena itu djuga sudah datang pada hati Paduka jang Maha Mulia beserta Pangeran Ratu dengan sekalian orang besar² dari istana tachta keradjaan itu baik meminta pertolongan dan perbantuan kepada Kompeni Welanduwi agar supaja dapat melawan musuh jang amat kuat itu istimewa supaja dapat melindungi dan meluputkan negeri Bandjar dari pada bahaja jang tereram atas tachta keradjaan negeri Bandjar karena djikalau

tiada pertolongan dan perbantuan Kompeni Welanduwi nistjaja negeri Bandjar tiada dapat melawan musuh² itu adanja.

Adapun Paduka jang Maha Mulia beserta anakandahnja dan tjutjundahnja dan perdana menteri beserta sekalian radja² dan orang besar² mengaku pula Kompeni jang tersebut telah kabulkan permintaan itu maka dengan segerahnja telah medhahirkan pertolongan dan perbantuan jang tjukup memadahi turut permintaan itu maka musuh² jang tersebut itu telah mendapat amat banjak rugi oleh sendjata Kompeni dan sudah terpuukul sehingga ia sudah lari keluar meninggalkan seluruh tanah² jang takluk dibawah perintah tachtta keradjaan negeri Bandjar adanja.

Maka jang Maha Mulia beserta anakandahnja dan tjutjundahnja dan perdana menteri dan radja² dan orang besar² sekalian mengaku lagi djika sekalipun dengan Kompeni Welanduwi ampunya pertolongan jang sangat besar itu jang Maha Mulia beserta tachtta keradjaan sudah terluput pada sekali ini daripada bahaja jang sudah diketakuti maka hanja sesungguhnya jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Salehman Sa'idullah beserta Pangeran Ratu Sultan Saleman dengan radja² dan dengan orang besar² sekalianja telah musjawaratkan timbang menimbang dengan sesungguhnya tachtta keradjaan negeri Bandjar seperti dahulu djuga akan mendjadi terlindjang pula akan penjerangan dan kuat jang lebih dari oleh musuh² itu djikalau Kompeni panggil pulang angkatan perang bala tentaranja meninggalkan tachtta keradjaan itu kepada kuatnja sendiri adanja maka dari sebab pikiran bagi demikian itu jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Salehman Sa'idullah dan Pangeran Ratu Salehman beserta radja² dan orang besar² sekalian telah pikir kira² pula baik mentjahari daja upaja jang olehnja dapat melindungi tachtta keradjaan negeri Bandjar beserta sekalian rakjat²nja karena sebab musuh² jang dari luar istimewa supaja negeri Bandjar dengan tetap dan teguh bersentausa dan berdamai damaian dan setelah habis pikir timbang menimbang berulang² itu maka jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Salehman Sa'idullah beserta Pangeran Ratu Sultan Salehman dan radja² dengan orang besar² sekalian tiada dapat kira²kan daja upaja jang tjukup melindungi dan memelihara tachtta keradjaan negeri Bandjar melainkan serahkan diri dibawah perlindungan dan pernaungan Kompeni Welanduwi maka dari karena sebab itulah telah datang pada hati sekaliannja menanggalkan tachtta keradjaan negeri Ban-

diar lalu menjerahkan itu kepada Kompeni jang tersebut beserta petuanan maha besar atas tachta keradjaan negeri Bandjar dengan sekalian rakjat²nja agar supaja Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idullah dan dzuriat²nja jang mutachirina jang akan mengganti kedudukannja memegang perintah atas tachta keradjaan negeri Bandjar dengan peri pindjam serta takluk kepada petuanan maha besar dari Kompeni Welanduwi adanja.

Maka dari karena jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idullah dengan anakandahnja Pangeran Ratu dan tjutjundahnja dan Perdana menteri beserta radja² dan orang besar² sekaliannja jang tersebut diatas ini sudah mempersembahkan keradjaan negeri Bandjar dengan sekalian takluknja beserta rakjat² sekalian kepada Kompeni Wilanduwi agar supaja diperolehnja kasad jang tersebut diatas ini yakni supaja tachta keradjaan negeri Bandjar beserta ra'jat² boleh terpeliharakan dalam sentausa perdamai damaian jang tetap dan teguh tambahan lagi agar supaja mengaku memenuannja kepada Kompeni Wilanduwi jang amat besar istimewa akan tandah menerima kasih karena Kompeni ampunja pertolongan dan perlindungan jang besar amat jang telah didlahirkan dengan sungguh² hati maka dari karena sekalian sebab itu Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India sudah terima persembahan itu lalu sudah menjempurnahkan disini dengan seperti mana isti'adat perkara menanggalkan tachta keradjaan negeri Bandjar dengan sekalian rakjat²nja kepada Kompeni Welanduwi turut bunji surat maklumat jang sudah dikerdjakan akan maksud itu adanja.

Maka itulah jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idullah beserta Pangeran Ratu Sultan Soleman dan Jang Maha Mulia ampunja tjutju Sultan Adam dan Perdana Menteri Ratu Anum Isma'il dengan radja² dan orang besar² dari istana keradjaan negeri Bandjar sekaliannja mengaku dan menjatakan dengan dia ini baik bagi dirinja sendiri serta bagi sekalian dzuriat²nja jang muta'chirina yakni segenap tachta keradjaan negeri Bandjar beserta sekalian bahagiannja semua sekalian itu seperti mana sudah ditanggalkan dan menjerahkan kepada Kompeni Welanduwi begitu djuga diterima kembali itu daripada tangan Kompeni Welanduwi seperti arjati²¹) barang pindjaman jang betul

عرياتي 21)

Kompeni punja jang baka tiada boleh. mati jaitu agar supaja diper-miliki dan memerintahkan tachtta keradjaan negeri Bandjar oleh Pa-duka. Seri Sultan beserta oleh anak tjutjunja turun temurun pada waktu sekarang ini dan pada selama²nja dengan sjarat perdjandjian jang be-rikut dibawah sjatar ini jang harus dipeliharaakan dan disampaikanja menurut dengan kudus oleh kedua pihak dan tiada boleh dirusakkanja itu jakni.

Perkara jang pertama.

Bahwa sahabat bersahabat dan berkasih kasihan jang tulus ichlas hubaja² dipeliharaakan selama²nja pada antara chadam² Kompeni We-landuwi jang sangat mulia dengan bala² tachtta keradjaan negeri Ban-djar agar supaja bertolong tolongan dengan setiawan dalam kesusahan dan kemudhratan dengan pengadjaran serta pekerdjaan melakukan oleh kedua pihak mana jang terbaik agar djangan seorang mendapat rugi seolah² rakjat kedua pihak itu telah mendjadi satu djuga adanja.

Kedua.

Maka akan maksud seperti jang tersebut diatas ini Jang Maha Mulia beperdjandjikan serta melazimkan dirinja dengan surat kontrak ini akan menurut dan menjampaikan serta menjuruh menurut dan menjam-paikan segala perkara dan sjarat perdjandjian jang tersebut dalam su-rat kontrak dari delapan belas hari bulan Mei tahun seribu tudjuh ratus empat puluh tudjuh beserta sekalian perdjandjian² jang berturut² sudah termufakat dari dahulu² pada antara Kompeni Welanduwi jang kuasa dengan radja² tachtta keradjaan negeri Bandjar jaitu beberapa kian bunji perkara² kontrak jang tersebut itu tiada chilaf atau bersa-lahan dengan surat kontrak ini maka sjarat perdjandjian² itu beserta sekalian jang sudah termufakat dahulu² sekaliannja itu diambilja oleh Jang Maha Mulia serasa sudah tersebut dan tertulis dalam surat kon-trak ini istimewa pula diambilja itu oleh Jang Maha Mulia seolah² Jang Maha Mulia sendiri sudah kerdjakan dan sudah mufakatkan serta sudah sumpah atasnja itu adanja.

Ketiga.

Adapun agar supaja diikutnja dan menetapkan barang jang tersebut diatas ini maka menteri² jang akan diangkat dalam waktu hubaja² me-reka itu menghadap dinegeri Bandjar sebelum mendjawab pangkatnja supaja mereka itu sumpah pada tangan pitor besar atau jang meme-

gang perintah di Bandjar dari pihak nama Kompeni jaitu sumpah setia dan kebaktian bahwa mereka itu akan djundjung perintah Kompeni Welanduwi jaitu begitu djuga sebagaimana mereka itu sumpah pada tangan Paduka Seri Sultan istimewa sama seperti pada hal ichwal radja itu adanja.

Keempat.

Paduka Seri Sultan tiada boleh mengangkat barang menteri sebelum memori tahu kepada Kompeni ampunja pitor besar dan djikalau tiada barang penuduhan kepada orang jang disuka mengangkat akan menteri melainkan pitor suka djuga diangkat orang itu kemudian pitor akan pinta kepada Tuan² Jang Maha Bangsawan di Batawiah supaya boleh kabulkan diangkatnja orang itu akan menteri demikian lagi Paduka Seri Sultan tiada boleh petjat atau memori ma'zul atau membuang seorang menteri djikalau belum beri tahu kepada pitor besar atau kepada jang memegang perintah dari pihak nama Kompeni dinegeri Bandjar apa sebab atau salahnja maka dibuang menteri itu supaya pitor itu atau jang memegang perintah boleh minta kabul kepada orang besar di Batawia supaya boleh njata pada segala orang masing² Kompeni Wilanduwi dengan orang penduduk negeri Bandjar tiada boleh ditjeraikan melainkan kedua pihak selama²nja seperti setudju adanja.

Kelima.

Bahwa telah bebaslah kepada Kompeni Welanduwi selaku Tuan jang melindungi dan menaungkan tachta keradjaan negeri Bandjar tambahan lagi ia djuga Tuan jang bepermilik dan mempunjai tachta keradjaan negeri Bandjar dengan segala harus dan patut mengangkat dan mendirikan benteng² beserta penguatan² pada mana² tempat jang dikira²kan wadjib dan Paduka Seri Sultan beperdjandjikan dan menjanggup senantiasa akan memori pertolongan dengan sebolah²nja adanja.

Keenam.

Djika Kompeni Welanduwi sekalipun telah mendjadi tuan jang punya tachta keradjaan negeri Bandjar dengan sekalian takluknja karena suda ditanggalkan dan sudah menjerahkan segala² itu kepada Kompeni Welanduwi hanja Kompeni Welanduwi tiada mau mengembangkan perintahnja lebih djahu²²) melainkan hingga pada tempat² jang

bermudjud pada pesisir² daripada pihak masrik atau timur hingga pada pihak barat maka dalamnja itu tersimpan lagi negeri Pasir dengan jang takluk dibawahnja dan Pulau Laut beserta sekalian jang bermudjud pada dekatnja dan Tabaniau beserta dengan pesisir²nja dan gunung²-nja beserta separonja dari dusun Tatas dan Dajak²nja dengan Mendawai Sampit dan Pembuang Kotawaringin beserta sekalian jang ta'luk disitu sedang jang lain² sekaliannja jang kenah pada tachta keradjaan negeri Bandjar itu akan dibilangkan bahagian perintah Paduka Seri Sultan beserta dzuriat²nja jang muta'chirina jang sudah diserahkan padanja supaja dimelanggarakannja itu dengan peri pindjaman adanja.

Ketudjuh.

Adapun lagi lain daripada ketentuan jang diatas ini sekalian orang² Tjina beserta penghulu²nja jang duduk dinegeri Bandjar atau dalam wates perintah negeri Bandjar beserta sekalian djenis orang lain² seperti orang Bugis dan Mangkasar dan Mandar dan orang Bali beserta djenis lain² dengan segala djenis orang asing jang bukan anak Bandjar sekaliannja daripada hari ini sampai selama²nja akan takluk betul dibawah perintah dan kebaktian Kompeni adanja.

Kedelapan.

Dan djikalau sudah dita'kidkan dan menaruh tapak tangan istimewa setelah habis disumpah surat waad perdjandjian ini maka Kompeni beperdjandjikan dengan seperti mana isti'adat dengan dlahir akan memori suatu tandah alamat tjinta kasihnja kepada Paduka Seri Sultan dan kepada tachta keradjaan negeri Bandjar lalu akan lepas kepada Paduka Seri Sultan dengan keradjaannja daripada belandja jang amat besar jang Kompeni baharu² ini telah membelandjakan pada perang melawan dan menghusir orang² Bugis daripada wates perintah tachta keradjaan negeri Bandjar supaja mendjadi tanda terima kasih adanja.

Kesembilan.

Dikalau kadang kala Kompeni mendjadi perang dengan barang djenis orang atau dengan barang radja besar² baik djenis putih baik djenis orang Islam maka Paduka Seri Sultan tak dapat tiada akan memori perbantuan dan perlindungan seboleh²nja serta segala kuat kuasanja dan pula apabila dituntut maka Sultan Bandjar djangan tiada mengeluarkan manusia dengan sendjata bersama² penghulu²nja orang jang setiawan seberapa berhadjat dan berguna pada kira² Kompeni Wilanduwi tambahan lagi diperdjandjikan pula oleh Paduka Seri Sul-

tan dengan seperti mana istiadat Paduka Seri Sultan akan tiada mufakat atau kirim mengirim surat dengan radja² negeri lain atau dengan kepala² jang duduk pada pesisir negeri Bandjar djikalau barangkali Kompeni suka menaruh kepala² djsitu dan tiada akan berutuskan kepada radja² lain dan tiada akan meluluskan utusan radja lain² datang padanja istimewa Paduka Seri Sultan tiada akan meluluskan kepada orang² jang ta'luk pada perintahnja mengerdjakan barang jang tersebut diatas ini hanja akan melarang dan menegahkan pekerdjaan sebagai demikian itu adanja. Tuan Sultan tolong dengan Kompeni perang. Dalam negeri Bandjar minta djangan diluar dinegeri Bandjar.

Kesepuluh.

Bahwa Paduka Seri Sultan tiada akan beri idjazah atau meluluskan orang² djahat beserta orang² jang mengadakan hiru hara atau jang berkehendak djahat dalam tanah Bandjar baik dalam negeri Bandjar atau dalam dusun²nja hanja akan menegahkan dan membinasakan orang sebagai itu serta akan menjuruh tangkap lalu menghukumkan djikalau ia rakjatnja supaja mendjadi tjermin bagi orang lain hanja djikalau ia orang jang takluk dibawah perintah Kompeni maka akan diserahkannya kepada Kompeni djuga supaja boleh ditundungkannya kenegeri lain atau melakukan dengan dia itu menjertai dengan kedatangan hal kesalahannya demikian lagi telah lazim atas Paduka Seri Sultan segala orang jang lari dari Kompeni atau daripada orang lain² baik apa, djuga pangkatnja atau gelarnja atau kedarnja jang datang kepada wates perintah Paduka Seri Sultan itu akan dikembalikan serta dipanggilnja djuga itu tiada boleh enggan dan pula abdi² dari oleh chadam² Kompeni atau daripada orang² jang takluk kepada perintah Kompeni sekali² tiada boleh diluluskan atau pegang pada barang tempat² negeri kediaman Tuan Sultan atau dinegeri² Bandjar atau dalam dusun²nja atau kampung²nja hanja hubaja dikembalikan kepada jang punja djikalau didapatnja pelarian sebagai itu adanja.

Kesebelas.

Adapun Kompeni Wilanduwi akan mengerdjakan demikian djuga djikalau kedatangan barang orang djahat atau jang berkehendak djahat djikalau ia rakjat Paduka Seri Sultan jang datang pada wates perintah Kompeni dan djikalau dikehendaki maka orang sebagai itu akan diserahkan kepada Seri Sultan djikalau dapat tangkap supaja dihukumkan sebagaimana harus dan patut adanja.

Keduabelas.

Demikian lagi sebagaimana Kompeni berpunjai hak menghukum orang² Bandjar jang takluk betul dibawah perintah Kompeni atau dibawah kepala² atau penghulu²nja demikian djuga diberi idjazah atau meluluskan kepada Paduka Seri Sultan beserta menteri² tachta keradjaan negeri Bandjar menghukumkan orang² ketjil² ma'uhukum ra'i mau hukum siksa seperti mana telah biasa dari zaman purbakala turut isti'adat negeri adanja.

Ketigabelas.

Bahwa segala djenis orang jang bukan ra'jat Paduka Seri Sultan seperti orang puti atau Wilanduwi dan Tjina dan orang Chodja dan orang Bugis dan orang Mangkasar dan orang Mandar dan orang Bali beserta lain² djenis orang apabila berdosa kesalahan kepada orang Bandjar jang takluk pada perintah Paduka Seri Sultan maka lazimlah atas Paduka Seri Sultan menjerahkan orang jang telah berdosa itu kepada tangan Kompeni supaja dihukumnja turut undang² Kompeni hanja ra'jat Paduka Seri Sultan jang berdosa kesalahan kepada bala² jang tersebut diatas ini atau kepada orang lain² itu Kompeni akan serahkan kepada paduka Seri Sultan agar supaja Paduka Seri Sultan menghukumnja turut hukum tachta keradjaan negeri Bandjar adanja.

Keempatbelas.

Hanja mana kala seorang menteri jang telah sumpah sumpahan setia kepada Kompeni Wilanduwi dan kepada Paduka Seri Sultan mengerdjakan dosa kesalahan baik kepada Kompeni Wilanduwi atau kepada chadam²nja atau kepada pasak^{22a}) negeri Bandjar atau kepada Tuan Sultan atau kepada rakjat² Tuan Sultan maka hal kesalahannja itu akan diperiksanya dengan saksamanja oleh orang² jang tiada bertjedera separonja dari pada pihak Kompeni Wilanduwi dan separonja daripada pihak Paduka Seri Sultan sama rata banjak tetapi hukumnja tiada boleh dimenjempurnakan atau melakukan melainkan setelah sudah dikabulkan dan setelah sudah beroleh kuasa pada itu dari oleh Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India maka dari karena itulah hukum jang diputuskan itu hubaja² pitor besar kirimkan dahulu ke Batawiah dengan sekalian surat² jang kenah pada bitjaranja adanja.

فاسق 22a

Kelimabelas.

Bahwa Paduka Seri Sultan beperdjandjikan tiap² masa dan ketika atau dari pada waktu hingga waktu akan memori titah sebagaimana wadji² kepada menterinja menjuruh ia memelihara² baik² sekalian djalan² beserta djembatan² jang dalam watas perintah Paduka Seri Sultan istimewa membersihkan itu daripada orang perampok² beserta binatang² jang membinasakan manusia maka agar supaja diperolehnja maksud itu hendaklah Paduka Seri Sultan menaruh² kawal² pada tempat dimana² patut jaitu sebegitu djuga seperti mana Kompeni akan menaruh perintah dalam watas perintahnja sebagaimana harus dan patut adanya.

Keenambelas.

Bahwa lain daripada terbebas pada segala orang pasak negeri jang baik berdjalan pada segala djalan² radja dalam watas perintah Kompeni dan Paduka Seri Sultan adalah diluluskan pula kepada sekalian orang dagang atau saudagar² membawa dan mendjual perniagaannja sepanjang pesisir² serta dihulu² atau diudik² dan tiada boleh diberi aradl atau melarang kepada mereka itu hanja tetapi mereka itu hubaja² membawa suatu tandah tjap atau pas jang atasnja sudah tertulis nama barang² dagangan jang mereka itu bawa datang dan djangan mereka itu membawa dagangan jang dilarangkan oleh Kompeni Wilanduwi karena djikalau dibawa barang dagangan jang telah dilarang maka nis-tjaja akan dipegang dan dirampas separonja akan paedah Kompeni dan lain separonja akan paedah Paduka Seri Sultan adanya.

Ketudjuhbelas.

Bahwa pada sekarang ini Paduka Seri Sultan menanggalkan sekali² serta menjerahkan kepada Kompeni Wilanduwi pada selama²nja sekalian bea² sebagaimana akan disukai mengambil oleh Kompeni dalam tachta keradjaan negeri Bandjar beserta jang takluk dibawahnja dan sekalian bea² itu akan dipungut oleh Kompeni supaja Kompeni dapat menempatkan belandja jang harus dibelandjakan oleh Kompeni oleh sebab Kompeni akan melindungi negeri Bandjar serta menaruh kawal dalam negeri itu supaja diperlindungi dan menaungkan negeri beserta manusiaja tetapi Kompeni berdjandji kepada paduka Seri Sultan akan dibayar betul separo daripada real jang masuk pada tiap² tahun dari bea² jang dipungut daripada sekalian bea² baik daripada bea² jang didjual dibawa tangan akan beberapa tahun lamanja atau

bea² jang didjualnja dengan dlahir agar supaja Paduka Seri Sultan dapat memelihara kan dirinja beserta pangkat kebesarannya adapun daripada hasil jang tersebut itu serta daripada hasil² jang ditentukan pada perkara² jang tersebut dibawah sjatar ini Paduka Seri Sultan akan keluar belandja sebagaimana patut kepada kaum keluarganya beserta kepada lain menteri² dan orang besar² dari tachta keradjaan negeri Bandjar masing² turut pangkatnja agar mereka itu dapat pelihara kan dirinja hanja Kompeni tiada akan menanggung barang tanggungan atau belandja akan itu adanja.

Kedelapanbelas.

Demikian lagi dari karena Paduka Seri Sultan telah menanggalkan tachta keradjaan negeri Bandjar kepada Kompeni maka tempat² jang keluar batu intan dan galian emas dari Bason dan Moluko dan Tabunio baik dimana tempat djuga keluar itu dalam tachta keradjaan negeri Bandjar baik tempat² jang sedia sudah ketahuan atau jang lagi akan didapatnja sekalian itu kenah kepada watas perintah Kompeni hanja ketjuali tempat² jang bernama Dongko Kanan dan Dongko Kiri jang tersimpan pada tanah² jang telah diserahkan kepada Paduka Seri Sultan supaja diperintahnja dengan peri pindjaman tetapi lain daripada itu karang² atau guah² jang keluar sarang burung baik jang didalam negeri baik jang ada pada pesisir² beserta sekalian tempat² dimana keluar sarang burung ditanah² Bandjar baik jang sekarang ini sudah diketahuinja atau jang lagi akan didapatnja satupun tiada diketjualikan jang ada dalam seluruh tanah negeri Bandjar hanja sekaliannja itu Paduka Seri Sultan menjerahkannya kepada Kompeni Welanduwi jang boleh kerdja sebagai mana suka kehendaknja dengan dia itu baik Kompeni mau melelangkan mendjual kepada rakjatnja diuga atau kepada orang Tjina atau kepada orang Chodja atau kepada lain² djenis orang seperti mana Kompeni suka djuga hanja tetapi Kompeni beperdjandjikan kepada Paduka Seri Sultan akan dibajar separo daripada rijal bea² jang masuk kepada Kompeni pada tiap² tahun daripada satu² perkara jang baharu tersebut seperti batu intan dan emas serta sarang burung tetapi dengan perdjandjian ini yakni apabila Kompeni suka mengambil bagi sendirinja batu intan dan emas serta sarang burung jang dikumpul mau semuanya atau separo pun maka tiada boleh diserahkanja itu kepada satu orang melainkan kepada Kompeni sendiri djuga adanja.

Kesembilanbelas.

Maka oleh sebab Kompeni akan bajar kepada Paduka Seri Sultan separoh daripada sekalian rijal jang masuk kepada Kompeni daripada bea² maka itulah Paduka Seri Sultan tiada boleh minta bea atau pembayaran baik dengan apa nama atau tudung² daripada barang² jang dibawa milir dari hulu² baik menjadi biaja atau dagangan jang dibawa keluar dari negeri istimewa lagi djangan sekali² dimintanja itu daripada barang² jang dibawa masuk atau keluar dari negeri Bandjar oleh Kompeni karena dia itu tiada kenah bea dari karena itulah Paduka Seri Sultan berperdjandjikan dengan segala tulus ichlas hatinja Paduka Seri Sultan sendiri tiada akan meminta bea atau pembayaran dan tiada akan meluluskan atau memeridjazat akan itu kepada orang lain hanja Sultan akan melarangkan dan menegahkan pekerdjaan bagi demikian itu tambahan lagi Paduka Seri Sultan akan meluluskan, kepada orang Beadju beserta kepada orang Dajak² dengan jang lain²nja serta kepada Paduka Seri Sultan ampunja ra'jat² membawa milir dari hulu² kepesisir barang² dagangannja dan tiada akan diberi aradl serta akan menjuruh membawa milir itu dari hulu² kepesisir² supaja didjualnja itu disitu kepada siapa mereka itu suka dengan tiada membajar barang apa kepada Kompeni dipesisir² tetapi djangan dibawa keluar dari negeri Bandjar kenegeri lain hasil negeri atas dendah rampas akan paedah Kompeni dengan Paduka Seri Sultan seorang separoh adanja.

Keduapuluh.

Dan adalah bebas kepada Kompeni memotong kaju besar dan ketjil sebagaimana ia suka djuga atau jang Kompeni akan berhadjat pada segala tempat² jang telah diserahkan kepada perintah pindjaman Paduka Seri Sultan dan tiada boleh ditegah atau memeridjazat pada itu hanja pula telah lazim atas Paduka Seri Sultan meluluskan itu tambahan lagi Paduka Seri Sultan berperdjandjikan pula serta menjanggup akan menjuruh rakjat²nja memotong kaju² itu akan upahan jang patut jang akan ditentukan tambahan lagi Paduka Seri Sultan akan meringankan pekerdjaan itu dengan seboleh²nja adanja.

Keduapuluh asa.

Bahwa sekalian lada jang dipeliharaikan dalam watas perintah Paduka Seri Sultan hubaja² diserahkan kepada Kompeni Welanduwi dan djangan dikasih barang sedikit pun kepada orang lain lagipun segala orang jang memeliharaikan kebun² lada beserta orang² jang menjerah-

kan butir itu hubaja² mereka itu membawa ladanja jang dihimpunkan betul dalam gudang² Kompeni dan djangan orang lain peduli dari itu baik Paduka Seri Sultan baik rakjat²nja jaitu akan harga lima rija¹ tua¹ setengah pada sepikul jang seratus dua puluh lima puntu berat dan dari harga itu akan dibajar kepada orang jang menjerahkan lada empat real tua¹ setengah serta dibawa djuga akan dibajar itu dan jang lain sereal tua¹ itu akan dipegangnja oleh chadam Kompeni membajar kepada Paduka Seri Sultan pada tiap² tahun sekali atau pada dua tiga bulan sekali bagaimana Tuan Sultan suka djuga supaja dengan itu lagi jang Maha Mulia dapat memelihara²kan dirinja lagipun diluluskan kepada Paduka Seri Sultan menaruh dua orang Kometir digudang² Kompeni jang selamanja hadir pada waktu ketika dimasukkan lada digudang² Kompeni serta menulis berapa lada diserahkan kepada Kompeni dan melihat chadam Kompeni kerdja betul sebagaimana patut kepada orang jang menjerahkan lada dengan setiawan adanja lagipun Jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan beperdjandjikan sekali² tiada akan peduli dengan hal membeli atau suruh membeli butir lada hanja akan medlahirkan pertolongannja supaja dipelihara²kan kebun² lada baik² agar melebihi²kan dia itu maka agar supaja diperolehnja maksud itu Kompeni boleh suruhkan kometir²nja bersama² kometir² Paduka Seri Sultan dalam seluruh tanah negeri Bandjar akan memeriksai hal tanaman² lada dan menkerah-kerahkan orang² jang memelihara²kan kebun² lada supaja ia mengusahakan pekerdjakan itu dengan sekuat kuasanya adanja.

Keduapuluh dua.

Adapun rempah² beserta apiun tiada boleh dibawa masuk atau memperniagakan dengan itu dalam negeri Bandjar hanja dilarangkan itu kepada segala orang masing² atas dendah hukum siksa jang sudah ditentukan atas pekerdjakan itu serta dirampasnja itu akan paedah Kompeni dan Paduka Seri Sultan tetapi diketjualikan jang telah dibelinya kepada Kompeni dinegeri Bandjar adanja.

Keduapuluh tiga.

Maka Paduka Seri Sultan beperdjandjikan pula baik pada dirinja sendiri serta pada zurijat²nja jang muta'chirina tiada akan meluluskan barang djenis orang putih dalam keradjaan jang telah diserahkan padanja supaja ia memerintah²kan itu dengan peri pindjaman melainkan djenis Wilanduwi djuga adanja.

Keduapuluh empat.

Agar negeri Bandjar tetap dan teguh dalam sentausa Kompeni senantiasa akan pelihara beberapa perahu akan melindungi dan membersihkan pesisir² beserta sungai² tetapi telah lazim pula atas Paduka Seri Sultan senantiasa menaruh beberapa buah perahu sama² dengan perahu Kompeni djikalau berhadjat itu adanja.

Keduapuluh lima.

Dan pula atas permintaan Paduka Seri Sultan dikabulkan dan meluluskan wangkang Tjina datang berniagaakan dinegeri Bandjar tiap² tahun sebagaimana telah biasa pada zaman purbakala adanja.

Keduapuluh enam.

Bahwa segala djenis uang dengan tiada beda baik uang emas atau perak serta tembaga bagaimana sudah tertentu harganja dan bagaimana berlaku itu di Betawi dan dinegeri Djawa serta pada sekalian tempat dimana Kompeni ada punja kedudukannja itu selama²nja akan berlaku begitu djuga pada seluruh tachtta keradjaan negeri Bandjar beserta segala tempat jang takluk dibawahnja maka Paduka Seri Sultan beperdjandjikan segala djenis uang jang sebagai itu ia akan suruh laku dihulu² atau diudik² adanja.

Keduapuluh tudjuh.

Bahwa oleh karena Kompeni Wilanduwi memegang petuanan perintah maha besar dalam tachtta keradjaan negeri Bandjar maka Paduka Seri Sultan tiada pernah boleh suruh tjetakkan atau madharab²³) barang djenis uang baik dengan apa nama djuga hanja tetapi pekerdjaan mentjetakkan uang semata² Kompeni punja hak jang boleh suruh mentjetakkan atau medharab uang turut suka ridhanja djika berhadjat itu adanja.

Keduapuluh delapan.

Lagipun dalam seluruh tachtta keradjaan negeri Bandjar tiada boleh dipeliharakan buah pala atau tjengke melainkan hubaja² segerah dibangkan sekalian pohon²nja djikalau didapatnja itu pada barang tempat maka akan maksud itu pada tiap² tahun atau kapan² Kompeni suka djuga akan disuruhnja barang soldadu² pergi mengulilingi mentjahari

lalu menebangkan sekalian pohon jang didapatnja adapun telah lazim atas Paduka Seri Sultan mempesertakan orang² beserta menteri² sama² dengan orang² soldadu itu seberapa berhadjat agar menolongi mereka itu dalam pekerdjaan itu adanja.

Keduapuluh sembilan.

Adapun akan hal chadamat² djundjungan artinja kerdja Kompeni Paduka Seri Sultan beperdjandjikan apabila kadang kala ada Kompeni ampunja manusia mengdiami dihulu² Paduka Seri Sultan akan mendhahirkan perbantuan dan pertolongan sebagaimana berhadjat kepada mereka itu dengan seharus dan patut mau kepada orang² jang ada punja pangkat besar² mau kepada orang ketjil² adanja.

Ketigapuluh.

Dan agar supaja dipeliharaakan sahabat bersahabat dan persuatu²an pada antara kedua pihak Paduka Seri Sultan akan memeri perintah serta menitahkan sebagaimana wadjib kepada sekalian orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandjar beserta kepada orang lain² supaja mereka itu membawa dirinja dengan sopan serta kasih berkasihan dengan chadam² Kompeni serta memeri hormat sebagaimana harus dan patut demikian djuga Kompeni kehendaki pula chadam² Kompeni beserta orang² penduduk negerinja memeri hormat dan kesopanan dengan kasih berkasihan kepada Paduka Seri Sultan ampunja orang² menteri dan orang besar² dari istana tachta keradjaan negeri Bandjar seperti mana harus dan patut adanja.

Ketigapuluh asa.

Adapun sebagaimana akan dihormati dengan menembak kepada Paduka Seri Sultan ampunja surat² jang dibawa datang di Bandjar kepada pitor besar atau di Batawia kepada Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India maka begitu djuga surat² jang dibawa datang dari Batawia dari oleh Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India atau jang dibawa dari pitor besar jang dinegeri Bandjar kepada Jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan itu hendaklah diberi hormat begitu djuga sebagaimana harus dan patut jakni surat² jang dari oleh Gurnadur Djenderal dan Raden van India serta dari oleh Jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan akan dihormati dengan tembak limabelas kali dan surat dari pitor besar dengan tembak tudjuh kali adanja.

Ketigapuluh dua.

Dan dari sebab telah biasa dan sudah menjadi adat sekalian radja² yang sudah mengerdjakan waad perdjandjian sahabat bersahabat dengan Kompeni Wilanduwi pada waktu ketika diangkat atau memilih Gurnadur Djenderal baharu mengutuskan dua atau tiga orang menterinja ke Batawia menjadi utusan agar supaya memeri hormat kepada Gurnadur Djenderal yang baharu maka Jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Radja Bandjar yang hadir beserta dzuriat²nja yang muta'chirin yang akan mengganti pangkat kebesarannya hubaja² menjuruh menteri besar ke Batawia beserta dua tiga orang temannya yang berpangkat menteri juga supaya memeri hormat kepada Paduka Gurnadur Djenderal yang baharu terangkat dari pihak nama radjanja sebagaimana telah lazim atas Radja² Bandjar hanya tetapi bilamana Paduka Gurnadur Djenderal yang baharu dipilihja lebih suka diberi hormat itu di Bandjar juga kepada tangan pitir besar seperti wakilnja Paduka Gurnadur Djenderal dari sebab suruh utusan² berangkat pergi ke Batawia maka Paduka Seri Sultan akan berkenan dan suka juga pada itu karena diikalau diberi hormat kepada tangan pitir besar dengan peri seperti baharu tersebut itu diambilja penaka sudah diberi hormat di Batawia juga adanja.

Ketigapuluh tiga.

Bahwa oleh karena Kompeni tiada punja niat mengubahkan istiadat beserta hak yang dari dahulu kala sudah dipakainja oleh orang besar² dari istana tacht keradjaan negeri Bandjar beserta oleh rakjat² tacht keradjaan itu mana kala pangkat sultani menjadi hampa sebab itulah hak memilih radja itu yang olehnja diisinja pula dengan segerah singgasana yang telah hampa tinggal tetap dan teguh seperti dahulu juga karena Kompeni menjujukkan dirinja Pengeran Ratu yang telah diangkatja menjadi Pengeran Ratu dengan suka orang besar² dari istana tacht keradjaan negeri Bandjar istimewa dengan kabul dari oleh Kompeni Wilanduwi nistjaja ia juga akan dipilihja seperti mana pangkat Pengeran Ratu menundjuki itu apabila tiada barang sebab agar melakukan berchilaf hanya tetapi baik siapa juga dipilihja baik Pengeran Ratu atau bukan hubaja² ia menjuruh utusan²nja kepada Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India di Batawia supaya memintai yang boleh kabulkan diangkatja menjadi radja dan tiada dapat tiada ia sambuti dari pada tangan Kompeni perintah pindjaman jika sekalipun sudah dikatakan perintah pindjaman itu akan turun pusaka adanja.

Ketigapuluh empat.

Dan djikalau barangkali esok lusa Paduka Seri Sultan atau dzuriat²-nja jang muta'chirin jang akan mengganti kedudukannja melangkah bunji surat waad perdjandjian ini atau djikalau dibuat chilaf bunjinja kemudian Kompeni akan tuntutan perkira²an atau sebabnja kepada Paduka Seri Sultan maka pendjawab dari oleh Jang Maha Mulia Seri Sultan itu akan ditimbang menimbang kalau² tjukup atau tiada lalu akan meri nasehat dan pengadjaran jang menjertai dan berpatutan dengan Kompeni ampunja hak serta petuanan perintah maha besar jang ada padanja adanja.

Ketigapuluh lima.

Adapun perkara jang baharu terscut inilah maksudnja yakni manakala jang Maha Mulia atau dzuriat²nja jang muta'chirina jang akan mengganti kedudukannja esok lusa takshir mendengar dan tiada menurut titah perintah Kompeni seperti telah lazim atas Paduka Seri Sultan tachtta keradjaan negeri Bandjar maka tiada diluluskan kepada pitor besar atau kepada jang memegang perintah di Bandjar dari pihak nama Kompeni dan tiada bebas padanja mehardik atau menista kepada Paduka Seri Sultan hanya tetapi hubaja² pitor minta boleh berdatap kepada Jang Maha Mulia pada dalamnja dan setelah disambutnja pada dalam Jang Maha Mulia maka harus pitor menyatakan kepada Paduka Jang Maha Mulia barang jang patut jaitu dengan segala marah adab dan kemudiannja hendaklah ia beri tahu hal ichwal itu kepada Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India di Batavia dan pula seorangpun chadam Kompeni jang lebih ketjil daripada pitor besar jang ada di Bandjar tiada boleh mepeduii dengan hal itu adanja.

Ketigapuluh enam.

Pada achirnja Paduka Seri Sultan sama seperti Kompeni Wilanduwi Jang Mulia beperdjandjian akan menurut dan akan menjampaiakan segenap bunji surat waad perdjandjian ini agar supaya sahabat bersahabat dan persuatu²an antara kedua pihak tinggal tetap dan teguh pada selama²nja tambahan lagi diperdjandjikan daripada kedua pihak akan melakukan dan akan menjampaiakan segala sesuatu jang sempat mengadakan kebadjikan serta selamat pada negeri beserta sekalian isinja beserta segala sesuatu jang berguna pada itu tambahan pula djikalau pada nadhir kedua pihak berguna dan faedah maka pada tiap² masa dan

ketika atau daripada waktu hingga waktu oleh kedua pihak akan membitjarakan daja upaja jang memori kanan dan ridha kepada kedua pihak akan hal perkara² jang kenjataan dalam waktu jang tiada tersebut dalam surat kontrak ini adanja tamat alkalam.

Tjap
lak merah
(terbatja)

Sunan Nata Alam.

Tjap
lak merah
(terbatja)

Sultan Soleman.

Tjap
lak merah
(terbatja)

Sultan Adam.

Ini bekas tapak tangan Susunan Panembahan Bandjarmasin suka bersahabat dengan Kompeni Wilanduwi selama²nja dengan surat perdjandjian ini serta dengan Sultan Soleiman dan Sultan Adam.

Ini surat daripada Ratu Anom Isma'il kita mengikut surat perdjandjian Tuan Sultan Soleman Sa'idallah dengan Kompeni Wilanduwi dan serta berbuat baik kita sama Tuan Sultan Soleman Sa'idallah sampai kepada anak tjutjunja dan berbuat baik kita sama Kompeni Wilanduwi selama²nja beserta dengan sekalian radja² dan menteri² dan tuan².

Ini bekas tapak tangan Pengeran Mangkudilaga. Ini bekas tapak tangan Pengeran Arja. Ini bekas tapak tangan Pengeran Isa. Ini bekas tapak tangan Pengeran Zainal. Ini bekas tapak tangan Pengeran Mar-ta. Ini bekas tapak tangan Gusti Tasan.

Tjap
lak merah
(terbatja)
Ratu Anum Isma'il.

Ini bekas tapak tangan Ki Surengrana. Ini bekas tapak tangan Kiai Temenggung. Ini bekas tapak tangan Kiai Mertawangsa. Ini bekas tapak tangan Kapitan Kertanegara. Ini bekas tapak tangan Ki Maesa Djaladrija. Ini bekas tapak tangan Ki Rangga. Ini bekas tapak tangan Kiai Djajengpati. Ini bekas tapak tangan Kiai Durapati. Ini bekas tapak tangan Kiai Suradjaja. Ini bekas tapak tangan Kiai Djajadirana.

Tersurat dalam paseban Bumi Kentjana pada tahun seribu dua ratus

satu pada dua puluh duwalapan hari bulan Sjawal hari Isnin pada waktu
djam pukul sebelas.

Tractaat van altoos duurende getrouwe vriend- en Bondgenootschap
tusschen de generale Nederlandsche Oost Indische Compagnie en den
Doorlugtigen vorst Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doelah, ko-
ning van het Rijk Banjermassing, aangegaan en gesloten door Chris-
toffel Hofman Commissiant en gevolmagtigde van wegens Zijn Hoog
Edelheijd Den Heere Gouverneur Generaal Mr. Willem Arnold Alting
en de Raden van Nederlands Indië ter eenre en opgemelden vorst
Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doelah in hoogen persoon nevens
Zijn Hoogheids Zoon en verkooren Throons-opvolger Sulthan Saleh-
man Zijn klein-zoon Sulthan Adam mitsgaders den Rijksbestierder
Ratoe Anum Ismael ende verdere gezamentlijke Radjas Rijks en Hofs-
grooten van het gemelde Rijk Banjermassing ter andere zijde.

Voor af erkend den Doorlugtigen vorst nevens opgem: Zijn Hoog-
heids Zoon en klein Zoon so meede den Rijksbestierder Ratoe Anum
Ismael, mitsgaders de gezamentlijke Radjas en Rijks en Hofs grooten,
dat het Rijk van Banjermassing, door den onlangs gedanen vijande-
lijken aanval der Boegineesen van Passir en Poulo Laut in sulc een
kommerlijke toestand is gebragt dat den koning, kroon prins, Rijks en
Hofsgrooten met reeden bedugt voor de nadeelige gevolgen, welke
daar uit voor Land en volk soudén geboren worden indien het zelve
voor het geweld der vijandelijke wapenen soude moeten bukken dus
Zijn te rade geworden bij de Nederlandsche Compagnie hulp en
bijstand te zoeken om dus tegen de overmagt deser vijanden waar
tegen men niet bestand was, beschermd en uit het dreijgend gevaar
gered teworden. Dat de gemelde Compagnie dit versoeck ingewilligd en
ingeolge van dien, aan den koning en het Rijk van Banjermassing
dadelijk en met de vereijachte Spoed sulc een toerijkende bijstand heeft
verleend, dat door derselver wapenen den vijand, na een merkelyk
verlies te hebben geleeden, is op de vlugt geslagen en genoodsaakt
het grondgebied van Banjermassing geheel te ontruijmen en te verla-
ten.

Dat ofschoon het Rijk en de onderdanen van Zijne Hoogheijd, door
deese so kragtdadige hulp voor ditmaal wel zijn gered uit het gevaar,
dat men te dugten had welgem: Zijne Hoogheijd den Padoeka Siri
Sulthan Salehman Said Doelah nevens den kroon prins Slehman, ne-

vens de gesamentlijke Radjas Rijks en Hofs groten nogtans in ernstige opmerking en overweeging hebben genomen, dat het Rijk weder eeven als tevoren voor de overwigtige wapenen en aanvallen der vijanden soude Zijn bloodgesteld, so dra de Compagnie hare krijgsmagt weder te rug ontbieden, en het Rijk aan desselfs eijgen kragten soude overlaten.

Dat derhalven het besef hiervan Zijne Hoogheijd den Padoeka Siri Sulthan Salehman den kroon Prins Slehman, nevens de gesamentlijke Radjas Rijks en Hofsgrooten heeft doen bedagt weezen en omsien naar sulke middelen, als geschikt souden zijn om aan het Rijk en onderdanen eene meerdere veiligheid tegen buitenlandsche vijanden, mitsgaders een bestendige rust en vrede te besorgen en te verseecken.

Dat na rijpe, en herhaalde overweegingen, gem: Zijne Hoogheijd den Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doelah, den kroon prins Slehman, nevens de gesamentlijke Radjas Rijks en hofs grooten, geen ander middel van genoegsame veiligheid en securiteit is voorgekomen, dan sig te begeeven onder de onmiddelijke schut- en bescherming van de gemelde Nederlandsche Compagnie, en mitsdien Zijn te rade geworden, de opperheerschappij over het Rijk ende onderdanen van Banjermassing, in vollen eigendom aan de gemelde Compagnie af te staan, te cederen en overtegeeven, om onder het oppergesag van deselve door den Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doelah en Zijne wettige opvolgers, leenroerig teworden beheerscht en bestierd.

Dat ingevolge van dien de aanbieding hiertoe gedaan zijnde so ter bereijking van het voorsz: oogmerk, namelijk om Rijk en onderdanen bij een bestendige rust en veiligheid te conserveeren, als om sig daardoor enigermaten te quijten van de duure verpligting en erkentenis voor de gewigtige bijstand, hulp en bescherming door de gemelde Comp: so getrouwelijk beweesen en verleend, de acceptatie van dit aanbod vervolgens bij den Heere Gouverneur generaal ende Raden van Indië is geschied en die afstand wijders alhier plegtig is volbragt, volgens de daar van gemaakte Acte en Proclamatie.

En dat dus Zijn Hoogheijd den Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doela den kroons prins Slehman Zijn Hoogheids kleen Zoon Sulthan

Adam, nevens den Rijksbestierder Ratoe Anum Ismael en de gesamentlijke Radjas Rijks en hofsgrooten voor sig en alle hunne nakomelingen in der tijd, bij deesen erkennen en verklaren, het selve koningrijk van Banjermassing sodanig en indiervoegen als het selve over het geheel en in alle, desselfs deelen aan de Nederlandsche Comp^e: is afgestaan van deselfde Comp^e: weder te ontvangen als een wettig en onsterfelijk leen, om door Zijne Hoogheijd den Padoeka Siri Sulthan voor sig en Zijne wettige afstammelingen en opvolgers te worden be-seeten en bestierd, nu en ten eeuwigcn dage onder de navolgende Conditien, dewelke van wederzijde heilig en ongeschonden bewaard en na gekomen sullen moeten worden.

Art. 1.

Daar zal men nu en ten allen tijden en dagen, een opregte vriendschap en Harmonie resideeren tusschen de onderdanen van de Doorlugtige Nederlandsche oost Indische Comp^e: en de volkeren van Banjermassing, om malkanderen in allerlei nood en verlegentheijd, getrouwelijk met raad en daad bij te staan, elkanders best te bevorderen en schaaden afteweeren, even als of zij een volk waren.

Art. 2.

Met dit insigt en oogmerk neemt Zijn Hoogheijd aan, en verplicht zig bij deesen, om zo wel alle de Poincten, Articulen en voorwaardens van het contract sub dato den 18 Majj 1747 als alle voorgaande verbin-tenissen en overeenkomsten, tusschen de magtige Nederlandsche Oost Indische Comp^e: en de vorsten van Banjermassing successieve aange-gaan, en gesloten te observeeren, naar te komen en te doen naar ko-men voor zo verre de poincten daar bij vervat dit Tractaat niet con-trarieeren deselve alle houdende als het ware bij deeze genivereert, en door Zijne Hoogheijd meede aangegaan, gesloten en besworen te Zijn.

Art. 3.

Tot nakoming en bevestiging van het gunt voorsz: is, zullen de rijksbestierders, die in der tijd mogten worden aangesteld, altoorens Zij tot de Executie van haar ampt worden geadmitteert te Banjermas-sing in persoon moeten verscheijnen, en aldaar in handen van den Eersten Minister der Edele Compagnie ofte die aldaar van wegens de Nederlandsche oost Indische Compagnie het gezag voert, afteleggen den Eed van trouwe en gehoorsaamheid aan de Compagnie, even als

zulks aan den vorst geschied, en met gelijke betrekking als tot denselven.

Art. 4.

Den Sulthan sal niemand tot rijksbestierder Zijner landen mogen verheffen of aanstellen dan na alvorens denselven aan den Eersten Minister van de Edele Compagnie te hebben voorgedraagen, die dan ook, ingevalle tegens den voorgedragen persoon niets heeft, maar daar inne volkomen genoegzaam neemt, daar toe de goedkeuring Hunner Hoog Edelheeden te Batavia versoecken sal gelijk den Sulthan ook in zelfdervoegen, den Rijksbestierder niet zal mogen afzetten nog verstooten, zonder alvorens de reedenen van dien te hebben opgegeeven aan den Eersten Minister van de Edele Compagnie of die het gezag haarentweegen op Banjermassing voert, om daartoe insgelijks, het goedvinden en toestemming Hunner Hoog Edelheeden te Batavia te versoecken, alles om tot een openbaar bewijs te dienen, dat de Compagnie en Banjers Inwoonders altoos onafscheidelijk van elkanderen, en als een volk zullen zijn.

Art. 5.

Het sal de Comp^e: als beschut en bescherm Heer, mitsgaders als wettig bezitter van 't Banjermassingse rijk vrijstaan, om overal in het zelve, waar deselve het nodig oordeelt, Fortificatien en sterktens aan te leggen, waar toe den Sulthan belooft en aan neemt, altoos alle mogelijke Adsistentie te zullen verleenen.

Art. 6.

Ofschoon de Compagnie, uit hoofde van den gedanen afstand, is geworden Souverain Heer, eigenaar, en besitter van het gansche koninkrijk van Banjermassing, in alle desselfs uitgestrektheid en grenspalen, so begeerd nogtans de Comp^e: haare territoriaal regt en grondgebied niet verder uit te breijden, als tot de plaatsen, die gelegen zijn aan de stranden van het oosten tot aan het westen, dus ook Passir met dies onderhoorigheden, Poelo Laut en wat daar omstreeks gelegen is, Tabenjouw, met de daarbij behoorende stranden en bovenlanden, de helft van het dorp en Doesson beneevens de Daijakers, Tatas nevens Mandawie, Sampit, Pamboeang, Cottawaringin en wat daar bij behoort; terwijl alles wat verder tot het Rijk van Banjermassing gehoord salgeagt en gerekend worden uittemaken het grondge-

bied, waar over de leenroerige Regeering aan den Sulthan en Zijne nakomelingen is opgedragen.

Art. 7.

Ongeagt deese bepaling, sullen alle de op Banjermassing woonende en in 't land sig op houdende Chineesen en hunne hoofden, mitsgaders alle andere Natien, als Boegineesen, Maccassaaren Mandhareese, Batters etc^a en in een woord, alle vreemdelingen en volkeren geene geboorene Banjareesen Zijnde, van nu voortaan en altoos direct sorteeren onder de gehoorzaamheid van de Compagnie.

Art. 8.

Wanneer dit Contract tot Stand gebracht getekend en beswooren is, so beloofd de Comp^e: kragtig, om aan den Sulthan en 't Banjersche rijk een openbare blijk te geven van haar welmenendheid en erkentelijkheid, en ontheft den Sulthan en het Banjersche rijk als dan van de betaling van alle de aansienelijke onkosten, bij de Comp^e: gemaakt in den jongsten oorlog tegen de Bougineesen ter verdrijving derselve uijt het Banjersche rijk.

Art. 9.

Ingevalle de Compagnie met deese of geene Natie of Mogentheid in oorlog mogte geraken, het sij met Europeese of Indische vorsten, zal den Sulthan tot bescherming en meede Adsistentie te Banjermassing gehouden zijn, de Compagnie met alle magt en uiterste vermogen bijtestaan en daar toe des gerequireert wordende, so veel gewapende manschappen onder goede en vertrouwde hoofden fourneeren, als nodig en dienstig sal worden geoordeelt, belovende den Sulthan verder op het plechtigste, dat hij met geene vorsten of andere grooten, buijten het territoir van Banjermassing, en selfs op Banjer met de Strand Regenten, die de Comp^e: soude mogen goedvinden, aan te stellen correspondentie sal houden, zendelingen zenden of ontvangen, en ook niet permitteeren dat iemand sijner onderhoorige het een of ander doet. De Vorst en 't Volk verzoeken dat zig deeze hulp bepaalen mag op 't Eijland Borneo.

Art. 10.

Den Sulthan zal nergens in Sijne landen en dorpschappen, eenige malcontenten, oproermakers, of eenige andere kwaadgesinden tolle-

reeren, maar daar en teegen deselve in allen opsigte teengaan, en uitroeijen, en die gevangen nemende, als het sijne onderhoorige zijn, aan deselve een exemplaare straffe oefenen, dog wanneer die onder de Compagnie sorteeren, aan de selve uitleeveren, het sij om ze na elders in Ballingschap teversenden, dan wel sodanig te handelen, als naar onderzoek van saaken sal bevonden worden te behooren, desgelijks sal den Sulthan verplicht zijn, alle overloopers so van de Comp^e: als iemand anders, van wat staat of Rang deselve ook soude moogen weesen, op de eerste op eijdsching overtegeeven; Ingelijker voegen sulen ook nergens in Sulthans Landen, Negorijen of elders, so min als op zijn Hoogheijds Residentie plaats of plaatsen, eenige slaven van Comp^s: dinaaren, dan wel aan andere onderhoorige toebehoorende mogen opgehouden, maar bij ontdekking van deselve uit geleeverd moeten worden.

Art. 11.

Ingelijker voegen sal door de Compagnie werden gehandeld wanneer sig deese of geene mal contenten dan wel kwaad gesinden van de onderdanen van den Sulthan, sig op sComp^s: Territoir komt ophouden en sal de Comp^e: deselve des begeert wordende bij apprehensie aan den Sulthan uitleeveren, ter applicceering aan deselve van een gepaste straffe.

Art. 12.

Gelijk de Comp^e: het regt van Indicature competeert over de Banjareesen, welke sullen sorteren onder hare directe gehoorszaamheid, of van haare hoofden en Regenten, so laat de Compagnie ook aan den koning en Rijksgrooten behouden de vrije exercitie van justitie, soo in het civiel als crimineel, over hunne gemeene, onderdanen, gelijk als van ouds en na 's Lands wijze.

Art. 13.

De Europeesen, Chineesen, Mooren, Boegineesen, Maccassaaren, Mandhareesen, Baliërs, etc^a ofte enige andere Natien, geene onderdanen van den Sulthan zijnde, tegens Banjareesen die onder Zijn Hoogheijds gebied sorteeren, enig misdrijf pleegende, zal den Sulthan gehouden zijn, zodanig delinquant aan de Compagnie uijt televeren, om nadesselfs wetten te worden gevonnist, waar en teegen de Comp^e: aan den Sulthan zal uijtleveren dezulke van zijn Hoogheijds onderdanen, die enig delict teegens devoorn^e: volkeren ofte andere mogte heb-

ben begaan, ten eijnde door Zijne Hoogheijd en desselfs Regters gestraft teworden.

Art. 14.

Maar ingevalle den Rijksbestierder, die so wel aan de Comp^e: als aan Zijn Hoogheijd den Sulthan den Eed van trouwe gezwooren heeft zig aan eenig delict mogte hebben schuldig gemaakt, het zij teegen de Comp^e: ofte hare dienaaren, en Ingeseetenen, ofte teegen den Sulthan, dan wel teegen Zijne onderdanen, zal de Zaak van den schuldigen Rijksbestierder, door een gelijk aantal onpartijdige persoonen zoo van de Comp^e: als van den Sulthan onderzocht, en g'examineert worden. dog het vonnis niet ter Executie mogen worden gebragt, dan na bekome approbatio en qualificatie van den Heere Gouverneur Generaal, ende Heeren Raaden van Nederlands Indien ten welken eijnde het vonnis met alle de stukken daarbij gehoorende, door den Eersten Minister van de Comp^e na Batavia zullen gesonden worden.

Art. 15.

Den Sulthan verbind zig, om van tijd tot tijd de noodige orders aan Zijn Rijksbestierder en die het verder mogte aangaan te zullen geeven ten eijnde niet alleen de weegen en Bruggen onder Zijn hoogheijds Territoir in een goede ordre te houden, maar om deselve ook voor de Reijsigers en andere te beveijligen tegen Roovers, en het verslindende gedierte, en ten dien einde over al goede wagten te doen stellen of deplaatsen, alwaar deselve vereijst worden, zo als ingelijker voegen de Comp^e: aanneemt, daar toe onder haar resort de nodige orders te stellen.

Art. 16.

Behalven dat het aan een ieder der goede ingeseetenen zal vrijstaan overal in Comp^s: districten so wel als die van den Sulthan over en langs de gemeene weegen tereisen, en te trekken, zal het ook aan alle particuliere Negotianten gepermitteerd Zijn, hunne wharen langs de stranden en in de bovenlanden ter verkoop brengen, zonder daar inne op eeniger wijze teworden gemolesteert, mits egter deselve van een behoorlijk bewijs of pas voorzien zijn, waar op bekend staan de goederen die zij meede voeren, en mits dezelve ook niet bestaan in zodanige goederen, die bij de Compagnie verboden zijn in welken geval deselve moeten aangehouden en geconfisqueert worden de helft voor de Comp^e: en de helft voor den Sulthan.

Art. 17.

Nu en voor altoos staat Zijne Hoogheijd ten eenenmaal aan de Compagnie of alle sodanige Tollen, als dezelve goedvind te heffen in de landen van Banjermassing met den resorte van dien, dewelke alle voor reekening van de Comp^e: sullen worden ingevordert tot goedmaking der kosten, welke de maatschappij uit hoofde der guarantee en Bezetting deser landen, tot bescherming van Landen en Inwoonders genoodzaakt zal zijn te draagen waar en teegen de Comp^e: aanneemt en belooft, om aan den Sulthan tot zijn onderhoud en bestaan te zullen uitkeeren de suiijvere en geregte helfte van het geene de gezamentlijke Tollen, zonder onderscheid het zij bij weegen van admodiatie of publicque verpagtinge Jaarlijks zullen koomen te vendeeren en uit welke inkomsten so meede uit die welk bij de natemeldene articulen sullen worden bepaald, door Zijne Hoogheijd aan Zijne Familie en andere Rijks- en hofsgrooten, sodanig onderhoud sal worden toegevoegd als een ieder derzelve, na evenredigheijd van Zijne waardigheijd, tot bestaan behoort te genieten, sonder dat de Comp^e: gehouden sal weesen, daartoe enige lasten of ongelden te dragen.

Art. 18.

In selvervoegen sullen uijthoofde van de door zijn Hoogheijd gedanen afstand, almeede onder het directe territoriaal gebied en bestier van de Comp^e: gehooren alle de Diamant en goud mijnen van Basson, Molucco, Taboeneauw, en waar die in Zijn rijk mogten gevonden ofte raderhand nog ontdekt worden, met uitsondering nogtans van de plaatsen, genaamd Donko Canang en Donko Kierie, dewelke begreepen sullen blijven onder de Landen waar van het leenroerig bestier aan Zijne Hoogheijd is opgedraagen, dog buijten welke meede en in gelijkervoegen aan de Comp^e: sullen behooren alle de vogel nest klippen of goas, zoo die Landwaards in of aan de stranden gevonden worden niet alleen, maar die ook verder in de landen mogten Zijn en in der tijd ontdekt worden, geene uitgezondert van die in 't Banjermassingse Rijk geleegeen zijn, welke alle Zijne Hoogheijd verklaard over te geeven aan de Comp^e: om daar meede na welgevallen te handelen en die aan Zijne onderdaanen Zelfs of wel aan Chineesen, Mooren en andere Natien teverpagten, waar en tegens de Comp^e: zig verbind om aan den Sulthan te zullen uitkeeren, de helfte van het geen de Pagtschat van evengenoemde onderscheidene articulen van Diamanten, goud en vogelnestjes, Jaarlijks zal komen aftewerpen, met die voorbehouding

teffens, dat zo en wanneer de Comp^e: mogte goedvinden, om alles wat van het een en andere word ingesameld, ofte een gedeelte van dien aan en voor zig te houden, als dan de Leverancie aan niemand anders, dan aan de Comp^e: zal mogen geschieden.

Art. 19.

En terwijl door de Comp^e: aan den Sulthan zal worden uitgekeerd de helfte van alle in te komen pagt penningen, zoo zal het aan Zijn Hoogheijd over zulks ook niet gepermitteert weezen, eenige andere belastinge of Tollen te heffen, onder wat naam of pretext het ook zoude mogen weezen, op goederen, die uit de booven landen afkoomen, zoo min van die tot consumtie als tot den koophandel dienen, en uit het Rijk van Banjer uitgevoerd worden en nog veel minder die te begeeren van goederen, welke voor reekening van de Compagnie, te Banjermassing worden in of uitgevoerd als geen Thol subject weezende, invoegen Zijne Hoogheijd opregtelijk beloofd Zulks nog voor zig zelfs te doen ofte door andere te permitteeren, maar zulks te weeren en teegen tegaan, en daar en teegen alle de bovenlandsche producten vrij en onbelemmert, het zij door de Beadjoes Daijakkers of andere volkeren, dan wel Zijn Hoogheijds onderdaanen, zelfs uijt de bovenlanden na de Stranden telaten afvoeren, en aldaar aanwien Zij verkiesen, teverkooopen zonder meede ergens aan de Stranden daar voor de Comp^e: eenige ongelden, of diergelijke te betaalen, mits egter geene producten buiten Banjermassing vervoerd worden sub poene van confiscatie der goederen, ten behoeve van de Comp^e: en den koning ieder de helfte.

Art. 20.

De Compagnie behoud aan sig het regt, en de vrijheijd, om in alle de landen, waar van het leenroerig beheer aan den Sulthan word gelaten, altoos vrij en onbelemmert aan te kappen alle zodanige soorten van hout werken, 't zij ligt, of zwaar, dan wel zodanig zij die in der tijd zal oordeelen, benodigt te zijn, terwijl Zijn Hoogheijd van Zijn kant niet alleen verplicht blijft sulks toetestaan, maar teffens'belooft en aanneemt, die houtkap door Zijne onderdanen teegens een te bepaale-
ne billijke prijs, te doen geschieden, en na moogelijckheijd te facilitee-
ren.

Art. 21.

Alle de Peeper, die er in Zijn Hoogheijds Landen en Districten word

gecultiveert, zal aan niemand anders als aan de Comp^e: afgestaan en geleverd worden — ook zullen de planters en Leveranciers, verplicht en gehouden weesen, alle de peeper, die zij inzamelen, zonder bemoeienisse, nog van Zijn Hoogheijd ofte eenige Zijner onderdanen, direct in 's Comp^s: pakhuys te leveren tegens de prijs van 5½ Spaansche Realen de picol van 125 lb: waar van 4½ Spaansche Realen aan de leveranciers aanstonds bij de leverantie betaald en de overige een Spaansche Reaal door de Bediendens van de Comp^e: ingehouden sullen worden om Jaarlijks of wel bij termijnen, na het goedvinden van Zijne Hoogheijd, aan Denzelven verandwoord te worden en meede te strekken tot een middel van bestaan, terwijl het voorts aan Zijne Hoogheijd sal vrijstaan, twee van Zijne onderdanen als gecommiteerdens in 's Comp^s: Pakhuysen te plaatsen, die altoos bij de Leverantie present zijn, zo om daar van aanteekening, als teffens toesigt te houden, dat de Leveranciers door 's Comp^s: dienaren eerlijk en trouw behandelt worden — ook verbind en beloofd Zijn Hoogheijd zig in geen en deele met 't Inkoopen of laten Inkoopen der Peeper te bemoeijen, maar desselfs aanplanting te vermeerderen en helpen bevorderen, tot welk einde dan ook de Comp^e: na goedvinden hare gecommiteerdens, met die van Zijne Hoogheijd 't geheele Rijk sal kunnen doorzenden, om den staat der culture opteneemen en den Landman tot de bevordering derselve aantemoedigen.

Art. 22.

Den aanbreng en handel in Specerijen en Amphioen sal aan een iegelijk verboden Zijn, op de daar omtrent vastgestelde straffe en confiscatie, ten behoeve van de Comp^e: en den Sulthan met uitsondering nogtans, wanneer den inkoop te Banjermassing uit sCompagnies voorraad is geschied.

Art. 23.

Zijne Hoogheijd verbind zig wijders, so voor sig als Zijne successoren, geene andere Europeesche Natie, binnen het aan hem in leen opgedragen Rijk te sullen admitteeren dan de Nederlanders.

Art. 24.

Tot gerustheijd en veijligheijd zal de Comp^e: altoos eenige vaartuigen onderhouden, tot dekking der stranden, en Zuiver houding der

Rivieren, en bij welke Zijn Hoogheid zig verplicht, altoos eenige vaartuigen te voegen, indien deselve benodigt zijn.

Art. 25.

Op versoek van Zijn Hoogheid wordt toegestaan, dat de Chinese wankang Jaarlijks te Banjermassing mag ten handel komen, gelijk in vroegere daagen, heeft plaats gevonden.

Art. 26.

Alle munt specien zonder onderscheid, het zij van goud zilver of koper, dan wel zodanig en in diervoegen, als derzelver gestelde waarde is en op Batavia, Java en andere Compagnies bezittingen roulleerende zijn, zullen voor altoos in 't Rijk van Banjermassing, en resorte van dien, gangbaar zijn, terwijl den Sulthan aanneemt en beloofd, om alle zodanige specien in de bovenlanden te doen, en te laten roulleeren.

Art. 27.

Daar de Comp^e: de opperheerschappij voerd over het Rijk van Banjermassing, zoo zal het den Sulthan nooit ofte ten enigen dage vrijstaan, eenige muntspecien, onder wat benaming het ook zoude moogen zijn, te munten, dog daar en teegen houd de Comp^e: dit regt en de munt aan haar, om zoo en wanneer het noodig mogt worden geoordeelt, daar van gebruik te maken.

Art. 28.

In het gansche koninkrijk van Banjermassing zullen geene noten of nagulen mogen gecultiveert, maar strak uitgeroeit moeten worden, het zij waar men die ook mogte vinden en waar toe Jaarlijks, of wanneer het de Comp^e: goedvind, een commando Militairen door het Land zal gezonden worden om zulks nate gaan en ter uitvoer te brengen, waartoe den Sulthan verplicht en gehouden weesen sal, die Manschappen met de nodige Mantries en volk te adsideeren.

Art. 29.

Omtrend de verdere Heeren diensten beloofd den Sulthan ten behoeve van sComp^s: dienaren die in de bovenlanden mogten huijshouden, zodanige billijke en gereguleerde beschikkinge plaats te geeven, als tot noodwendig gerief van deselve, ofte de aldaar resideerende ge-

qualificeerde Dienaaren, en mindere bevonden 'zal worden nuttig en noodzakelijk te weesen.

Art. 30.

Tot concervatie van de vriendschap en Eensgezindheid, onder elkan-deren, zal den Sulthan de nodige beveelen stellen, zoo aan desselfs Hof en Rijksgrooten en andere, om zig ten allen tijden beleefd en minzaam te gedragen teegens 'sComp^s: dienaaren en deselve de be- hoorlijke Respect te bewijzen, zo als ingelijker voegen de Comp^e: be- geert, dat een iegelijk van hare dienaren en Ingesetenen, zig vriend- schappelijk en minzaam zal hebben tegedragen en te betoonen, tegau des Sulthans Rijksgrooten en andere, en deselve insgelijks het behoor- lijk respect te doen toe komen.

Art. 31.

Zo wel als er aan des Sulthans brieven, die er te Banjermassing aan den Eersten Minister als die te Batavia aan Zijn Hoogheijd den Heere gouverneur generaal en de Raaden van Nederlands Indien worden aan- gebracht, het behoorlijke honneur met saluut schooten zal worden gegee- ven, so sullen ook die, welke van welmelde Zijn HoogEdelheijd den Heere Gouverneur Generaal en de Heeren Raaden van Indien te Ba- tavia, als die van den Banjermassingse eerste minister aan den Sulthan worden gebracht, aldaar ingelijkervoegen het behoorlijk honneur ge- nieten te weeten:

Die van Hun Hoog Edelheeden en den Sulthan met 15: die van den eersten Minister alhier met 7: schooten.

Art. 32.

Door dien de gewoonte en het gebruik het meede brengt dat alle vorsten zonder onderscheid, die met de Nederlandsche Oost Indische Copm: in Bondgenootschap Zijn getreden, bij optreeding of verkiesing van een Nieuwen gouverneur generaal van Nederl^s Indien, twee drie of meer hunner Rijksgrooten als gezanten na Batavia zenden, om al- daar Hulde te doen, aan den nieuwe verkooren Heer Gouverneur Ge- neraal, zo zal den presenten Banjermassingse Sulthan en Zijne succes- seuren ook gehouden weesen, bij een zulk gemeld voorval, den rijks- bestierder nevens nog twee of drie Zijner rijksgrooten na Batavia te zenden, ten einde aldaar aan den Heer Gouverneur Generaal, uit naam van hun vorst de verschuldigde Hulde te doen; dog ingevalle de nieu- we verkoorene Gouverneur Generaal verkiesen mogte, om de gesanten

van Zijn Hoogheijd, uithoofde van het moeilijk vallende transport, na Batavia, en andere Inconvenientien meerder, van de reijze na gemelde hoofdplaats te Excuseeren, en de Hulde telaten geschieden te Banjermassing, bij den Eersten Minister als gevolmagtigde van Zijn Hoog-Edelheijd den Heere Gouverneur Generaal, zo zal den Sulthan daarinne berusten en genoegen nemen, wyl het op die wijze zal worden geconsidereert, als ware de Hulde te Batavia geschied.

Art. 33.

Nademaal de Compagnie niet voornemens is, eenige verandering intevoeren, aangaande de oude en de oorspronkelijke coustumes en tot hier toe g'usiteerde Regten, van de Rijksgrooten en onderdaanen van Banjermassing bij vacature van de koninglijke waardigheijd so sal het selfde regt van verkiesing blijven stand houden, waar door de Throon bij vacature aanstonts word vervuld, also de Compagnie sig versekerd houd, dat de kroon Princen, welke als sodanig, ten genoegen der Rijksgrooten en met approbatie der Comp^e: worden aangesteld, daar door die voorkeur sullen hebben, welke de waardigheijd van kroonprins aanduidt, en aandeselve versekerd, te weeten, indien er anders, ten aansien van hun gedrag, geen reedenen zijn om contrarie te handelen. Terwijl in allen gevalle de geene die verkoren word, het Zij kroonprins of niet verpligt en gehouden sal zijn het leenbestuur niet tegenstaande de verklaarde erflijkheijd door Zijne gezanten van de Comp^e: te verheffen en de approbatie van Zijn Hoog Edelheijd, den Heere gouverneur generaal ende Raaden van Indië teversoeken, op Zijne verkiesing tot de koninglijke waardigheijd.

Art. 34.

Bij aldien het teegen hoop en verwagting kwam te gebeuren, dat door den Sulthan Slechman Sahidullach, ofte Zijne successeurs in 't vervolg van tijd, op dit contract eenige infractie wierd gemaakt, of daar teegen aangegaan, sal de Comp: hier over van Zijne Hoogheijd reedenen en rekenschap vorderen, en namate dat zij de verandwoording van Zijne Hoogheijd gegrond bevind, van sulke voorhoudingen en vermaningen zodanig gebruik maken, als met het aan haar competeerend regt van opperheerschappij overeenkomstig en bestaanbaar is.

Art. 35.

In sulken gevalle namelijk, wanneer Zijne Hoogheijd of desselfs

Throons-opvolgers teegen verwagting, inde verschuldigde gehoorsaamheid en agtervolging van Comp^s: beveelen mogten komen te manqueeren, sal het egter aan den eersten Minister, die van wegens de Comp^e: alhier resideert, of het gesagvoert, geensins geoorloofd weesen of vrijstaan, Zijne Hoogheijd daar over eenige verwijtingen te doen, maar gehouden zijn na versogte en verkreegen audientie in Zijn Hoogheijds Dalm, met bescheidenheid de nodige vertoogen te doen, en vervolgens van de Zaak aan de Hooge Regeering te Batavia kennis geeven, sonder dat sig ook iemand anders, van de op Banjer Zijnde Comp^s: minder bediendens, daar meede sal mogen bemoeijen.

Art. 36.

Laatstelijk verbind zig den Sulthan, so wel als de Doorlugtige Nederlandsche oost Indische Comp^e: met een stipte naakoming van alle de in deezen vermelde Articulen, tot een altoos duurende Standhouding van onderlinge vriendschap en eensgezindheeden dat zij aan weerskanten alles zullen tragten in 't werk te stellen, wat tot een bioeij en welvaart hunner Landen en volkeren behoort, of daartoe bevorderlijk zijn kan, mitsgaders om van tijd tot tijd des dienstig en nuttig geoordeelt wordende, met elkanderen zoodanige maatregelen en beschikkingen te beramen, overzaaken, die zig in 't vervolg van tijd komen op te doen, en in deezen niet vermeld staan, als tot wederzijds genoeg strekken kan.

Aldus gedaan en gecontracteert gelijk booven angehaald in 't hoff des Sultaans, op de Passeeban, in teegenwoordigheid der Radjas of Pangerangs, en Kieijs of Mantries, beneevens het volk:

Geteekend en verzeegeld door den Sultan of Vorst, Desselvs zoon, en Klijn zoon, Ratoe Annoem, Pangerangs, en eersten of voornaamste der Hoofden.

Waarvan Drie Eensluidende

Boemi Kintjana op 13 Augustus 1787.

Tjap

ttd.

lak merah

Cr. Hoffman

XII

PROCLAMATIE 1 OCTOBER 1787

SALINAN

Maklumat.

Bahwa daripada pihak Kompeni Welanduwi jang Mulia aku Kristofel Hofman jang sudah beroleh wakil dan kuasa dengan ini memaklumkan dengan nama serta atas titah perintah Tuan jang Maha Bangsawan Mister Willem Arnold Alting Gurnadur Djenderal dan sekalian Raden van India kepada segala orang jang kena bunji maklumat ini jakni,

Bahwa oleh aku jang telah beroleh wakil dan kuasa daripada Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India akan maksud itu Tuan² jang Maha Bangsawan jang tersebut pada awal satar ini telah menjambut menerima dan mendjabat milik serta petuanan maha besar atas tachta keradjaan negeri Bandjar dengan segala sesuatu jang takluk pada keradjaan itu jaitu begitu djuga seperti mana sudah dipersembahkan dan menjerahkan itu dalam milik Kompeni Welanduwi jang tersebut oleh Tuan jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Saleman Sa'idallah jaitu setelah sudah jang Maha Mulia bermusawaratkan dan bermufakatkan dengan Pangeran Ratu Sultan Saleman dan jang Maha Mulia ampunja Tjutju Sultan Adam beserta Perdana Menteri Ratu Anom Isma'il dan radja² beserta orang besar² dari istana tachta keradjaan itu dengan kasjad²⁴) supaja keradjaan itu dengan rakjat² sekalian memberoleh sentausa perdamai²an oleh perlindungan dan pernaungan Kompeni jang tersebut agar supaja keradjaan itu sebab kurang kuat melawan musuh djangan pula mendjadi terlindjang akan gagah dari oleh musuh² ampunja kuat jang terbesar serta mara bahaja banjak amat jang akan terbit daripada itu bagi tachta keradjaan beserta rakjat² itu adanja.

Lagipun tachtta keradjaan itu Tuan jang Maha Bangsawan Gurnadur Djenderal dan Raden van India menjerahkan pula daripada pihak nama Kompeni Welanduwi seperti arijati ²⁵⁾ barang pindjaman jang baka tiada boleh mati kepada Tuan jang Maha Mulia Paduka Seri Sultan Saleman Sa'idallah agar supaja diperintahkan dan melanggarakan tachtta keradjaan itu dengan takluk kepada perintah maha besar dari Kompeni Welanduwi oleh jang Maha Mulia itu dan Pangeran Ratu Sultan Saleman dan Tjutjundanja jang Maha Mulia Sultan Adam turun temurunnja jang akan diangkat mendjadi radja atas tachtta keradjaan negeri Bandjar dengan suka kabul dari oleh Tuan² jang Maha Bangsawan maka dari karena itulah dititahkan serta dipesan kepada orang masing² baik chadam² Kompeni baik orang² penduduk negeri Bandjar beserta kepada radja² dan orang besar² dari keradjaan itu tambahan lagi kepada sekalian rakjat² makutta keradjaan negeri Bandjar menjuruh mereka itu mengaku kepada jang Maha Mulia akan radja mustachak ²⁶⁾ serta memberi hormat dan kesopanan padanja seperti radjanja mustachak djika sekalipun jang Maha Mulia itu sudah menanggalkan tachtta keradjaannja menjerahkan itu kepada Kompeni Welanduwi lagipun anakandah jang Maha Mulia Sultan Saleman serta Tjutjundahnja Sultan Saleman itu hendaklah diakui akan Ganti jang Maha Mulia ampunja kedudukan serta memeri hormat kesopanan kepada mereka itu dan rakjat² hubaja² memeri bakti mendjundjung titahnja karena jang demikian itu harus dan patut pada pendapatan Tuan² jang Maha Bangsawan akan sentausa perdamai²an serta selamat dan kebadjikan negeri beserta sekalian isinja adanja. Tamataalkalam.

Terberi dalam Kota Intan Batawiah ia djazirat Djawa alkabir. Satu hari bulan Oktober tahun seribu tudjuh ratus delapan puluh tudjuh.

Tjap lak merah
terbatja:
Sunan Nata Alam.

Tjap lak merah
terbatja: Allah
Sultan Soleman Said

Tjap lak merah
terbatja: Alwasikhbillah
Sultan Adam.

مستحق ²⁶⁾ عريتي ²⁵⁾

Ini bekas tapak tangan Susunan Panembahan Bandjarmasin suka bersahabat dengan kompeni Welanduwi selama²nja dengan surat perdjandjian ini serta dengan Sultan Saleman dan Sultan Adam.

Ini surat daripada Ratu Anum Isma'il kita mengikut surat perdjandjian Tuan Sultan Saleman Sa'idallah dengan Kompeni Welanduwi dan serta berbuat baik kita sama Tuan Sultan Saleman Sa'idallah sampai kepada anak tjutjunja dan berbuat baik kita sama Kompeni Welanduwi selama²nja serta dengan sekalian radja² dan menteri² dan Tuan².

Ini bekas tapak tangan Pangeran Mangkudilaga Ini bekas tapak tangan Pangeran Arja Ini bekas tapak tangan Pangeran Isa Ini bekas tapak tangan Pangeran Zaenal Ini bekas tapak tangan Pangeran Marta Ini bekas tapak tangan Gusti Tasan.

Tjap lak merah
terbatja:
Ratu Isma'il.

Ini bekas tapak tangan Ki Surengrana Ini bekas tapak tangan Kiai Temenggung Ini bekas tapak tangan Kiai Mertaduangsa Ini bekas tapak tangan Kapitan Kertanegara Ini bekas tapak tangan Kiai Misadjaladri Ini bekas tapak tangan Kiai Rangga Ini bekas tapak tangan Kiai Djajengpati Ini bekas tapak tangan Kiai Durapati Ini bekas tapak tangan Kiai Suradjaja Ini bekas tapak tangan Kiai Djajadirana.

Tersurat dalam Paseban Bumi Kentjana pada tahun seribu dua ratus satu pada dua puluh delapan hari bulan Sjawal hari Isjnin pada waktu djam pukul sebelas.

T r a c t a a t.

Bahwa Paduka Gurnadur Djenderal Mister Willem Arnold Alting dan Segala Tuan² Raden van India sudah melihat dan sudah membatja surat waad perdjandjian sahabat bersahabat dan berkasih-kasihan jang selama-lamanja pada antara Kompeni Welanduwi dengan Radja jang sangat mulia Paduka Seri Sultan Soleman Sa'idallah Radja atas tachta keradjaan negeri Bandjar didirikan serta dikuntjikan oleh Kristopel Hopman jang telah beroleh kuasa dan wakil akan itu daripada pihak musjawarat jang maha tinggi dalam India jaitu pada suatu pihak dan Radja jang sangat mulia jang tersebut Paduka Seri Sultan Salehman Sa'idallah dan Sultan Salehman jang akan Ganti kedudukan ajahan-dahnja Radja jang tersebut beserta dengan jang maha mulia ampunja tjutju Sultan Adam tambahan lagi dengan Wazir mu'adlam²⁷⁾ Ratu Anum Isma'il beserta dengan lain radja² dan orang besar² dari tachta dan istana keradjaan negeri Bandjar jaitu pada pihak lain. Maka Paduka Gurnadur Djenderal dan Raden van India dengan surat ini mengatakan sebagaimana berbunji surat kontrak jang tersebut dengan bahasa Welanduwi sebegitu djuga dikabulkan dan ditakadkan itu seperti mana dikabulkan dan mentakadkan itu dengan surat ini. Maka dari sebab itu djuga diperdjandjikan kontrak itu akan dipelihara dan akan turut pada segenap bunjinja dari pada pihak Kompeni dengan tiada berkeputusan tambahan lagi segala orang takluk kepada perintah Kompeni akan disuruh peliharakan dan menurut itu.

Maka diraklat itulah surat perdjandjian sahabat-bersahabat dan berkasih-kasihan itu jang kami ini kabulkan dan mentakadkan kami ini tetapkan dan teguhkan dengan kami ini ampunja tapak² tangan sendiri beserta Kompeni jang Maha Mulia ampunja tjap besar adanja. Tamat alalam.

Diputuskan dalam Kota Intan beserta dalam perhimpunan bitjara kami pada dua hari bulan Oktober tahun seribu tudjuh ratus delapan puluh tudjuh.

27) معضم

PROCLAMATIE.

Proclamatie.

Van wegens de Doorlugtige Nederlandsche geotroyeerde Oost-indische Compagnie, word bij deezen uit naam en op last van zijne Hoog Ed. den Heere Mr. Willem Arnold Alting Gouverneur Generaal en de Raden van Nederlands Indië, door mij Christoffel Hoffman, als Commissiant en expresse gevolmagtigde in desen aan alle en een iegelijk, dien zulks zoude mogen aangaan bekend gemaakt.

Dat welgem. Hunne Hoog Edelheidens voor en van wegens de gemelde Nederlandsche Oost Indische Compagnie, door mij als hoogstderselver Commissiant en gevolmagtigde geaccepteerd overgenomen en aanvaard hebbende den eigendom en opperheerschappij over het rijk van Banjermassing met dies ap- en de-pendentien, zodanig als hetzelfde door den Doorlugtigen vorst Padoeka Siri Sulthan Salahman Said Doehla, na voorgaande rijp overleg en beraadslaaging met den kroonprins Sulthan Slehman zijn hoogheids kleinzoon Sulthan Adam, nevens den rijksbestier Ratu Anum Ismael, mitsgaders de verdere Radjas Rijks en hofsgroten, in vollen eigendom aan de gemelde Comp. is aangeboden afgestaan, gecedeert en overgedragen, met oogmerk, om aan het Rijk en onderdaanen, in de beschutting en bescherming der gemelde Compagnie een bestendige rust en veiligheid te doen erlangen ten einde door gebrek aan eigen vermogen ter verdediging, niet weder bloot te staan voor het geweld van vijandelijke overmagt en de menigvuldige rampen, die daar uit voor land en volk, noodwendig zouden moeten ontstaan.

En dat welgem. Hunne Hoog Edelheidens den Hoog Ed: Heere Gouverneur Generaal en de Raaden van Nederlands Indië van wegens de gemelde Compagnie, het rijk van Banjermassing weder als een wettig en onsterfelijk leen hebben opgedragen en overgegeeven aan den Doorlugtigen vorst Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doehla. om

het zelve voor zig, zijne hoogheid den kroonprins Salehman, zijn hoogheids kleenzoon den Sulthan Adam, en zijne verdere wettige afstammelingen, die in der tijd met voorkennis en approbatie van welgem: Hunne Hoog Edelheeden tot koningen van Banjermassing mogten worden verkoozen, en aangesteld, onder het oppergezag en heerschappij van de gemelde Comp, bestierd en geregeerd te worden.

Wordende derhalven alle en een iegelijk, zo wel Dienaaren als Ingezetenne van de Comp. die zig te Banjermassing bevinden, als alle Radjas, Rijks en hofsgrooten, mitsgaders alle onderdaanen van de Banjerse kroon, bij dezen gelast en bevolen, om gemelde ijne Hoogheid onverminderd desen afstand en overdragt, voor wettigen Sulthan, mitsgaders zijn Hoogheids Zoon Sulthan Slehman, en kleenzoon Sulthan Adam, voor wettige Throon opvolgers te erkennen, te respecteerren, en zo veel zijne onderdaanen aan belangd, ook te gehoorzaamen, als zulks tot welzijn rust en veijligheid mitsgaders bloey en welvaart van het rijk en de onderdaanen der Banjerse kroon bevonden is aldus te behooren.

Gegeeven in 't Casteel Batavia op 't Eiland groot Java, deesen Eersten Oktober A°. 1787.

Tjap lak merah terbatja	Tjap lak merah terbatja	Tjap lak merah terbatja
Sunan Nata Alam.	Sultan Salehman.	Sultan Adam

Inilah bekas tapak tangan Sunan Panembahan Bandjarmasin suka bersahabat dengan Kompeni Welanduwi selama-lamanja dengan surat perdjandjian ini serta dengan Sultan Salehman dan Sultan Adam.

De Gouverneur Generaal Mr. Willem Arnold Alting ende Raaden van Indie gesien en geleesen hebbende het tractaat van altoos duurende getrouwe Vriend en Bondgenootschap tusschen de Generaale Nederlandsche Oost Indische Compagnie, en den Doorlugtigen vorst Padoeke Siri Sulthan Salehman Said Doelah, Koning van het Rijk van Banjermassing aangegaan en geslooten door Christoffel Hoffman Commissiant en gevolmagtigde van wegens welmelde Hooge Indiasche Re-

geering, als daar toe expres geauthoriseerd geweest zijnde ter Eenre.

Ende den opgemelden Doorlugtigen Vorst Padoeka Siri Sulthan Salehman Said Doelah neevens Zijn Hoogheids Zoon en verkoozen Throonsopvolger, Sulthan Slehman, Zijn Klein Zoon Sulthan Adam, mitsgaders den Rijksbestierder Ratoe Anum Ismael, ende verdere gezamentlijke Radjas, Rijks en Hofsgrooten van het gemelde Rijk Banjermassing ter andere Zijde.

Verklaaren bij deesen het zelve in dier voegen zoo als het legt en in de Neederduytsche taal uijtgedrukt is te approbeeren en te ratificeeren, gelijk het zelve dan geapprobeert en geratificeerd word mits deesen: beloovende over sulks den Inhoude van dien 's Comp^s weegen Stipt en onverbreekelijk te zullen nakoomen en onderhouden mitsgaders van 's gelijken door alle die onder 's Comp^s gehoorszaamheid Sorteeren te doen nakomen en onderhouden, al waaromme ook dit Tractaat van Vriend en Bondgenootschap door onse ratificatie en approbatie, met eigene handteekeninge en het Groot Zegul van hoog gemelde Compagnie, hebben bekrachtigd.

Gedaan in 't Casteel Batavia in onse Vergadering
den 2^e October 1787.

t.t.d. W.A. Alting
t.t.d. A. Moens
t.t.d. Ds. Js. Smith
t.t.d. Hd. v. Stockum
t.t.d. J. Siberg
t.t.d. W. van der Bele

Tjap
lak merah

Ter ordonnantie van Hunne
Hoog Edelheden den Gouverneur
Generaal en de Raaden
van Nederlands Indië.

Aldus gedaan en geproclameert gelijk booven aangehaald in 't Hoff des Sultans, op de passeeban in teegenwoordigheid der Radjas of Pangerans, en Kieijs of Mantries, beneevens het Volk, geteekent en verzeegeld, door den Sultan of Vorst, Dessels Zoon en Klijn Zoon, Ratoeannoem Pangerangs, en Voornaamsten der Hoofden.

Waervan Drie Eensluidende.

Boemikintjano den 13 August. 1787.

(ttd.) C. Hoffman.

Tjap

lak merah

tak terbatja

XIII

SEP. ARTICUL OP HET TRACTAAT VAN 13 AUG. 1787

22 APRIL 1789

SALINAN

Apart Articul wegens de vastgestelde Limietschijding tusschen 's Comp^s en 's vorsten Landen op Tabenjouw, om gevoegd te worden bij 't met gem. vorsten aangegaane Contract

ontvangen den 24 Augustus 1789.

Een Aparte Articul nog bij 't Contract te voegen en op heeden den 8 Maart 1789 goedgevonden door den Vorst of Soesoenang en Sulthan Sleeman met den Commissaris

Christoffel Hoffman

Het geheele Doessongse Rivier met alle derselfs bogten en Rantouen teffens regts en links, invallende rivieren en Songijs van 't rivier Pattij afgerekent, tot aan desselvs en derselver oorsprongen, en zoo ver de Comp. in der tijd mogt goed vinden word aan de Comp. ten vollen Ijgendom, met desselvs Inkoomen en Tollen afgestaan, tot goedmaaking der oorlogs onkosten, zoo tegenwoordig als int aanstaande, en tot onderhoud der vaarthuige, ter dekking van de Stranden en Rivieren. Teffens de volkeren in bedwang te houden, dat ze de orders van de Comp en den Vorst naakoomen, ende Jaarlijkse Hoofdgelden opbrengen.

Dog belooft den Sulthan dat wanneer in of omtrent het Banjersche Rijk eenig oorlog ontstaat het mag weesen, met wien dat 't wil dat niet in gebreeken zal blijven, meede Zijn volkeren te senden.

Alleenig bedingt den vorst, dat wanneer den selven, eenig houtwerk van Doessong mogt benoodigt weesen, het zelve niet gewijgert word maar behulpelijk weesen, dat 't na begeerte geleevert word. Gelijk word bij deesen aan de Compagnie afgestaan, de helft der Inkoomen

van de volgende Negerijen, gelegen langs 'tgroote Rivier en in desselvs Spruijten en Rantouen, als Poelloe Anjer, en Banjer Anjer of branges ook wel Bendion genaamt, met dies Rantouen Pocompy met desselvs onderhebbende, het Rivier Pattij met desselvs Rivier Regts en Links.

Alle deese Boovengemelde Negerijen staat den Sulthan der Helft der Inkoomen, aan de Comp. af en gelijkstandig met de klijne en groote Bietjes tot Goedmaaking der onkosten.

Mankatiep met desselvs Rantouen en Rivieren staat de Comp en den vorst aan den Geenen die Ratoe Annoe is, of in der tijd mogt worden voor Althoos af, als te dienen voor een middel van Bestaan.

Boemikintjano den 22 April 1789.

t.t. Chr. Hoffman.

Satu perdjandjian dari belakang Kontrak ini hari Ahad kepada delapan hari bulan Maret tahun seribu tudjuh ratus delapan puluh sembilan tahun 1789.

Suda menitah serta bitjara dengan pikiran jang patut sama Tuan Sunan dan Tuan Sultan Soleman Sa'idallah Komisaris Kristopel Hakman dan operkobmān.

Antero sungai Dusun sama dia punja rantauan kiri kanan mudik masuk sungai² dari sungai Pati itungan sampai dusun² punja udjungan dan lagi diudik Sultan kasih sama Kompeni sama dianja punja hasil kasih sekali sebab Kompeni boleh tanggung dari belandja perang dalam negeri Bandjar atau diluar apalagi belandja dari perahu² djaga sungai lagi djaga pinggir laut kedua beja tjuk siapa dari kuasa didik ikut perintah Kompeni sama Sultan keluar dianja punja hasil dalam setahun² dan lagi Sultan punja perdjandjian kalau perang dimana² dianja punja orang turut dan lagi Tuan Sultan punja permintaan perdjandjian dari dusun barang kali ada suka kaju Kompeni tiada boleh larang tolong kasih jakni sebagaimana apa rupa Tuan Sultan punja suka.

Dan lagi suda mentitah Tuan Sultan kasih sama Kompeni separoh hasil dari negeri² sungai besar sama dianja punja rantauan sungai ketjil Pulau Anjer Belandean sama dianja punja rantauan Bakumpai sama dianja punja rantauan begitu djuga sungai Pati sama dianja punja diudik kiri kanan apalagi segala punja negeri dengan rantauan Tuan Sultan kasih separoh dta punja hasil sama Kompeni sama dianja punja beja tjuk besar dengan beja tjuk ketjil begitu djuga sebab Kompeni boleh pelihara (rusak) dengan orang² sebab negeri Bandjar djangan uar.

Dan lagi Mankatib sama dianja purja rantaunja Sultan sama Kompeni kasih dengan siapa jang djadi Ratu Anom perselamanja turun temurun dianja punja hasil jang dianja dapat perbelandja bagi selamanja.

Tersurat kepada tahun seribu dua ratus lebih tiga tahun kepada tahun Alip kepada dua puluh tudjuh hari bulan Radjab kepada hari Salasa kepada djam pukul duabelas dalam dan tarich tersurat di Bumi Kentjana adanja. 1203.

XIV

CONTRACT 6 JULI 1797

SALINAN

Banjersch Contract van den 6 Julij 1797
No. 6.

Separaat contract en overeenkomst, aangegaan en op gunstige goedkeuring van Hunne HoogEdelhedens, de HoogEdele Groot Agtbare Gestrenge Wijdgebiedende Heeren:

Mr. Sebastiaan Cornelis Nederburg,
Simon Hendrik Frijkenius,
Mr. Pieter Gerardus van Overstraten
Johannes Siberg,

Commissarissen Generaal over geheel Nederlandsch India en Cabo de goede hoop, in deze lande aanwezig
en Zijn HoogEdelheijd

Den HoogEdele Groot Agtbare Gestrenge wijdgebiedende Heere
Mr. Pieter Gerardus van Overstraten, Gouverneur Generaal
Benevens

De WelEdele Gestrenge Heeren Raden van Nederlandsch India etc. etc. geslooten en vastgesteld tusschen de doorlugtige Nederland-sche Oostindische Compagnie, ter eenre, en de Sulthan **Sleeman Said Doellah**, Koning van het Rijk van **Banjermassing**, in hooge persoon benevens Zijn Hoogheids zoon Sulthan **Adam**, mitsgaders den Rijksbestierder **Ratu Anum Ismael**, en verdere Radjas en Hofgrooten deeses Rijks, ten andere zijde. Door François van Boeckholtz, Gouverneur en Commissaris van hun voormelde Hunne HoogEdelheeden, repressen-teerende Hoog dezelve het hooge en souveraine gebied der E. Neder-landsche Oostindische Compagnie van weegens het volk van Neder-land, in deze gewesten.

Art. 1.

Alzoo den Sulthan van **Banjermassing** door verscheide onaangena-men gebeurtenissen, dewelke van tijd tot tijd door de E. Compagnies

en 's vorsten onderdaanen, in de landen zijn gepleegt geworden en waardoor niet alleen de inkomsten der hoofdgelden, niet meer na behooren zijn voldaan geworden, maar ook zelfs de peeper cultuure, de eenige voorname middel van vergoeding voor de groote uytgaven, dewelke de Edele compagnie tot behoud van de vorst en zijn familie in de laatste oorlog tegen de Pangerang **Amir** heeft opgeofferd en nog jaarlijks voor zijn bescherming, bestier meer terug gaat dan in welvaart toeneemt, versogt heeft om de administratie over de bij het laatste in den jare 1787 en daarna door de commissaris **Hofman**, gesloote contracten aan de E. Compagnie afgestaan landen.

En de invordering der inkomsten die daar voor de Compagnie uit voortvloeijen te moge hebben, zig verbeeldende dat die landen voor de teegenswoordige hier aanweesig zijnde Europeesen te verre zijn uitgebreid en daardoor de noodige opzigt en ordres daarin komt te manqueeren en de plaatshebbende nadeelen worden voortgebracht, het beeter voor de peper cultuure, volk en land zoude zijn, dat het bestier daarvan alleen aan Zijn Hoogheid, als den aard van land en volk beeter dan wij in onze teegenswoordige staat kennende, wierd toevertrouwd.

Zoo is het dat ik niet alleen na een omzigtig onderzoek en rijpe overweeging, maar wel voornamentlijk door volkome overtuiging van den slegten toestand waarin die landen en cultures vervallen zijn en dat het bestier daarover op die voet niet langer kan blijven, zonder eerdaags voor een totaal verval en disorder, ja verlies van het geheele land bloed te staan, beslooten heb op voornoemde hooge approbatie deze overeenkomst met den meerm. vorst aan te gaan, en opdat beeter aan de intentie van weerzijdsche contracterende partijen zal kunnen voldaan worden, de navolgende articuls vastgesteld, als

Art. 2.

De Nederlandsche Oostindische Compagnie en de Sulthan van **Banermassing** erkennen en bevestigen, dat het Contract door den Commissaris **Hofman** in de jaaren 1787 geslooten en uijt naam van de E. Compagnie met dezen vorst aangegaan, beneevens de verdere afzonderlijke contracten en overeenkomst, te voren of daarna geslooten, van wat naam, aard of inhoud die ook moogen wezen en niet strijdig met deze zullen zijn en blijven in hunne volle waarde, kragt en verband als die immer geweest zijn, zonder dat aan dezelve de minste inbreuk

door deze overeenkomst zal kunnen geschieden.

Art. 3.

De Edele Compagnie cedeert en staat daarentegen, behoudens alle regten hierboven gezegd, af aan den Sulthan van **Banjer** de administratie en beheering der in het Rijk van **Banjer** de Compagnie in Eigend toebehoorende landen daarbij begrepen, als,

1° de invordering der hoofdgelden,

2° het aanleggen en afschaffen van landthoollen, mits dezelve niet strijdig zijn tegen het 19^e articul van het contract van 1787 en teegen de voorregten van den vrijen handel van de Edele Compagnie door het geheele land,

3° de voordeelen der vogelnestjes,

4° de opzicht over de peeper culture, en alles wat onder die naam van administratie behoort en kan begrepen worden, en zo als dat, voor dit contract, door den resident is beheerd geworden, om het op de voet voorzegt te bestieren voor den tijd van 3 jaren, ingaande met den 1 July 1797, zonder dat de Compagnies opperhoofden alhier zig (buijten de aan de Chineesen verpagte Banderijen, die aan de Compagnie onafscheidelijk blijven) daarmede zullen mogen bemoeijen, dan alleen communicerender wijze, ingeval er eenige zaken van aanbelang in voorvielen.

Art. 4.

De Sulten van **Banjer**massing zal in den tijd van 3 jaren, dat de administratie van D.E. Compagnies landen aan hem worde overgegeeven, (buijten het regt dat D.E. Compagnie op **Passir** en **Poelo Laut** heeft) vrijstaan om de hoofden van de negorijen af te zetten, nieuwe aan te stellen en daarmede te handelen als het Zijn Hoogheid voordee- ligste en besten van land- en volk zal vinden te behooren.

Art. 5.

De Sulthan benevens de rijksbestierders en radjas en alle die eenig bestier in het land van **Banjer** hebben, belooven, guarandeeren en verbinden zig bij de aanvaarding van deze administratie op de plegtigste wijze en op de ganschen vernietiging van deze overeenkomst, in so verre dat de E. compagnie deze zal kunnen houden als van nul een geene waarde en hoe of die niet was aangegaan, ingeval er iets door de vorsten aan quaem te ontbereken, als, eerstelijk dat zij de landen van D.E. Compagnie naar haar beste kennis en tot voordeel van land

en volken zullen beheeren, onderhouden en alle zorg daarvoor dragen, alsof het haar eygen land en volk was.

2. de peeper cultuure met alle magt en kragt te bevorderen en dit art zo te helpen bevoordeelen, uit te breiden en vermeerderen, dat de E. Compagnie door eene jaarlijks toeneemende leverantie daarvan de blijke en voordeel ondervind.

3. De Hooftgelden en andere inkomsten, die daar zijn opgelegd op een billijke en de minst drukkende wijze, in te vorderen, — en D.E. Compagnie daarvan 's jaarlijks uijttekeeren een somma van 3622 sp. á 60 str^s ijder, hetzij dat zulks door de vorst uijt de negorijen ontfange word, dan niet en zonder dat daar eenige Exeptie van wat aard die ook kan zijn, op zal mooge nog kunne gemaakt worden.

4. Dat de betaling zal worden voldaan in 3 termijnen van sp^s 1207.20 ijder termijn, het eerste termijn ingaande met primo Julij en eijndigen met ult^o October, en zo voort tot dat de volle betaling in 3 termijnen en in 12 maanden ten volle geschied is, terwijl de vorst zig verbind om de gelden die zijn aandeel van de Bandarijen en de geleeverde peper zal uijtmaken, daarvoor te laate dienen.

5. En om alle moeilijkheid voor te komen, die zig van tijd tot tijd door de invordering der Hooftgelden heeft opgedaan, en niet minder zoude opdoen in het invorderen der agterstallige schulden, wanneer de vorst de administratie der landen is overgegeven, verbind zig de vorst om alle agterstallige schulden die de differente negorijen aan de E. Compagnie nog debet zijn, alvorens deze administratie aanvaard word, te vereffenen, volgens hierbij gevoegde Reekening courant en het bedragende daarvan langzamerhand uijt de negorijen op zo een zachte wijze in te vorderen, dat het volk daardoor alleen niet te veel gedrukt wordt, maar door een goede behandeling, in voor spoed en welvaart zal toenemen.

Art. 6.

D.E. Compagnie houd aan zig de administratie, om alleen door de Resident te worden beheerd, de pagten diē aan de Chineezzen verpagt zijn, als, de amphioen pagt

de Boompagt

t' speelbord

den pagt der Tjoe,

t' maken der waxkaarsen, mits daarvan uijt te betalen aan den vorst

de helft der pachtgelden, zo bij het contract van den commissaris **Hofman** op art. 17 bedongen is, welken aandeel echter zal moeten dienen in mindering van het montand dat de vorst 's jaars uijt de hoofd en andere gelden aan D.E. Compagnie moet uijtkeeren.

Art. 7.

D.E. Compagnie houdt ook aan zich het volle souvereine gebied over de zeeën en rivieren, door het geheele rijk en al wat onder die naam kan begrepen worden, item fortën, baterijen, die reeds exteren en nog zullen gemaakt worden, **Tabengouw** met dies omtrek van een half uur in t' rond. Ook het aanleggen van nieuwe fortën, batterijen op alle plaatschen door het Rijk, zoo als bij het Contract van 1787 staat uitgedrukt, schoon die ook aan de vorst ter administratie overgegeven zijn.

En als een bijzonder art houdt D.E. Compagnie, des noodig oordeelende, aan zig het sluijten en commenucatien tusse alle rivieren door het geheele Reijk.

Art. 8.

Terwijl de vorst daar nog en boove belooft in geval D.E. Compagnie mogt goedvinden de Logie bij Tatas op te breeken, en die op een beeter en voordeelige plaats in de Rivier of elders te leggen, daarin alle hulp en bijstaan te bewijzen, terwijl het tot beter bescherming van de volkeren van Banjer, teegen de aanvallen van buijtenreijckechen vijanden, zal gedaan worden.

Art. 9.

De Thuijn op Boemikintjano word door de vorst aan D.E. Compagnie in vollen eijgendom afgestaan en daar tot een vaste woning van de Residenten en Europeese alsdie boven bij de vorst zijn, te dienen — in graden en breedten zo als die nu is, zonder dat de vorst die weeder terug zal moogen neemen, nog verklijnderen, dan met voorkennis van de Residenten en overeenkomst om die op een geleegeen plaats te verleggen.

Art. 10.

De Chineezen, Mooren, Boegineezen en alle natien, geen Banjereesen zijnde, blijven onder E. Comp. en Residenten, administratien en

gebied, schoon die ook woonen in die landen die aan de vorst, tot beheering zijn afgestaan, en het art. 7 daarvan bij het Contract van den Commissaris Hofman gemaakt, blijft daardoor in volle kragt.

Art. 11.

D.E. Compagnie neemt op zich om door haar residenten hier aan de Ratoe Raboe te doen betalen een somma van 300 sp^s 's jaars, tot voldoening van door de commissaris **Hofman**, aan haar toegelegde inkomsten, uit de Negorijen **Sampit** en **Mandawei**.

Art. 12.

D.E. Compagnie verbind zich nadat de 3 jaren van de administratie der landen zullen g'ijndigt zijn, om een of meer commissaris hier te zenden ter opneeming en onderzoek van de administratie en bestier van de vorst in de tijd dat Zijn Hoogheij^d de landen onder zig gehead heeft, en om alsdan weder opnieuw een Contract aan te gaan, overeenkomstig de bevinding van Saaken.

Art. 13.

En laatstelijk om alle onderzoeken en naspeuringen van verscheide voorgevallen onaangename zaken en gebeurtenissen, die er sedert eenigen tijd in het rijk van Banjer zijn voorgevallen, en die bij nader onderzoek en ontdekking nog meer onaangenaamheden zoude kunnen voortbrengen, te mijde, word door de E. Compagnie zowel als door den vorst van **Banjer**massing dat alles geheel als vergeeten en vergeeve gehouden, met beloften dat er zal gezorgd worden om die in het vervolg voor te komen, en met samengespannen kragten te werken tot alles wat kan strekken tot 's Compagnies en vorsten welvaard en genoegen, om daardoor de beiden natien als eenen onverdeelbaar te doen zijn en altoos te doen blijven.

Boemi Kintjana den 6 Julij A^o 1797.

(Volgt het zegel van de Compagnie, van **F. van Boekholtz** als commissaris en zes Zegels van den Sulthan en rijks grooten).

Als getuigen bij het teekenen van dit contract, (w.g.) **A.W. Jorissen**, **W^m. Bloems**, **A.B. Dietz**.

Aldus gedaan, gecontracteert en geteekent op de Passeerbaan voor het hof van den Sulthan te Boemi-Kintjana, den 6 Julij A^o 1797, in pressentie van den Sulthan **Sleman Said Doellah** en den Commissaris

F. van Boeckholtz, Sulthan **Adam** en Ratoe **Anum Ismael**, en daarbij als guarandeur Hun Hooghedens vader de Panumbahan Batoe, benevens de verdere radjas en mantries van het geheele Rijk van **Banjer**, daarvan drie gelijkluidende afschriften zijn gemaakt, op gelijke wijze geteekent en verzeguld, en waarvan een behoort aan Hunne HoogEdelheden, Heeren Commissarissen Generaal, een aan Hunne HoogEdelheden, de Hooge Indiasche Regeering en een voor den Sulthan van **Banjer**massing benevens nog drie Copia afschriften als Een aan den Heer Commissaris over de zaken van **Banjer**, **F. van Boeckholtz**, Een aan den Resident Een aan den Ratoe **Anum Ismael**.

Accordeert
(w.g.) Wm. Bloems.

Kontrak ini disalin dari salinannya, karena aslinya sangat rusak pada bagian yang berbahasa Belanda.

Bij de Gouverneur Generaal Mr. Pieter Gerardus van Overstraten en de Raden van Nederlands Indie gezien en gelezen zijnde, het contract van handel, vriend- en bondgenootschap, door den Gouverneur titulair en Commissaris François van Boeckholtz, op last en qualificatie der HoogEdelen Gestreng Heeren Commissarissen Generaal overgeheel Nederlandsch Indie, en Kabo de Goede Hoop, mitsgaders de Hooge Indiasche regeering, uit naam en van wegens de Nederlandsche Compagnie, met de Koning van het Rijk van Banjermassing Sulthaan Sleeman Said-oelah en de verdere radjas en Hofsgrooten, aldaar vernieuwd, gesloten en vastgesteld op den 6 Julij dezes jaars, verklaren mits dezen hetzelfde in dier voegen als het legt te approberen en te ratificeren, beloovende den inhoude van dien onverbreekelijk en oprecht te zullen nakomen en onderhouden, mitsgaders door alle die onder hare gehoorzaamheid sorteerden te doen nakomen en onderhouden, mits welke wij dit contract door onze approbatie en ratificatie met eigen handteekening en het groot zegel van Hooggemelde compagnie hebben bekrachtigd.

Gedaan in het kasteel Batavia in onze vergadering den 20 November 1797.

(w.g.) P.G. van Overstraten.

(w.g.) J. Siberg,

(w.g.) J.H. Wiegeman.

(w.g.) A.C. Mom,
(w.g.) C.M. Neun,
(w.g.) W.V.H. van Riemsdijk,
(w.g.) G.C. Fetmenger,
(w.g.) A.H. Wiese.

(Onder het zegel van de Compagnie staat)

Ter ordonnantie van Hunne HoogEdelhedens. den
Gouverneur Generaal en de raden van Indie.

(w.g.) I.H. Rose, secret.

Bahwasanja inilah permulaan kontrak jang lain perdjandjian pasal² aturannja jang akan tersebut kemudian dalainnja daripada memba-jankan serta melahirkan perbedaan dengan kontrak² jang telah dibuat-nja oleh Komisariss Hopman daripada mengetahui dengan kenjata-annja kepada segala radja² dan menteri² apa lagi sekalian rakjat² di-dalam negeri Bandjar sésungguhnja Paduka Tuan Mister Sebastian Kornelis Nederberuch, Simon Hendrik Frikenius, Mister Piter Herardis pan Overstraten, Djuhanis Siberch, Komisariss Djendral dari sekalian negeri² kedudukan Kompeni dit tanah India dengan Kabo Dehudi Hub jang mempunyai kedudukan atas kemuliaan dan kebesaran dalam tachtta Istana keradjaan negeri Batawi.

Inilah Tuan Sin Huchabdahit Mister Herardis Operstraten Guber-nur Djendral beserta Tuan Idelir Raden pan India dari segala kedu-dukan Kompeni pan Nederlan India jang sudah ia bermufakat dengan Tuan Sultan Saleman Sa'idallah jang mempunyai tachtta keradjaan di-dalam negeri Bandjar beserta dengan anakdjanja Tuan Sultan Adam dengan Tuan Raden Dipati Ratu Anum Isma'il dan sekalian radja² dan menteri didalam daerah negeri Bandjar adanja perihal menetapkan dan melazimkan serta menerima atas mana jang telah sudah djadi aturannja Tuan Fransuis van Boekulus Gubernur en Komisariss perda-tang k negeri Bandjar dengan izin titah perintah lagi ia wakil mutlak jang sudah abis kuasa kepadanja serta kepertjajaan daripada sekalian Tuan² orang besar² Welanda jang tersebut itu jang lagi ia punja kua-saan dan ia kepertjajaan dari bawah orang negeri Welanda semuanya.

Pasal jang pertama.

Bahwa dari mula² Tuan Sultan jang telah ia menjerahkan kepada

Kompeni keradjaan diatas tanah Bandjar dari waktu tempo Kommissaris Hopman sampai turun² dengan beberapa pitor² ganti berganti jang datang kenegeri Bandjar hingga datang kepada waktu masa ini jang tiada sunji pada tiap² ketika mendatangkan kepada Kompeni banjak perbitjaraan jang kedji² jang tiada ada gunanja suatu faedah dalamnja dan banjak perchabaran rupa² jang semata² teledor membisingkan telinga dan mendjemukan napsu dan memanaskan hati orang besar²: mengertinja ibarat dalam itu adalah radja² hendaklah membatalkan atas barang jang telah kelaziman dari pihak perdjandjian dengan Kompeni seolah-olahnja mungkir dalam itu dan mensia²kan kebadjikan dan pertolongan Kompeni jang njata sampai sekarang ini kelihatan lahir manfaatnja peliharaan Kompeni dengan bersungguh² hati Kompeni jang sudah melindungi atas tanah Bandjar. Maka apabila tetap pikiran dalam hati jang seperti ini nistjaja pada achirnja dapat pertjeraian dari Kompeni jang akan akibat kemudian mendatangkan bahaya besar pada radja² dari sebab bersetori selama-lamanja dengan Kompeni istimewa lagi jang tiada Kompeni mendapat hasilnja dari uang² kepala jang teradat dengan patut perdjandjian kepada segala negeri atas tempo jang tentu pada tiap² tahun. Apalagi dari hal lada jang tiada djadi. Maka dari itulah jang diharap serta dikehendaki selama-lamanja oleh Kompeni bertunggu dalam tanah Bandjar beserta dengan beberapa Kompeni punja kerugian dari belandja kepada orang² jang djaga dalam negeri Bandjar djua apalagi ia dengan kerugian Kompeni jang terbelandjakan ketika perang dengan Pangeran Amir dari sebab pandjang ingatan Kompeni pasti tiada dengan pertjuma boleh hilang dan boleh terbangung pertolongan jang sebenar²nja dari Kompeni kepada Tuan Sultan. Maka dari itu tiada suatu pikiran Kompeni jang mendjadi kepala maksud kehendaknja semata² dalam tanah Bandjar ini hanya dua perkara. Pertama buah lada itulah jang mahal menghendak atas menjtjari faedah peruntungan dari pihak berdagang karena itulah jang mendjadi besar penerimaan dengan suka hati Kompeni. Dari sebab ada peruntungan kepada Kompeni dari pihak berdagang maka dari itu kalau ada faedah jang supaja memulangkan kerugian Kompeni. Kedua perkara maunja Kompeni biar selama-lamanja Tuan Sultan berdiri atas kebetulan dengan tulus ichlas hati segala djandji perdjandjian dengan Kompeni dan Tuan Sultan boleh memikirkan dengan sehabis²nja tilikan jang sempurna tadjam akal apa djuga jang akan boleh peruntungan mendjadi balasan dari Tuan Sultan punja penerimaan kepada Kompeni jang selama-lamanja jang mendjadi terikat selama-lamanja jang

djangan boleh terubah². Lagi persjahabatan jang senantiasia boleh kekal turun menurun Tuan Sultan serta dzuriat² jang mutachirin sekaliannja dalam sentausa mana peliharaan Kompeni jang melindungi dan menaungkan dari bahaya musuh². Apabila ada dengan pandjang ingatan sesungguhnya Tuan Sultan serta menghendaki atas menghasilkan keuntungan kepada Kompeni seperti jang tersebut dalam ini pasal jang Pransuis van Bukuls Keburnur en Komisaris meneruskan kenjaannja dengan keterangan atas kehendak hakekat rahasia Kompeni jang melimpahkan 'adilnja istimewa pula ia jang memegang beserta tetap atas djandji waadnja supaya memberi jakin jang tiada tersembunji suatu lafadz jang madjhul bahasa Arab maknanja atas siapa jang melihat dan menbatjanja dari karena gunanja kontrak ini perdjandjian dan tamsjil dan ibarat dan dikehendaki manfa'atnja dari pihak maslahat²⁸) jang kebadjikan kepada Kompeni dan Sultan djuga adanja sebagianja mentjeterakan dalam ini fasal jang pertama djuga adalah lagi pada ketika jang sudah datang ke Bandjar Tuan Pransuis van Bukuls Keburnur en Komisaris jang kewakilan ganti badannja Tuan Djandra! sendiri dengan Raden pan India. Maka telah sampailah ia punja pengetahuan atas memeriksa dan pendengaran jang njata terang dari sekalian hal perkara² rahasia jang mendatangkan setori² kepada Kompeni dengan Tuan Sultan. Maka Tuan Komisaris pun bersoal² dari sekalian hal² itu kepada Tuan Sultan. Maka dari sebab itulah datang permintaan Tuan Sultan beserta sekalian radja² dan menteri jang dalam daerah negeri Bandjar kepada Tuan Geburnur en Komisaris perihal itu hendaklah Tuan Sultan sendiri jang memegang perintah² pada kuliling negeri besar ketjil jang takluk dibawah perintah tachta keradjaan Tuan Sultan dari karena Bandjar ini tanah besar lagi sukar perdjalanannja sebab djauh siruk sirukan sungai² dan simpangannja lagi banyak susah kepada orang putih jang tiada kenal adatnja sebab karena orang desa² bertjampur dengan Dajak. Tambahan lagi pitor² jang satu tahun sudah tinggal dengan kita tiada boleh sampai pikiran aturannja kepada orang ketjil dalam desa² itu karena lain ampunja. Apalagi ia tiada boleh pikul begitu jang djadi susah kepada menghasilkan kauntungan Kompeni lagi berkebetulan kehendaknja dengan mufakat atas perintah² jang orang ketjil terima dengan sukanja. Maka dari itulah

28) مصدق

hal perkara jang tersebut disangkanya Kompeni datang dari kita salah-
nja jang menghendaki isetori² jang mendatangkan ketjelaan dan keru-
gian kepada Kompeni melainkan terlebih baik kita sendiri tanggungan
atas keuntungan jang sudah teradat Kompeni mendapat bahagian pada
tiap² tahun dari uang² kepala seperti jang telah biasa djadi adat per-
bajaran orang negeri² dahulu kala. Lagi kita tjakap serta menanggung
atas memerintahkan sekalian rakjat² pada tiap² negeri ketjil besar ma-
na² pohon lada dari pada keliling tempat dan lagi kita tanggung dari
pada menetapkan dan meletakan aturan tertib perintah jang sebole²
mendjadi kebadjikan negeri. Apalagi daripada kita punja suka dengan
bersungguh² hati kita jang menghendaki atas kauntungan senantiasa
datang kepada Kompeni. Tambahan lagi kita hendaklah menundjuk-
kan tandanja tulus dan ichlas dengan bersih hati jang putih apabila
ada rupanja datang daripada kita maslahat dengan peri kebadjikan
selama-lamanja kepada Kompeni dari segala atur²an perintah. Apalagi
banjaknja lada jang keluar daripada tanah Bandjar djikalau kita sen-
diri jang memegang perintah itu maka dapatlah kepada Kompeni
mengahatamalkan²⁹) kias dalam itu daripada awal dan achir jang
pasti kelihatan dengan jakin mendhahirkan salah betulnja dan djahat
baiknja kita pada kemudiannja. Maka dari itulah hal jang Tuan Ge-
burnur en Komisaris sudah memikirkan djuga dalam itupun rasa betul
djuga sesungguhnja dalam pekerdjaan itu terlalu berat atas kedua pi-
hak antara pitor² dan Tuan Sultan apabila tertjampur perintahan dan
perbitjaraan dalam negeri². Karena dari itulah jang mendatangkan isto-
ri. Tambahan lagi jang sudah Tuan Geburnur en Komisaris melihat
Tuan Sultan jang menundiuk hati jang betul serta Tuan Sultan me-
nanggung akan mendatangkan kauntungan kepada Kompeni dan lagi
Tuan Sultan menanggung memelihara pada sekalian negeri² dan
pohon lada dan tambahan lagi Tuan Sultan menanggung dan meng-
ichtiarkan sekalian maslahat jang kebadjikan pada tiap² negeri². Dari
itulah maka Tuan Pransuis Geburnur en Komisaris telah menjerahkan
kepada Tuan Sultan Saleman Sa'idallah atas kuasanja perintah seka-
liannja dalam negeri² besar ketjil jang takluk dalam tachta keradjaan
Tuan Sultan itulah jang memegang atas waad perdjandjian jang ber-
hingga hadnja pada satu masa dengan temponja jang nanti tersebut
dalam kontrak ini djuga adanja.

Pasal jang kedua.

Bahwa ini menjatakan dengan jakin mendhahirkan keterangan dari mengatahuijakan jang Kompeni serta dengan Tuan Sultan Bandjar jang telah mengaku dan menanggung serta melazimkan perihal menetapkan kontrak jang telah menjadi kelaziman dan kewadajiban atas Kompeni dan Tuan Sultan pada tempo Komisaris Hopman apa'agi jang terdahulu dan jang terkemudian melainkan mesti tinggal tetap itu ba-gaimna ada jang pasti terpakai tiada dapat sekali² membatalkan dan tiada boleh terubah² tapi tinggal ahad dan waad jang mengaraskan dari djangn ada bersalahan dalam itu adanya.

Pasal jang ketiga.

Bahwa sesungguhnya Kompeni kasih istiana ³⁰⁾ serta menjerahkan apa jang dia punja hak dari pihak bumi tanah Bandjar jang telah menjadi genggamannya jang mustachik kepada Kompeni seperti jang tersebut kenjataannya atas keterangan jang wadh dalam kontrak dari tempo Komisaris Hopman. Maka dari itu sekarang Kompeni tetapkan Tuan Sultan Saleman Sa'idallah jang kuasa memerintah diatas sekalian tanah Kompeni itu serta Tuan Sultan djuga jang perwakilan dari Kompeni mendjaganya dan memeliharakannya seperti Tuan Sultan punja sendiri. Tambahan lagi Tuan Sultan djuga jang menerima hasil² dari uang kepala dari sekalian negeri² dengan desa². Lagipula Tuan Sultan boleh taruhkan pabean djikalau suka dimana² negeri jang sekira² medatangkan faedah kepada Tuan Sultan. Tetapi pabean itu djangn medatangkan sunji atas pabean Kompeni istimewa lagi barang mana ada ia larangan Kompeni. Lagi pula Kompeni kasihkan kepada Tuan Sultan keuntungan dari barang jang dapat keluar dari djenis sarang burung dalam negeri² baik ada itu menjadi adat kehasilan orang atau dari pihak berdagang dalam itu atau ada jang lain² djenis rupanja barang kalau keluar dari itu tanah meletakkan kepada Tuan Sultan faedah²nja. Lagi pula Kompeni telah pertjaja dengan ini menghendaki Tuan Sultan sendiri mendjaga serta memeriksa perihal memeliharakan sekalian kebun² lada pada tiap² tempat jang boleh djadi tanam lada dalam tempat itu seboleh-bolehnya Kompeni menjerahkan serta mewakili Tuan Sultan djua atas sekalian pekerdjaan jang wadajib djaganya kepada pitor² jang tertjampur dari pihak bitjara² dalam negeri dan memeriksa atas pekerdjaan barang suatunya jang tertjampur dahu'unja

30) استعان

kepada pihak Tuan Sultan. Maka adalah Kompeni menghendaki dalam itu perdjandjian atas tempo tiga tahun lamanja permulaannja bulan ini jang bernama bulan Djuli kepada tahun 1797 Kompeni pastikan dalam itu tempo jang tersebut itu dari sekalian pitor² tiada ia punja 'atiradh sekali kepada pekerdjaan Tuan Sultan dan tiada ia boleh masuk² meganggui atau mengharu biru kepada bitjara² atau perintah² jang ditentukan oleh Kompeni atas menetapkan dan mendirikan Tuan Sultan djuga jang kewakilan pada mengabisi idjtihad dan ichtiar dari men-tjarikan maslahat jang kebaikkkan dalam itu tempo hanja jang wadjib atas segala pitor dalam itu tempo beringat-ingatan boleh satu patah boleh dua patah boleh ibaratnja seperti nasehat djikalau takdirnja ada barang apa² dilihatnja atau didengarnja jang tiada patut pada pikiran-nja dari laku Tuan Sultan atau kelakuan dari jang lain² itupun kalau Tuan Sultan suka terima. Kalau tiada Tuan Sultan terima dia tiada punja kuasa melebihi² atas barang kehendak djuga dalam itu adanja

Pasal jang ke-empat.

Bahwa adalah Kompeni menguasai atas sesuka hati Tuan Sultan dalam tempo jang tersebut hal kadar hingganja itu dari menetapkan kepala² atau mentjabut pada tiap² negeri² dan desa² jang takluk tacht keradjaan Tuan Sultan Bandjar semuanya jang lain dari tanah Pasir dan Laut Pulau jang dikeluarkan dari djumlahnja itu melainkan mana baik jang dikehendaki Tuan Sultan djuga akan kepala² dalam itu se-kalian tempat² itu jang memeliharaakan tiada boleh siapa jang lain me-meliharakan tiada boleh siapa jang lain masuk perduli dan jang 'ikti-radhkan dalam perintah Tuan Sultan djua adanja.

Pasal jang kelima.

Bahwasanja telah hermuafakat Tuan Sultan Soleman Sa'idallah serta anakdjanja Tuan Sultan Adam dan Tuan Ratu Anum Isma'il serta se-kalian Radja² dan Menteri² jang ada kelaziman dan kewadajiban bagi-nya atas mendjundjung titah perintah Tuan Sultan sekaliannja itu telah menerimalah serta menanggung sekaliannja djandji perdjandjian jang atur kebesarannja atas menetapkan segala waadnja dan tiada boleh dimunkirkan dan mengubahkan segala sjaratnja jang wadh adanja dalam pasal² dari perkara² jang tersebut dalam ini kontrak melainkan tsabitlah ³¹⁾ dan lazim baginja mengikat dan menetapkan hingga apa-

تا بته (3)

bila dibatalkan barang sesuatu daripadanya maka tiadalah lagi gunanya. Lagi pula Tuan Sultan serta sekalian radja² dan menteri² itu telah tjukuplah ia serta menanggung mengichtiarkan seboleh-bolehnya jang akan mendjadi maslahat kedadjian dengan peliharaan jang medatangkan kesenangan dan keringanan kepada sekalian rakjat² Tuan Sultan pada tiap² negeri dan desa² itu seperti memelihara badannya sendiri supaja mendjadi ramai pentjarian orang² ketjil dan makmur hatinja sekalian mereka itu menghasilkan kauntungan Kompeni dengan Tuan Sultan. Lagi pula Tuan Sultan serta sekalian radja² dan menteri itu telah menanggung pula ia memerintahkan sekalian orang ketjil pada tiap² tempat jang boleh bertanam pohon lada disitu tambahan lagi pula menanggung mendjagakan dan memelihara sekaliannya kebun² pohon lada jang bertambah² pada tiap² tahun banjaknja datang kepada Kompeni istimewa pula Kompeni memastikan dan menentukan akan djadinja banjak lada itu serta Kompeni tiada menerima dan tiada mengetahui dalam jang demikian itu uzur dan djawab daripada suatu sebab jang mendjadian tiada bertambah² lada itu. Dan lagi pula Tuan Sultan beserta sekalian radja² dan menteri² itu telah menanggung pula ia menghimpunkan hasil dari uang² kepala jang sudah teradat pada tiap² tahun dari pihak segala negeri² dan desa² jang Kompeni sendiri punja. Istimewah lagi hasil uang kepala dari negeri² dan desa² jang beperbahagian dengan Tuan Sultan. Maka sekalian hasil² jang tersebut itu djikalau ada labahnya dalam itu melainkan Tuan Sultan punja keuntungan tetapi baik ada dapat atau tiada oleh Tuan Sultan daripada itu sekalian negeri² dan desa² jang tersebut itu melainkan Tuan Sultan telah menanggung membayar kepada Kompeni pada tiap² tahun jang djumlah banjaknja dalam setahun² 3522.

Dan lagi atas waad perdjandjian Kompeni boleh terima akan perhasilaan jang tersebut itu daripada Tuan Sultan punja bahagian jang dari segala pak² pabejan dan tungku³²⁾ dan petupan³³⁾ dan tjiu dan lilin dalam itu pula djikalau ada lebih-lebihan lagi Tuan Sultan punja daripada bahagiannya dalam itu pak² jang tersebut itu bahwa lazimlah serta wadajib atas membajarkan kepada Tuan Sultan istimewa lagi djikalau tiada sampai Tuan Sultan punja bahagian dalam itu pak² jang akan mentjukupi atas pembayar hasil² itu melainkan lazimlah dan wadajib atas Tuan Sultan menambahi membayar kepada Kompeni.

Sjahdan akan perdjandjian antara Kompeni dengan Tuan Sultan

فتو من 33) تحکو 32)

jang telah dimufakatkan serta ditetapkan akan perihal masanja jang tertentu tiap-tiap setahun dibahagi tiga mendjadi empat bulan sekali ber-bajar demikianlah sah ahad dan waad antara kedua pihak adanja serta permulaannya bulan Welanda jang bernama Djuli adanja.

Pasal jang ke-enam.

Telah njata dengan mufakat Tuan Sultan Soleman Sa'idallah serta anakdanya Tuan Sultan Adam dengan Raden Dipatinja dan Tuan Ratu Anum Isma'il dan sekalian radja² dan menteri bahwa Kompeni sendiri jang mempunyai kuasa dan perintah diatas bandar tiada boleh Tuan Sultan mengganggu dan mengharu biru atur²an perintah Kompeni disitu. Tambahan lagi Kompeni djuga jang menghimpunkan serta menerima akan segala hasil² dari pak² jang seperti pabean dan pak tungku dan petupan dan pak tjiu dan pak lilin. Sjahdan lagi bahwa adalah Kompeni mengaku serta menanggung akan membajar kepada Tuan Sultan setengahnya hasil² dari segala pak² jang tersebut itu baik ada dapat atau tiada seperti bagaimana jang telah tersebut dalam pasal jang ketudjuhbelas dari kontrak Hopman. Akan tetapi Kompeni boleh menerima dari bahagian Tuan Sultan dalam itu pak² mana jang lazim atas Tuan Sultan membajar dia seperti bagaimana jang telah tersebut kenjataanja dalam pasal jang kelima dari kontrak djua adanja.

Pasal jang ketudjuh.

Telah njata dengan mufakat Tuan Sultan Saleman Sa'idallah serta anakdanya Tuan Sultan Adam dengan Raden Dipatinja Tuan Ratu Anum Isma'il serta sekalian radja² dan menteri bahwa Kompeni sendiri jang mempunyai kuasa atas memerintah dan mendjagakan laut dan sungai² lagi pula Kompeni boleh ia menaruh lodji atau benteng dimana² tempat jang disukai membuat jang tersebut itu. Lagi pula Kompeni menghendaki tanah sekadar perdjalananan setengah djam keiling lodji tiada Tabuniow. Lagi pula Kompeni boleh menutup sungai² mana² jang dikehendakinja djikalau sekira²nja mendjadi maslahat dalam jang demikian itu kepada Kompeni seperti menahankan musuh atau jang lain seperti orang djahat adanja.

Pasal jang kedelapan.

Djikalau Kompeni menghendakinja memindahkan lodji atau benteng dengan orangnja jang dibawah perintah Kompeni itu baik kepadanya barang dimana² tempat jang disukainja djikalau ada sekira²nja mendjadi maslahat kebaikan kepada Kompeni baik melainkan Tuan Sul-

tan menolong atas jang dimelainkan itu karena mana kala baik kepada Kompeni terlebih lagi kepada Tuan Sultan djua adanja.

Pasal jang kesembilan.

Bahwa adalah lazim atas Tuan Sultan menetapkan kepada Kompeni satu tempat di Bumikentjana berbuat rumah dalam itu tempat akan mendjadi tempat hormat Kompeni adanja dan supaja ada tempat berhenti Kompeni punja orang dalam itu. Maka tiada boleh dirusak²kan atau dipindahkan hanja djikalau pada masa mana ada bermaksud Tuan Sultan akan tempat itu hendaklah bermufakat dengan pitor nistjaja lazimlah atas Tuan Sultan menetapkan jang lain tempat jang patut adanja.

Pasal jang kesepuluh.

Bahwa adalah sah dengan njatanja Kompeni telah menanggung ia membajar pada tiap² tahun dua ratus lima puluh rijal kepada Pangèran Perabu lima puluh real kepada Ratu Perabu mendjadi djumlahnja tiga ratus real tiada dapat tiada Kompeni membajar itu seperti bagaimana jang sudah tersebut dalam kontrak Komisariss Hopman demikianlah adanja.

Pasal jang kesebelas.

Bahwa adalah Kompeni sendiri jang mempunyai kuasa diatas memerintah kepada sekalian djenis² orang² dagang seperti orang Tjina dan orang Kodja dan orang Melaju dan orang Bugis dan jang lain dari segala djenis orang² dagang baik ada ia tetap didalam negeri Bandjar atau tiada melainkan dari segala hukum-hukumannja dan perintahannja melainkan diatas kuasa Kompeni semuanya seperti bagaimana jang telah tersebut dalam kntrak Komisariss Hopman adanja.

Pasal jang keduabelas.

Bahwa adalah sah dengan kenjataan jang telah Kompeni mengaku serta menanggung apabila sampai kadar had hingganja tiga tahun lamannja maka habislah tempo kontrak ini melainkan pasti tiada dapat tiada Kompeni menjuruhkan barang siapa jang dikehendakinja mendjadi Komisariss perdatang kenegeri Bandjar memeriksai sekalian peraturan waad perdjandjian jang telah dinjatakan serta dilazimkan olehnja ahad² perdjandjian daripada sekalian sjarat jang tentu bajannja antara kedua pihak dalam ini kontrak atas bagaimana rupa kedjadiannja. Maka baharulah Kompeni pasti boleh ia menetapkan lain kontrak

atas mana jang mendjadi maslahat kebaikan pada akibat kemudiannja antara Kompeni dengan Tuan Sultan djua adanja.

Pasal jang ketigabelas.

Bahwa adalah dengan kenjataanja telah bermufakatlah Kompeni dengan Tuan Sultan. Sa'idallah dengan anakdanja Tuan Sultan Adam dengan Raden Dipatinja Tuan Ratu Anum Isma'il dan sekalian radja² dan menteri² mengakui serta menerima dan menanggung akan perihal barang suatu apa jang sudah djadi bersalahan dan perbantahan atau berkelahian atas barang sebagainja kelakuan setori² jang telah mendatangkan kedjahatan atau perbinasaan pada ketika jang telah lalu masanja dahulu dari kontrak ini dari pihak orang Kompeni atau dari pihak orang Tuan Sultan pada barang dimana² tempat adanja hanja telah wadjib dan lazim kepada Kompeni dengan Tuan Sultan daripada jang demikian jang tersebut itu menghilangkan dan melupakan serta menutupkan dan membuangkan sekalian jang kedjahatan daripada ke'an'aipan jang sudah dahulu² itu melainkan telah njata dengan keridhaan serta mufakat Kompeni dengan Tuan Sultan sekarang ini jang sudah tentu putus bahwa segala pendakwaan dalam perkara² sekali² tiada boleh dituntut menuntut lagi antara kedua pihak adanja. Istimewah pada ketika ini bahwasanja adalah Kompeni dengan Tuan Sultan mengaku serta menanggung sesungguhnya telah menetapkan ia dan memperdirikan suluh perdamaian atas ahad dan waad perdjandjian jang tiada boleh membatalkan dan memunkirkan selama-lamanja lagi pula Kompeni dengan Tuan Sultan mengaku dan menanggung pada jang akan datang minta diberikan maslahat jang kehadjikan serta memikirkan dan mengichtiarkan pekerdjaan jang selamat dengan tulus ichlas serta bersih hati senantiasa djuga adanja.

(Dibawahnja delapan buah tjap atas lak merah)

Tjap lak merah: (dibawahnja tertulis)	Tjap lak merah (dibawahnja tertulis)	Tjap lak merah (dibawahnja tertulis)
De Edele O.I. Compagnie	hrf. Arab)	hrf. Arab)
als Heer van de Landen.	Sultan Salehman.	Sultan Adam.

Tjap lak merah: (dibawahnja tertulis)	Tjap lak merah (dibawahnja tertulis)	Tjap lak merah (dibawahnja tertulis)
	hrf. Arab)	hrf. Arab)
Van Boekholtz	Panembahan Batu.	Ratu Anom Isma'il.
als Commissaris.		

(dibawahnja tertulis
Tjap lak merah
hrf. Arab)
Pangeran Ishak.

(dibawahnja tertulis
Tjap lak merah
hrf. Arab)
Pangeran Hasin.

het teekenen van dit
Als getuigen bij het
Contract:
ttd. A.W. Jorissen.
ttd. Wm. Bloem.
ttd. A.B. Dietz.

Bij de Gouverneur Generaal Mr. Pieter Gerardus van Overstraten en de Raden van Nederlandsch Indie gezien en gelezen zijnde het Contract van Handel, vriend- en Bondgenootschap door den Gouverneur titulair en Commissaris Francois van Boekholtz op last en qualificatie der HoogEdelen Gestrenghe Heeren Commissarissen Generaal over geheel Nederlandsch Indie en Kabo de Goede Hoop, mitsgaders de Hoge Indiasche Regeering, uit naam en van wegens de Nederlandsche Oost Indische Compagnie, met de Koning van het Rijk van Bannermassing Sulthaan Sleeman Said-oelah en de verdere Radjas en Hofsgroten aldaar vernieuwd, gesloten en vastgesteld op den 6^e Julij dezes Jaars verklaren mits dezen het zelve indiervoegen als het legd te approbeeren en te ratificeeren, belovende den inhoud van dien onverbreeklijk en oprecht te zullen nakomen en onderhouden, mitsgaders door alle die onder Hare gehoorzaamheid sorteeren te doen nakomen en onderhouden, mits welke wij dit Contract door onze approbatie en ratificatie met eigen handtekening, en het groot zegel van Hoog gemelde Compagnie hebben bekrachtigd.

Gedaan in het Kasteel Batavia in onze vergadering den 20^e November 1797.

Tjap lak
Kompeni
(tak terbatja)
Ter ordonnantie van Hunne
HoogEdelheden den Gouverneur
Generaal en de Raden
van Indie
ttd. S.H. Rose Secr.
ttd. P.G. van Overstraten.

ttd. tak terbatja
ttd. tak terbatja
ttd. tak terbatja
ttd. tak terbatja
ttd. tak terbatja
ttd. tak terbatja

Bahwa dari karena Paduka Gurnadur Djendral Mister Piter Gerardus van Overstraten dan sekalian Raden van India telah melihat serta telah membatja surat perdjandjian sahabat-bersahabat dan berkasih-kasihannya jang sudah dibaharui dan dikuntjikan serta ditetapkan dinegeri Bandjar pada enam hari bulan Juli tahun ini atas titah perintah Tuan² Komisaris Djenderal atas seluruh alam India dan negeri Kabo beserta atas titah perintah musjawarat jang maha tinggi pada bulan² ini dari pihaknja Kompeni Welanduwi dalam masrik India oleh Gubernur dan Komisaris Francois van Buklulus dengan radja atas tahta keradjaan negeri Bandjar Sultan Soleman Sa'idailah beserta dengan lain radja² dan menteri² disana. Dari karena itulah maka surat waad perdjandjian itu diterima serta dikabulkan dan mentakkidkan sebagaimana berbunji dan diperdjangjikan dengan iklas akan menurut dan menjampaikan bunjinja dengan tiada berkeputusan. Tambahan lagi segala orang jang takluk dibawah perintah Kompeni akan disuruh turut dan memelihara-kan dia itu. Maka oleh sebab itu djuga istimewa oleh sebab kami menerima dan mengkabulkan serta mentakkidkan surat waad perdjandjian ini maka dengan kami ampunja tapak tangan sendiri beserta Kompeni ampunja tjap besar kami telah menetapkan dan mentakkidkan surat waad perdjandjian atau kontrak ini adanja. Tammat al-kalam bilachir.

Diputuskannja dalam Kota Intan Batawiah dalam perhimpunan kami ini pada dua puluh hari bulan November tahun seribu tudjuh ratus sembilan puluh tudjuh.

(Tertera tjap daripada
Kompeni)
dibawahnja tertulis:
Ter ordonnantie van Hunne Hoog

**Edelheden de Gouverneur Generaal
en de Raden van Indië.
ttd. S.H. Rose
Secr.**

XV

ACTE V. RENOVATIE 19 APRIL 1802

S A L I N A N

Acte van Renovatie en Vernieuwing der Contracten
tergeleegenheid van de Installatie
van den
SULTAN SOLIMAN AMOH TAMIT ALALAH
op den 19de April Anno 1802.

Acte van Renovatie en vernieuwing van de contracten en verbonden geslooten tusschen de Doorlugtige Bataafsche Oost Indische Compagnie en Zijn Hoogheid Soliman Amoh Tammit Alalah Sultan van Banjermassing ter geleegenheid van de volle bestiering van het Rijk en de installatie en bevestiging daar in door de voormelde Bataafsche oost Indische Compagnie op Maandag den 19 April 1802.

Art. 1.

Den Sultan Soliman Amoh Tammit Alalah door de dood van zijn vader den Panumbahan Batoe het volle bestier over het Rijk van Banjermassing gekreegen hebbende en daar in onder toesicht van de Hooge Indiasche regeering te Batavia door Hoogstderselver gevolmagtigde Commissaris François van Boekholtz bevestigd en plegtig geïnstaleerd zijnde beloofd en sweerd op dezelve belofte en Eed bij de eerste aanvaarding van het Rijksbestier en vervolgens bij vernieuwing van de contracten en verbonden gedaan.

De doorlugtige Bataafsche oost Indische Compagnie gehouw en getrouw te sullen zijn; de contracten door zijn voorouders en wel in het bijzonder die met de Commissarissen Christoffel Hofman en François van Boekholtz op den 13 Augustus 1787 en 6 Julij 1797 door hem zelfs met welmelde Compagnie aangegaan en geteekend zijn, heijlig te sullen nakoomen te onderhouden en in alles te zullen handelen als Hij na den inhoud derselver verplicht is te doen.

Art. 2.

Den Padoeka Siri Sultan beloofd wijders de Landen aan hem door de Compagnie bij het Contract van den 6 Julij 1797 ter beheering voor drie jaaren afgestaan en nu weder op nieuw voor vijf jaaren ge-

reekend van den 6 Julij 1800 tot den 6 Julij 1805 door welmelde Commissaris van Boekholtz op Hooge approbatie Hunner Hoog Edelheeds de Hooge Regeering op deselfde voorwaarde overgegeeven wordende na zijne beste vermoogens te zullen bestieren, en in al het geene wat hir toe maar eenige betrekking heeft te handelen als tot welvaart van 'sCompagnies Land en onderdaanen kan strekken.

Art. 3.

De Sultan van Banjer overtuigd zijnde dat de welvaart van Land en volk grootelijks afhangt dat de onderdaanen en verdere opgezetenen in rust en vrede leeven, en daar door onverhinderd den Landbouw in peeper culture kan bevorderd en den handel ongestrord gedreeven worden beloofd en neemt aan met al zijne macht en vermoogen daar toe te sullen aanwenden en te handelen soodanig als de bereiking van dit oogmerk bevorderen kan en in het bijzonder te waaken en teegen te gaan dat de daijakkers en alle diergelijke volkeren de verfoeilijke gewoonte van het koppen snijden na laten en zich met alle macht op de peeper cultuure toeleggen, op dat de Compagnie daar door die voordeelen sal kunnen genieten als tot eene vergoeding kan strekken, voor de grote onkosten welke tot behoud van volk en rijk zijn aangewend.

Art. 4.

Ter bevordering van dit heilsaam oogmerk verbind zich den Sultan, de straffen van Geld boetens op het koppen snijden der Daijakkers geheel en al af te schaffen, en te niet te doen, maar daar en teegen soodanige personen welke zich aan de misdaad van koppen snijden mogten komen schuldig te maaken, ten strengste te sullen vervolgen, en de misdadigers die Zijn Hoogheid inhanden zullen koomen te vallen, ten rigoureuste en na bevinding van zaaken zelfs met de dood te sullen doen straffen en van deese zijne intentie met en beneevens de Compagnie door 's vorsten mantries door het geheele rijk bij wijze van bekendmaakinge aan den volke kennis te geeven.

Art. 5.

Daar en teegen verbind zich de Oost Indische Compagnie om toe te staan dat soodanige personen welke door den sultan aan de booven-gemelde misdaad van koppen snijden zijn schuldig verklaard op verzoek van Zijn Hoogheid voor 'sCompagnies Logie te Tatas door daar toe expres door den vorst benoemde personen met de dood te sullen

gestraft worden, of wel indien er onder dusdanige delinquanten mogten bevonden worden minder misdaan te hebben, en die door den vorst tot verbanning gecondemeerd zijn, als dan verbind zich de Compagnie die personen als bannelingen op Batavia te sullen accepteerén, en voor hun leeven te relegeren na soodanige plaats als Hunne Hoog Edelheeds de Hooge Indiasche Regeering sullen gelieven goed te vinden, en sullen koomen dienstig te oordeelen.

Aldus gedaan gecontracteerd geteekend en verseeguld op de Pas-seerbaan voor het Hoff van den Sultan te Boemikintjana op Maandag den 19 April 1802 op Hooge approbatie Hunner Hoog Edelheeds de Hooge Indiasche Regeering in presentie van Sultan Soliman Amoh Tammit Alalah zijn Hoogheids zoon den Kroonprins Adam den Pangerang Prabu Anum en de verdere Radjas, Mantries van het geheele Rijk van Banjermassing waarvan drie eensluitende afschriften zijn gemaakt op gelijke wijze geteekend en verseegeld; als
Een voor de Hoge Indiasche Regeering
Een voor den Sultan

Een om bij de Contracten in 's Compagnies Logie bewaard te worden.

(dibawah teks bahasa Belanda terdapat tiga buah tjap lak merah) :

Tjap:
didalamnja tertulis
dengan hr. Arab:
Sulthan Soliman Almo'tamid
'Aliallah.

Tjap:
tulisan tak terbatja.
Dibawahnja tertulis:
't zegul van den Sultan
Adam.

Tjap:
Dibawahnja tertulis:
I.H.I. Moorrees
als scriba van de
Commissie.

Het vervolg van de teekeningen en verseeelingen van de
Acte van Renovatie

Tjap
lak merah
didalamnja terbatja
Pangeran Prabu Anom

dibawahnja tertulis
't Cachet van den Pangeran
Prabu Anum

Tjap
lak merah
didalamnja terbatja
Pangeran Ishak Aminullah

dibawahnja tertulis
't Cachet van den Pangeran
Ishak

Tjap
lak merah
didalamnja terbatja
Pangeran Musja

Tjap
lak merah
didalamnja terbatja
Abdullah Pangeran Muhammad

dibawahnja tertulis
't Cachet van den Pangerang
Mohamat

Tjap
lak merah
didalamnja terbatja
Pangeran Mas'ud

dibawahnja tertulis
't Cachet van den Pangerang
Masohot

Tjap
lak merah
ttd.
I.H.I. Moorrees Scriba.

Alamat surat kerdja djaga dengan teguh segala kontrak² jang sudah dikerdjakan Kompeni Welanduwi dengan Paduka Seri Sultan Soliman Alma'tamid Aliallah ketika Sri Sultan bersendiri dapat sempurna itu tachta keradjaan dari itu Kompeni perangkat hormat Sultan itu pada hari Isjin tudjuhbelas hari bulan April tahun seribu delapan ratus dua.

Perkara jang pertama.

Paduka Seri Sultan Almo'tamid Aliallah dari dia punja Bapa Tuan Penembahan Batu meninggal dunia sudah dapat itu tachta keradjaan kuat kuasa sendiri dibawah Kompeni di Betawi Gubernur Komisaris Pransuis pan Bukul sudah dapat wakil kuasa dari orang besar di Betawi perangkat hormat Seri Sultan selamat pegang itu tachta keradjaan berwaad setiawan dengan perkara² djandji² jang terang dalam kontrak²

dan sumpah diatas setia sumpah jang didjandjikan dahulu kapan baru terima baru masuk pekerdjaan itu tachtta keradjaan itu Kompeni Welanduwi mengaku punja setia jang begitu teguh Seri Sultan ikut kerdja lebih tetap segala perkara² kontrak jang sudah kedjalanan dahulu kalanja turun-temurun bersetia djandji kepada Kompeni dan begitu lagi lebih² teguh dan lebih² keras pegang segala perkara kontrak jang dikerdjakan Komisariss Hopman dan segala perkara kontrak jang dikerdjakan Gubernur Komisariss Pransus pan Bukul.

Perkara jang kedua.

Paduka Seri Sultan Soliman Alma'tamid Aliallah bersetia djandji jang itu tanah sudah diserahkan dalam Kompeni punja kontrak jang dikerdjakan Keburnur Komisariss Pransus pan Bukul enam hari bulan Djuli tahun seribu tudjuh ratus sembilan puluh tudjuh itu tanah diserahkan per tiga tahun ini sekarang kembali diserahkan dibawah Seri Sultan punja perintah perlima tahun itung dari enam hari bulan Djuli djuga tahun seribudelapan ratus lima dikabulkan orang besar² di Betawi jang Paduka Seri Sultan nanti perintah ini tanah jang bagaimana djadi patut dan jang bagaimana djadi selamat diatas Kompeni punja tanah dan rakjat Bandjar.

Perkara jang ketiga.

Paduka Seri Sultan lebih² mengerti dari ini tanah jang tiada boleh diharap keuntungan perdamaian sentausa tachtta keradjaan dan tiada boleh diharap djadi banjak kebun² lada dan selamat dagang² melainkan paduka Seri Sultan setia turut berdjandji melakukan daja upaja sungguh² hatta ambil aturan kerdja senang rakjat² dengan sekalian perdamaian jang baik. Istimewah pula pekerdjaan Dajak² potong orang itu Paduka Seri Sultan boleh ambil pikiran jang jang supaja djadi takut itu Dajak kerdja itu pekerdjaan dan sedija waad setiawan berdjandji Paduka Seri Sultan dengan segala tipu daja ambil buat dengan sungguh², hatta kerdja aturan jang supaja boleh djadi banjak lada Kompeni ambil pikiran perdatap belandja kerugian atas pelihara negeri Bandjar dari tempo belandja perang dan rugi belandja duduk memberi onar kepada musuh² negeri Bandjar.

Perkara jang ke-empat.

Paduka Seri Sultan setia berdjandji jang tiada lagi perterima denda² atas Dajak² jang potong orang melainkan dimana tempo dapat orang terpotong segera bersahadja Sultan minta dengan keras itu itu kepada

negeri² Dajak jang kerdja itu potong supaja dikasih hukuman potong kembali dimuka lodji Kompeni dan mana negeri Dajak jang tiada dikasih orang jang itu potong melainkan diatas Seri Sultan punja suka kerdja hukuman Dajak negeri itu dengan bagaimana boleh djadi patut dan Seri Sultan dengan ini perintah boleh sedia kerdja banjak tjap² serta sama² Kompeni punja tjap kirim keliling negeri Dajak berbunji dengan itu perdjandjian.

Perkara jang kelima.

Kompeni setia berdjandji djikalau Seri Sultan sudah dapat orang jang kerdja itu salah potong orang Kompeni terima dengan Seri Sultan punja orang perangkat itu hukuman potong kembali itu Dajak dimuka lodji atau barang kali ada orang dari itu Dajak dapat salah lain dari pada potong dan Seri Sultan suka buang di Betawi Kompeni berdjandji perterima djuga itu orang Kompeni boleh buang dalam tempat jang tiada bleh keluar umur hidup atau sebarang suka Kompeni.

Ini surat ditaruh tanda tangan dengan tjap dimuka dalem Sultan di Bumikentjana kepada hari Isjnin sembilan belas hari bulan April tahun seribu delapan ratus dua serta dikabulkan orang besar di Betawi dimuka Tuan Sultan Soliman dan Sultan Adam dan Pangeran Prabu Anom dan segala radja² dan menteri² rakjat Bandjar sekalian dikerdja tiga satu rupa ditaruh tanda tangan dengan tjap, satu perkasih sama orang besar² di Betawi satu perkasih sama Tuan Sultan, satu pertinggal dilodji Kompeni di Bandjar.

(Dibawah teks bahasa Melaju terdapat tiga buah tjap lak merah):

Tjap V.O.C.

Dibawahnja tertulis:

de Compagnie als souveraine Heer
van 't Koninkrijk Banjermassing.

Tjap

Dibawahnja tertulis

F. van Boeckholtz
Commissaris.

Als getuijgen bij de teekening en verseegeelingen deeses

Tjap

Disampingnja ttd. Wm. Bloemz resd'.

XVI

ACTE VAN HOMAGE 19 APRIL 1802

SALINAN

A C T E van H O M A G E
van den
Sultan Soliman Amoh Tamit Alalah.

Acte van Homage gedaan door Soliman Amoh Tammit Alalah Sultan van het Banjermassingse rijk aan zijn Hoog Edelheid den Hoog Edele Gestrengen Groot Achtbaaren Heere Johannes Siberg Gouverneur Generaal van Bataafsche India.

Nademaal de Eminte waardigheid van Gouverneur Generaal van India op den 22 Augustus 1801 door het afsterven van den Hoog Edele Heere Mr. Pieter Gerardus van Overstraten is komen te vaceeren, en daags daar aan in deese gesegde Hooge waardigheid als Gouverneur Generaal van Bataafsche India is opgevolgd, den Hoog Edele Gestrengen Groot Agtbaren Heere Johannes Siberg oud Commissaris Generaal, waarneemende het ampt van Directeur Generaal etc. etc. etc. zoo is het dat ik Soliman Almoh Tammit Alalah Sultan van het rijk van Banjermassing de voornoemde Zijn Hoog Edelheid Johannes Siberg als Gouverneur Generaal en mijn wettige overigheid erkennen.

Beloovende Hoog gemelde beneevens de verdere WelEdele Gestrengen Heeren Raaden van Neederlands India, gehouw en getrouw te zullen zijn, de Contracten door mijne voorouders met Hunne Hoog-Edelheidens aangegaan, heijlig te sullen nakoomen, en in alles te sullen handelen, als ik na dies inhoud en de verbonden verplicht ben te doen.

En ten blijke dat ik deese mijne beloften sal volgen heb ik in presentie van mijn oudste zoon den Sultan Adam presente Kroonprins de Hulde afgelegt, in handen van den Gouverneur tit.

Francois van Boekholtz, Commissaris en Generale gevolmagtigde van weegens meermelde Hooge Indiasche Regeering aan het Hoff van Banjermassing en deese acte van Homage geteekend en met mijn zee-gels bekragtigt.

Gedaan de Homage afgelegt, en deese Acte verseegeld op de Pas-seerbaan, te Boemikintjana den 19 April 1802 zijnde hier van twee eensluidende gemaakt en op gelijke wijze verseegeld en geteekend, als een voor Zijn Hoog Edelheid den Heere Gouverneur Generaal Johan-

nes Siberg en een voor de vorst, beneevens een Copia om bij de Contracten in Compagnies Logie bewaart te worden.

Dibawah teks bahasa Belanda terdapat tiga buah tjap lak merah, dan dibawah masing² tjap tertulis :

't zegul van Sultan Adam

't zegul van Pangerang Mohamat

't zegul van den Pangerang Masohot.

De neevens gevoegde Acte van Homage met de daar bij hoorende Plegtigheid uithanden van den Sultan Soliman Amoh Tammit Alalah in presentie van den Sultan Adam en alle Radjas, Groote en Mantries Rijks ontfangen hebbende, heb ik deese hier bij gevoegd, om daar van tot een bewijs te dienen.

Gedaan op de Passeerbaan te Boemikintjana den 19 April 1802.

Tjap
lak merah
dibawahnja
ttd.

F. van Boekholtz
Commissaris.

Tjap
lak merah
dibawahnja
ttd.
Bloemz.

Tjap
lak merah
dibawahnja
ttd.
I.H.I. Moorrees
Scriba.

Bij den Gouverneur Generaal
Johannes Siberg

en de Raden van Nederlandsch Indie gezien en geleezen zijnde het Contract van Handel, Vriend en Bondgenootschap door den Gouverneur titulair en Commissaris Francois van Boekholtz op last en qualificatie van den Hoge Indiasche Regeering uit naam en van wegens de Nederlandsche Oost Indische Compagnie met den Koning van het Rijk van Banjermassing Sulthan Soliman Amoh Tammit Alalah en de verdere Radjas en Hofs groten aldaar vernieuwd, gesloten en vastgesteld op den 19 April dezes Jaars, verklaren mits dezen het zelve indier-

voegen als het legd, te approbeeren en te ratificeeren belovende den inhoude van dien onverbreekelijk en oprecht te zullen nakomen en onderhouden, mitsgaders door allen die onder Haare gehoorzaamheid Sorteeren te doen nakomen en onderhouden, mits welke wij dit contract door onze opprobatie en ratificatie met eigen handteekening en het Groot Zegel van Hoog gemelde Compagnie hebben bekrachtigd.

Gedaan in het Kasteel Batavia in onze vergadering den 17e Augustus 1802.

ttd. J. Siberg
ttd. A.H. Wiese
ttd. W.V.H. v. Riemsdijk
ttd. C.A. Canter Visscher
ttd. W.H. van Ysendijke
ttd. H.W. van Hoesen
ttd. P. Walbeeck.

Tjap V.O.C.

lak merah

Ter ordonnantie van Hunne
HoogEdelheden den Gouverneur
Generaal en de Raden van Indie
ttd.

Fr. v. Braam
Sec.

Oleh Gurnadur Djenderal Juhannis Siberich dan sekalian Raden van India telah dilihat dan dibatja surat waad perdjandjian sjahabat-bersjahabat dan berkasih²an maka itu oleh Gubernur dan Komisarīs Pransus pan Bukhols atas titah perintah musjawarat jang maha tinggi pada belah²an ini dari pada pihak Kompeni Welanduwi dalam masjrik India sudah dibaharui dan dikuntjikan serta ditetapkan dinegeri Bandjar pada sembilan belas hari bulan April tahun ini dengan radja atas tachtta keradjaan negeri Bandjar Sultan Soleman Sa'idallah beserta dengan lain² radja² dan menteri², maka itulah dikabulkan serta ditakidkan surat perdjandjian itu sebagaimana berbunji dan diperdandjikan dengan ichlas dan dengan tiada berkeputusan akan menurut dan memeliharaakan bunjinja. Tambahan lagi disuruh turut dan memeliharaakan itu oleh segala orang jang takluk dibawah perintah Kompeni. Maka oleh sebab itu djuga kami ini mengkabulkan dan mentakidkan surat waad perdjandjian ini. Maka dengan kami ini ampunja tapak tangan sendiri

beserta dengan Kompeni ampunja tjap besar kami ini telah menetapkan dan mentakidkan surat waad perdiandjian atau kontrak ini djua adanja. Tamat alkalam bilchair.

Terputus dalam Kota Intan Batawiah dalam perhimpunan kami pada hari bulan Agustus tahun seribu delapan ratus dua.

Tjap
lak merah
(rusak tak terbatja)
dibawahnja tertulis:
Ter ordonnantie van hunne Hoog
Edelheden Gouverneur Generaal
en de Raden van Indië.
ttd.
F. v. Braam
Sec.

Dan Sultan Soleman Alma'tamid Aliallah memberi satu tanda kepada Tuan Djenderal di Batawi.

Bermula itu kedudukan besar dari Keburnur Djenderal dari India kepada dua puluh dua hari bulan Agustus tahun seribu delapan ratus satu dari kematiannja Tuan Besar Mister Piter Herardis pan Operstraten sudah sampai terbuka kemudian lain harinja dapat itu kedudukan tinggi Gubernur Djenderal itu Komisaris jang lama Djuhanis Siberich sudah pegang itu kedudukan Direktur Djenderal. Dari itu aku Sultan Soleman Alma'tamid Aliallah itu orang besar jakni Djuhanis Siberich Geburnur Djenderal jang aku mengaku punja orang besar dan berdjandji aku dari itu orang besar dan segala Rad van India dengan betul hati nanti djadi itu surat perdjandjian jang bagaimana aku punja orang tua² jang sudah kadjalan dengan hati betul nanti menurut dan didalam semuanya nanti kerdja seperti jang ada dalam kontrak dan aku harus pekerdja dan pertanda jang aku nanti menurut aku punja djandji serta bersumpah aku dan aku punja anak jang tua jang nama Sultan Adam jang didalam genggamannya Keburnur Pransus pan Bukul en Komisaris kuasa akuri segala orang besar² di Batawi.

Ini surat kasih hormat serta ditaruh tjap di Bumi Kentjana sembilan belas hari bulan April tahun seribu delapan ratus dua dan dikerdjakan dari ini surat dua satu rupa ditaruh tanda tangan dengan tjap satu perkasih kepada Keburnur Djenderal dan satu perkasih kepada Tuan Sultan dan satu tinggal dilodji Kompeni di Bandjar.

Dibawah teks bahasa Melaju terdapat empat buah tjap lak merah dan dibawah masing²

tjap terbatja:

't zegul van den Sultan Soliman

't zegul van den Pangerang Prabu Anum

't zegul van den Pangerang Ishak

't zegul van den Pangerang Moesja.

XVII

ACTE van RENOVATIE

en

PROLONGATIE der

gesloten tusschen de DOORLUCHTIGE

CONTRACTEN en VERBONDEN

BATAAFSCHE OOST INDISCHE COMPAGNIE

EN ZIJN HOOGHEID

SOLEIMAN ALMOH TAMMIT ALALAH

SULTAN van het KONINGRIJK

B A N D J E R M A S S I N G.

GED. 11 AUGUSTUS 1806.

SALINAN

Ini surat waad setia perdjandjian sjahabat bersjahabat berkasih kasih antara kompeni Wolanduwi dengan Paduka Seri Sultan Soleiman Almoh Tamid Alaillah radja jang bertahta keradjaan atas daerah negeri Bandjar dari Komisariss Wilem Blum jang sudah dapat titah wakil perintah dari pad aorang² besar atas negeri Betawi diberi kuasa inilah surat waad setiawan jang dikerdjakan.

Ini surat jang sudah dibaharui serta ditetapkan dan kuntjukan oleh sebab itu kontrak perlima tahun sudah abis temponja bagaimana kenjataanja jang tersebut didalam kontrak jang dikerdjakan enam hari bulan Djuli tahun seribu delapan ratus dua sampai enam hari bulan Djuli tahun seribu delapan ratus lima.

Pasal jang pertama.

Adapun dari Kompeni Wolanduwi berapa lama² sudah lihat dan sudah rasa dia punja pengharapan tiada djuga djadi terima banjak lada supaja boleh dapat itu belandja kembali jang kompeni sudah keluar sebab memelihara negeri Bandjar. Dari itu orang besar atas negeri Betawi jang pegang perintah dari nama kompeni Wolanduwi semua sudah djadi banjak bimbang hati dan banjak tjemburuan dan banjak kaku hati hampir² sudah putus pengharapan akan paedah kebadjikan negeri Bandjar. Tiba² hampir oleh sedikit sebab itu kebetulan dapat terima surat tuan Sultan dan surat piktor Blum dua² itu surat mengasih maklum kepada orang² besar perihal jang piktor Blum sudah sendiri djalan periksa setengah dari pada kebun² negeri² dan desa² tanah Bandjar.

Olehja periksaan itu memberi chabar kenjataan banjak² kebun² baru sama djuga seperti bagaimana periksaan komisariss Robing Koning didapat begitu djuga punja banjak dari sebab tanaman lada baru itu jang orang² besar sudah kerdja terang kepada tuan Sultan punja suka hati perpiara dengan betul² itu lada sanja jang itu perkara djuga orang² besar atas negeri Betawi djadi kembali budjuk² hati serta ambil pikiran jang boleh djadi djuga pekerdjaan membaharui kontrak kebetulan kontrak lama dia punja djalan sudah berenti pada enam hari bulan Djuli tahun seribu delapan ratus lima. Oleh karena itu djuga Geburnur Djen-

deral dan Raden pan India memberi titah wakil perintah kepada piktur Wilem Blum serta memberi nama komisariss akan dia kuasa atas membaharui kontrak jang sudah putus tempo.

Maka kontrak baru ini memperubungkan dan menetapkan djandji setia jang menjerahkan perintah negeri² jang tersebut dalam kontrak Hopman genggamann kompeni mulai ini kontrak tahun seribu delapan ratus lima didjalankan supaja sempurna ingatan paidah atas berkebadjikan kedua pihak sjahabat bersjahabat dengan terang didjandjikan perkara² jang keruan berkebetulan sama suka redha istimewanja perkara pengharapan kompeni jang itu lada. Maka sesungguhnya ini kontrak dan lain kontrak² sekalian manafaat kebadjikañnja dan pandjang pendek temponja sekalian tertentu tergantung atas banjak sedikit lada djuga adanja.

Perkara jang kedua.

Perihal Paduka Sri Sultan Soleiman Almoh Tamid Alaillah tatkala sudah pegang tahta keradjaan perintah negeri Bandjar bersendiri ba-gaimana tersebut dalam kontrak kompeni jang dikerdjakan komisariss Pransus pan Bukul enam hari bulan Djuli tahun seribu delapan ratus dua serta dikabulkan orang² besar atas negeri Betawi jang itu ketika Paduka Sri Sultan telah berdjandji dengan sumpah. Maka begitu djuga sumpah jang terpakai atas kontrak baru ini atas setiawan sumpah baru masuk bersendiri atas tahta keradjaan itu dan kompeni Wolanduiwi mengaku punja setia jang begitu teguh. Paduka Sri Sultan ikut kerdja lebih tetap segala perkara² kontrak² jang sudah kedjalanann dahulu kala turun temurun bersetia djandji kepada kompeni dan begitu lagi lebih teguh dan lebih keras pegang segala perkara kontrak² jang dikerdjakan komisariss Hopman seribu tudjuh ratus delapan puluh tudjuh dan begitu lagi perkara² kontrak jang dikerdjakan komisariss Pransus pan Bukul pada anam hari bulan Djuli tahun seribu tudjuh ratus sembilan puluh tudjuh dan lagi jang dikerdjakannja pada sembilan belas hari bulan April tahun seribu delapan ratus dua jang Paduka Sri Sultan menetapkan segala kontrak² itu dan sekalian perkara²nja hanja manakalannja dapat dalam kontrak baru itu sebutkan suatu perkara² jang menjalahi bunji perkara² kontrak jang dahulu² melainkan kenja-taan perdjandjian jang tersebut baru itu djuga jang terpakai dan jang ditetapkan.

Perkara jang ketiga.

Paduka Sri Sultan Soleiman Almoh Tamid Alaillah bersetia waad

berdjandjian jang ini negeri² dari pada daerah negeri Bandjar sudah diserahkan kepada Paduka Sri Sultan tersebut dalam dua kompeni punja kontrak jang dikerdjakan komisariss Pransus pan Bukul hingga sampai punja penghabisan pada enam hari bulan Djuli tahun seribu delapan ratus lima. Maka itu ketika djuga diserahkan kembali itu negeri² kepada Paduka Sri Sultan jang bagaimana kenjataanja tersebut ini dalam kompeni punja kontrak baru ini dan komisariss Wilem Blum jang sudah diberi titah wakil perintah dari pada orang² besar atas negeri Betawi akan dia dapat kuasa mengerdjakan kontrak baru ini pada sebelas hari bulan Agustus tahun seribu delapan ratus enam dikasih djalan mana² sampai orang² besar atas negeri Betawi punja suka menjampaikan suatuja jang akan mendatangkan kebadjikan kedua pihak dan Paduka Sri Sultan nanti perintahkan ini negeri² dengan hati betul dan dengan bagaimana patut supaja djadi selamat atas isi² negeri dan djadi banjak keluar hasil² dan djadi suka ramai rakjat² dari karena jang demikian nistjaja mendatangkan keuntungan kompeni dan Paduka Sri Sultan.

Pasal jang keempat.

Paduka Sri Sultan punja pengakuan sesudahnja banjak hari mempunjai tahta keradjaan bersendiri senantiasa bertambah banjak suka atas hampir oleh keuntungan mikin hari mikin lebih demikian. Maka dari itu bolehlah dipertjakan jang sendiri banjak ambil berguna kehasilan atas banjak lada itu istimewaja jang itu lada pengharapan kompeni Wolanduwu.

Dari sebab itu Paduka Sri Sultan setia waad berdjandji undjuk hati betul dengan sempurna pikiran dan sehabis² daja upaja kuat kuasa bersungguh² maichtiarkan dan mausahakan dengan sebagaimana aka: patut² perintahan atas rakjat² jang supaja diperbanjak² oleh mereka itu kebun² dan supaja dipelihara dengan sungguh² hati oleh karena jang demikian itu djuga menetapkan pengharapan banjak lada.

Pasal jang kelima.

Paduka Sri Sultan berdjandji serta mengaku bersendiri punja perintahan kuat kuasa serta melakukan segala peliharaan atas orang² kebun² lada serta Paduka Sri Sultan ketjualikan sekalian pekerdjaan lada tiada tjampur dari pada segala perintahan negeri² jang dikerdjakan oleh Pangeran prabu Anum. Paduka Sri Sultan sudah ambil mufakat komisariss Bloem begitu rupa dan komisariss undjuk punja pikiran jang

demikian lebih patut dari sebab Paduka Sri Sultan sendiri lebih umur lebih budi bitjara dan lebih punja kasih sajang atas orang² kebun² itu.

Pasal jang keenam.

Paduka Sri Sultan berdjandji mengaku sungguh² punja kasih sajang kepada sekalian orang kebun lada serta hati intai² orang kebun² punja susah sebab sendirinja atau lain orang ganggu dan Paduka Sri Sultan larang keras siapa radja² dan menteri² dan pembekal pegang negeri² dan desa² jang ada dalamnja kebun lada. Atau siapa² kepala² atas orang kebun sekalian itu sedikit tiada boleh ganggu kerdja sakit hati atas orang² kebun² istimewa segala rupa ambil kauntungan atas sekalian orang² kebun² demikian pula terlebih keras larang.

Pasal jang ketudjuh.

Paduka Sri Sultan berdjandji sebole² memberi suka ridha kepada orang² kebun lada. Dari itu Paduka Sri Sultan maharuskan dan menurutkan siapa orang tiada punja kebun lada tinggal dimana² negeri² dan desa² dan utan. Siapa mereka itu suka pindah punja kediaman kepada negeri lain atau desa lain atau utan lain serta mereka itu suka masuk pekerdjaan kebun² lada maka siapa radja² atau menteri atau pembekal² atau barang orang jang ada kepala² dari dan desa dan utan tempat jang ditinggalkan oleh siapa² jang pindah itu. Maka itu kepala sekali² tiada boleh tentunja dan tiada boleh ambil kembali orang jang pindah itu. Paduka Sri Sultan djandji menulung siapa mereka jang pindah masuk pekerdjaan kebun lada segala punja susah. Maka siapa kepala² dan siapa isi negeri atau desa atau utan kedatangan siapa² orang jang pindah demikian tiada boleh tiada mesti terima. Maka barang siapa menolakkan orang jang pindah begitu rupa dapat hukuman. Demikian djuga dapat hukuman siapa sembunji orang² kebun punja susah jang dapat ganggu oleh radja atau menteri atau pembekal atau panakawan². Maka itu hukuman tiada taksir diatas sesukanja Paduka Sri Sultan jang disertai oleh kompeni Wolanduwu.

Pasal jang kedelapan.

Paduka Sri Sultan berdjandji mengaku sungguh² periksa atas kebun² lada dengan punja orang sendiri jang boleh dipertjajakan atau manakalannya suka siapa² ada kepala atas lodji kompeni nama komisar's atau nama pitor djalan periksa kebun² atau siapa² jang ada nama jang dipertjajakan oleh itu kepala dari pihak kompeni djalan periksa kebun².

Dari itu Paduka Sri Sultan berdjandji tolong kepada siapa orang dari pihak kompeni djalan periksa kebun² itu bagaimana patut. Jang menjertai satu dua menteri² supaya itu orang jang pakai periksa djangan kenai satu apa² susah dan danda mana dapat orang² kebun lada kerdja djahat dengan punja kebun sendiri atau lain orang kerdja djahat ganggu kepada orang² kebun kendati siapa² radja² atau menteri² atau pembekal atau panakawan atau barang² orang. Maka sekaliannja siapa begitu ganggu djahat nistjaja dapat hukuman jang tiada taksir atas kuat kuasa Paduka Sri Sultan jang disertai oleh kompeni Wolanduwu.

Pasal jang kesembilan.

Bahwa kompeni Wolanduwu mengaku begitu teguh segala punja berdjandji dalam segala kontrak² nistjaja tiada punja hidr 34/ segala perkara² jang telah kuntjikan dan ditetapkan. Istimewahnja Paduka Sri Sultan jang mesti tetap punja setia waad perdjandjian pegang dengan teguh segala punja perkara² berdjandji tetap kebadjikan antara sjahabat bersjahabat nistjaja bersuatu hati bersuatu kuat kuasa dan kompeni Wolanduwu mengaku serta sanggup menjertai atas sebarang mana patut susah Paduka Sri Sultan tambahan lagi kompeni Wolanduwu nistjaja melengkapkan dengan mana punja kuat kuasa atas melintang dan mesiterui dari pada segala musuh Paduka Sri Sultan sama djuga dari pihak luar atau dari dalam negeri dan sebarang musuh² Paduka Sri Sultan sama djuga seperti musuh² kompeni sendiri adanja.

Ini surat kontrak disempurnakan dan dikuntjikan dengan tanda tangan serta dimaterai dengan tjap² dimana tempat paseban dalam negeri Bumikentjana jang sekarang ganti nama Bumi Slamet pada ketika hari Isjnin sebelas hari bulan Agustus tahun seribu delapan ratus enam dimuka Panembahan Adam dan Pangeran Perabu Anum dan lain² anak² dan radja² dan menteri² dan isi-isi negeri.

Dan ini kontrak dikerdjakan tiga surat satu rupa dari sebab satu surat supaya disampaikan kepada tuan Geburnur Djenderal Albertus Henrikus Wise dan Raden pan India dan satu pertinggal dikantor lodji kompeni Tatas persimpan sama segala kontrak.

(dibawah ini terdapat 7 buah tjap lak merah dan dibawah tiap² tjap tertulis:)

Tjap.

De Compagnie als Souveraine Heer van het

koningrijk Banjermassing.

Tjap.

ttd. Wm. Bloemzn.

Tjap.

het cachet van den rijksbestierder den
Pangerang Peraboe Anum.

Tjap.

het cachet van den Pangerang Ibrahim.

Tjap.

het cachet van den Pangerang Ishak.

Tjap.

het cachet van den Pangerang Masohot.

Tjap.

het cachet van den Pangerang Mahmout.

Bahwa Gurnadur Djenderal Albertus Henrikus Wise dan Raden pan India telah melihat dan membatja surat akti membaharui waad perdjandjian antara kompeni Wolanduwi dalam masjrik India dan Sultan atas tahta keradjaan negeri Bandjar Sultan Amoh Tami Aliallah terkuntji pada sebelas hari bulan Agustus jang baharu kasip oleh koopman beserta komisaris di Bandjar Wilem Bloem jang pada mengerdjakan itu telah mendapat kuasa oleh kami ini. Maka adalah mengatakan dengan surat ini mengkabulkan dan menta'kidkan surat akti ini membaharui waad perdjandjian jang tersebut sebagaimana ini telah ditulis dalam bahasa Wolanduwi dengan tinggal tetap dan teguh sekalian surat waad perdjandjian jang dahulu². Maka berdjandji nanti ikut dan menurut dengan betul dengan tiada petjah dari pada pihak kompeni maksud bunji itu tambahan lagi suruh ikut dan menurut oleh sekalian orang jang takluk dibawah perintah kompeni. Maka itulah kami ini oleh sebab kami menerima dan mengkabulkan surat akti itu. Maka dengan tapak tangan sendiri dan dengan tjap besar dari kompeni Wolanduwi jang tersebut maka telah menta'kidkan surat akti jang tersebut djua adanja. Tempat sekalian bilachirussalam.

Demikian telah dikerdjakannya dalam kuta Intan Betawiah atas pulau Djawa Besar dalam kami ini ampunja perhimpunan pada dua belas hari bulan Desember tahun seribu dulapan ratus enam.

Tjap lak merah.

Ter ordonantie van Hunne Hoog Edelheedens den Gouverneur
Generaal en de Raden van Indien.

ttd. H. Veeckens.

Sec.

Acte van Renovatie en Prolongatie der Contracten en Verbonden gesloten tusschen de Doorluchtige Bataafsche Oost Indische Compagnie en Zijn Hoogheid Soliman Almoh Tammit Alalah Sultan van Koninkrijk Banjermassing op Hooge ordre en qualificatie Hunner Hoog Edelheedens de Hooge Indiasche Regeering door den Commissaris Willem Bloemrzn bij gelegenheid, dat het tijdperk van vijf jaren, bepaald bij het Contract van 19e April 1802, en ingaande den 6e Julij 1800 op den 6e Julij 1805 geexpireerd is.

Art. 1.

De Doorluchtige Bataafsche Oost Indische Compagnie door de diverse, nu jaren agter den andre ondervondene teleurstellingen, in het denkbeeld gebracht zijnde, of wel immer aan haar billijke pretentien en verlangen, ter reconveesing van de door haar ten behoeve van het Banjersche rijk opgeofferde schatten, door middel van opulente peeper oogsten zal worden voldaan, zou ongetwijfeld in dit denkbeeld gesterkt zijn geworden en geresolveerd hebben, zoo andre gewigtige reedenen haar niet wederhielden, als nu gebruikt temaken, van het recht haar volgens den ten enz Der tractaten, en verbinden op het rijk van Banjermassing competeerende, zo niet wederom de hoop eenigsints was verlevendigd geworden, door den inhoud van eene missive geschreven door den Sulthan, en eene door den Resident Bloem, inhoudende kennisgeving. Dat door den Resident voornoemd, eene nauwkeurige opneem is geschied, door een voornaam gedeelte van het rijk van Banjer, en de aldaar zig bevindende nieuw aangeplante peeper ranken, en dewijl door deeze nieuwen aanplant die door de nadere gedane visitatie van den kommissaris Rubenkoning is bevestigd geworden, aan Hunne Hoog Edelheedens de Hooge Indische Regeering is voorgekomen, en gebleken, de welwillendheid en geneegenheid van den Sulthan om de

peeper culture met kracht en ware ernst te bevorderen, en voort te zetten, zoo zijn Hoogstdezelve! daardoor dan ook bewoogen, en overgehaald geworden, om de tractaten en verbonden, stand grijpende tusschen de doorluchtige Oost Indische Compagnie! en den Sulthan, mits derzelve tijds expiratie op den 6e Julij tedoen renoveeren en prolongeeren, gelijk Hoogst, dezelve! dien ten gevolge aan den Resident Willem Bloemrzn ondertoevoeging van den titel van Commisaris, hebbe gezonden last, qualificatie, en authorisatie om den voormelde contracten, onder Hooge approbatie van Hooggemelde Hooge Indiasche Regeering te vernieuwen, en te verlengen, van den tijd af, dat voormelde contracten geexpireerd zijn, zijnde den 6e Julij 1805 tot zoo lange als Hunne Hoog Edelheeds de Hooge Indiasche Regeering! zullen vermeene te behooren, toereikende te zijn, dat de nieuw aangeplante ranken, eene genoegsame hoeveelheid peeper zullen kunnen afwerpen, als geevenreedigd zal zijn aan de quantiteit boomen, welke volgens de opgave van den Resident Bloem, in het rijk van Banjer nieuw gecultiveerd bevonden zijn. zullende Hunne Hoog Edelheeds de Hooge Indiasche Regeering! als dan verder oordeelen, in hoe verre den Sulthan van zijne verplichtinge, in het gehouden bestier, met relatie tot de peeper culture, al of niet voldaan zal hebben, en daarna verder besluiten hoedanig te handelen, met de bestaande contracten en verbonden, en de daarbij van haare zijde voorkomende aangegaane toezegginge en verbintenis.

Art. 2.

Den Paduka Sirie Sulthan Soliman Almoh Tammit Alalah bij het contract gesloten den 6e Julij 1802 door den Commissaris Francois van Boeckholtz, en daarop gevolgte bevestiging, van Hunne Hoog Edelheeds de Hooge Indiasche Regeering! tot wettig vorst en Alleenheerscher van het koninkrijk Banjermassing aangesteld, en in die qualiteit geproklameerd en den volke voorgesteld zijnde beloofd en zweerd, bij gelegenheid dat de plaatsvindende verbonden nu weder opnieuw geprolongeed werden, op den zelfden eed, bij de eerste aanvaardiging van het rijksbestier, en bij de vorige vernieuwing der tractaten en verbonden gepresteerd.

De Doorluchtige Bataafsche Oost Indische Compagnie gehouw en getrouw te zullen zijn; der contracte door zijne voorvaders, of door hemzelve, en wel voornamentlijk die met de Commissarissen Christoffel Hoffman, en Francois van Boeckholtz, op den 13e Augustus 1787

en den 6e Julij 1797 en 19e April 1802. met Hooggemelde Compagnie aangegaan en gecontracteerd, voor zoo verre dezelve, bij het aangaan deezes, heilig en getrouwlijk te zullen nakoomen en gestand doen, ja in alles zoodanig te zullen handelen, en dat geene te betrachten als de verplichtingen dicteeren, tot welke Hij Sulthan, zig bij het aangaan dier contracten verbonden heeft.

Den Paduka Sirie Sulthan beloofd en neemt aan, de Landen aan Hem bij de overige contracten, ter beheering en bestiering afgestaan, en waarvan als nu wederom, op Hooge approbatie Hunner Hoog Edelheedens de Hooge Indiaschel op dezelve conditien en voorwaarden, onverminderd zoodanige alteratien, en ampliatiën, als in deze zullen mogen voorkomen, en vermeld staan, het volle bestier aan hem Sulthan werd opgedragen, door den Commissaris Willem Bloemrzn als daartoe door Hooggemelde Hunne Hoog Edelheedens expresselijk gelast, gequalificeerd en geauthoriseerd zijnde, ingaande den 6e Julij 1805 tot lange als Hunne Hoog Edelheedens de Hooge Indiasche Reëring! bij de ratificatie deezes, zullen gelieven goed te vinden te bepaalen, na zijn beste weten in vermogens, en met de beste, en tot voordeel van de Compagnie en het rijk strekkende inzichten, te zullen bestieren, mitsgaders alles wat tot de rijkszaken en belangen meer eenige relatie kan hebben, op een dusdanige wijze te zullen dirigeren, als de meest geschikste en welvoeglijkste zal zijn om den bloei en welvaart van het rijk van Banjer, en dies onderdanen op de meest mogelijke wijze te kunnen bevorderen.

Art. 4.

Den Paduka Sirie Sulthan Soliman nadat de rijksbestiering aan hem alleen is opgedragen geworden, volgens zijn Hoogheids eigen betuiging, meerdere gelegenheid gehad hebbende alles van nabij en in het waare dachtlicht te kunnen beschouwen, en door de ondervinding hem daardoor te beurt gevallen, al meer en meer overtuigd zijnde geworden dat niets zoo zeer in staat is, den bloei en welvaart van het rijk, in zijn daarmede onafscheidsbaar verknocht eigen voordeel meerder te kunnen bevorderen, dan de leverantie aan de compagnie van opulente peperoogsten, neemt aan en beloofd heilig, andermaal bij de vernieuwing dezer contracten, in opvolging dezer waarheeden, en zijne eigene overtuiging, op den peper cultre de meest mooglijke attentie te zullen

vestigen, en alles wat tot dit voornaam articul maar eenige betrekking kan hebben, en tot de vermeerdering van dien eenigsints zal kunnen contribueeren, met den meesten ernst te zullen behandelen, en gereedlijk ten uitvoer te zullen brengen.

Art. 5.

Den Paduka Sirie Sulthan voor den Commissaris Bloem ten klaarsten voor ogen gesteld zijnde, het gewicht der peeper culture, en dat dit articul volstrekt kwam te vorderen Zijn Hoogheids eigene hoofd toezicht en oplettendheid, en van deeze waarheid ten vollen gepersua-deerd zijnde, beloofd het opperbestier en oppertoezicht over dit voor de Compagnie, en het geheel rijk, zoo belangrijk product, ofschoon de beheering der overige zaken aan Zijn Hoogheids zoon, den Pangerang Prabu Anum, en de door Hunne Hoog Edelheeden de Hooge India-sche Regeering bevestigde qualiteit van Rijksbestierder is opgedragen en toevertrouwd, onder zijn eigene hoofdtoezichte zullen neemen en houden, zonder immer daar mede iemand anders te zullen belasten, of de hoevddirectie over dit voornaam articul aan een ander te zullen afstaan.

Art. 6.

Alle zoodanige inwoners welke in de onderscheidene peper opleve-rende negorijan, zig met dit culture onleedig houden, zullen, ofschoon deeze negorij of dorpen ook onder het afzonderlijk gebied van eene der mindere Radjas behoren mogten, moeten sorteren onder de on-middelijke orders en het gezag van den Padoeka Sirie Sulthan, zonder dat iemand deezer mindere princen of Grooten, zig met dezelve eenig sints zullen mogen inlaten of bemoeien, of hun lieden tot andre werk-saamheden verplichten.

Art. 7.

Den Sulthan neemt aan, alle personen, woonachtig in de negorijen of dorpen, waar geen peeper word aangekweekt, en die geneegen mogten zijn, met den peeper teeld in een der andre naburige negorijen zig te erneeren, en der waards te willen vertrekken niet alleen niet hinderlijk in dit heilzaam oogmerk te zullen zijn, maar hun zelfs daartoe te zullen uitnodigen, aanmoedigen, en beschermen tegens der overlast, welke hun daarom, van zoodanige minder rijksvorsten zoude kunnen werden toegebracht, aan welke de negorijen of dorpen behooren, waar-

van de inwoners ter bovengemelde einde opgebroken en verhuist zijn.

Art. 8.

Daar den Paduka Sirie Sulthan, niet wel van de in het rijk aanwezig zijnde peeper thuin, in eigen persoon, een jaarlijks inspectie kan men, en echter een dusdanige opneem aller noodzaaklijkst is, en wil men daar van een goed gevolg verwachten, door een voornaam persoon diend bewerkstelligd te worden, die de peeper culture bij afwisseling oplettend gaade slaat, en den inlander door goede woorden weet in te neemen, en door het doen opmaken hoe veel voordeel der peeper teeld aan hun, bij een goede toezicht kan opbrengen, te encourageeren, en in beweging te houden, zoo zal het aan het hoofd van s'Compagnies possessis vrij staan of zelfs, of wel door een ander vertrouwd gequalificeerd Compagnies dienaar, door het rijk op zoodanige plaatsen als het hoofd van s'Compagnies bezetting zal vermeenen te behooren, jaarlijks een accurate opneem te doen of te laten doen, en bij dien opneem meede mogen onderzoeken, welke personen, het zij hoofden in negorijen, het zij hoofden der peeperthuin, of wel de planters zelve, al of niet aan hunne verplichtinge voldaan hebben; beloovend den Sulthan bij dit articul wijders, den Resident, of het hoofd deezer possessie, of wel die geene welke door hem ter executeering vande it onderzoek zal werden afgezonden, tot het doen dier reijse de meest mooglijkste hulp en assistentie te zullen verleen, en alle mooglijke faciliteiten op deese zo zeer moeilijken tocht te zullen toebrengen; mitsgaders te doen vergezellen, van 2 of 3 zeer vertrouwde mantries, waar op hij zig op deese in veele opzigten gevaarlijk reijse volkomen zal kunnen verlaten. Belovende den Sulthan alverder alle personen, welke door de persoon die dus opneem en dit onderzoek ten uitvoer zal brengen, zullen worden aangewezen, in hunne verplichtinge te kort te zijn geschoten en de peeper culture verwaarloosd, of den planter gekneveld of overlast verwekt te hebben, na epigentie van zaaken te zullen straffen

Art. 9.

Zoo wel als de Doorluchtige Bataafsche Oost Indische Compagnie van haare verbintenisse bij de overige contracten beschreeven, nimmer is afgeweeken, maar aan der inhoud van dien steeds ten volle heeft voldaan, zoo zal den Padoeka Sirie Sulthan, ook verplicht zijn, de verbintenisse, beloften en verplichtingen, waartoe hij zig bij de overige, en

bij dit vernieuwd contract verbonden heeft, en alle haare volkomenheid te moeten nakomen, en volbrengen, in welk geval, de doorluchtige Oost Indische Compagnie! van haare zijde, bij dit vernieuwd contract beloofd, en aanneemd, Zijn Hoogheid in zijn wettig verkreegen gezag, en op den Rijkszetel van Banjer te zullen handhaven, en het rijk te beschermen, tegens alle zoodanige binnen en buitenlandsche vijanden welke tegen het zelve een geweldadige, of vijandlijke aanval zoude willen onderneemen, of bewerkstelligen.

Aldus gedaan, gecontracteerd, verzegeld en geteekend, op de Passerbaan onder de Mondope te Boemikintjana, thans hernaamd Boemi Slamet den Elvden Augustus 1806 in het openbaar, en in presentie van zijn Hoogheids oudste zoon, den kroon Prins Adam, den Rijksbestierder Pangerang Prabu Anum mitsgaders, de overige kinderen van zijn Hoogheid, en de verdere Princen en Grooten van het Rijk.

Zijnde hier van gemaakt drie Eensluidende, op gelijke wijze verzegeld en geteekend; waarvan

Een voor Zijn Hoog Edelheid! Den Hoog Edien Gestrengen Groot Achtbaaren Heere Albertus Henricus Wiese, Gouverneur Generaal

Beneevens De Wel Edele Gestrengen Heeren Raaden van Bataafsche India enz. enz. enz.

Een voor den Sulthan, en Een, om bij de contracten, in s'Compagnies Logie op het Comptoir geseponneerd te worden.

(dibawah ini terdapat 7 buah tjap lak merah dan dibawah tiap tjap tertulis:)

Tjap.

het cachet van Sulthan Soliman.

Tjap.

het cachet van Sulthan Adam.

Tjap.

het cachet van de Pangerang Depatty.

Tjap.

het cachet van Gustie Oenoës.

Tjap.

het cachet van de Pangerang Tasjim.

Tjap.

het cachet van den Pangerang Kasjim.

Tjap.

ttd. Wm. Bloemz.

De Gouverneur Generaal Albertus Henricus Wiese, en de Raden van Indien gezien en gelezen hebbende de Acte van renovatie en prolongatie der contracten en vervonden tusschen de Generale Nederlandsche Oost Indische compagnie ter eenre en den Sulthan van het koninkrijk Banjermassing Soliman Almoh Tammit Alalah gesloten op den 11 Augustus Jongstleden door den koopman en Resident mitsgaders Commissiant te Banjermassing Willem Bloem Reinierszoon als tot die onderhandeling door ons ezpresselijk geauthoriseerd verklaren bij dezen de geciteerde acte van renovatie en prolongatie zo als het ligt en in de Nederduitsche taal geschreven is met instandhouding van alle vorige contracten en verbonden te approbeeren en te ratificeeren gelijk dezelve geapprobeerd en geratificeerd word bij dezen, belovende den inhoud van dezelve van Compagnies wegen stipt en onverbrekkelijk te zullen nakomen, en onderhouden mitsgaders door allen die onder d'Compagnies gehoorzaamheid sorteren te doen nakomen en onderhouden waarom wij ook die acte van renovatie en prolongatie door onze approbatie en ratificatie met eigene handtekeningen in het groot segul van welmelde oost Indische Compagnie hebben bekrachtigd.

Gedaan in het kasteel Batavia, op het eiland Groot Java, in onze vergadering den 12 December 1806.

(dibawah ini terdapat 7 tanda tangan:)

ttd. R.H. Wiese.

ttd. W.H. van Riemsdijk.

ttd. Cornelius Adrianus Cantervisscher.

ttd. tak terbatja.

ttd. tak terbatja.

ttd. H.W. van Hoezen.

ttd. tak terbatja.

XVIII

ACTE VAN H O M A G E
AAN
ZIJN HOOG EDELHEID DEN HOOG EDLEN
GESTRENGEN HEERE
ALBERTUS HENRICUS WIESE.
Gouverneur Generaal
van
BATAAFSCH INDIA afgelegd door
SOLIMAN ALMOH TAMMIT
ALALAH SULTHAN van het koninkrijk
BANJERMASSING.

SALINAN.

Acte van Homage gedaan door Soliman Almoh Tammit Alalah Sulthan van het koninkrijk Banjermassing aan Zijn Hoog Edelheid den Hoog Edlen Gestrengen Groot Achtbaren Heere Albertus Henricus Wiese, Gouverneur Generaal van Bataafsch India.

Naardien de eminente waardigheid van Gouverneur Generaal is komen te vacceeren, door het op den 15 Junij 1805 op de daar toe bij herhaling gedaane nadrukkelijke instantie bekomen honorabel ontslag uit de eminentie van den Hoog Edelen Heere Johannes Siberg en het luistrijk en gewichtig ambt van Gouverneur Generaal van Bataafsch India, weder is opgedragen, aan den Hoog Edelen Gestrengen Groot Achtbaren Heere Albertus Henricus Wiese, Eerste Raad en Directeur Generaal van Bataafsch India. Zoo is het, dat ik Soliman Almoh Tammit Alalah, Sulthan van het Rijk van Banjermassing, Hoog genoemde Zijn Edelheid Albertus Henricus Wiese, als Gouverneur Generaal van Bataafsch India, en als mijn wettige overigheid bij deze erkennen, en opentlijk hulde doe.

Belovende ik wijders Hooggemelde Heere Gouverneur Generaal, mitsgaders De WelEdele Gestrengen Heeren Raaden van Bataafsch India, gehouw en getrouw te zullen zij de contracten en Tractaten door mijne voorouders, of door mij met Hunne Hoog Edelheeden, de Hooge Indiasche Regeering gemaakt, of nog te maken, opregtlijk, en heilig te zullen nakomen, en in alles te zullen handelen, als ik achter vergeis den inhoud van die verbonden zal gehouden en verplicht zijn.

En ten blijken dat ik gewillig en bereidvaardig deeze mijne belovte zal opvolgen en naarkomen, heb ik in presentie van mijn oudste zoon, den presente kroon prins Adam, mijn tweede zoon den Pangerang Prabu Anum de verdere Radjas en Rijksgroten de door mij, aan Hoog gemelden Heere Gouverneur Generaal verschuldigde Hulde in het openbaar afgelegd, in handen van den koopman en commissiant Willem Bloemrzn, als daartoe door Hunne Hoog Edelheeden de Hoge Indiasche Regeering expresselijk gequalificeerd en geauthoriseerd, en vervolgens deeze acte van Homage, nadat dezelve behoorlijk met mijne, en eenige der voornaamste Radjas hunne seguls bekrachtigd was, voor

het oog der vergaderde menigte, aan noornoemd Commissant Willem Bloemrzn overgegeven, en ter hand gesteld.

Gedaan, de Hulde afgelegd, en deeze acte verzegeld op de Paseerbaan onder de Mondope te Boemikintjana thans hernaamd Boemi Selamat den Elvden Augustus 1806.

Zijnde hier van gemaakt drie eensluitende actens, op gelijke wijze gezegeld; als Een voor zijn Hoog Edelheid den Hoog Edelen Heere Gouverneur Generaal Albertus Henricus Wiese.

Een voor den Sulthan, en Een, om bij de contracten alhier in s'Compagnies Logie op het Comptoir geseponneerd te worden.

dibawah ini terdapat 5 tjap lak merah dan terbatja dalam tjap itu: serta tertulis dibawahnja:)

Adam Alwasikbillah

(het cachet van Sulthan Adam)

Pangeran Dipati 122.

(het cachet van de Pangerang Dipaty)

Gusti Junus

(het cachet van Gustie Oenoes)

Pangeran Tassin

(het cachet van den Pangerang Tassin)

Pangeran Kasim

(het cachet van den Pangerang Kussim).

Gedaan te Boemikintjana, thans hernaamd Boemi Selamat, op de Passerbaan onder de Mondope den Elvden Augustus Ao 1806.

Tjap lak merah:

ttd. Wm. Bloemrzn.

Commiss.

Tjap lak merah:

ttd. Wm. Bloemrzn.

als Scriba.

Bahwa ini surat hormat dari pada Sultan Soleiman Almo'tamid Aliallah radja atas negeri Bandjar ini memberi hormat kepada tuan Albertus Henrikus Wisu dari karena itu tuan sudah dapat pangkat kedudukan Geburnur Djenderal dari pihak nama kompeni Welanduwi.

Maka itu aturan jang telah dibaharui serta ditetapkan pada lima belas hari bulan Djuni tahun seribu delapan ratus lima atas titah perintah tuan² orang besar kompeni atas negeri Welanduwi tolak tuan komisariss lama dan Geburnur Djenderal Djuhanis Siberich punja suka berulang² minta lepas atas martabat demikian, maka dari karena itu orang besar kabulkan dikasih lepas dengan patut segala hormatnja. Sebab itu djuga dapat kedudukan pangkat itu tuan Deriktur Djenderal Albertus Hinrikus Wisu. Dari itu kita Sultan Soliman Almo'tamid Aliallah mengaku itu tuan Albertus Hinrikus Wisu jang sudah dapat pegang tahta keradjaan Geburnur Djenderal. Oleh sebab itu djuga diperundjuk suka hati kita angkat disini sumpah² hormat serta perbanjak undjuk kasih selamat itu punja orang besar dan mesti kita terima berdjandji dengan itu orang besar dan segala Raden pan India sebagaimana ada jang telah kedjalanan orang² besar jang telah mempunyai martabat itu dengan betul hati kita nanti turut berdjandji mana surat kontrak waad jang diperdjandjikan sebagaimana kita punja orang tua² jang sudah kedjaanan turut surat kontrak waad perdjandjian sahabat bersahabat dan berkasih kasihan tambahan lagi kita suka memelihara dengan hati betul menurut dan menjampaikan bunji dengan tiada berkeputusan seperti jang ada perkara² kontrak jang kompeni sudah kerdja dahulu kala dan jang dibaharui serta begitu djauh jang terkemudian boleh terang jang kita nanti tolak waad perdjandjian bagi² jang tersebut bunji surat jang dikuntjikan dengan mana saksamanja suka ridha antara sahabat bersahabat dan berkasih kasihan sejogianja. Sebab ini kita punja perhimpunan disini serta anak kita nama Panembahan Adam dan jang nama Pangeran Perabu Anum dan lain² radja² dan menteri² dan orang² isi negeri sekalian oleh karena sukatjita kita perangkat hormat kepada pihak Geburnur Djenderal supaja ini hormat ini ditunaikan serta pada ini komisariss Wilem Bloem jang setelah diberi titah wakil kuasa menerima dari pada Gubernur Djenderal dan Raden pan India dari nama Kompeni Welanduwi. Maka kita teguhkan ini surat hormat dengan tjap kita sendiri dan tjap² anak² kita dan tjap lain radja² serta ini surat kita serahkan pada tangan komisariss Wilem Bloem.

Ini hormat sudah kita sempurnakan serta kita paterikan tjap² dimana

tempat paseban dalam negeri Bumikintjana jang sekarang ganti nama Bumi Selamat. Sebelas hari dari bulan Agustus tahun seribu delapan ratus anam.

Tambahan lagi ini surat hormat kita kerdjakan tiga surat satu rupa dari sebab ini satu supaja disampaikan kepada Keburnur Djenderal Albertus Hinrikus Wisa dan satu pertinggal dikantor lodji Kompeni persimpan sama segala kontrak.

(dibawah ini terdapat 6 buah tjap lak merah dan diatas tjap terbatja:)

Sultan Soleman Almo'tamid Aliallah

(het cachet van Sultan Soliman)

Pangeran Prabu Anum

(het cachet van den Rijksbestierder den Pangerang Prabu Anum)

Pangeran Ibrahim

(het cachet van den Pangerang Ibrahim)

Pangerang Isjhaq Allah

(het cachet van den Pangerang Ishaq)

Pangeran Mas'ud

(het cachet van den Pangerang Masohot)

Pangeran Mahmud

(het cachet van den Pangerang Mahmouth).

De hiernevens beschreevene Acte van Hommage onder het observeeren der daarbij meest voeglijkste plechtigheden, op expresse bekoomene qualificatie en authorisatie van Hunne Hoog Edelheeden de Hooge Regeering van Bataafsch India, door Soliman Almoh Tammit Alalah, Sulthan van het koninkrijk Banjermassing, in het openbaar, en in het bijwezen van Zijn Hoogheids oudsten zoon den kroon Prins Adam, den Rijksbestierder Pangeran Prabu Anum, en alle de overige Radjas, Groote, en Mantries van het Rijk, in mijne handen afgelegd zijnde, heb ik tot een bewijs van dien, en dat allen op eene behoorlijke wijze is g'executeerd geworden deeze hier bijgevoegd, en met mijn cachet gezegeld, en gewoone handteekening onderteekend.

X I X

**ARSCIFT
VAN HET CONTRACT MET DEN
SULTHAN VAN
B A N D J A R M A S I N.
1 OKTOBER 1812
(RES. 26 JULI 1825 No. 11).**

S A L I N A N.

Treaty of Perpetual Friendship and alliance between the Honorable English East India Company and His Highness the Sultan of Banjer-massing.

Whereas the Honorable Thomas Stamford Raffles Esquire Lieutenant Governor of Java and its Dependences and His Highness Padoeca Srie Sultan Soluman Almoh Tamit Alalah sovereign of Banjermassing, being equally desirous of maintaining and cultivating the relations of Friendship which at present so happily subsist between His Highness and the British nation, and in consequence of the repeatedly after the Dutch His Highness to the British Government, immediately after the Dutch had relinquished their establishments, sold the Forts, and entirely withdrawn their protection, thereby cancelling all engagements which formerly subsisted between His Highness and that Government the Honorable the Lieutenant Governor representing the Honorable English East India Company and the British Sovereignty over the Island of Java and its Dependencies having appointed Alexander Hare Esquire Commissioner to inter into Engagements of amity and conclude a Treaty of alliance upon principles tending to their mutual advantage and benefit His Highness Padoeca Srie Sultan Soluman Almoh Jamit for himself, his legal Heirs and Successors on the one part, and the said Alexander Hare Esqr. on the part of the Honorable English East India Company have this day agreed and concluded on the following articles.

Articles 1st.

The relations of Peace, Friendship and alliance are hereby confirmed and established to be maintained for ever between the Government and Subjects of the Honorable English East India Company and the kingdom of Banjer-massing.

Articles 2.

His Highness the Sultan in Conformity with his invitations the British Government in the Year of the Hazirat 1224 (1809)

and subsequent correspondence, hereby cedes to the Honorable English East India Company in full rights of sovereign jurisdiction the countries herein after named and privileges specified, the Honorable Company accepting of the same under clear and explicit acknowledgment of His Highness perfect and entire release from all Engagements formerly existing between the Kingdom of Banjermassing and the Dutch East India Company and therefore without any pretensions from the Events that have subsequently placed the Government under the British Empire.

Articles 3de.

The Honorable English East India Company engages to protect and maintain His Highness the Sultan of Banjermassing in all His Rights, Tittles, Rank, Dignities, Powers and Possessions and to defend him against all Enemies, Voreign or Domestic and Invaders as well European as Asiatic.

Article 4th.

For the prafection and Security of Trade and the Coasts, the Honorable Company shall maintain attached to the Establishment, and adequate Force of light arm'd vessels to which His Highness shall unite such as he may be able to afford on the Residents requiring it.

Article 5th.

In pursuance of article the 2^d His Highness cedes to the Honorable English East India Company, in every right of sovereign jurisdiction the Island Town, Forts, and Batteries of Kuen and Tatas the whole of the Dayaks Provinces, mandawie. Jampit, Pamboeang, ang Cottaleringen with its Dependencies Sintan, Lawie and Jalai, Bekompai, and the Doosan Country, Baran Catia, Passer, Fagatan and Poolo Laut, with all their respective Dependencies.

Article 6.

When the amount of Revenues collected from the above ceded Rights and Countries may exced what is requisite to defray the expenses incurred by the first settlement and annual charges of the Establishment His Highness the Sultan shall be entitled to an equal moiety of the surplus.

Article 7.

No Duties, Tolls or Imports of what over description other than those at present established shall be levied in any part of His Highness Dominions without the previous Consent of the Honorable Company.

Article 8.

His Highness also admit the Honorable Company to the right of buttin timber of all sorts, and working without restriction any of the Gold and Diamond mines over the whole kingdom of Banjermassing, reserving only in these respects, the Districts of Looat Douco Herri, and Dauc Ranan.

Article 9th.

The Gardens Cultivations and entire administrations of the pepper culture shall be immediately under the Honorable Company and the whole product delivered when required, His Highness receiving as his profit 25 procents on the price that may be paid to the cultivators, who must receive their payment direct from the Honorable Company — His Highness also hereby engaging neither to interfere or permit the interference of his subjects in the article to cause every nessesary accomodation and facility to be afforded to the Honorable Company's Servants or circuits of Inspection, and to co operate with his assistance in premating the increase of Plantation when it may become desirable.

Article 10.

All aliens in His Highness Territories persons of whatever description not born Bandjarese, shall be immediately under jurisdiction of the Honorable Company, and in Cases of requisition guilt or accusation delivered over to the Resident.

Article 11the.

His Highness the Sultan shall not appoint as first minister of his kingdom, any person until he has been proposed to the Resident approved of by the Honorable the Lieutenant Governor, and taken the oaths of allegiance to the Honorable Company which he shall de before the Resident at Tatas and in bases of the said ministers being accused of any crime or effence wether against his Highness, or the Honorable Companys Government, a court of impartial persons shall be nomina ted jointly by His Highness and the Resident to investigate and pro-

nounce sentence, but the execution there of shall not be carried into effect until the authourity of the Honorable the Lieutenant Governor be obtained.

Article 12th.

No Prince of his Highness family shall be allowed to reside at Tatas or hold any situation in the Provinces where the influence of high rank and authority may be capable of interference with the perfect freedom of trade and cultivation that must be the basis of the prosperity which it is hoped may, by His Highness cordial co operation in the policy and principles that will actuate the British Government, be restored to the kingdom of Banjermassing.

Article 13.

Natives of the kingdom of Banjermassing and all allens traving Passports shall be free to travel trade & sojourn through the whole of His Highness and the Honorable Companys Territories. but no persons who are not so qualified, and in cases of confiscation beyond the Districts of either of the two Contracting Powers respectively the Property shall be devidet, one moerty for His Highness, and the other for the Honorable Company.

Article 14.

His Highness the Sultan engages to afford every assistance in his power to the construction of Forts and works of Defences, where ever the same shall be deemed necessary, as also to improve and keep in repair the Roads and Bridges, maintaining guards for protection of Travellers and public order throughout His Highness's equal to those in the Honorable Companys Provinces.

Article 15th.

All coins the established curranry of the Honorable Companys Eastern Possessions, shall be current over the kingdom of Banjermassing.

Article 16th.

In order to prevent the interference of any Power, Foreign or Domestic with the good understanding and friendship now established between His Highness the Sultan and the British Government, His Highness promises never to receive or sent Ambassadors correspond or allow his subjects to do so with any Princes or chiefs beyond the Territories of Banjermassing, or the officers of Government that may

be stationed in the Honorable Companys Districts.

Article 17th.

The contracting Powers hereby reciprocally bind themselves not to admit wither their respective Territories any offenders fugitive from under the Government of the other, but to cause such persons to be seized and delivered over.

Article 18th.

Subjects of His Highness offending against those of the Honorable Company on the alien inhabitants of Banjermassing under British protection, must be tried by the Resident with advice of Banjarese skilled in the Mahomedan Law, and on all occasions of complaints wether civil criminal, seek redress against Individuls of the above discription from the same tribunal, but it shall be allowed to the Resident in certain cases when he may deem it expedient, to refer the cause to His Highness the sultan who engages to administer justice with promptness and impartiality therein.

Article 19.

As due honors are given by the Honorable Companys Governments on receiving letters from His Highness the Sultan, in like manner similar honor shall be paid by His Highness on the receipt of Letter from His Highness on the receipt of Letters from the Honorable the Liutenants Governor by a Sutate of 15 Guns and from the Resident of seven.

Article 20.

The Honorable Company having no object in view but to promote the welfare and prosperity of His Highness kingdom, with a free intercourse between the subjects of their respective Dominions His Highness promises his assent to any arrangements that may here after be proposed tending to the mutual advantage and benefit of both parties, and in testimony of perfect confidence and attachment farther agrees that no alteration shall take place in the administration of His out approbation of His Highness, it is determined that no Arabian or their Descendants assuming the Title of siciads or sheriffs shall be permitted to settle themselves as residents in Banjermassing, though

equally with all other traders allowed to frequent the Fort.

His Highness Padoeca Sirie Sultan Almoh Tamit Allalah having therefore affixed to these Presents his seal and Alexander Hare Esquire Commissioner having also annexed his seal and signature on the part of the Honorable English East India Company in presence of His Highness eldest son the Hereditary Prince Panambahan Adam, the Prince Pangeran Arioë Manco.

Nagara and other great officers of His Highness count, and two copies here of being interchangeably given and received these articles are hereby confirmed subject to the ratification of the Honorable the Lieutenant Governor of Java and its Dependencies.

Done and Executed by us te Mutapora this 1 day of October in the Year of Christ 1812/Corresponding with the 24th of Ramadhan of the Year of the Hezirat 1227.

Signed
A. Hare
Commissⁿ

Seal of
His High-
ness Sultan
Soliman.

Signed
D. Wahl.

Seal of Prince
Panambahan
Adam.

Seal of Prins
Aria Mancu
Nagara.

Seal of Pange-
rang Casoema
Wijaya.

Seal of Pange-
ran Achmat.

Atruc Copy
C. Assey
Sec. Government.

XX

CONTRACT MET DE SULTAN BANDJERMASIN,

d.d. 1 Januari 1817

Bt. 29 April 1818, No. 4.

SALINAN.

Bahwa ini kontrak dari itu geburmin Wolanda sama Paduka Sri Sultan Soleiman Almohtamid Alaillah radja dari antero negeri Bandjar ini Kontrak sudah bikin sama Djakub Derik Djan Arnut Pan Buklis komisariss dari iksilansi tuan² komisariss djenderal dari radja Wolanda Parinis Pan Oranje Nasau Keraut Hirtau Pan Luksanbiruk dan sama tuan Sultan sendiri serta sama segala dia punja turunan

tuan² komisariss djenderal di Betawi jang ada pegang perintah didalam nama radja Belanda sudah pikir kala kembali atur itu pekerdjaan dinegeri Bandjar betul² kaja dahulu² pasti mesti djadi baik pada tuan Sultan punja negeri dan geburmi ndi Betawi punja negeri² sekarang dia sudah lihat itu kontrak jang Inggris sudah bikin sama tuan Sultan sudah putus dan lepas maka dia tiada mau menanti lebih lama perkirim satu komisariss sama tuan Sultan dan

tuan Sultan lagi rasa itu pikiran ada betul sekarang sudah bikin ini kontrak baru maka adalah

Contract tusschen het hoog Nederlands Oost Indische Gouvernement en den Paduka Sri Sultan Sleeman Almoh Tamit Alalah, regerend vorst van het gansche Rijk van Banjermassing, aangegaan en gesloten door Jacob Dirk Jan de Arnoud van Boeckholtz, commissaris van wegens Hunne Excellentien de Heeren Commissarissen Generaal representerende Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau, Groot Hertog van Luxemburg enz. enz. enz. in Zijne Majesteits Bezittingen in Oost Indien, residerende te Batavia, ter eenre. — en Zijne Hoogheid den opgemelden Sultan in persoon, zoo voor zich zelven als voor zijne wettige opvolgers ter andere zijde.

Hunne Excellentien de Commissarissen Generaal over Nederland's Indien, in overweging hebbende genomen dat de herstelling der oude vriendschaps betrekkingen tusschen het Nederlands Gouvernement en zijne Hoogheid den Sultan van Banjermassing, niet den de heilzaamste gevolgen kon hebben voor het geeluk en de wel vaart van de onderdanen van het Nederlands Gouvernement en die van Zijne Hoogheid den Sultan; en na het

vernietigen van het contract tus-
schen het gewezen Engelsche
Bestier op Java en Zijne Hoog-
heid aangegaan; geen tijd wil-
lende verliezen de voorschreven
banden van vriendschap te her-
nieuwen, en tot dat einde volgens
oude gewoonte, aan zijne Hoog-
heid, eenen Commissaris te zen-
den. Zoo zijn, na dat zijne Hoog-
heid in dezen volkomenlijk de
weldadige en mijze bedoelingen
van Hunne Excellentien de Hee-
ren Commissarissen Generaal
had doorgrönd, de ondervolgen-
de artikelen van overeenkomst
gesloten en aangegaan.

Perkara satu.

Semuanja kontrak dahulu² jang
tuan Sultan sudah bikin sama
Wolanda atau sama Inggeris itu
semua sudah lepas tiada tapakai
lagi selamanja masa² jang terke-
mudian ini.

Perkara dua.

Dari sekarang sampai selama-
lamanja Sultan sama itu gebur-

Artikel 1.

Alle vorige contracten en ver-
bonden door den Paduka Srie
Sultan Sleeman Almoh Tamit
Alalah, regerend vorst van Ba-
njermassing aangegaan, zoo met
eenig Hollandsch als Engelsch
Gouvernement. worden bij dezen
voor vernietigd en zonder kracht
meer te wezen voor den ver-
volge.

Artikel 2.

Daar zal nu en ten allen tijde
eene opregte vriendschap en

min Wolanda nanti hidup dengan sahabat sahabat nanti mengerti² selamanya dengan baik tuan Sultan apalagi dia punya orang² biar kalo ada satu susah susah satu nanti tolong sama lain seperti kaja ada satu bangsa.

Perkara tiga.

Itu komisariss djenderal djandji sama tuan Sultan pertolongan nanti kasih dia punya serdadu permelawan sama orang jang mau ganggu djahat sama tuan Sultan atau sama dia punya anak² atau sama dia punya negeri biar tuan Sultan selamanya duduk senang.

Perkara empat.

Geburmin lagi djandji piara² kora² dengan lain kapal² ketj perdjaga dimuka kali² kust² rantauan Bronio tuan Sultan lagi djandji nantitolong sama dia punya orang² dan dia punya perahu² kala residen Wolanda kasih beri tahu sama dia jang itu kora² atau lain perahu kurang sampai kuat.

harmonie heerschen tusschen het Nederland's Oost Indische Gouvernement en den Sultan van Bandjermassing, benevens derdanen, ten einde elkanderen in alierlei gevallen met raad en daad bijstaan.

elkanderens bestwil te bevorderen in schanden aftewezen even als of zij één volk wären.

Artikel 3.

Het Nederlands Gouvernement verbindt zich om zijne Hoogheid den Sultan bij te staan en met Hare Wapenen te beschermen tegen alle Inlandsche zoo wel als buitenlandsche vijanden, die de rust, voorregten en zekerheid van Zijne Hoogheidshuis, land of volk zouden willen storen.

Artikel 4.

Voor de bescherming en zekerheid van den handel langs de kusten en rivieren van de bezittingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden op Borneo en van die van den Sultan zal het Nederlands Oost Indische Gouvernement een voldoende magt van kleine gewapende vaartuigen onderhouden; en Zijne Hoogheid verbindt zich almede het here zoo veel mogelijk toe te brengen tot het leveren van zoodanige gewapende vaartuigen als hem door de Commisaris of Resident tot dat einde

mogten worden aangevraagd.

Perkara lima.

Tuan Sultan kasih sama radja Wolanda itu Pulau Lodji Tatas dan benteng² Kuin dan negeri Dajak Besar Ketjil dan negeri Mendawai dan negeri Sampit dan negeri Kuta Waringin dan negeri Sintang dan negeri Lawei dan negeri Djelai dan negeri Bakumpai dan negeri Tabanio dan negeri Pegatan sama Pulau Laut dan negeri Pasir dan negeri Kutei dan negeri Barau sama dia punja rantauan.

Perkara enam.

Tuan Sultan djandji jang tiada dia boleh kasih tanah² sama lain orang² sama djuga bangsa orang putih atau bangsa orang hitam kalo geburmin di Betawi tiada ditahu dan tiada suka turut tuan Sultan punja suka.

Perkara ketudjuh.

Itu geburmin Wolanda dan tuan Sultan ada radja didalam dia punja tanah² boleh bikin apa dia punja suka satu tiada nanti ganggu sama lain tjari untung bagaimana dia kira baik dan atur-atur itu kuasa diatas orang²

Artikel 5.

Zijne Hoogheid de Paduka Sri Sultan Sleeman Almoh Tamit Alalah, regerend vorst van het gansche rijk van Banjermassing staat af in vollen eigendom en souveriniteit aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden. het eiland de stad en het fort te Tatas en de Kween, de gezamenlijke Dajaksche provincien Mandawie, Sampit, Kottaringien en onderhorigheden, voorts Sentan. Lawai en Jolai, Bekompai, Tabanjaauw, Pagatan en het eiland Laut, Passir, Koti, Barrauw en alle hunne onderhorigheden.

Artikel 6.

De Sultan verbindt zich om van de landen waar over hij thans nog de beheerscher is, geen gedeelten hoe ook genaamd en onder welke voorwaarden zulks ook Zoude mogen wezen, in eigendom of te staan aan wien 't ook zij, zonder voorkennis en goedkeuring van het Hollandsche Gouvernement te Batavia.

Artikel 7

Het Nederlands Oost Indische Gouvernement en Zijne Hoogheid de Sultan zullen van wederzijden de volkomen vrijheid hebben om in hunne respective landen als Opperreer en Meester te heerschen, nieuwe bron-

ketjil apa dia punja suka boleh bikin djangan djuga sampai liwat dan segala perkara jang sebut ini kontrak.

Perkara delapan.

Semuanja orang² didalam tuan Sultan punja tanah² tiada perduli dari negeri apa atau bangsa apa kalo dia tiada sadja orang Bandjar betul ada tinggal dibawah perintah geburmin Wolanda dan kalo residen atau komisariss Wolanda panggil sama dia orang tuan Sultan nanti tolong kirim.

Perkara sembilan.

Tuan Sultan kasih potong² kaju didalam dia punja negeri² lagi perbuka galian² mas dan intan tapi tiada di-negeri² Laut dan Dukuh Kiri dan Kanan.

nen van inkomsten te openen of de oude in wezen te laten, en zoodanig in wendig bestier en administratie in te voeren als zij noodig en dienstig zullen oordelen, zonder dat de een aan den anderen daarin eenige hindernis zal mogen toebrengen, onder zoodanige restrictien echter als in den loop van dit contract voorkemen.

Artikel 8.

Alle ingezenen in het grondgebied van zijnde Hoogheid den Sultan, hoe zij ook genaamd worden en van welke natie zij ook zijn, geene geboren Bandjereezen zijnde, zullen onder het onmiddelijke gezag staan van het Nederlands Gouvernement en zulks gevraagd wordende, dadelijk door den Sultan, aan den Nederlandschen Commisaris of Resident worden overgeonden.

Artikel 9.

Zijne Hoogheid de Sultan kent aan het Nederlands Gouvernement het regt toe om in zijn Hoogheids grondgebied vrij en onbelemmerd aan te kappen alle soorten van houtwerken die zy benoodigd mogt hebben — en om de goud en diamant mijnen die aldaar mogten gevonden wordent te doen openen en bewerken. met uitzondering echter van de districten Lahut. Doe koen Kerri, en Doekoen Kanan.

Perkara sepuluh.

Tuan sultan radja Bandjar sampai anak² turunannya kalo barangkali sampai tempo radja Bandjar melinggalkan keradjaan mesu Pangiran Mangkubumi jang sudah dapat geburmin punja kesukaan mesti naik itu tempat dan betul kaja adat dahulu radja baru mesti minta geburmin punja kesukaan perkasih naik satu pangiran djadi ganti dia punja tempat abis dapat geburmin punja mengerti residen di Bandjar nanti kasih beri tahu sama orang² semuanya siapa sudah djadi Pangiran Mangkubumi kembali.

Perkara sebelas.

Tuan Sultan radja Bandjar tiada nanti kasih naik satu orang djadi Raden Dipati dahulu dia mesti kasih beri tahu sama komisariss atau residen dan kalau sudah dapat geburmin Wolanda punja kesukaan dia nanti boleh kasih naik tapi itu Raden Dipati mesti sumpah dimuka komisariss atau residen djaagan dia bikin satu onar² meski sama tuan Sultan mesti sama geburmin Wolanda tapi nanti iari segala rupa² akal peratur pekerdjaan dengan patut dan betul.

Artikel 10.

Bij eene vacature van den troon van het Rijk van Banjermassing zal de Kroonprins, die met de goedkeuring van het Nederlands Oost Indische Gouvernement tot die koninklijke waardigheid is verheven, onverwijld den troon beklimmen en er zal dan wederom eenen anderen prins tot Rijksopvolger worden voorgedragen, die na de ontvangen goedkeuring van het hoog Nederlands Oost Indische Gouvernement te Batavia, in die waardigheid openlijk en plegtiglijk aan Banjareesche volk zal worden voorgesteld.

Artikel 11.

Zijne Hoogheid de Sultan zal geen persoon hoe ook genaamd tot Eersten minister of Rijksbestierder benoemen voor en al eer hij eerst aan den Hollandschen Commissaris of Resident is voorgedragen en door het Nederland's Oost Indische Gouvernement is goedgekeurd. De Zoodanig benoemde Rijksbestierder zal aan handen van den Commissaris of Resident eenen eed afleggen dat hij, gedurende zijne ministerie, zijnen invloed in geen erhande opzichte zal gebruiken om het Nederlands beïnteressen in Zijne Majesteits bezittingen op Borneo hinderlijk te wezen, maar daar entegen zyne beste vermo-

gens zal aan wenden dat er niets in het Rijk voor valle strijdig met de artikelen van dit contract.

Perkara duabelas.

Itu Raden Dipati kapan dia punja pekerajaan tiada keruan meski sama tuan Sultan meski sama geburmin Wolanda dan dia punja orang² nanti buka satu bitjara dilodji Tatas didalam itu bitjara nanti duduk begitu banjak orang Wolanda dan orang Bandjar² kaja tuan Sultan dan geburmin Wolanda nanti panggil suruh perduduk perperiksa Raden Dipati punja salah dan perputus bitjara dalam itu perkara tapi tiada boleh bikin satu apa sama dia dahulu mesti terima dari Betawi geburmin Wolanda punja kesukaan.

Perkara tigabelas.

Semuanja orang Bandjar² duduk dibawah geburmin Wolanda punja tanah² itu mesti turut itu bitjara punja putusan diatas meski orang ketjil meski kepala².

Perkara empatbelas.

Semuanja orang² Bandjar kalo dia salah sama lain orang Bandjar dibawah tuan Sultan punja perintah itu perkara tuan Sultan boleh putus sendiri betul kaja

Artikel 12.

Ingeval de Rijksbestierder zich schuldig mogt maken aan eenige misdaat of wangedrag, het zij tegens het Nederlands Gouvernement of tegen zijne Hoogheid, of hunne respective onderdanen, dan za ler een. Raad van onpartijdige personen door Zijne Hoogheid en den Commissaris of Resident worden benoemd, om de zaak te onderzoeken en daarover vonnis te vellen doch hetzelfde zal niet ter executie worden gelegd, dan na dat daarop het besluit van het Nederlands Gouvernement van Batavia zal wezen ontvangen.

Artikel 13.

Aan het Nederlands Gouvernement zal competeren het regt van judicature over de Banjaresche opgezetenen in de landen, welke sorteren onder Hare directe gehoorzaamheid.

Artikel 14.

Zijne Hoogheid de Sultan zal behouden de vrije exercitie van justitie, zoo in het civiele als criminele, over aile over tredingen of misdaden in zijn Rijk, tussen

dahulu² negeri punja adat.

Perkara limabelas.

Tapi orang Eropa Tjina Arab Kodja Bugis Mangkasar Bali Mandar Djawa dan lain² bangsa jang tiada tuan Sultan punja orang kalo ada dia bikin salah sama tuan Sultan meski sama tuan Sultan punja orang tuan Sultan djandji itu orang kirim sama residen atau komisaris Wolanda dia disitu dia dapat dia punja hukuman.

Perkara enambelas.

Kalau tuan Sultan punja orang bikin satu apa salah sama geburmin Wolanda atau sama orang dibawah punja perintah dia nanti mesti bawa dimuka itu residen punja bitjara di Tatas di-Bandjar lagi duduk orang jang djalannya baik disitu perperiksa salahnja dan kasih dia punja hukuman tapi barangkali kapan² itu residen Wolanda boleh kirim itu orang Bandjar djahat sama tuan Sultan biar tuan Sultan putus bitjara kandiri tapi tuan Sultan djandji perperiksa itu bitjara dengan betul.

zyne gemeene onderdanen onderling gepleegd-gelijk als van ouds en naar 'sLands wijze.

Artikel 15.

De Europezen, Chinezen, Mooren, Boegmezen, Mekassaren, Manderezen, Baliërs, of eenige andere natien geene onderdanen van den Sultan zijnde, tegens Zijne Hoogheid of de Banjarezen die onder Zijne Hoogheids gebied sorteren, eenig misdrijf plegende, zal Sultan gehouden zijn zodanige delinquanten aan het Nederlandsche gezag uit te leveren, om, na deszelfs wellen te worden gevonnisd.

Artikel 16.

Wanneer de onderdanen van Zijne Hoogheid den Sultan eenige misdrijven plegen, zoo in het civile als criminele het zij tegen het gezag van het Nederland's Gouvernement, het zij tegen de-zulken die onder here gehooorzaamheid gehoren, zullen dezelve beoordeeld en gevonnisd worden door den Raad, die door het Nederlands Gouvernement te Tatas zal gevestigd worden, ge-assistend door eenige Banjarezen van goeden naam en faam. en die kennis hebben van de Banjareesche wetten en gewoonte — doch het zal in sommige gevallen aan den Hollandschen Commissaris of Resident vrij

staan, om, wanneer hij zulks voeglijk en nuttig mogt oordelen. de zaak aan Zijne Hoogheid den Sultan over te zijzen, die zich verbindt als dan met spoed en onpartijdigheid daarover regt te spreken.

Perkara tudjuhbelas.

Perundjuk geburmin Wolanda punja suka hati dia punja pertja-jaan sama tuan Sultan geburmin Wolanda djandji boleh perkasih duduk sama satu apa² lain anak² tuan Sultan didalam negeri² Wolanda punja perpegang perintah seperti kaja negeri² ditanah Jawa dibawah residen atau komissaris Wolanda kalo dia djaga baik geburmin Wolanda nanti tjari kasih untung lagi kasih naik sama dia tapi kalo dia tiada suka atur barang baik² dan patut dia punja salah sendiri kalo geburmin Wolanda kasih mengerti rasa jang dia tiada kesukaan sama dia.

Perkara delapanbelas.

Dari itu kalo tuan Sultan suka lihat satu apa lain anak²nja duduk pegang perintah dalam satu

Artikel 17.

T'en blijke van de welwillendheid van het Nederlandsche Gouvernement en om aan den Sultan een bewijs te geven van Han vertrouwen, neemt het Nederland's Gouvernement aan om in ééne of meer van de afgestane provintien, het inwendig bestier onder de directe bevelen van den Hollandschen Commisaris of Resident, op te dragen aan een of meer prinsen uit het huis van Zijne Hoogheid, in de hoedanigheid aan Regent en ander toevoeging van zoodanige een rang en titel als het Nederlandsch Gouvernement nader zal bepalen, aan wier mogt het derhalve ook overgelaten blijk om ged: prinsen naar hunne verdiensten en aan den dag gelegd gedrag te beloonen en te bevorderen, of het ongenoegen van het Gouvernement te doen ondervinden.

Artikel 18.

Zijne Hoogheid de Sultan derhalve begerig zijnde om een der prinsen uit zijn huis als Regent

negeri orang Wolanda punja
biar dia kasih beri tahu sama kom-
misaris atau residen dan menan-
ti sampai geburmin punja menja-
hut datang dari Betawi.

Perkara sembilanbelas.

Tuan Sultan djandji djangan dia
kirim lagi tiada terima utusan²
lain dari pada negeri Wolanda
lagi tiada nanti kirim surat² sa-
ma radja² Eropa dan Aziz dan
djangan lagi kasih dia punja
orang² bikin begitu kalo belum
dapat kesukaan geburmin dari
Betawi.

Perkara duapuluh.

Semuanja wang² apa geburmin
Wolanda sudah kasih masuk
djalan nanti ditanah Bandjar la-
gi mesti terima dengan begitu
harga geburmin Wolanda taruh.

in eene der provincien onder het
Nederlands gebied geplaatst te
zien, zal daartoe door middel
van den Hollandschen Commis-
saris of Resident, verzoek doen
aan het hooge Gouvernement te
Batavia, en wegens Hoogdes-
zelfs besluiten afwachten.

Artikel 19.

Ten einde voor te komen dat
eenige vreemde Mogendheid, het
zij Europische of Aziatische,
eenen nadeeligen invloed ver-
krijge op de vriendschaps betrek-
kingen die thans zoo gelukkiglijk
hersteld zijn tusschen het Neder-
lands Gouvernement en Zijne
Hoogheid den Sultan, zoo be-
loofd zijne Hoogheid bij dezen
om nimmer eenige Ambassadeurs
of zendelingen te ontvangen van,
of te zenden aan vreemde Mo-
gendheden of Prinsen, veel min-
der te corresponderen of te ver-
oorloven dat zijne Hoogheids
onderdanen met dezelve Cor-
responderen, zonder voorkennis
en goedkeuring van het Neder-
lands Gouvernement.

Artikel 20.

Alle muntspecien door het Ne-
derlands Gouvernement gang-
baar verklaard, zullen ook gang-
baar zijn in het grondgebied van
Zijne Hoogheid de Sultan.

Perkara duapuluh satu.

Semua² orang² Bandjar tuan sultan punja orang² boleh pigi dimana² dia punia suka didalam negeri² tanah² radja Wolanda punja meski perdagang meski perduduk kalo sadja ada satu pas dari sati apa lain residen Wolanda.

Perkara duapuluh dua.

Geburmin Wolanda dan tuan Sultan djandji satu sama lain djangan kasih sembunji² orang² djahat jang sudah lari dari dia punja tanah kalo dia dapat tahu dimana ada suruh tangkap dan kirim sama itu dia punja kepala betul.

Perkara duapuluh tiga.

Tuan Sultan djandji djangan dia nanti tukar aturan² negeri sekarang kalau belum kasih habar sama geburmin Wolanda.

Artikel 21.

Inboorlingen van het koningrijk van Bandjermassing en onderdanen van Zijne Hoogheid, zullen de vrijheid hebben om overal door de geheele uitgestrektheid der Indische Bezittingen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden reizen, handel te drijven en zich ter woon nader te zetten, mits voorzien zijnde van behoorlijke passen van de eene of andere Hollandsche autoriteit, en zich over eenkomstig's Landswetten gedragende.

Artikel 22.

- De beide contracterende partijen verbinden zich wederzijds om in hunne respective territorien aan geen misdadiger schuilplaats te verleenen, die van den bodem van zijn eigen gouvernement mogt zijn overgeloopen; maar onder te stellen dat hij ten spoedigsten worde opgevat en overgeleverd.

Artikel 23.

De Sultan verbindt zich om de bestaande bepalingen ten aanzien van de in en uitgaande rechten, tallen en belastingen in zijn Rijk in wezen te laten en daarin geene veranderingen te maken dan met overleg van den Hollandschen Commissaris of Resident, die daaromtrent het welmeenien van het Nederlands

Oost Indische Gouvernement te
Batavia zal moeten vragen en
Haar besluit afwachten.

Perkara duapuluh empat.

Tuan Sultan djandji nanti dia
tulung begitu banjak kaju boleh
geburmin Wolanda suka bikin
lodji dimana² tanah Bandjar lagi
dia nanti suruh djaga² dan teri-
ma orang² Wolanda kalo dia
mau masuk tuan Sultan punja
negeri meski perdagang meski
pertinggal duduk.

Perkara duapuluh lima.

Geburmin Wolanda perundjuk
dia mau turut djuga tuan Sultan
punja suka tiada nanti ambil bea
dari satu djung keluar masuk
jang biasa datang sehari tahun
di Bandjarmasin perbawa da-
gangan² jang tuan Sultan suruh
datang² perpakai dia punja ru-
mah tangga meski dalam rumah
tangga dia punja anak² dari itu
djuga seperti tuan Sultan punja
sendiri.

Artikel 24.

Zijne Hoogheid de Sultan ver-
bindt zich om de meest mogelijke
hulp te bewijzen in den opbouw
van fort en of andere werken van
verdediging, indien dezelve
hierna noodzakelijk mogten be-
vonden worden het zij door het
leveren van volk uit zijn rijk, als
anderzins — en alle bescherming
en gemak te verleenen aan de
zulken der onderdanen van Zijne
Majesteit den Koning der Neder-
landen die voorzien van behoor-
lijke passen, op zijne Hoogheids
grondgebied mogten reizen, han-
del drijven of zich ter woon ne-
der te zetten.

Artikel 25.

Het Nederlands Oost Indische
Gouvernement aan den Sultan
een ander bewijs van Hare toe-
gegevenheid, en Haren wensch
om hem te genoet te komen wil-
lende geven, staat af van het
regt om de inkomen de en uit-
gaande gerechtigheid te eischen
van de lading van één der mid-
delmatige chinesche wankangs
die gewoon zijn hier jaarlijks ten
handel aan te komen en bestel
en andere goederen voor het
partikulier huishoudelijk gebruik
van den Sultan mede te berngen.

Perkara duapuluh enam.

Lagi perturut tuan Sultan punja permintaan bangsa Arab² ada kenal dibawah nama Sjarif² Sa-id² tiada boleh tinggal duduk di-tanah Bandjarmasin tapi dia bo-
leh djuga datang dimana² tanah Bandjarmasin perdagang betul kaja orang² dagang seperti lain bangsa².

Perkara duapuluh tudjuh.

Geburmin Wolanda sudah undjuk dia suka terima tuan Sultan punja surat² dengan segala hormat di Betawi tuan Sultan lagi djandji nanti terima geburmin punja surat ditempat dimana dia duduk dengan dua puluh satu bunji meriam.

Perkara duapuluh delapan.

Dari tuan Sultan sudah kasih mengerti sama komisaris Pan Boeklis itu tanaman lada ada baik kasih beruntung sama sama dia dan sama dia punja orang² kalo atur bagaimana dahulu sama kompeni Wolanda kita orang sama² sudah putus bitjara dari itu kalo sekarang tuan Sultan djandji dia nanti kasih perintah² keras antero dia punja negeri

Artikel 26.

En wordt almede ten believe en op het drubgend verzoek van den Sultan bij dezen bepaald, dat geene Arabieren of hunne afstammelingen den naam dragende van Suids af Sheriefs, zich ter woon mogen nederzetten te Banjermassing of schoon zij even als alle andere volkeren de vrijheid zullen hebben, om aldaar ongestoord ten handel te komen varen.

Aritkel 27.

Vermints de behoorlijke eer be-wijzen door het Nederlands Gouvernement, te Batavia gegeven worden bij den ontvangst van brieven van Zijne Hoogheid den Sultan, zoo verbindt zich zij-ne Hoogheid om de brieven die Hij van het Nederlandsche Gouvernement mogt ontvangen, te begroeten met Een en twintig schoten uit het grof geschut.

Artikel 28.

De Padoeka Sri Sultan Sleeman Almoh Tamit Alalah aan den Commissaris van Hunne Exel-lentien de Heeren Commissaris-sen Generaal over Neder'ands Indien, te kennen gegeven heb-bende dat de vernietiging der peperkultuur in zijn Rijk hem een onwaardeerbare schade had toe-gebragt in zijne inkomsten, zoo-danig dat hij niet vuriger ver-

biar bikin kebun² lada dan lagi dia djandji nanti dia djagakandiri biar kumpul banjak itu lada tapi geburmin Wolanda dibelakang kali kalo dia suka nanti terima semuanya itu lada apa tuan Sultan nanti boleh kumpul dan dia nanti bajar sama tuan Sultan apa satu pikul begitu banjak rial kaja ada patut tapi kalo barangkali geburmin Wolanda rasa dia tiada boleh pakai itu lada dia nanti kasih sama tuan Sultan perdjual itu lada dan begitu rupa tuan Sultan lihat tiada nanti dapat rugi.

Perkara duapuluh sembilan.

Kalo geburmin Belanda dinegeri Betawi rasa apalagi geburmin Wolanda boleh untung dari itu tanaman lada dan tanaman kopi dia orang sama² dibelakang ka-

langde, dan om de kultuur en de leverantie van peper wederom hersteld te zien op den voet, zoo als het voor dezen onder de Hollandsche Oost Indisch Compagnie plaats vond, zoo is by dezen bepaald, dat de Sultan in zijn Rijk de noodige maatregelen zal nemen om wederom nieuwe peper plantagien te doen aanleggen en door oven zoodanige zorg te dragen, dat daarvan de voordeligste inzamen mogen worden verwacht — en dat het aan de keuze van het Nederland's Gouvernement zal zijn over gelaten om uitsluitend al de peper, die Zijne Hoogheids landen zullen afwerpen, van den Sultan over te nemen tegen zoodanige prijzen als naderhand in billijkheid zullen worden bepaald, dan wel in het bezit van den Sultan te laten, indien het Gouvernement niet mogt verkiezen de ingezamelde peper te ontvangen; in welk laatste geval echter het Gouvernement zich verbindt om zoo veel het in haar vermogen is, den Sultan behulpzaam te wezen dat zijn peper op eene voordelige wijze worde van de hand gezet.

Artikel 29.

Ten aanzien van de uitbreiding der kultuur en leverantie van de peper in de landen van den Sultan zoo wel als van eenige te doene aan plantingen en leveran-

lo boleh bikin satu kontrak lain.

Perkara tigapuluh.

Dari tuan Sultan punja adat per-
kirim perahu² di Djawa atau di
Bima atau lain² tempat pertjari
kuda dan kambing biri² dan bi-
natang² pamainan² perdia punja
pakai kandiri geburmin Wolan-
da tiada nanti ambil bea di Ban-
djarmasin dari itu barang² kasih
masuk sama itu perahu² tuan
Sultan punja tapi itu perahu²
djangan lebih dari empat satu ta-
hun tapi kaio dia muat lain ba-
rang² seperti kaja mau dagang
nanti bajat bea.

Perkara tigapuluh satu.

Lagi tiada nanti angkat bea dari
barang² itu empat perahu² tuan
Sultan jang dia bawa keluar da-
ri Bandjarmasin tapi tuan Sultan
djangan liwat apa dia punja adat
sampai sekarang perkasih keluar
lebih barang dari perbajat anak²

tien van koffij, zullen wanneer
t Nederlands Gouvernement
zulks voor de wederzijdsche be-
langens noodig zal oordeelen,
naderhand separate overéénkom-
sten met Zijne Hoogheid den
Sultan worden aangegaan.

Artikel 30.

Bij Zijne Hoogheid den Sultan
in gebruik zijne om jaarlijks
eenige kleine vaartuigen naar
Java, Bima en langs de kusten
van Borneo te zenden, ter inkoop
van paarden, schepen en ander
veel of van inlandsche speel in-
strumenten voor eigen gebruik;
zoo wordt bij dezer bepaald dat
op dusdanig door zijne Hoogheid
ingevoerd wordende artikelen te
Banjermassing geene geregtighe-
den zullen geheven worden, mits
echter het getal zijner daarge-
bruikt wordende vaartuigen nim-
mer hooger kome dan op vier,
die ieder in het jaar maar ééne
reis zullen mogen doen, terwijl
dezelfen, andere artikelen inhou-
dende, onderhevig zullen zijn aan
de bepaalde tolbetaling.

Artikel 31.

Ook wordt de Sultan ontheven
om op Banjermassing geregtig-
heden te betalen voor den uit-
voer van eenige handelwaren
met ged: vaartuigen; mits die
handelwaren zoo als tot nu toe
heeft plaats gehad, zich eenlijk

perahu dan kalo kelihatan muatan ada lebih dari itu residen nanti angkat bea.

Perkara tigapuluh dua.

Kalo tuan Sultan dan komisaris sudah taroh tanda tangan dengan tjap dibawah ini kontrak ini kontrak tiada nanti boleh putus dan lepas selama-lamanya tapi mesti menanti djuga geburmin Wolanda punja kesukaan ,perabis tutup bitjara tapi kalo geburmin Wolanda rasa mau tukar² djuga perkara² ini kontrak nanti surut bitjara dan pikir² sama² tuan Sultan dan baru boleh ganti satu lain perkara.

Sekarang abis ini tuan Sultan dan komisaris taroh tanda tangan dan tjap dibawah ini kontrak dimuka tuan Panembahan Adam tuan Pangeran Arya Mangkunegara tuan Pangeran Nata, tuan Pangiran Dipati Pangiran Kesuma Widjaja Pangiran Achmid Pangiran Anta Kesuma dengan lain radja² menteri² dan orang² ketjil ini hari Arba' hari satu dari bulan Djanuari tahun seribu delapan ratus tudju belas atau

blijven bepalen tot geringe artikelen, aan de equipogien mede gegeven om uit de verkoopsspenningen daar van op de plaatsen hunner aan komst een middel van onderhoud te vinden — deze artikelen echter meerder in hoeveelheid beloopende, dan volgens oordeel van den Resident daartoe noodig zijn, zullen onderhevig zijn aan tolbetaling.

Artikel 32.

Wanneer dit contract ondertekend en gezegeld zal wezen door Zijne Hoogheid den Sultan en den Komisariss van Hunne Excellentien de Heeren Commissarissen Generaal, zoo zal het zelve altoos = durven stand houden; doch desniette min onderworpen worden aan de goedkeuring en bekrachtiging van het gemelde Hoog Nederlands Oost Indische Gouvernement te Batavia, die het regt zal hebben om daar in met overleg van den Sultan, zoodanige verandering- en te maken als zij ten beste van land en volk naderhand noodig mogt oordeelen.

Aldus gedaan op de Passerbaan van den Sultan's hof te karang = Intan op dezen Eersten dag van de maand January des Jaars onzes Heeren Een duizend acht honderd en zeventien-ten bywezen van den kroon prins Panumbahan Adam, den Ryksbestierder

dua belas hari bulan Sjafar tahun seribu dua ratus tiga puluh dua dalam negeri Karang Intan dari ini surat tiga salinan bikin satu pergeburmin Wolanda satu pertuan Sultan satu perkomisaris persimpan dalam kantornja.

(Cachet van den Sultan)

Ten bywezen van ons.

Cachet van den kroonprins

den Rijksbestierder

den Pengerang Natta

den Pangeran Dipati

den Pangerang Kasuma Widjaja

den Pangerang Achmit

den Pangerang Antakasuma

Geratificeerd

Aria Amangkonagara de Pangerangs Natta, Dipattie, Kasuma Widjaja, Achmit en Anta Kasuma, prinsen uit het huis van Zijne Hoogheid, benevens de verdere Pangerangs, hof-grooten en mantrîs van het Rijk van Banjermassing.

Zijnde hiervan drie eensluitende afschriften gemaakt, als Een voor Hunne Excellentien de Heeren Commissarissen Generaal over Nederlands Indiën, Een voor zijne Hoogheid den Sultan, en een voor dien Commissaris van Hooggemelde Hunne Excellentien, om op het kantoor te Tatas te worden gedeponéerd.

J. van Boeckholtz

Commissaris.

den Pangerang Achmit

den Pangerang Antakasuma

bij besluit van Hunne Excellentien Kommissarissen Generaal over Nederlands Indië, den 29e April 1818 W 4.

XXI

**ALTERATIE EN AMPLIATIE OP HET
CONTRACT MET DEN SULTAN VAN
BANDJARMASIN van 1 Januarij 1817.
13 September 1823.**

S A L I N A N.

Bahwa ini surat bertambah dan bergantian kontrak yang dibuat dahulu oleh komisaris Belanda Pan Bukhulus dengan Paduka Sri Sultan Soleiman Almot Tamid Alaillah yang bertahta keradjaan tanah Bandjar pada hari satu bulan Djanuari seribu delapan ratus tujuh belas adanya.

Sebab paduka Sri Sultan Soleiman sudah habis pikir dan pakat dengan komisaris geburmin Belanda mestir Djuan Hendrik Tobias yang patut akan ganti sedikit didalam kontrak apa yang tersebut tadi sebab boleh bertambah tanah Bandjar pun selamat dan ramai lagi biar boleh betul dengan patut geburmin dengan Paduka Sri Sultan punja kebaikan itu sebab maka komisaris dengan tuan Sultan sudah pakat akan bikin bertambah dan bergantian yang tersebut dibawah ini adanya.

Perkara satu.

Semuanya perkara dari kontrak yang sudah dibuat dahulu itu tertinggal memegang juga tiada dirombak didalam surat yang dibuat sekarang ini adanya.

Perkara dua.

Perkara lima dari kontrak lama

Alteratie en Ampliatie op het contract, tusschen den gewezen Commissaris van het Nederlandsch Gouvernement, Van Boeckholtan en Zijne Hoogheid Sleman Almot Tamid Alalah Sultan van Bandjermassing, gesloten op den eersten Januarij 1817.

Alzoo Zijne Hoogheid de Sultan van Bandjarmassing Sleman, en de Commissaris van het Nederlandsch Gouvernement Mr. I.H Tobias, na gehouden conferentien, in rijpe overweging hebben genomen, dat eenige veranderingen en vermeerderingen, in het bovengemeld Contract volstrekt noodig zijn voor de welvaart en bloei van het oude Rijk van Bandjermassing en voor de billijke belangen van beide het Gouvernement en Zijne Hoogheid den Sultan; Zo heeft Zijne Hoogheid den Sultan met den Commissaris goedgevonden, in het bovengemelde contract, de volgende veranderingen en vermeerderingen daar te stellen.

Artikel 1.

Het boven gemelde contract zal blijven stand houden in alle punten en artikelen, waaromtrent hieronder geene expresse verandering wordt gemaakt.

Artikel 2.

Het vijfde artikel van het con-

dibuang tiada boleh pakai lagi melainkan dipakai bagaimana ganti dibawah ini.

Paduka Sri Sultan salinkan kepada radja Holanda jang masihur antero Pulau Tatas dan Kween sampai disubarang kiri Antasan Ketjil lagi tanah Lawai dan Djelai dan Sintang dan Tabonio dan Pagatan dan Pulau Laut dan Kota Waringin dan Pasir dan Kutai dan Befau dengan semuanya dia punja rantauan² adanja.

Dan lagi Tuan Sultan salinkan begitu djuga separo dari Tanah Pembuang dan Mendawai dan Sampit dan Dajak-besar dan Dajak ketjil dan Bakumpai dan Dusun adanja. Tetapi lagi geburmin salinkan kepada tuan Sultan separo dari tanah semuanya jang geburmin sudah ambil dengan paduka Sri Sultan punja bermin-taan dari tangan tuan Hire jang punja dahulu namanja Maluka dan Laut Kuru dan Liang Anggang dengan dia punja rautauan semuanya sampai di Tandjung Selatan dan disebelah timur sampai antara pegangan Pagatan dan Pasir adanja.

Perkara tiga.

Itu tanah semuanya jang begitu geburmin punja separo dan Paduka Sri Sultan punja separo nanti sama² dipelihara maka ditaroh satu orang dari geburmin

ract, wordt bij deze verklaard te zijn vervallen en veranderd in volgender voege, Zijne Hoogheid de Sultan Sleman, staat af in vollen eigendom aan zijne het geheele eiland Tatas en de Kween, tot aan den linker oever van de Antasjan ketjil, Lewai, Jelai, Sintang, Tabanjauw, Pagatan, en het eiland Pulau Laut, Kotta Ringin, Passir, Kute, Barouw en alle hunner onderhorigheden. Zijne Hoogheid staat wijders voor de helfte af, de landen Pamboean, Mandawi, Sampit, de groote en kleine Dajak, de Becompaij, en Doesoen.

Daarentegen staat het Gouvernement voor de helfte af, de landen, die het Gouvernement op verzoek van Zijne Hoogheid in bezit heeft genomen, en den heer Hare hebben toebehoort, met name Molucco, Laut, de Koeroe, Leanangan en alle hunne onderhorigheden tot aan Tanjong Selatan en Beoosten tot de grenzen van Pagatan en Pasir.

Aftikel 3.

De landen aldus door het Gouvernement en Zijne Hoogheid te zamen wordende bezetten, zullen gezamentlijk geadministreerd worden, door een ambtenaar van

satu orang Paduka Sri Sultan dibawah perintah Paduka Sri Sultan dan residen adanja.

Maka djikalo tuan Sultan boleh pakat dengan residen badua² taroh satu kepala sadja boleh djuga maka itu tanah asil dipakat akan bikin tentu kemudian dia punja untung.

dibagi dua separo kepada Paduka Sri Sultan separo kepada geburmin tetapi baik tuan Sultan baik geburmin mesti bajar sendiri satu dia punja orang jang memegang perintah didalam itu tanah² semuanya adanja.

Perkara empat.

Dari pada bitjara hukum atau dari utang atau dari dusun dari orang Bandjar jang tinggal didalam itu tanah² dan lagi dari orang Bandjar jang tinggal di Bandjar dan Kuin mesti nanti bikin satu bitjara jang delapan kepala bitjara maka empat kepala bitjara tuan Sultan pilih empat tuan residen pilih adanja kemudian itu bitjara musti duduk di Tatas dan lagi tuan residen dengan Pangeran Mangkubumi mesti duduk seperti punggawa bitjara adanja.

Perkara lima.

Djikalau Paduka Sri Sultan suka kasih dia punja bikin untung da-

net Gouvernement, en een ambtenaar van Zijne Hoogheid den Sultan, onder het oppertoezigt van Zijne Hoogheid den Sultan, onder het oppertoezigt van Zijne Hoogheid en den Resident; ten ware Zijne Hoogheid met den Resident mogt overeenkomen, aldaar slechts een persoon uit beider Naam te plaatsen;

De opbrengst van deze landen zal op eenen vasten voet worden geregeld, en de inkomsten in gelijke delen tusschen 't Gouvernement en Zijne Hoogheid gedeeld, zullende echter 't Gouvernement en Zijne Hoogheid hare ambtenaren zelve moeten betalen.

Artikel 4.

Met betrekking tot de civiele en criminele regtspleging zullen alle de Banjareesche ingezetenen in die landen mede de onderdanen van Zijne Hoogheid te Banjer en aan de Kween, staan onder een aparte regtbank, waarvan de leden, ten getalle van acht, voor de helfte door Z: H: en voor de helfte door den Resident zullen worden verkozen.

Dezen landraad zal te Tatas zitting houden en aan het hoofd derzelve zullen zich bevinden de Resident en Pangeran Manku.

Artikel 5.

Z: H: de Sultan zijn aandeel de inkomsten van een of meerdere

ri satu atawa lebih dari itu tanah kepada dia punja anak² atawa anak² atawa orang² lain tuan Sultan nanti beritahu kepada tuan Residen

maka djikalau tuan Sultan dengan tuan residen sudah pakat boleh itu crang sendiri djuga diatas dia punja kauntungan jang patut adanja.

Perkara enam.

Paduka Sri Sultan dengan kesukaan hati memberi kepada pangeran Mangkubumi dia punja bagian untung, daripada Tanah Dusun dan Bakumpai mendjadi selamanja seperti Pangeran Mangku punja bagian adanja.

Perkara tudjuh.

Semuanja orang baik siapa² boleh dengan tiada larang dan bersih berdjalan kuliling dimana² itu tanah² semuanja jang dipegang oleh geburmin badua Paduka Sri Sultan dan lagi dia boleh dagang dia punja suka begitu pun orang jang tinggal didalam itu tanah boleh djalan kuliling tetapi mesti dia orang turut semuanja perintah jang dia dapat dari geburmin badua dengan tuan Sultan baik dari uang kepala baik dari bia² tjukai² atawa dari pada lain² asil jang ditentukan kepada dia adanja.

dezer provintien, aan eenige zijner kinderen. Bloed verwanten of andere verkiezende afteestaan. zal hiervan kennis geven aan den Resident, wanneer de zoodanige Prins met goetvinden van Z.H. en den Resident zelfs voor zijne billijke belangen zal kunnen waken.

Artikel 6.

Z: H: de Sultan schenkt by deze zijn aandeel in de inkomsten van de Doesoen en Becompaij, aan den tijdelijken Manku Boemi of Rijksbestierder bij wege van appanage.

Artikel 7.

Ieder zonder onderscheid van persoon zal vrijheid hebben, om van en onverhinderd door alle de Landen te trekken, die het Gouvernement en Z.H. gezamenlijk bezitten, en met de Inwoners derzelve handel te drijven, zulende deze 't zelfde vooregt wederzijds genieten mits zich stipt gedragenede aan de bevelen, die hun van wege 't gouvernement en Z.H. zullen worden gegeven, met betrekking tot hoofdgeld, tollen of andere billijke inkomsten die van deze provintien op eene vasten voet. Zullen worden getrokken.

Perkara delapan.

Paduka Sri Sultan dan tuan Residen sebole² adjar orang jang tinggal didalam itu tanah² dengan segala baik akan tanam tanaman kopi dan lada dan barang tanaman lain lagi dijaga dengan segala keras jang patut jang itu orang boleh djual dia punja tanaman dengan suka sendiri djangan satu orang baik siapa² hikin djahat kepada itu orang atawa paksa dia punja barang² adanja.

Geburmin kedua Paduka Sri Sultan jang mendjadi bertuan didalam itutanah dapat satu bagian jang tentu dari itu kopi dan lada maka didalam itu dia berdjandji jang kemudian ini siapa² tanam kopi atau lada mesti bajar dari segala lima pikul dia punja buah kopi dan lada dua pikul maka itu dua pikul separo geburmin punja separo tuan Sultan punja maka dari perkara ambil geburmin dan tuan Sultan punja bagian nanti aturan dibelakang tetapi djikalo orang sudah bajar geburmin dan tuan Sultan punja bagian dia punja bagian sendiri boleh dibikin sekali bagaimana dia punja suka sendiri adanja.

Perkara sembilan.

Sebab didalam perkara sembilan dari kontrak lama ada berdjandji jang geburmin boleh buka galian

Artikel 8.

Z.H. de Sultan, en de Resident van het Gouvernement, zullen alle moeite en middelen van overeding in het werk stellen om de Inwoners van deze Provintien, tot de culture van peper en Cofij en andere producten aan te moedigen, zij zullen de vrije afvoer en verkoop zooveel mogelijk bevorderen, en zorgen dat niemand wie hij ook zij de landbouwers hindere ,of kuele, of tot onbillijke verkoop dwinge. Het Gouvernement en Z.H. de Sultan als handheer, nemen een vast gedeelte van den opbrengst der peper en koffij tuinen, dewelke bepaald wordt als volgt. De landbouwer zal van iedere vijf picul koffij op peper afgeven, twee piculs, waarvan Een voor Z.H.: en Een voor het Gouvernement.

Omtrend den inzamel van het aandeel van het Gouvernement en Z.H. den Sultan zullen nader schikkingen worden gemaakt, doch nadat de landbouwer zijn aandeel zal hebben voldaan, zal hem de volkomen beschikking van zijn product blijven overgelaten.

Artikel 9.

Alzoo bij artikel 9 : van het oude contract is bepaald, dat het Gouvernement overal in het grond-

mas dan intan kuliling tuan Sultan punja negeri tjuma tiga negeri tiada adanja.

Maka sekarang Paduka Sri Sultan telah menpakat dengan komisaris jang semuanja orang boleh gali intan dengan mas djikalau tuan Sultan dengan tuan Residen sudah kasih lagi dia boleh dijual dia punja suka mesti bagaimana dia punja rupa tetapi lebih dahulu mesti keluar dua bagian didalam sepuluh satu bagian kepada tuan Sultan satu bagian kepada geburmin dan lagi tuan Sultan dengan tuan residen boleh pakat dibelakang bagaimana boleh atur biar tentu itu perdjandjian adanja.

Perkara sepuluh.

Sebab perkara sepuluh, sebelas dan duabelas dari kontrak lama ada salah sedikit dari pada nama didalam dia punja Melaju maka diatur sekarang jang tersebut dibawah ini adanja.

Selamanja pangiran jang Paduka Sri Sultan Bandjar dengan kesukaan geburmin sudah angkat akan mendjadi sultan punja ganti djikalau datang kehendak Allah kepada tuan Sultan nanti mesti pakai nama atawa Sultan Muda atawa Pangiran Ratu bagaimana Paduka Sri Sultan punja suka minta kepada geburmin dan lagi siapa memegang keradjaan akan

gebid van Z.H.: goud en Diamant mijnen zal mogen openen, met uit zondering slechts van drie plaatsen, zoo is Z.H. de Sultan, met den Commissaris overeengekomen, om dit artikel in zoo verre te veranderen, dat een ieder zal kunnen goud en Diamant mijnen graven, na bekomen verlof van Z.H. en den Resident, en zijn gevonden god en juwelen zonder onderscheid vrij en onbelemmerd verkopen, nadat hij daarvan zal hebben afgestaan twee tienden, een tiende voor het gouvernement, en een tiende voor Z.H.; zullende de geschilste wijze, om dit aandeel te verzekeren, nader door Z.H. en den Resident worden overlegd.

Artikel 10.

Alzoo bij Art. 10, 11, 12 van het contract eene vergissing plaats heeft gehad, bij de Maleische vertaling de benamingen, zoo wordt bij dezen bepaald. Dat de Prins, die met goedkeuring van het Gouvernement door Z.H. den Sultan tot troonsopvolger is benoemd, altijd de naam zal voeren van Sultan Muda, of Pangeran Ratu, nadat Z.H. zulks zal verkiezen te verzoeken, en dat de Rijksbestierder den naam zal erlangen van Mankoe Boemie.

Daar echter de Panembahan Adam reeds door het Gouvernement als Sultan Moeda is erkend,

djadi radja bitjara pasti selamanya dapat nama Pangirang Mang kubumi adanja tetapi sebab Paduka Panembahan Adam sudah diterima geburmin akan djadi Sultan Muda maka itu berdjandji hari dibelakang baru ada berguna djikalo datang tuan Allah punja suka jang Paduka Sri Sultan² mesti pulang kerachmtatullah adanja.

Perkara sebelas.

Sebab dari perkara 'tiga puluh dan tiga puluh satu dari kontrak lama kuat² ada tjerêwêt dari bea² mana ini sekarang dia buang itu perkara dua². Maka tuan Sultan punja perabu mesti bajar djuga bagaimana orang lain jang berniaga tetapi Paduka Tuan Sultan mesti terima tiap² tahun dari geburmin enam ratus rupiah djangan Paduka Sri Sultan atau dia punja suruhan dan orang djangan rugi maka dibajar empat kali tiga bulan sekali maka ini berdjandjian mulai pada hari satu bulan Oktober jang dimuka ini adanja.

Perkara duabelas.

Sebab komisariss atas geburmin amat suka akan kerdja suka hati kepada tuan Sultan dengan tuan Sultan punja sanak² maka lagi komisariss berdjandji kepada Sultan Muda dan Pangeran Mangku satu orang seratus rupiah satu

Zoo is deze bepalling Allen voor het vervolg van tijd gemaakt, als het den Hemel zal behagen, de Sultans tot zich te roepen.

Artikel 11.

Alzoo de inhoud van Art. 30 en 31 van het contract aanleiding geven tot dagelijksche twisten voor betaling van regten, zoo worden dezelve bij deze voor vervallen verklaard, en zullen de vaartuigen van Z.H. den Sultan, aan de zelfde regten onderhevig zijn, des andere handeldrijvende vaartuigen.

Doch tot schadeloos stelling voor de regten die Z.H. volk en zendelingen hierdoor zouden mogen lijden, wordt aan Z.H. toegestaan eene aarlijksch somma van zes honderd guldens, in viermalen te betalen, ingaande met 1° October van dit jaar.

Artikel 12.

De commissaris uit naam van het Gouvernement alles willende aanwenden, om Z.H. en de zijnen genoeg te geven, schenkt in gelijken wege aan den Sultan Muda en Pangerang Mankoe

tahun akan mendjadi ganti bea jang dia punja perahu mesti bajat masuk pergi di Djawa atawa tempat lain² ambil kuda atawa barang lain² adanja.

Perkara tigabelas.

Perkara duapuluh delapan dan dua puluh sembilan kontrak ia-ma ditambah bagaimana tersebut ini.

Paduka Sri Sultan berdjandji se-boleh adjar² orang jang tinggal didalam dia punja tanah sendiri akan tanam kopi dan lada adanja. Tetapi geburmin berdjaudji lagi ambil itu barang djikalo orang lain² tiada suka beli adanja.

Dia punja harga kalo geburmin ambil dua puluh rupiah didalam satu pikul kopi Matan³⁵) baik dan bersih dan dua belas rupiah didalam satu pikul lada tetapi diatas komisariss punja bermintaan Paduka Sri Sultan nanti pikir baik² barangkali lebih baik kepada tuan Sultan sendiri dan lagi lebih baik kepada kebaikan tuan Sultan punja tanah dan orang² sendiri akan ambil bagian dua dari lima dari itu barang² biar jang punja tanaman boleh bawa keliling djual dia punja suka ha-

jaarlijksch ieder Eenhonderd gulden, om daaruit de regten te vinden, die de vaartuigen, die zij naar Java of alders tot afhaal van paarden of dergelijken, zouden moeten betalen.

Artikel 13.

Art: 28 en 39 van het contract worden in volgender voege ge-ampliceerd. Z.H. de Sultan verbindt zich om in de landen, dewelke bepaald onder zijn eigen gezag blijven, op alle mogelijke middeelen, den aanplant van koffij en peper en andere te bevorderen.

Daarentegen verbindt zich het Gouvernement, om wanneer Z.H. geene andere kopers voor die producten vinden hagt dezelve over te nemen; = de koffij zuiver en schoon tegen f 20,— (twintig Gs) de pikul, en de peper tegens f 12,— (twaalf Gs) de picul. Doch Z.H. zal op verzoek van den Commissaris in rijpe overweging houden, of het niet voordeliger voor zijn eigen belang, en de welvaart van zijn land zal zijn, van de landbouwers $\frac{2}{5}$ (twee vijfde) van hun product te nemen en hun daarna de vrije afvoer en verkoop toestaan Eene schikking, wat door

bis bajar Sultan punja bagian adanja karena dijkalo kerdja jang begitu pasti Paduka Sri Sultan lebih untung orang ketjil lagi lebih suka adanja.

Perkara empatbelas.

Diatas komisariss punja bermin-taan dengan amat sungguh² maka Paduka Sri Sultan berdjandji seumur hidup tiada boleh pakai talian karena dari itu talian maka tiada lain melainkan rusak antero negeri dan lagi tuan Sultan terima dengan suka hati jang dia punja orang² boleh berdjalan kuliling dagang bagaimana suka seperti geburmin punja orang semuanya tetapi Paduka Tuan Sultan tiada sekali² boleh dilarang ambil tjukai bea didalam dia punja tanah sendiri bagaimana Sultan punja suka adanja.

Perkara limabelas.

Sebab dari segala radja² jang bersjahabat dengan geburmin melainkan Paduka Sri Sultan Bandjar sendiri jang punja tanah dipiara adat lama bikin rusak badan dengan hukum potong tangan atau kaki sebab lagi tuan Sultan mengrasa sendiri jang orang² jang sudah kenal hukum begitu tiada boleh bekerdja lagi maka mesti dia mentjuri akan tjari makan atawa mati lapar itu sebab Paduka Sri Sultan ber-

Z.H. zijn eigenbelang, tegelijk met het geluk zijner onderdanen zal bevorderen.

Artikel 14.

Op het billijk aandringen van den Commissaris van het Gouvernement, belooft Z.H. van nu af aan, voor eeuwig af te schaffen de zogenaamde talians, daar deze geen ander doel kunnen hebben, als de vernietiging van de welvaart van het Land, en belooft Z.H. van alle zijne onderdanen zonder onderscheid te zullen toestaan, even als van de onderdanen van het Gouvernement overal vrij en ongekinderd door te trekken, en te handelen. Doch Z.H. behoudt de toekomstige vrijheid, om waar hij zulks goedvinde, in zijn land tollén te heffen.

Artikel 15.

Daar Z.H. de Sultan, de eenigste Bondgenoot van het Gouvernement is, in wiens land, nog verminkende straffen, van handen en voeten afkappen, worden gebruikt, en Z.H. zelve gevoelt, dat iemand, die van Zijne ledenmaten beroofd is, niet meer kan werken, en dus moet stelen, of van honger vergaan; zoo belooft Z.H. plegtig van nu af aan, nooit weder om deze straf oeffening te dulden, en dezelve door andere

djandji karena Allah jang seumur hidup ditanah Bandjar tiada boleh lagi hukum orang begitu melainkan dihukum orang dengan hukum lain bagaimana patut dia punja salah adanja.

Perkara enambelas.

Diatas bermintaan kommissaris Paduka Sri Sultan berdjandji tiada sekali² dia boleh larang didalam tanah Bandjar djikalo orang suka sendiri akan taroh obat sapi djangan boleh kenal tjatjar adanja tetapi tiada sekali² boleh dipaksa orang baik tuan Sultan sendiri baik tuan residen baik siapa² tiada boleh paksa orang melainkan orang punja suka sendiri adanja.

Perkara tudjuhbelas.

Diatas kommissaris punja bermintaan lagi tuan Sultan taruh hukum tiada sekali orang lain boleh pakai tjap didalam suatu pekerdjaan negeri melainkan Paduka Sri Sultan jang mempunjai tahta dan Sultan Muda dan Pangeran Mangkubumi atawa kepala² jang dapat kuasa pakai tjap abis mupakat tuan Sultan dengan Residen adanja.

Perkara delapanbelas.

Dan lagi diatas kommissaris punja bermintaan tuan Sultan taruh

straffen. aan de misdaad goevenredigd, te doen vervangen.

Artikel 16.

Z.H. beloofd zoo veel mogelijk de invoer van de koemedicijn (Koepok inenting) in zijn Rijk in te voeren, ten einde, door dit van hooger hand afdalend behoedmiddel, de kinderpokken mogen worden uitgeroeid; doch zullen hieromtrent geene dwang = doch alleen middelen van overreding mogen worden gebruikt, door wien zulks ook zijn mogt.

Artikel 17.

Op verzoek van den Commissaris wordt uitdrukkelijk bij deze door Z.H. den Regeerende Sultan bepaald, dat niemand wie hij ook zij, over zaken den dienst betreffende, een tjap zal mogen gebruiken, als Z.H. den Sultan den Sultan Muda, en den Rijksbestierder, of wel zoodanige hoofden, aan welke na overeenkomst van Z.H. met den Residenten, een tjap zal worden vergund.

Artikel 18.

Ook wordt op verzoek van den Commissaris door Z.H. den Sul-

hukum jang tentu tiada sekali boleh sembarang orang meski bagaimana dia punja asal tinggi bunuh atawa hukum orang melainkan diatas perintah Paduka Tuan Sultan atawa Pangeran Mangkubumi punja bitjara maka Tuan Sultan berdjandji kasih hukum sungguh² kepada orang baik siapa² jang berani langgar tuan Sultan punja perintah ini adanja.

Perkara sembilanbelas.

Sebab komisariss sudah dapat perintah dari geburmin akan periksa sungguh² dari pada siapa² djadi kepala² dari itu rusuh² jang sudah berapa tahun tiada berhenti dan lagi komisariss dapat perintah akan minta itu orang semuanya dan bawa di Betawi dengan masih hidup tetapi komisariss rasa itu periksa tiada boleh djadi melainkan dengan banjak susah kepada Paduka Sri Sultan itu sebab komisariss sanggup akan minta kepada geburmin biar itu pekerdjaan jang sudah tiada sekali² lagi diingat tetapi tuan Sultan lagi berdjandji akan djaga sebole² djangan sekali² lagi orang berani bekerdja jang djahat jang tiada patut lagi djangan sekali tuan Sultan punja orang berani ambil kuasa paksa orang meski siapa djangan kata orang lain meski tuan Sultan punja sanak sendiri adanja.

tan wel uitdrukkelijk bepaald dat niemand van wat rang hij ook zij, iemand ter dood brenge, of straffen oplegge, als op bevel van zelve, of van de Rijksvergadering van den Pangerang Mangkoe Boemie. en beloofde Z.H. alle overtredders van dit bevel zonder oogluiking streng te straffen.

Artikel 19.

Alzoo de Commissaris van het Gouvernement, den specialen last heeft erlangd om een nauwkeurig onderzoek te doen, naar de hoofden van de onlusten, die zedert zoo veele jaaren al hier hebben plaats gevonden en de uitlevering van de opstokers van dergelijke handelingen van Z.H. te vragen, ten einde dezelve levendig naar Batavia overte brengen; Doch alzoo de commissaris in overweging heeft genomen, dat dit onderzoek van zeer veele moeielijkheden voor Zijne Hoogheid moet verzeld zijn, zoo is de Commissaris bereid van het Gouvernement te verzoeken, dat al het gebeurde in vergetelheid zal worden gedompeld, doch belooft Z.H. daarentegen van nu af aan plegtig, tegen alle ongeregeldheden, misbruik en aanmatiging van gezag en dergelijken te maken en de schuldigen

streng te zullen straffen, al waren. dezelve ook de naaste bloedverwanten van Z.H. de Sultan.

Perkara duapuluh.

Tuan Sultan seboleh² hidup dengan tuan Residen dengan segala suka hati dan satu hati maka tuan residen lagi dikasih ingat baik² djangan tiada kenal kepada tuan Sultan didalam suatu bitjara dan lagi diamesti djangan tiada lihat kepada tuan Sultan seperti sjahabat geburmin jang amat besar maka itu sebab dia mesti hidup seperti saudara bersaudara betul adanja.

Perkara duapuluh satu.

Biar Paduka Sri Sultan dengan tuan Residen gampang boleh pakat selama²nja satu menteri besar mesti tinggal di Tatas atau di Bandjar. Maka dia boleh pakat dengan tuan Residen dari segala bitjara seperti tuan Sultan punja ganti adanja.

Perkara duapuluh dua.

Ini bertambah dan bergantian pasti dikirim di Betawi akan minta kesukaan tuan besar Gubernur Djenderal jang maha mulia.

Artikel 20.

Z.H. de Sultan zal alles aanwenden om in goede verstandhouding met den Resident te leven, en wordt deze ook uitdrukkelijk gelast Z.H. de Sultan in alles te kennen, en met Z.H. als een groten vriend van het Gouvernement in goede harmonie te leven.

Artikel 21.

Om deze harmonie tusschen Z.H. en den Resident te bevorderen, zal er altijd, een der voornaamste Rijksgroten te Tatas of Banjer woonachtig zijn, ten einde met den Resident over dienst zaken te raad plegen, als de vertegenwoordiger van Z.H. den Sultan.

Bij resolutie van den 10 Augustus 1824 No. 18, is dit artikel gehouden voor vervallen.

My bekend.

De Algemeene Secretaris.

ddt. Bousquet.

Artikel 22.

Dit contract zal onderworpen zijn, aan de goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur Generaal, en zal Z.H. een Gezantschap zenden, om zijne

Maka tuan Sultan sekali kirim utusan jang patut akan mendapat tuan besar adanja.

Terberi dan putus didalam Paduka Sri Sultan punja keraton di Karang Intan pada hari tiga belas bulan September tahun 1823 djadi hari tudjuh bulan Muhar-ram tahun 1239 dihadapan lagi Paduka Sultan Muda Sultan Adam Pangeran Mangkubumi dan segala Pangeran² menteri² dan dari ini surat bertambah kontrak dibuat dan taruh tjap empat satu rupa.
Tamat alkalam.

zegel rusak tak terbatja	Het zegel van Z.H. Sultan Sleman.
--------------------------------	---

Zegel rusak takterbatja	Het zegel van Sultan Adam.
-------------------------------	-------------------------------

Excellentie de hulde van Zijne Hoogheid over te brengen.

Aldus gedaan en gecontracteerd in de woning van Z.H. Sultan te Karang Intan op den 13° September 1823, zijnde de 7^e dag van de maand Moharam, van het Mahomedaansche Jaar 1239. In bijwezen van den kroonprins Panembahan Adam, den Rijksbestierder Mankoe Boemie, en verdere Rijksgroten.

Zijnde hiervan gemaakt en gezegeld vier Eensluitende Afschriften.

dt. I.H. Tobias.

Het zegel van den
Rijksbestierder.

Geratificeerd en bekrachtigd te Batavia op den 21^e October 1823.

dt. van der Capellen.

Gouverneur Generaal van
Nederlandsch-Indië
Jc maintiendrai.

Ter ordonnantie van de
Gouvernuer Generaal
in Rade

De Algemeene Secretaris
Bousquet.

XXII

**CONTRACT MET DEN SULTAN VAN
BANDJERMASIN 4 Mei 1826.
/ B 29 September 1826 No. 10 /**

SALINAN

Pahwa ini kontrak dari keburmin Holanda dari antero India sama Sri Paduka Sultan Adam jang memegang keradjaan Bandjarmasin jang sudah djadi dengan kesukaan tuan besar di Betawi geburnur djenderal jang maha jang dikerdja oleh Martinus Andrikus oporope Halewijn jang nemegang kuasa ditanah pesisir selatan dengan timur dari pulau Borneo dengan kuasa akan kerdja kontrak ini jang sudah djadi berpakat sama Sri Paduka Sultan Adam sendiri segala dia punja turunan adanja.

Perkara 1.

Adalah kontrak² lama jang Sultan² dahulu² jang sudah dikerdja oleh geburmin² Holanda atau lain geburmin dengan Sultan² itu maka itu kontrak² tiada boleh dipakai lagi melainkan ini kontrak baru jang dipakai serta diikut dengan sungguh² dan diteguhkan dengan setiawan jang tiada boleh berubah lagi adanja.

Perkara 2.

Ini sekarang adalah menetapkan berdirian sjahbat bersjahbat antara Sri Paduka Sultan Adam jang mempunjai tahta keradjaan Bandjarmasin dengan geburmin Holanda bahwa ditetapkan sjahbat bersjahbat dengan berkebak-

Contract tusschen het Hooge Nederlandsch Indische Gouvernement, en Zijne Hoogheid den Sultan Adam regerend vorst van het rijk van Banjermassing, aangegaan en gesloten door Martinus Henricus Halewijn Opperhoofd ter Zuid en Oostkust van Borneo, tot het aangaan van dit contract gemagtigd ter eenre en Zijne Hoogheid den Sultan Adam voornoemd, in persoon, zoo voor hem zelve, als zijne wettige opvolgers ter andere zijde.

Artikel 1.

Alle de vorige contracten door de voorzaten van Z.H. den Sultan Adam thans regerend vorst van Banjermassing aangegaan het zij het Nederlandsch Gouvernement of met eenige andere mogendheid worden bij deze voor vervallen verklaard, zullen de alleen dit tegenwoordig contract geldig zijn en met onveranderlijke trouw worden nagekomen.

Artikel 2.

Er zal van nu af aan en voor altoos vrede en vriendschap bestaan tusschen Z.H. den Sultan Adam, regerende vorst van Banjermassing en het Nederlandsch Indisch Gouvernement zullende alzo de onderdanen van het Ne-

tian atas nama jang kesempurnaan selama²nja maka sekalian orang² geburmin dan sekalian hamba rakjat Sri Paduka Sultan jang setia selamanja tolong menolong satu sama lain didalam segala apa jang kesusahan seperti saudara bersaudara supaja boleh dapat jang akan kebaikan didalam perantaraan sekalian itu adanja.

Perkara 3.

Geburmin Nederland berdjandji akan menolong dengan dia punja alat sama Sri Paduka Sultan barangkali ada suatu masa orang mana² baik orang lain² negeri jang mau mengerdja djahat sama Sri Paduka Sultan atau dia punja anak atau sama dia punja negeri supaja Sri Paduka Sultan boleh tinggal dengan senang didalam dia punja keradjaan selamanja.

Perkara 4.

Sri Paduka Sultan Adam salinkan kepada radja dari Nederland segala negeri jang tersebut dibawah ini :

Pulau Tatas dan Kuin sampai disubarang kiri Antasan Ketjil dan pulau Burung mulai dari kuala Bandjar subarang kanan sampai di Pantuil dan di Pantuil subarang pulau Tatas lantass ketimur Rantau Kuliling dengan segala sungai²nja Kelajan Ketjil Kelajan

derlandsch Indisch Gouvernment en die van Z.H. den Sultan elkander onderling als broeders verstaan en behulpzaam wezen. -

Artikel 3.

Het Nederlandsch Indisch Gouvernment beloofd bescherming aan Z.H. den Sultan tegen alle binnen of buitenlandsche vijanden, welke de rust, voorregten en zekerheid van Z.H. Huisland, of volk zouden willen aanderen op dat Z.H. rust en veiligheid in zijn rijk kan blijven genieten.

Artikel 4.

Z.H. den Sultan Adam regerend vorst van Banjermassing staat bij deze af aan Z.M. den Koning der Nederlanden de navolgende landen als: Het eiland Tatas and de Kween tot aan den linker oever van den Antasian Kitchil. Het eiland Boerong strekkende van den monding de Banjersche rivier, vervolgende den regter tot bij Schans van Tuijll en Tatas, wijders Oost op al het eiland

Besar dan kampung jang disu-
barang pulau Tatas sampai disu-
ngai Messa diulu kampung Tjina
lantas kedarat sampai disungai
Baru sampai disungai Lumbah
dan pulau Bakumpai mulai dari
kuala Bandjar subarang kiti mu-
dik sampai dikuala Andjaman di-
kiri milir sampai kuala Lopak
dan segala tanah Dusun semua-
nja desa² kiri kanan mudik kaulu
mulai Mengkatip sampai terus
negeri Siang dan diilir sampai
dikuala Marabahan dan tanah
Dajak Besar Ketil dengan se-
muanja desa²nja kiri kanan mu-
lai dikuala Dajak mudik kaulu
sampai terus keilir³⁶) sungai
Dajak dengan segala tanah dida-
ratan jang takluk padanja dan
tanah Mendawai Sampit Pem-
buang semuanja desa²nja dengan
segala tanah jang takluk padanja
dan tanah Kutaringin Sintang
Lawey Djelei semuanja desa²nja
dengan segala tanah jang takluk
padanja.

Dan Taboniou dan segala tanah
Laut sampai di Tandjung Silatan
dan ketimur sampai watas de-
ngan Pagatan dan kaoetara sam-
pai dikuala Maluka mudik su-
ngai Maluka Selingsing Lijang
Anggang Banju Irang lantas ke-
timur sampai digunung Pamaton
sampai watas dengan tanah Pa-

en de negerijen aan de overzijde
van het eiland Tatas, Rantau
koliling-kalayan kitchiel en kala-
jan besar tot aan den Spruit
Soengie Merak boven de Chi-
neesche kamp gelegen, strekken-
de landwaarts in tot aan de
spruiten Soengai baroe en Soe-
ngai Loemba.

Het eiland Becompaij, strekken-
de van de monding der Banjer-
sche rivier, vervolgende de lin-
ker oever opwaarts tot aan de
mondig der rivier Andjaman
links of tot aan zee of de mon-
ding der Dajaksche rivier (kwa-
la lopak).

De landen algemeen bekend on-
der de naa mvan Doesoen waar
toe behooren alle negorijen wel-
ken aan den linker en regter oe-
ver der groote Doesoensche ri-
vier gelegen zijn, beginnende
van Mengkatip opwaarts tot aan
de negorij Siang en van daar be-
nedenwaarts tot aan de monding
der rivier Marabahan.

Den grooten en kleinen Dayak
waaronder begrepen Negorijen
welken aan de linker en regter
oevers der door die landen loo-
pende rivieren gelegen zijn tot
opwaarts in de binnen landen zoo
verre dezelve door Dajakbers
bewoond worden.

Mandawai, Sampit en Pamboe-

كَلِيرٌ³⁶

gatan dan negeri jang dipasisir timur Pagatan Pulau Laut Batu Litjin Pasir Kutai Barau semuanya dengan tanah² jang takluk padanja.

Perkara 5.

Dari segala tanah² jang tersebut dan jang sudah tasalinkan oleh Sri Paduka Sultan kepada radja dari Nederland trada boleh sekali bitjara hal ganti kerugian kepada Sri Paduka Sultan atau kepada pangiran² jang dahulu pegang desa jang tersebut itu dan begitu djuga trada boleh lagi bitjara hal bajaran jang separo dari asil jang geburmin sudah terima dari itu tanah. Waktu pegang jang ber-sama² tuan Sultan atau pangiran² sebab Sri Paduka Sultan sudah putus bitjara. dan kerdja aturan sama pangi-

ang, met alle de daartoe behcurende binnen landen.

Kotaringin, Sintang-Lawij en Jelij met alle de daaronder sorterende binnenlanden. Tabenio en het geheel land het welk Laut genoemd wordt, zich strekkende Zuidwaarts tot aan Tanjong Selatan, en beöosten tot aan de grenzen van Pegatan, noordwaarts tot aan de monding der rivier Molukko, opwaarts langs Silingsing, Leänangan, Banjoerang, Oost op langs den berg Pematon tot aan de grenzen van Pegatan.

De aan de Oostkust gelegende plaatsen Pegatan, Poelaoe Laut, Batoe Liedjin-Passir, Kotty en Berou met alle derxelfver onderkooirgheden.

Artikel 5.

Van alle de hiervoren door Z.H den Sultan afgestane landen zal geene schade vergoeding geëisch worden noch door Z.H. den Sultan noch door de prinsen, welken vroeger de inkomsten dezer landen genoten hebben, even eenige uitkeering behoeven gedaan te worden van de helfte der inkomsten reeds door het Gouvernement tijdens het half bezit dier landen genoten, hebbende Z.H. met de daarbij gecconcerneerde prinsen de noodige beschikkingen gemaakt, en verklarende gemelde prinsen door

ran² itu maka pangiran jang memegang dahulu satu atau lebih dari desa jang tersebut itu mengaku dengan menaruh tjap dibawah kontrak ini jang trada lagi dia punja bitjara apa² kepada desa jang sudah dikasih kepada radja dari Nederland adanja.

Perkara 6.

Melainkan tinggal bitjara dari pada hal salinkan tanah jang tersebut itu bitjara jang disebutkan dibawah ini bitjara satu dari asil dusun mesti tuan Sultan saban tahun turut adat dahulu² dua pikul lilin dan seratus tjerana dan seratus pugajung bitjara dua

Pangiran Mangkubumi jang sekarang memegang pекerджаan didalam tanah Bandjar nanti dibayar oleh geburmin saban tahun selaksa dua ribu rupiah akan ganti dia punja kerugian dari Dusun dan Bakumpai bitjara tiga.

dari Tanah Laut jang sudah salinkan kepada geburmin tinggal didalam pекerджаan Sri Paduka Sultan orangnja dari desa Banjarang Lianganggang Selingsing Oedjoeng Taluk Pulantan dan Maluku tetapi orang dari desa ini mesti ikut djuga aturan dari geburmin pada hal berkebun tanam lada dan kopi dan begitu

de onderteekeningen van dit contract van allen aanspraak op de door Z.H. hierboven afgestane landen af te zien.

Artikel 6.

Alicen zal betrekkelijk de bij artikel 4 voorkomende afstand de navolgende voorwaardne nogekomen worden.

Eerstelijk: S'jaarlijks zal dan Z.H. den Sultan Adam door het Nederlandsch Gouvernement van de onkomsten van de Doesoen worden uitgekeerd.

2 twee pikol was.

100 Een honderd Tjeranas

100 En honderd Pugajongs

ten Tweede. Den tegenwoordigen Rijksbeslieder Pangeran Mangkubumie Natta, zal van Gouvernements wege een S'jaarlijks inkomen van Rp. 12.000.— Zegge twaalf duizend ropyen genieten, om zijn van de inkomsten der Doesoen en Becompay te vergoeden.

Ten derden: Van de afgestane landen Laut zal de bevolking der navolgende dessas tot heeren — diensten voor Z.H. de Sultan worden afgestaan. als

van Banjoeirang

Van Leanangan

van Telok poelantan en van

djuga dari asilnja tanah jang dia
orang mesti bajar kepada ge-
burmin

bitjara empat

akan padang mendjangan dari
radja² tinggal padang jang ter-
sebut dibawah ini

padang Pulu Lampi sampai ke-
batang banju Maluka

padang Badjingah

padang Panggantihan

padang Munggu Basung

padang Taluk Batangang

padang Atirak

padang Patjakan

padang Simupurun

padang Udjung Karangan iang
trada boleh orang ketjil buru
mendjangan dipadang itu.

bitjara lima

djikalau ada pangiran² punja
orang tinggal didesa jang disa-
linkan itu dari hal utang orang²
dahulu tempo dia pegang trada
boleh kali dia menagih bersu-
ruhan sendiri melainkan kasih
tahu kepada tuan residen nanti
tuan residen mengasih perintah
kepada siapa kepala desa² itu
memeriksa serta akan membetul-
kan bajaran utang orang itu ke-
pada pangeran² jang punja uang
adanya.

Molukko zullende dezelve echter
ten aanzien van het beheer der
peper en koffij — tuinen onmid-
delijk staan onder de bevelen van
s'Gouvernements Ambtenaren en
hunne grondlasten aan het Gou-
vernement moeten opbrengen.

ten Vierden. Voor de karten
beesten jagt der vorsten in de
landen Laut, zullende navolgen-
de velden (padangs) bestemd
blijven als Padang Poelace Lam-
pé tot aan de rivier Molukko Pa-
dang Banjinga Padang Paganti-
an Padang Mongo Basong
Padang Talok batangan Padang
Atirak Padang Patjakan
Padang Simopoerong en Padang
Oedjoeng karangan

Zullende het aan de opgezetenen
verboden blijven, om op deze
velden karten beesten te jagen.
ten Vijfden: Zoo door de Vos-
ten volk uit de aan het Gouver-
nement afgestane dessas in Laut
verlangt wordt tot de harten
beesten jagt — zal de Rijksbe-
stierder hetzelfde bijtijds aan den
Resident van Banjer aanvragen.
zullende aan het volk in dit ge-
val door de vorsten behoorlijk
voeding moeten worden ver-
srekt. De Resident en Rijksbe-
stierder regelen den tijd der jagt-
partijan waarbij Gouvernements
volk vereischt worden, op dat
de peper en koffij-teelt daardoor
niet komen te lijden.

ten Zesten: Ingeval Z.H. den

Sultan afte wel de prinsen welken te voren in het bezit der hierboven afgestane landen geweest zijn, in die landen nog geld uitstaan of schulden in te verderen hebben, zoo zal het aan dezelve niet vrij staan om tot de inning daarvan, zendelingen naar die plaatsen afte zenden, maar zullen Z.H. en de prinsen daarvan opgave doen aan den Resident van Banjer, die door middel der dessas hoofden en na voorlopig onderzoek, de vorsten tot de inning hunner te goed hebbende gelden behulpzaam zal wezen.

Perkara 7.

Sri Paduka Sultan berdjandji jang trada boleh salinkan dia punja tanah sendiri kepada orang lain bangsa jang diluar negeri baik orang putih atau lain² bangsa melainkan meminta kesukaan dari orang besar di Betawi.

Perkara 8.

Semuanja orang didalam Sri Paduka punja tanah jang lain bangsa dari orang Bandjar melainkan tinggal dibawah hukuman tuan residen Bandjar selamanya.

Perkara 9.

Sri Paduka Sultan trada larang

Artikel 7.

Z.H. den Sultan verbindt zich om van de landen waarvan hij nog de beheerscher is geen gedeelte hoe ook genaamd en onder welke voorwaarde zulks ook zovde mogen wezen in eigendom af te staan, aan wien hij ook zij, zonder goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement.

Artikel 8.

Alle opgezetenen in S'versten landen geen geboren Bandjaren zijnde zullen onder het onmiddelijk gezag van den Nederlandschen Resident te Banjerstaan.

Artikel 9.

Z.H. den Sultan staat aan het

pemotong kaju didalam diapu. nja tanah kepada orang geburmin dan tolong seboleh-bolehnya akan dapat kaju itu perbaikan rumah dan perahu atau benteng geburmin punja maka Sri Paduka Sultan lantas dapat bajaran kaju itu dengan harga patut.

Perkara 10.

Semuanja orang boleh gali intan dan mas didalam tanah Sri Paduka Sultan djikalau Paduka Sri Sultan dengan tuan residen sudah kasih galian ini dan orang boleh djual dia punja suka melainkan intan jang berat ampat karat dan lebih mesti rang odjual kepada Paduka Sri Sultan dan tuan Sultan membajar bagaimana patut intan itu adanja dan dari segala intan jang boleh orang² djual dengan dia punja suka itu mesti orang bajar asil dari sepuluh keluar dua djadi djadi satu persepuluh kepada keburmin dan satu persepuluh kepada tuan Sultan dan lagi dari segala intan jang berat ampat karat dan lebih jang orang djual kepada tuan Sultan mesti tuan Sultan bajar kepada geburmin satu persepuluh dari harga intan itu maka dari hal aturan asil itu boleh tuan Sultan berpakat dibelakang bersama² punggawa² geburmin adanja.

Gouvernement den vrijen aankap van houtwerken in zijne landen af en zal zoo veel mogelijk behulpzaam zijn tot den levering van benoodigde houtwerken tot den opbouw van Gouvernement huizen, vaartuigen of versterkingen, waarvoor aan Z.H. in billijkheid betaling zal worden gedaan.

Artikel 10.

Het zal een ieder vrijstaan om in de landen van Z.H. den Sultan goud en diamanten te graven, nadat daartoe door Z.H. den Sultan en den Resident v. Banjer verlof zal zijn verleend geworden, zullende echter alleen de diamanten beneden de zwaarste van 4 zegge vier caraten vrij en onbelemmerd kunnen worden verkocht, na dat daarvan $\frac{2}{10}$ zal zijn afgestaan; als $\frac{1}{10}$ voor het Gouvernement en $\frac{1}{10}$ voor Z.H. den Sultan en moettende allen gevonden wordende diamanten in 'svorsten landen van en boven de 4 vier caraten, bij voorkeur aan Z.H. den Sultan ter verkoop worden aangeboden, die daar van den vinder naar billijkheid belonen zal, waarna door Z.H. het $\frac{1}{10}$ gedeelte der waarde dezer alzo door hem ingekochte diamanten, aan het Gouvernement zal moeten worden uitgekeerdzullende de geschikste wijze om alzoo S'gouvernement

en S'vorsten inkomsten te verzekeren, nader door Z.H. met S'gouvernements ambtenaren worden geregeld en vastgesteld.

Perkara 11.

Kapan datang suatu masa hukum Alloh Sri Paduka Sultan meninggalkan melainkan siapa jang sudah kesukaan geburmin djadi pangiran ratu lantas berdiri djadi mengganti dia punja kedudukan Sultan itu pegang keradjaan dan abis djadi Sultan baru menundjuk dia punja kesukaan akan pangiran² jang djadi ganti kedudukan pangiran ratu maka tuan Sultan mesti dahulu minta kesukaan kepada orang besar di Betawi baru tuan Sultan itu turut adat bagaimana dahulu² mendjadian nama pangiran ratu itu serta diwartakan kepada orang² semuanja.

Perkara 12.

Sri Paduka Sultan trada boleh sekali mendirikan Pangiran Mangkubumi melainkan lebih dahulu mengasih tahu jang dia punja kesukaan itu kepada tuan residen dan abis dari itu jang mesti bernanti kesukaan orang besar di Betawi maka pangiran Mangkubumi jang djadi berdiri itu mesti dengan sumpah dihadapan tuan jang memegang wa-

Artikel 11.

Zo Z.H. den Sultan mogt komen te overlijden zal de door het Gouvernement erkende Pangerang rato Troonsopvolger onverwijld den troon beklimmen waarnaden nieuwen Sultan aan den Resident te Banjer Zijne keuze zal te kennen geven van den prins, welke hij tot troonsopvolger Pangerang Rats wenschte te bestemmen, zullen de Z.H. den Sultan de goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement blijven afwachten alvorens den door hem verhozen troonsopvolger als zoo danig volgens de oude landsgebruiken te bevestigen, uit te roepen of aan den volken voor te stellen.

Artikel 12.

Z.H. den Sultan zal voltsrekt geen Rijksbestierder Pangeran Mangkubumi in zijn rijk kunnen aanstellen, alvorens zijne verkiezing deswegens aanden Resident te Banjer te hebben medegedeeld en daar op de goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement antvangen te hebben, zullende de alzoo door het gouvernement erkende Rijksbestier-

kil orang besar di Betawi dan dihadapan Sri Paduka Sultan dengan tuan² semuanya jang dia mengaku trada sekali boleh kerdja djahat melawan pekerdjaan geburmin dengan Sri Paduka Sultan dan tolong maangkat dengan sungguh² didalam segala pekerdjaan Sri Paduka Sultan dengan geburmin apa jang tersebut didalam kontrak ini dan seboleh-bolehnja dia mengerdjakan atas segala djalan jang kebaikan selama²nja adanja.

Perkara 13.

Tuan Sultan salinkan segala perintah didalam dia punja pekerdjaan negeri Bandjarmasin kepada pangiran Mangkubumi jang sudah djadi dengan kesukaan geburmin dan trada sekali² boleh pakai orang lain akan memegang pekerdjaan didalam negeri mesti sampai kepada pangiran Mangkubumi itu dan trada orang lain boleh tjampur pekerdjaan didalam segala perintah atau membawa dari segala perkara dihadapan Sri Paduka Sultan melainkan pangiran Mangkubumi jang boleh minta kesukaan Sri Paduka Sultan didalam

der eenen eed moeten afleggen in tegenwoordigheid van Z.H. den Sultanden Resident van Banger en van de daartoe geroepen inlandsche geestelijkheid, waarbij hij zal verklaren in geen deele iets ten nadeele van de belangen van het Nederlandsch Indisch bestier alhier of dat van Z.H. den Sultan te zullen dulden noch doen uitoefenen en met opregtheid behulpzaam te zullen wezen, tot de trouwe uitvoering van al het geen waaromtrent door Z.H. den Sultan en het Nederlandsch Indisch bestier bij dit contract is overeen gekomen, en met al zijn vermogen de algemeene welvaart rust en orde zal trachten bevorderlijk te zijn.

Artikel 13.

Z.H. den Sultan zal het bestier van zijn rijk geheel en al aan den door het gouvernement erkenden Rijksbestierder overlaten en volstrekt geene andere personen daartoe mogen bezigen, noch met de uitoefening zijner bevolen mogen belasten, zullende alle de aangelegenheden van bestier in het rijk onmiddellijk voor den Rijksbestierder worden gebragt, die daarop en wanneer zulks noodig is, de bevelen van Z.H. vragen zal, en volstrekt geene andere personen zich met zaken het bestier van het rijk betreffende mogen inlaten noch onmiddellijk

segala perkara² itu begitu djuga mesti segala perkara antero geburmin dengan Paduka Sri Sultan masuk lebih dahulu kepada pangiran Mangkubumi dan boleh Paduka Sri Sultan mengasih tahu dia punja kesukaan didalam perkara itu kepada pangiran Mangkubumi dan abis itu pangiran Mangkubumi kasih tahu kepada punggawa² geburmin adanya.

Perkara 14.

Dikalau pangiran Mangkubumi ada salah pekerdjaan kepada geburmin dan kepada Sri Paduka Sultan atau kepada orang² geburmin baik kepada orang² Sri Paduka Sultan melainkan Sri Paduka Sultan menjerahkan pangeran Mangkubumi itu kepada tuan residen di Bandjar akan memeriksa

jang dia punja perbuatan kedjahatan maka tuan residen mesti berpakat dengan Sri Paduka Sultan membuka perkara itu kerdja aturan mendirikan kepala² penghulu² dan orang jang baik² akan memeriksa hukuman kesalahan pangiran Mangkubumi itu maka ampat orang kepala sebelah dari Sri Paduka Sultan dan ampat orang kepala sebelah dari tuan residen duduk dibitjarakan perik-

deswegens met Z.H. den Sultan handelen. Zoo mede zullen alle zaken het Nederlandsch Indisch bestier en Z.H. den Sultan betreffende, onmiddellijk door den Resident of vertegenwoordiger van het Gouvernement voor den Rijksbestierder worden gebragt, en zal Z.H. den Sultan alle zaken het Nederlandsch bestier in zijn rijksbetreffende door middel van den Rijksbestierder met S'Gouvernements Ambtenaren doen verhandelen.

Artikel 14.

Ingeval den Prins Rijksbestierder zich aan eenig misdrijf het zij tegen het Nederlandsch Indisch Gouvernement, of Z.H. den Sultan of wel tegen beider onderdanen schuldig mogt maken, zal Z.H. den Sultan den Rijkssbestierder aan den Resident te Banjer overleveren, ten einde zijne handelingen

aldaar onderzoecht kunnen worden voor eenen raad, welken door gemelden Resident in overeenstemming met Z.H. den Sultan te Banjer, zal worden zamengeroepen, en zal moeten bestaan uit inlandsche wetgeleerden en voornamen personen, waarvan vier door den Resident en vier door Z.H. den Sultan zullen gekozen worden, zullende dezen rand uitspraak doen, nopens den straf welken aan den Schuldig

sa kesalahan pangiran Mangkubumi itu dan abis periksa bagaimana² segala kepala² pun hukuman putusan itu meiainkan tinggal bernanti datang kesukaan hukuman orang besar di Betawi baru memutuskan hukumanja itu adanja.

Perkara 15.

Semuanja orang Bandjar jang duduk diatas tanah geburmin mesti turut bitjara hukuman dari tuan Residen di Bandjar dan semuanja orang Sri Paduka Sultan punja jang duduk ditanah tuan Sultan di Bandjar atau di Kuin dia tinggal selamanja dibawah hukuman tuan Sultan bersama² orang geburmin dan kapan ada suatu bitjara jang besar orang itu duduk dibitjarakan di Bandjar maka dipilih sebelah empat orang kepala dari tuan Sultan dan empat orang kepala sebelah dari tuan residen maka tuan pangiran Mangkubumi dengan tuan residen djadi punggawa besar duduk dibitjara ini.

Perkara 16.

Semuanja orang² jang duduk didalam tanah Sri Paduka Sultan pun jang lain dari di Bandjar dan di Kuin dia tinggal dibawah hukuman Sri Paduka Sultan selamanja turut adat negeri melainkan tuan Sultan turut perdjandjian dari Sultan dahulu akan dja-

bevondenen Rijksbestierder volgens regt zal moeten worden opgelegd, kunnen de echter het vonnis niet ten uitvoer worden gebracht alvorens daarop de goedkeuring van het Nederlandsch Indisch Gouvernement te Batavia is ontvangen geworden.

Artikel 15.

Alle Bandjarezen welke op s'gouvernements grondgebied gezeten zijn, zullen volgens de Nederlandsche wetten door s'gouvernements ambtenaren worden teregt gesteld, en alle onderdanen van Z.H. den Sultan die op S'vorsten grondgebied in de Hoofd negorij Banjer of de Kween gezeten zijn, zullen te Tates teregt staan voor eenen afzonderlijken regtbank, waarvan vier leden door Z.H. den Sultan en vier leden door den Resident van Banjer zullen benoemd worden, en waarbij den Resident en Rijksbestierder zullen voorzitten.

Artikel 16.

Alle Bandjarezen welk eop s'vorsten grondgebied met uitzondering van de hoofdplaats Banjer en de kween gezeten zijn, zullen onmiddellijk volgens lands wetten en gebruiken door Z.H. den Sultan worden teregt gesteld, met die uitzondering echter dat

ngan pakai hukuman jang memotong kaki dan tangan melainkan dihukum dengan hukuman jang lain bagaimana patut dengan dia punja kesalahan itu adanja.

Perkara 17.

Kalau Sri Paduka Sultan punja orang baik dimana² dia punja kedudukan kerdja satu salah sama geburmni Nederland atau sama orang jang dibawah pemerintahan maka dihukumkan oleh bitjara pangeran Mangkubumi dengan tuan Residen di Bandjar seperti jang tersebut didalam perkara jang sepuluh ampat melainkan tuan residen di Bandjar punja timbangan akan salinkan perkara itu kepada Sri Paduka Sultan jang mesti tuan Sultan sendiri putus perkara itu dengan sigra dan dengan 'adil adanja.

Perkara 18.

Sebarang orang baik radja² trada boleh sekali mengerdja orang hukum mati meski bagaimana dia punja kesalahan melainkan tuan Sultan sendiri jang boleh mengerdja hukum mati diatas orang jang sudah sampai hukumannja kepada pangiran Mangkubumi jang memegang pekerdjaan didalam hukuman

Z.H. belooft in navolging van het geen waartoe zich den vorigen Sultan verbonden heeft, van voor altoos afte schaffen de straf van handen en voeten te kappen, en dezelve door eene andere straf, uitoefening geëvenredigd aan den misdaad te doen vervangen.

Artikel 17.

Ingeval onderdanen van Z.H. den Sultan onverschillig alwaar dezelve gezeten zijn, zich aan eenig misdrijf jegens het Nederlandsch Indisch Gouvernement of de onderdanen van hetzelfde schuldig mogten maken, zullen dezelve moeten teregt staan voor den afzonderlijken regtbank te Tatas, hierboven bij art: 14 omschreven, zullen de het echter aan den Resident worden overgelaten om de zaak, aan Z.H. den Sultan over te wijzen, die in de zelve als dan met spoed en regtvaardigheid zal moeten doen belissen.

Artikel 18.

Geen der prinsen noch niemand hoegenaamd zal vermogen aan 's vorsten onderdanen doodstraf te doen uitoefenen van welken aard het gepleegden misdrijf ook zal mogen wezen, als alleen Z.H. den Sultan, na dat de schuldige door den Rijksbestierder naar volgens de gebruikelijke regtspleging ter dood veroordeeld zal

orang jang demikian itu adanja.

Perkara 19.

Sri Paduka Sultan berdjandji trada boleh pakai talian selamanya karena dari itu talian trada lain melainkan rusak antero negeri dan lagi tuan Sultan terima suka hati jang dia punja orang boleh berdjalan kuliling berdagang bagaimana suka seperti orang geburmin orang semuanya tetapi tuan Sultan tiada sekali² dia larang akan ambil tjukai bea jang dengan patut didalam dia punja tanah sendiri bagaimana tuan Sultan punja suka adanja.

Perkara 20.

Sri Paduka Sultan berdjandji tiada sekali² dia boleh larang didalam tanah Bandjar djikalau orang suka sendiri akan taroh obat sapi djangan kena tjatjar tetapi siapa² tiada boleh paksa orang melainkan orang punja suka sendiri adanja.

Perkara 21.

Sri Paduka Sultan taroh hukum tiada sekali² orang lain boleh pakai tjap didalam suatu pekerdjaan negeri melainkan tuan Sultan jang mempunjai tjap dan pangiran Ratu jang sudah kesukaan geburmin dan pangiran Mangkubumi jang memegang pekerdjaan atau kepala² jang

zijn geworden.

Artikel 19.

Z.H. den Sultan belooft voor altoos de talian /: teekenen welke 't verblijfdoortocht of handel op zekere plaatsen verbieden in zijn rijk afte schaffen, alzoo daardoor den handel en welvaart in het land wordt tegen gegaan en toetestaan dat zijn volk vrij en ongehinderd in de geheele uitgestrektheid van zijn rijk zal kunnen handel drijven, even als gouvernement onderdanen, kunnende echter aan Z.H. der Sultan niet belet worden om daarvoor in zijne landen, billijke tollen en belastingen doen heffen.

Artikel 20.

Z.H. den Sultan belooft de koopok-in enting in zijn rijk niet hinderlijk te zullen wezen, kunnende echter niemand daar toe gedwongen worden.

Artikel 21.

Z.H. den Sultan verbiedt bij deze dat niemand hoegenaamd een bevel-zegel (chap) zal mogen gebruiken, als alleen den Sultan zelven, den door het gouvernement erkenden troonsopvolger, en den Prins Rijksbestierder, ofte wel andere hoof den welken na deswegens gemaakten overeen-

kuasa pakai tjap abis pakat tuan Sultan dengan tuan Resident adanja.

Perkara 22.

Sri Paduka Sultan berdjandji trada di aboleh terima utusan atau surat jang lain daripada geburmin Naderland dan trada boleh djuga dia kirim suruhan atau surat sama lain radja² jang diluar negeri melainkan dahulu beritahu kepada wakil geburmin jang duduk di Bandjar dan lagi tuan Sultan trada kasih djuga dia punja anak² atau dia punja orang kirim atau terima surat dari pada radja² diluar negeri melainkan dengan beritahu kepada wakil geburmin djuga adanja.

Perkara 23.

Semuanja uang jang ditentukan oleh geburmin Nederland mesti diterima djuga ditanah Bandjar dan kuliling² tuan Sultan punja tanah turut harganja geburmin jang sudah ditentukan atas orang itu adanja.

Perkara 24.

Semuanja orang Sri Paduka Sultan pun mesti boleh pigi dimana² dia punja suka baik akan berdagang baik akan perdudukan kalo sadja dia orang ada bawa pas jang trada ada dia punja salah apa² kepada tuan Sultan

komst tussen Z.H. en den Resident bevel-zegel zullen kunnen voren.

Artikel 22.

Z.H. den Sultan, Zijne hinderen of aanverwanten, zullen geene brieven noch zendelingen van reemds mogendheden of vorsten buiten s'lands, mogen ontvangen noch aan dezelve vermogen te zenden. zonder vooraf daarvan aan den Resident te Banjer te hebben kennis gegeven.

Artikel 23.

Alle muntspeciën welke door het gouvernement gangbaar verklaard zijn, zullen ook tegen de door het gouvernement bepaalde waarde, in de geheele uitgestrektheid van het Rijk Banjermassing gangbaar zijn.

Artikel 24

Alle onderdanen van Z.H. den Sultan zullen vrij en ongehinderd door S'gouvernements landen mogen reizen, handel drijven en zich met er woon nederzetten. slechts bewijzen kunnen toonen

atau kepada orang²nja dan lagi tuan Sultan trada boleh suruh paksa sama dia punja orang akan mengeluarkan kepada tanah geburmin kalo trada dengan orang punja suka sendiri adanja.

Perkara 25.

Dari geburmin undjukkan dia punja kebaikan kepada Paduka Sultan djadi diikut djuga perkara duapuluhlima dari kontrak lama kapan datang wangkan di Bandjar seperti wangkan jang sudah biasa dari dahulunja masuk melainkan satu wangkan maka geburmin trada terima dia punja bea satu apa² adanja.

Perkara 26.

Sebab orang besar di Betawi selamanja ada kasih hormat kapan menerima surat dari Sri Paduka Sultan dan mesti tuan Sultan djuga kasih hormat kapan menerima surat orang besar di Betawi dengan pasang meriam dua puluh satu kali adanja.

Perkara 27.

Kepada hal pekerdjaan tanam kopi dan lada kuliling² didalam

dat zij geene misdaden jegens Z.H. den Sultan of dezelfs onderdanen gepleegd hebben wijders zal Z.H. den Sultan geene zijner onderdanen, welken uit vrijen wille op S'Gouvernements grondgebied gezeten zijn tot verhuizing naar zine landen kunnen noodzaken.

Artikel 25.

De Nederlandsche Indische Regering eene blijk willende geven van dezelve verlangen om Z.H. den Sultan Adam in alies zoo veel mogelijk genoeg te geven, belooft dat het 25^e artikel van het oude contract zal blijven stand grijpen, zullende alzoo S'jaarlijks een wangkan van de gewoone grootte voor Z.H. den Sultan, vrij van in en uitgaande regten op Banjer worden toegelaten.

Artikel 26.

Alzoo te Batavia altoos eerbewijzen gedaan worden bij den ontvangst der brieven van Z.H. den Sultan, zoo zal Z.H. insgelijks bij ontvangst der brieven van het Nederlandsch Indisch gouvernement, Een — en — twintig eere schoten uit grof geschut laten doen.

Artikel 27.

De koffij en peper tuinen in de geheele uitgestrektheid van Sul-

tuan Sultan punja tanah mesti trada boleh tiada turut aturan geburmin dan tuan Sultan terima satu orang putih boleh bersama² satu orang tuan Sultan punja pemeriksa dan mengatur segala pekerdjaan didalam kebun lada dan kopi kuliling didalam tuan Sultan punja tanah dan orang ketjil mesti ikut aturan itu tetapi perkara asil dari kebun lada dan kopi mesti tinggal diluar aturan geburmin itu melainkan tuan Sultan ambil didalam dia punja pikiran hal tjukai kebun lada dan kopi dua dari lima seperti aturan didalam tanah geburmin sebab itu djadi akan kebadjikan dari tuan Sultan punja negeri dan kepada orang² dan tambah tuan Sultan punja asil djuga adanja dan lagi geburmin berdjandji membeli segala kopi dan lada dari tuan Sultan pun djikalo tuan Sultan trada suka mendjual kepada orang jang lain atau orang jang lain trada membeli kopi dan lada itu akan harganja jang geburmin membajar djadi ditentukan saban tahun oleh tuan residen di Bandjar nanti diberitahukan kepada tuan Sultan.

tans grondgebied te Banjermasing, zullen staan onder het onmiddellijk beheer van het Nederlandsch Indische Gouvernement, en Z.H. den Sultan neemt genoeg dat aan een Gouvernements ambtenaar zal worden opgedragen, om gezamenlijk met een door Z.H. daartoe aantestellen persoon alle de koffij en peper-tuinen in zijne landen te gaan opnemen en de werkzaamheden derzelve te regelen, zullen de den gemeenen man gehouden zijn deze verordeningen op te volgen, doch de regeling der belasting op de koffij en peper-tuinen voorneemd, blijven buiten bemoeyenis van het gouvernement, zullende Z.H. den Sultan in overweging nemen, om die belastingen mede naar volgens S'gouvernement inrigtingen intevocren, alzoo zulks de welvaart van Sultans landen en der bevolking, bevordenlijk zoude wezen en de inkomsten van Z.H. tevens zoude vermeederen en verzekeren.

Het Nederlandsch Indisch Gouvernement belooft wijders alle de koffij en peper van Z.H. den Sultan te zullen inkopen, ingeval Z.H. dezelve aan geen ander verkiest te verkoopen, of zoo zich geene andere koopers voor dezelve mogten op doen, zullende de prijs waarvoor het Gouvernement de peper en koffij van

Perkara 28.

Tuan Sultan punja perahu jang pigi balajar mesti bajar tjukai bagaimana orang lain jang berniaga tetapi tuan Sultan nanti terima tiap tahun dari geburmin anam ratus rupiah akan mengganti bajaran bea itu dan begitu djuga pangiran Ratu jang sudah djadi dengan kesukaan geburmin dan pangiran Mangkubumi nanti terima saban tahun seratus rupiah akan mengganti bajaran bia² dia punja perahu djuga ada nja.

terberi dan putus didalam lodji Bandjarmasin pada hari ampat dari bulan Mai tahun 1826 djadi hari dua puluh anam dari bulan puasa tahun 1241

dihadapan Paduka Pangeran Ratu Pangiran Mangkubumi Pangeran Dipati Pangiran Achmid dan segala pangeran² dan menteri² dari ini surat bertambahan kontrak dibuat dan taroh tjap tiga satu rupa tammat Alkalam.

't zegel van Z.H.
den Sultan Adam.

Z.H. in dit geval zal inkooppen, S'jaarlijks worden vastgesteld en door den Resident van Banjer aan Z.H. worden bekend gemaakt.

Artikel 28.

De handel vaartutgen van Z.H. den Sultan zullen de gewoone in en uitgaande regten te Tatas betalen moeten, edoch zal daardoor aan Z.H. eene schadeloosstelling van zes honderd gulden s'jaarlijks worden uitgereikt, zoo mede zal aan den door het gouvernement erkende troonsopvolger en de Prins Rijksbestierder ieder een honderd gulden 'S iaars voor gelijke schadeloosstelling worden toegestaan.

Aldus gedaan en gecontracteerd in het Residentie Huis van Banjermassing op den 14 Mei 1826 zijnde den 26 per maand Puassa van het mahomedaansche jaars 1241.

In het bijwezen van den Troonsopvolger Pangeran Rato — den Rijksbestierder Mangkubumie — den Pangerang Depattie — Pangerang Acmit en verdere Rijks-groflen.

Zijn hiervan gemaakt en gezegeld drie eensluitende afschriften.

Opperhoofd ter

Zegel	Z. en O. kust
	Borneo

	t Zegel		M.H. Holewijn. t zegel
Zegel tak terbatja	T Zegel van den prins troon opvolger.	Zegel: Dipati Pangiran.	t zegel van Pangeran de Patti.
Zegel: Pangeran Ahmid	't zegel van Pangeran Achmid.	Zegel: Pangeran Mangkubumi tak terbatja	't zegel van de Prins Rijks- bestierder.
Zegel: Pangeran Nata	't zegel van Pangeran Natta.	Geratificeerd, en bekrachtigd, Buitenzorg, den 26 September 1826.	

De Kommissaris Generaal
van
Nederlandsch Indië.

L Burggraaf du Bus
de Gisignies.

XXIII

**AMPLIATIE EN VERKLARING OP HET
CONTRACT MET DEN SULTAN VAN
BANDJARMASIN.**

18 Maret 1845.

(B. 1 Mei 1845 L^a P I geh.)

SALINAN

Bahwa ini surat pertambahan dan katarangan daripada itu perdjandjian jang dibuat dahulu oleh tuan Martinus Hendrikus Halewijn jang telah waktu itu ada memegang kuasa ditanah pesisir selatan dan timur dengan Sri Paduka Sultan Adam jang memegang keradjaan Bandjarmasin kepada hari enam likur bulan Ramadhan tahun 1241.

Bahwa tuan Arnoldus Laurus Widik komisariss geburmin Hindia Nederland dari pulau sebelah timur dan selatan pasisir tanah Borneo dan Pontianak dan Sambas serta Rio dan Lingga dengan Sri Paduka Sultan Adam Alwasikbillah jang memegang keradjaan Bandjarmasin telah sudah timbang dan berdamai jang sekarang terlalu guna dan patut membuat pertambahan dan katarangan daripada itu surat perdjandjian jang tersebut diatas ini karena itu djuga dengan surat ini menentukan perkara jang tertulis dibawah ini dan diatas perkara itu dinanti menerima keredhaan tuan beasr Geburnur Djenderal Hindia Nederland di Betawi.

Akan pertambahan dan menarangkan perkara jang ampat didalam surat kontrak itu sekarang ditentukan itu perbatasan keradjaan Bandjarmasin seperti ada dibawah ini.

Ampliatie en verklaring op het contract aangegaan door het toenmalig Opperhoofd ter Zuid en Oostkust van Borneo Martinus Hendrikus Halewijn met zijne Hoogheid den Sultan van Bandjarmasin Adamop den 4^e Mei des jaars 1826, of wel op den 26 der maand Ramadhan van het Mahomedaansche jaar 1241.

Nademaal de Kommissaris Inspecteur voor Borneo Rheo en Lingga Arnoldus Laurens Weddik en Zijne Hoogheid de Sultan Adam regerend vorst van Bandjarmassin gezamenlijk overwogen en overeengekomen zijn, daar het thans hoogstnoodig en gevoeglijk is om de volgende ampliatien en verklaringen te maken op het bovengenoemd contract zoo wordt bij deze het volgende bepaald, onder nader goedkeuring van zijne Excellentie den Gouverneur Generaal van Nederlandsch-Indië.

Met ampliatie en verklaring van artikel 4 van het Contract hierbovengenoemd wordt als me bepaald dat de grens van het Rijk van Bandjarmassin is, als volgt.

Van af den noordelijken hoek van den Tjerutju (:zijnde de Noorder uithoek van de oever der Kween:) langs den Ootser-

Dari udjung sebelah utara di Tje rutjuk jaitu udjung Kuin turut pinggir kali Bandjarmasin jang ketimur atau kanan mudik sampai diseberang Kuala Mengkatip.

Dari seberang Kuala Mengkatip terus ditempat bernama Nangun diulu sungai Paku dan liwat itu ulu² sungai Sihong dan Napu dan dua sungai itu masuk tanah Bandjar.

Dan terus diulu sungai Najun terus diulu sungai Ajus terus diulu sungai Sentalar terus digunung Luang dan itu gunung Kamarang dan gunung Kutan dan gunung Sentangi nant masuk tanah keradjaan Bandjarmasin.

Dari gunung Luang kasalatan diatas putjuk gunung Maratus kena itu gunung Langupan dan lagi kasalatan diatas gunung² jang pembahagi air kebarat dan ketimur kebarat sampai digunung Pamaton djadi masuk tanah keradjaan Bandjarmasin itu ulu sungai Batu Api sungai Pinang dan sungai Karang Intan.

Dari gunung Pamaton kebarat turut pinggir kanan milir atau pinggir sebelah utara dari sungai Martuu atau Banju Irang sampai di Liang Anggang.

Dari Liang Anggang ke Tambak

oever der riveer van Bandjarmassin of wel opvarende langs den regter oever tot over de Kwalla Mengkatip.

Van tegenover dekwalla Mengkatip, naar het oord genaamd Nangon gelegen aan de oorspron der Sungai Pakkoe, wordt langs de oorsprong der Soengais Sihong en Nappo welke beide binnen het Banjersche Rijk vallen;

Vervolgens naar de bronnen van de sungais Najun, Ajus en Sentalan naar den berg Luang, zullende de bergen genaamd Kamarang, Koetan en Sentangei binnen het Banjersche grondgebied behooren;

Van den berg Luang om de Zuid over de toppen van de Goenoeng Meratoes raken de berg Langoan en Zuidwaarts op over de toppen van het gebergte dat de waterscheiding tusschen Oost en West is, naar de west tot den Berg Pamaton, onder dien verstande dat de bronnen der Rivieren Batoe Apie, Pinang en Karang Intan binnen het Banjersche rijk zullen behoren;

Van den berg Pamaton west op langs den regter oever afvarende of wel den Noorden oever der rivier Martoeoe ook genaamd. Banjoeirang tot over de kam-

Linik dan kaulu sungai Lumbah kaulu sungai Baru dan kaulu sungai Mesa dan dari ulu sungai Mesa turut pinggir jang sebelah udik atau sebelah utara dari sungai Mesa itu sampai diudjung kali Kaju Tangi atau kali Martapura.

Dan itu oleh sungai Kelajan Besar dan Kelajan Ketjil nanti masuk tanah geburmin.

Dari Udjung kali Kaju Tangi itu menjeberang diudjung udik Antasan Ketjil atau udjung sebelah utara dari Kuin dan turut itu pinggir Kali Kuin jang sebelah utara sampai diudjung Tjarutjuk dengan kali Bandar maka segala tanah² didalam ini perbatasan semuanja tanah keradjaan Bandjarmasin dan segala tanah² jang diluar ini perbatasan semuanja tanah geburmin Hindia Nederland.

Akan menerangkan bitjara ampat jang tersebut didalam perkara enam dari surat perdjandjian itu sekarang dimemenentukan jang padang mendjangan radja² tinggal padang jang teresbut dibawah ini :

Padang pulau Lampi sampai kali

Maluku.

.. Badjingah

.. Pagantihan

.. Munggu Basung

pong Liang-angan;

Van Liang-Angan naar Tambah Linik voorts naar de oorsprong der spruit Loembah en langs den oorsprong van den Soengai Bahroe, naar den oorsprong der Soengai Meas, vervolgende de bovenwaartsche of Noorder oever van de genoemde Soengai Mesa tot aan de hoek der Rivier Kajoe Tangie of van Martapoera;

Zullende de oorsprongen van de Kalajan bezar en Kalajan Ketjil binnen's Gouvernements grondgebied behooren;

Van den hoek der Rivier Kajoe Tangie naar den overkant en wel naar den bovenwaartsche uithoek der Antassan ketjil afte-wel naar den Noorden uithoek der Kween en vervolgende de noorder oever der Kween tot aan den uithoek van Tjeroetjoe en de rivier van Banjermassin Zullende alle de landen welke binnen deze liggen tot het rijk van Banjermassin behoren terwijl alle de landen buiten deze grens gelegen behooren aan het Nederlandsch Indisch Gouvernement.

Bij verklaring van het vierde lid van artikel zes van opgenoemd Contract wordt Alhier verzekerd dat steeds voor de hertenjagten

„ Taluk Batangan
 „ Atirik
 „ Patjakan
 „ Samupurun
 „ Udjung Karangan.

jang tiada boleh orang ketjil
 buru mendjangan dipadang itu.

Surat ini sudah dimenulis ampat
 kali dan semua² benar saslinan-
 nja.

Tersurat dan terdjandji dikota
 negeri Martapura kepada hari
 delapan belas bulan Maret 1845
 atawa kepada hari sembilan bu-
 lan Rabiul'awal tahun 1261.

rusak Zegel van Sultan
 hilang. Adam.

Zegel: Zegel van
 rusak Sultan Muda
 tak terbatja de troons op volger.
 Zegel:

Ratu anoem Zegel van den
 Mangkubumi rijks bestierder.
 Kentjana
 1259.

Bahwa surat perdandjian ini su-
 dah ditetapkan oleh Sri Paduka
 Jang di Pertuan besar pise perez-
 sident wakil gurnadur djenderal
 dari tanah Hindia Nederland pa-
 da satu hari bulan Mai tahun
 1845 jaitu 24 hari bulan Rabiul-
 achir tahun 1261.

der vorsten de navolgende vlak-
 ten zullen bestemd blijven als:
 De padang Poelo Lampeï tot aan
 de rivier Maloekoe,

„ „ Banjinga,
 „ „ Pegantian,
 „ „ Mongo Bassong,
 „ „ Teloks Betangang,
 „ „ Atirik,
 „ „ Patjakan,
 „ „ Semoepoeron,
 „ „ Oedjoeng Karangan.

Zullende het aan de opgezetenen
 verboden op deze vlakten herten
 te jagen.

Van dit gechrift zijn gemaakt
 vier eensluitende expeditien.

Geschreven en overeengekomen
 te Martapura op den 18^a Maart
 des jaar 1845 afte wel op den 9^e
 den Masud Rabioelawal des jaars
 1261.

Zegel De Commissaris Inspec-
 rusak. teur voor Borneo en
 tak ter- Lingga.
 batja dtt. A.L. Weddik.

Deze overeenkomst is bekrach-
 tigd op den 1^e Mei des jaars.

Een duizend acht honderd vijf
 en veertig.

De vice President van den Raad
 Waarnemende Gouverneur Ge-

neraal van Nederlandsch Indië.

dt. J.C. Reynst.

Zegel Ter ordonantie van
rusak Denselven.

tak De Algemeene Secretaris
terbatja

dt. (W.g.) C. Visscher.

Mij bekend

De Adjunct Secretaris van het
Gouvernement.

ttd. tak terbatja.

XXIV

OVEREENKOMST MET DEN SULTHAN VAN
BANDJERMASIN, TOT BEPALING DER GREN-
ZEN VAN DE CONCESSIE TOT ONTGINNING
STEENKOLENMIJNEN GEN^d BANJOEERANG,
VAN 30 APRIL 1856.

(Besluit 19 Augustus 1856 No. 6.).

B O R N E O.

S A L I N A N

Perdjandjian jang dibikin diantara Sri Paduka tuan Residen jang memegang kuasa atas segala tanah sebelah selatan dan timur pulau Kalimantan dengan geburmin dari Hindia Nederland jang maha tinggi dan

Sri Paduka tuan Sultan jang ber-tahta keradjaan negeri di Bandjarmasin jaitu akan menentukan dari watas² membuat galian batu arang jagn bernama Banjui-rang jaitulah mana² tanah jang akan digali itu jang duduk dalam watas keradjaan Bandjarmasin.

Bab jang satu.

Maka galian itu bernama Banju Irang dan watas²nja adalah:

Pada sebelah utara terus kali Bandjarmasin mulai dari Pantuil sampai lima ribu lima ratus dua puluh dua elo Nederland djauh-nja dari keraton Sri Paduka tuan Sultan di Martapura dan dari sana ditjakra pandjangnja seperti djangkanja jang tersebut itu lagi didjangka dari sebelah selatan-nja kalisampai djangka itu tertemu kembali dan lagi terus kali Martapura dan Riam Kanan sampai kepada kampungnja kampong Mataram adanja.

Pada sebelah timur terus djangkanja dari kampung Mataram disipat kaputjuk gunung Panti sampai djangkanja itu terdapat

Overeenkomst gesloten tusschen den Resident van de Zuid en Ooster afdeeling van Borneo namens het Gouvernement van Nederland-Indië en —

Z.H. den Sultan van het Bandjermasinsche rijk, strekkende tot bepaling der grenzen van de concessie tot ontginning van steenkolen mijnen genaamd Banjoeierang voor zooverre de daartoe strekkende gronden gelegen zijn, binnen het rijk van Bandjarmasin.

Eenig artikel.

Deze concessie draagt den naam van Banjoeierang en is begreust als volgt:

Ten Noorde, door de Soengai Bandjarmasin van of de Schans van Tuijl tot op vier duizend vijf honderd twee en twintig nederlandsche el afstand des kratons van den Sultan te Martapoera. van daar, door den cirkelboog beschreven met genoemde afstand als als straal en getrokken zuid waarts van de rivier tot waar hij deze weder ontmoet verder door de rivier van Martapoera en de Riam Kiwa tot aan de kampong Mattaraman.

Ten Ooste, door enee regte lijn van of de kampong Mataraman gerigt naar den top van goe-noeng Pantij tot waar deze lijn

sebelah kiri Riam Kanan ialah Batangbanju Karang Intan dan dari udjung itu terus Riam Kanan sampai Batangbanju itu bertemu atas gunung Djabok kaatas udjungnja sekali dari Bukit Besar.

Pada sebelah Selatan jaitu atas sebelah kiri Batangbanju Riam Kanan terus djangkanja dari puntjak gunung Djabok kaatas udjungnja sekali dari Bukit Besar dari situ terus djangkanja kaatas puntjak gunung Panti dan dari puntjak itu terus djangkanja kaatas gunung Karamian dan dari djangkanja jang paling pendek dari puntjak gunung Karamian kakali Tabanio dan lantas terus kali itu sampai kamuaranja dekat Tabanio adanja.

Dan sebelah barat jaitu mulai dari kuala kali Tabanio terus lautnja Djawa sampai ka Tandjung Barung dan dari Tandjung Burung terus kali Baritu sampai di Pantuil adanja.

Maka oleh perdjandjian ini jaitulah sekalian apa jang dahulu sudah ditentukan dari hal perbatasan galian ini tiada akan ada gunanja lagi adanja.

Demikianlah terbuat dua surat

de linker oever ontmoet der Riam Kanan (rivier van Karang-intan) van dit punt door de Riamkanan tot waar die rivier de regte lijn ontmoet getrokken van den top van goenoeng Djabok naar den hoogsten top van boekit Besaar.

Ten zuide op de linker oever der Riam kanan door de regte lijn, van de top van goenoeng Djabok gerigt naar den hoogsten top van boekit Besaar, van daar door de regte lijn getrokken naar den top van den goenoeng Panteij, van dien top door de regte lijn gerigt naar den top van goenoeng kramean verder door de kortste lijn van den top van goenoeng kramean naar de rivier van Tabanio en vervolgens door die rivier tot aan hare monding na bij Tabanio.

Ten westen, van af de monding der rivier van Tabanio tot tandjoong Boerong, door de Java Zee, en van tandjong oBerong tot de Schans van Tuijl, door de Barito rivier.

Wordende hier door ingetrokken en vervallen verklaard alle vorige gemaakte bepalingen omtrent de grenzen dezer concessie.

Aldus opgemaakt in duplo en

sama rupabunji dan tertaruh tanda tangan dinegeri Martapura pada 30 April 1856.

	tak ada
zegel	tanda tangan,
hantjur	mungkin tjap
	besar Sultan
	Adam.

Bahwa surat perdjandjian ini sudah ditetapkan oleh kita Sri Paduka Jang Dipertuan Besar Gurnadur Djenderal dari tanah Hindia Nederland kepada 19 hari bulan Augustus tahun 1856.

geteekend te Martapoera op den 30 April 1856.

Zegel :
Zuid en Oostkust
van Borneo ttd.
Je main tien- van den Graaff.
drai.

Deze overeenkomst is goedgekeurd op den negentienden Augustus des jaars Een duizend acht honderd zes en vijftig. De Gouverneur Generaal van Nederlandsch-Indië.

Zegel:
Gouverneur ttd. C.F. Pahud.
Generaal v. Ter ordonnantie
Ned. Indië van zijn
Excellentie:
De Algemeene Sekretaris,
ttd. van den Graaf.

XXV

**AKTE VAN BEEEDIGING VAN DEN RIJKSBESTIERDER
VAN BANDJARMASIN, PANGERAN HIDAJAT OELLAH OP
9 OCTOBER 1856.**

(Besluit 4 Januari 1857 No. 41)

B O R N E O

S A L I N A N

Hadjrat Annabi Salallahu alaihi wassallam seribu dua ratus tudjuh puluh tiga pada kesembilan hari bulan Sjafar kepada hari Chamis djani pukuT sepuluh pagi².

Mendjadi hadjrat Almasih kesembilan hari bulan Oktober hari Chamis tahun seribu delapan ratus lima puluh enam, maka dewasa itulah sahaja Pangiran Hidajat Allah jang dengan permintaan Sri Paduka Tuan Sultan Adam Alwasikh Billah jang mempunjai tahta keradjaan Bandjarmasin beserta mupakatan dengan Sri Paduka Tuan van de Graaff residen Bandjarmasin jang memegang kuasa atas segala tanah seblah Selatan dan Timur pulau Kalimantan sudah terima oleh Sri Paduka Jang Dipertuan Besar Gurnadur Djenderal dari tanah Hindia Niderland jang bersemajam di Betawi.

Mendjadi mangkubumi dikeradjaan Bandjarmasin bepersembahan suatu surat persumpahan ini kechadirat geburmin Hindia Nederland pada menyatakan ha mim Allah wal Rasul.

- Pertama : bahwa dengan sesungguhnya sahaja berdjandji hendak maangkat pekerdjaan mangkubumi itu dengan hati jang tulus dan ichlas serta senantiasa hendak bepertolongan didalam maksud dan kehendak geburmin Hindia Nederland.
- Kedua : bahwa sahaja berdjandji akan mengikuti dan mendengar sekalian titah dan perintah Sri Paduka Tuan Residen dari tanah Selatan dan timur pulau Kalimantan jang mendjadi wakil mutlaq geburnemin dipulau ini dan perintah Sri Paduka Tuan Sultan Bandjarmasin.
- Ketiga : bahwa sahaja berdjandji hendak memelihara tulus dan ichlas antara geburnemin Hindia Nederland dengan Sri Paduka Tuan Sultan Bandjarmasin senantiasa djuga adanja.
- Keempat : bahwa sahaja berdjandji hendak mendjalankan hukum

jang adil dan berbuat sekalian jang mendjadikan selamat dan sentosanja Sri Paduka Tuan Sultan Bandjarmasin.

Kelima : bahwa sahaja berdjandji hendak mendjalankan sekalian aturan dan pemerintahan menurut seperti jang tersebut didalam kontrak jang telah diperbuat antara geburnemin Hindia Nederland dengan Sri Paduka Tuan Sultan Bandjarmasin serta mendjaga orang melanggar itu.

Kaenam : bahwa sahaja berdjandji dengan sebolih-bolihnja djua hendak mengerdjakan atas segala hal jang mendjadikan kebaikan dan sentosa keradjaan Bandjarmasin.

Ketudjuh : bahwa sahaja berdjandji tiada hendak berbuat kebratan dan kesusahan pada orang² negeri hanja akan membuat aturan jang baik supaja segala orang didalam daerah Sri Paduka Tuan Sultan dihukumkan dengan hukum jang adil.

Kedelapan : maka sahaja mengaku lagi jang sahaja tiada sudah memberi sesuatu apa² pemberian dan tiada sudah akan memberi apa² kepada orang² baik siapa² jang oleh karena itu sahaja akan mendapat pekerdjaan mangkubumi ini.

Maka demikian tersurat tiga kali sama bunjinja pada hadjemat jang tersebut diatas ini serta dibubuh tjap dengan tapak tangan sahaja sendiri dihadapan Sri Paduka Tuan Residen jang tersebut diatas ini dan dihadapan Sri Paduka Tuan Sultan Adam Alwasikh Billah dan Paduka Tuan Sultan Muda Tamdjid Illah serta sekalian radja² dan menteri² ditempat Sri Paduka Tuan Residen Bandjarmasin adanja.

Tjap :
Sultan
muda Tamdjid-
Illah.

Zegel
kuning rusak,
tak terbatja
Sultan
Adam.

Zegel :
Zuid an
Oost kust van Borneo
Ie main tiendrai.
ttd. van de Graaff.

Warna hijau dalam
lingkaran huruf La-

tin ditengah dengan
huruf Arab.

Zegel ditulis
dengan huruf Arab.
Allah
Hidajat Pangeran.
Zegel warna
merah.

I. Ik, Tamdjid Illah Alwassiq Billah, Sultan van het rijk Bandjermasin,

Gelet hebbende op den ongelukkigen toestand van het rijk, waarin opstand, zoowel tegen mij, Sultan, als tegen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement is uitgebroken, en voor mijn persoon geen hinderpaa' wilende zijn om de bevolking, zoo spoedig mogelijk, tot den staat van rust en gehoorzaamheid aan het wettig gezag terug te brengen,

verklaar mits deze plechtig, op heden den 25^{den} Juni 1859, in handen van den kolonel, adjudant des Konings in buitengewonen dienst, Gouvernements-commissaris tevens commandant der troepen in de Zuideren Oosterafdeeling van Borneo, uit eigen vrijen wil en zonder eenigen dwang afstand te hebben gedaan van de waardigheid van Sultan van het Bandjermasinsche rijk,

onder voorwaarde dat het Nederlandsch-Indisch Gouvernement die waardigheid, na herstel van de rust, zal opdragen aan dengene die daarvoor naar de instellingen des rijks in aanmerking zal konen en door het Gouvernement tot die waardigheid geschikt zal worden geacht.

Ik geef van dit mijn besluit bij deze aan al mijne onderdanen kennis en beveel hun, tot bevordering van hun eigen heil en welvaart, aan, gehoorzaam en onderworpen te zijn aan het wettig gezag, opdat de rust en welvaart spoedig onder hen allen wederkeeren.

Gegeven te Bandjermasin, den 25sten Juni 1859.

II. De kolonel, adjudant des Konings in buitengewonen dienst, Gouvernements-commissaris, tevens commandant der troepen in de Zuideren Oosterafdeeling van Borneo, maakt units deze bekend;

Eerstelijk. Dat de Sultan Tamdjid Illah Alwassiq Billah op heden den 25sten Juni 1859 heeft afstand gedaan van de waardigheid van Sultan van Bandjermasin;

Ten tweede. Dat het bestuur van dat rijk voorloopig door eene com-

missie zal worden overgenomen, bestaande uit de pangerans Soeria Mataram en Mohammed Tambak Anjar; zullende ieder onderdaan van het rijk van Bandjermasin verplicht zijn, alle en door den chef der expeditie voor gezien geteekend, op te volgen en ten uitvoer te leggen;

Ten derde. Dat, zoolang niet anders wordt bevolen, ieder der vorsten, mantri's, kiai's en pembekels in het bezit blijven van de waardigheid of het ambt, door hen tot dusver waargenomen, onder verplichting on de bevelen van de commissie van bestuur stiptelijk op te volgen;

Ten vierde. Dat, zoodra de staat van oorlog, waarin dat rijk thans tengevolgen van den opstand verkeert, zal zijn opgeheven, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal worden beslist aanwien de waardigheid Sultan van het rijk, in overeenstemming met de instellingen en verband met de wenschen van de rijksgrooten en de bevolking zal worden opgedragen.

Zullende deze publicatie op de gebruikelijke plaatsen worden aangeplakt en in de kampongs worde rondgeklonken.

Gegeven te Bandjermasin, den 25sten Juni 1859.

In naam des Konings !

Publicatie.

De resident van Soerakarta, Gouvernements-commissaris voor de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo,

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, saluut, ! doet te weten :

Nademaal de pangeran Hidajat Oellah, rijksbestierder van het Rijk van Bandjermasin, met verkrachting van den door hem, op den 9^{den} October 1856, bij de aanvaarding van evengenoemd ambt plechtig gezworen eed, hardnekkig blijft volharden om zich te ontrekken aan iedere samenwerking met den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, tot het herstellen van de rust en het vervolgen van hen, die deze door den moord van zoovele Europeanen en de verwoesting van hunne bezittingen, zoo afgrijselijk verstoorden,

en zulks niettegenstaande de hem door den kolonel Andresen, adjutant des Konings in buitengewonen dienst, Gouvernements-commissaris voor de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, bij herhaling gedane dringende uitnoodiging om zich bij dezen aan te sluiten tot bevordering van een spoedig en algeheel herstel der rust;

Nademaal bovendien de pangeran Hidajat Oellah, bewust dat men zijn naam gebruikt om tot en geweld tegen het wettig gezag aan te zetten, wel verre van zulks tegen te gaan en de daaraan schuldigen in

hechtenis te nemen en aan dat gezag over te leveren, blijkbaar deze misdadige bedrijven gedooft;

Nademaal de bedoelde, hoogst laakwaardige handelingen niet langer kunen worden aangezien, zonder de belangen van het Nederlandsch-Indische Gouvêrnement en den algeheelen ondergang der bevolking van het Rijk van Bandjermasin op het spel te zetten;

Nademaal bij acte van 25 Juni 1859 door Zijne Hoogheid Tamdjid Illah Alwassiq-Billah van de waardigheid van Sultan van het Rijk van Bandjermasin is afstand gedaan in handen van den Gouvernements-commissaris, en deze voor het oogenblik dientengevolge het onverdeeld oppergezag over dat rijk uitoefent;

Heeft goedgevonden en verstaan :

1°. Den pangeran Hidajat Oellah vervallen te verklaren van zoo waardigheid als rijksbestierder van het Rijk van Bandjermasin;

2°. Den pangeran Hidajat Oellah te gelasten, zich binnen den tijd van drie dagen te stellen ter beschikking van den resident en commandant der troepen in de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, sub poene van zoodanigen verders maatregelen te zijnen aanzien als het en de veiligheid van den Staat vorderen zullen;

3°. Een iegelijk, wie hij ook zij, te verbieden aan eenigen last of bevel van den vervallen verklaarden Rijksbestierder voortaan te gehoorzamen, sub poene van als in verzet jegens het Nederlandsch-Indisch Gouvêrnement beschouwd en dienovereenkomstig volgens de krijgswetten gestraft te worden.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze binnen de residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo alom in de Nederlandsche en inlandsche talen worden afgekondigd en aangeplakt.

Gelast en beveelt voorts dat alle collegiën, ambtenaren, officieren en justiciëren binnen het gebied der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving deze de hand zullen houden zonder oogluiking of aanzien des persoons.

Gegeven te Bandjermasin, den 5^{den} Februari 1860.

F. N. Nieuwenhuyzen.

PROCLAMATIE.

Aan alle Vorsten, Mantries, Pembakals, Mufties, Panghoeloes, Hadjies,
en verdere bevolking van het vervallen verklaarde Rijk van
BANDJERMASIN.

In de laatste dagen der maand April van het vorige jaar is in het toenmaligē Rijk van Bandjermasin een opstand uitgebroken, waarvan de strekking door hen, die daaraan deelnamen, en als de aanleggers van denzelve aangemerkt moeten worden, niet stellig is geformuleerd geworden, doch die hoofdzakelijk is gerigt geworden tegen het gezag van Z.M. den Koning der Nederlanden in dit deel van Borneo en het leven en de bezittingen van zoo velen Harer vreedzame en rustige onderdanen, die, tot nut en voordeel van genoemd Rijk, zich met de ontwikkeling der nijverheid binnen hetzelfde ontleedig hielden.

Moorden, evenzeer afschuwelijk door het verraad, als de wreedheid, waarmede zij vergezeld gingen, zijn aan die onderdanen gepleegd, door, en oplast van, ellendelingen, die, onder den dekmantel van voor het geloof te strijden, de meest duidelijke voorschriften van hetzelfde mevoeten hebben getreden, en aan de bevrediging van eigen eerezucht, het welzijn en het geluk van een geheel land hebben opgeofferd.

Dit een en ander heeft het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, dat steeds lankmoedig is, daar waar het slechts dwalingen van het verstand geldt, doch dat gewoon is eene onverbiddelijke gestrengheid ten toon te spreiden daar waar eene misdadige hand aan zijne regten en de veiligheid van zijne onderdanen geslagen wordt, genoopt, om tot tuchting van hen, die zich zoo zeer jegens hetzelfde vergrepen, naar de wapenen te grijpen.

De uitslag daarvan is u allen bekend.

Op alle punten heeft regt over misdrijf gezegevierd, en zij die den

opstand ontwierpen, dan wel zich daaraan als aanvoerders aansloten, swerven thans als gejaagd wild door boschen en wildernissen, terwijl het ongelukkige kleine volk, dat zich, misleid door hun bedrog en leugentaal, aanvankelijk bij hen aansloot, zich thans met afschuw van hen afwendt.

Middelerwijl de eerste stappen tot verkrijging van deze uitkomsten werden gedaan, deed de Sulthan Tamdjid-Illah een vrijwilligen afstand van den troon van Bandjermasin.

Rijpelijk werd sedert overwogen of dien troon andermaal aan een Inlandsch vorst zoude worden afgestaan, en zoo ja, aan wien; doch het slotsom daarvan was, dat, hoe afkeerig het Nederlandsch-Indisch Gouvernement ook is, om zijn reeds zoo uitgestrekt beheer uittebreiden, de verplichting op hetzelfde rustte, om daaronder ook de landen, uitmakende het Bandjermasinsche rijk, optenemen, daar toch langs een anderen weg neit mogt worden gehoopt, om dat rijk, dat sedert lange jaran in een ziekelijken toestand verkeerde, en door den opstand leed, onder de bescherming van rust en orde zoodanig te doen herstellen, dat daarin eenige waarborg voor eene veilig toekomstgelegen zoude zijn,

Dientengevolge is door Zijne Exellentie den Gouverneur Generaal, zoo als bij mijne publicatie van heden ter algemeene kennisse is gebracht, bepaald, dat het Rijk van Bandjermasin voortaan niet meer in leen ter beheering aan een inlandschen vorst zal worden afgestaan, en door mij, als een uitvloeisel daarvan onder de nadere goedkeuring van Zijne Exellentie de Gouverneur Generaal verordend, dat :

het zelfbesturend Rijk van Bandjermasin heeft opgehouden te bestaan,

en de landen uitgemaakt hebbende het vervallen verklaarde Rijk van Bandjermasin, voortaan zullen sorteren onder het dadelijke gebied van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in de Zuid- en Ooster afdeeling van Borneo; met opheffing van de Commissie, aan wie het bestuur van het Rijk van Bandjermasin — na de abdicatie van Sulthan Tamdjid Illah — bij art. 2 der publicatie van den Kolonel, Adjudant des Konings in buitengewone dienst, Gouvernements Commissaris, tevens Kommandant der troepen in de Zuid en Ooster afdeeling van Borneo van 25 Junij 1859, is opgedragen geworden.

Van stonden af aan hebt gij dus opgehouden gehoorzaamheid verschuldigd te zijn aan de tot dus verre geregeerd hebbende dynastie van het Bandjermasinsche rijk, om die voortaan alleen te betoonen aan de door mij over u aangestelde Europeesche en Inlandsche Ambtenaren en de hoofden der dorpen uwer inwoning, die bij deze door mij in derzelve bedieningen bevestigd worden.

Het sreven van het nieuwelings over u ingestelde bestuur zal zijn bevordering van uw welvaart en handhaving daartoe van regt, orde en veiligheid.

Een nieuwe dageraad is daarmede voor u aangebroken. en ik durf hopen, dat gij door eerbied voor, en vertrouwen in hen, die ik tot bestuur over u geroepen heb, in uw eigen belang de verwachtingen zult verwezenlijken, welke ik van dien dageraad koester, en het Gouvernement buiten de noodzakelijkheid zult houden, u andermaal zijn tuchtigende hand te doen gevoelen.

Uwe Godsdienst zal geeerbiedigd blijven; doch daarentegen zult gij ook die van anders denkenden hebben te eerbiedigen. Zij, die daarvan afwijken, en, onder de leus van Godsdienst-ijver, onrust verwekken, dan wel anderen leed berokkenen, zullen met onverbiddelijke gestrengheid deswege smadelijk straffen tot loon ontvangen.

Het is de uitdrukkelijke wil van Z.M. den Koning, dat ieder Harer onderdanen zijne godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid belijdt, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtredingen der algemeene verordeningen op het strafregt. Daarnaar zult gij u hebben te gedragen, want 'sKonings wil, die niets anders dan het welzijn en het geluk van allen beoogt, vermag door niemand miskend, veel minder overtreden te worden.

De belastingen, onder welke benaming die ook in het Bandjermasinsche hebben bestaan, blijven voorlopig in stand,

Intusschen beraam ik middelen, om die belastingen, welke mij voor uwe welvaart schadelijk toeschijnen, opteheffen en te vervangen door andere, die gelijkmatiger drukken moeten.

In afwachting, dat ik daarmede gereed zal zijn, heb ik, met betrek-

king tot de persoonlijke diensten, waartoe de bevolking gehouden is, ter vervanging van de bestaan hebbende instellingen op dat punt, verordend, dat de bevolking gehouden zal zijn tot de navolgende heeren-diensten :

1e. ZONDER BETALING :

het verrigten der werkzaamheden binnen de dorpen door derzelver besturen voorgeschreven;

het bezetten der wachthuizen, daar waar die op last van het gewestelijk bestuur worden daargesteld ;

het bewaken en vervoeren van gevangenen;

het daarsteilen en onderhouden van wegen en bruggen, wachthuizen en pasangrahans of verblijven voor reizende Ambtenaren en marcherende troepen.

2e. TEGEN BETALING :

het vervoeren van reizigers en goederen;

het werken als koelies, ten dienste van de genie, zoo burgerlijk, als militair;

De inlandsche grooten, aan wien door de zich opgevolgd hebbende vorsten van het vervallen verklaarde Rijk van Bandjermasin apanages toegekend zijn, worden in het genot daarvan, onder de nadere goedkeuring van Zijne Exellentie den Gouverneur Generaal, bevestigd, met uitzondering van de zoodanigen hunner, die zich bij den opstand aansloten en daardoor iedere aanspraak op 'sGouvernements welwillendheid verloren; en onder voorbehoud van de bevoegdheid aan de zijde van het Gouvernement, om, des geraden achtende, die apanages later opteheffen tegen toekenning eener evenredige vergoeding in geld.

Bandjarmasin, den 11 Junij 1860.

DE RESIDENT VAN SOERACARTA, GOUVERNEMENTS
COMMISSARIS IN DE Z. & O. AFDEELING VAN
B O R N E O,
F. N. NIEUWENHUIZEN.

SURAT BEPERNJATAAN.

Dari pada kita Sri Paduka Tuan Rasidin Surakarta Komisaris Gubernemen Hindia Nederland ditanah sebelah selatan dan timur pulau Kalimantan kepada sekalian radja² mantri² pambakal² mukti² penghulu² hadji² dan segala rakjat dari keradjaan Bandjermasin jang sudah dilalukan.

Maka pada penghabisan hari dari pada bulan April tahun jang lalu adalah berdurhaka membuat rusuh didalam keradlaan Bandjermasin jang dahulu serta kemawannja siapa jang sudah ma-ada-akan dan jang sudah turut didalam itu karusuhan mesti dekatkan jang dia terada maatur dangan tentu tetapi sipatannja jang utama jaitu perintahan Sri Paduka Baginda Maharadja Nederlan didalam ini bahgian tanah Kalimantan dan menghendaki umur dan barang²nja dari berapa banjak hambanja jang sudah berdamai dan jang tinggal dangan diam² sadja dan jang memberi kehasilaan dan kauntungan kepada itu keradjaan dangan mendjadikan usaha². Maka perbuatan bunuh jang kidji oleh karena dilakukan dangan tipu dan menhianat disertakan dangan dhalim sudah dilakukan kepada itu hamba² Sri Paduka Baginda Maharadja Nederlan jaitu dilakukan oleh dan dangan perintah orang² jang djahat dan jang durhaka jang mengerdjakan itu perbuatan dangan pura² berkelahi dari sebab igama jaitu pura² perang sabil. Tetapi sebetulnja malanggar aturan igama jang begitu tentu dan terang bunjinja dan dangan menjampaikan kainginan dan mentjari kehormatan dirinja sudah merusakkan kesenangan dan kesentosaan dari satu negeri.

Maka sekalian hal ichwal itu mendjadikan gupernemen Hindia Nederland jang senantiasa sabar didalam hal orang jang sesat ingatan tetapi jang selamanja biasa menundjukkan kekerasannja jang tiada boleh ditegakkan dimana orang mendjatuhkan tangannja jang salah kepada haknja dan kepada kesentosaannja hamba rakjatnja.

Ma-angkat sendjata akan mengerdjakan dan mahukumkan orang² jang sutralalu salah kepadanja.

Ma-apa jang sudah djadi jaitu angkau semuanja sudah tahu. Pada

segala tempat jaitu kebetulan sudah menang atas kesalahan dan dia orang mana jang sudah ma-ada-akan pikiran membuat rusuh dan jang turut djadi kepalanja berandal sekarang ini mengambara didalam hutan dan rimba seperti rusa jang diburu dan orang ketjil jang kena tjilaka tipu daja oleh karena itu orang² djahat punja tipu daja dan perkataan dusta mulanja terikut sama itu orang² djahat sekarang ini dangan bentjana berpaling dari dia orang. Maka sementalah itu dilakukanlah langkah jang pertama sehingga beroleh kedjadian jang sudah meninggalkan tahta keradjaan Bandjarmasin.

Maka sasudahnja itu ditimbanglah baik² apa itu tahta keradjaan akan dikasih lagi kepada satu radja Melaju dan djikalau boleh dikasih sama siapa akan dikasihkan. Tetapi kasihan²nja timbangan itu jaitu didalam jang Gupernemen Hindia Nederlan tiada suka akan menambahi daerah tanah pigangannja jang sudah begitu luas adalah kemustian kepadanya akan memasukkan kedalam pigangannja sekalian tanah jang masuk bilangan keradjaan Bandjarmasin. Sebab tiadalah boleh diharap jang dangan djalan jang lain itu keradjaan jang sudah beberapa tahun lamanja ada didalam kasakitan dan jang banjak tersangsara oleh karena rusuh nanti akan boleh dibetulkan kembali dangan pemeliharaan kasentosaan dan aturan sehingga ada ketentuan dan ada tanggungan jang hari kemudian akan sedjahteranja dan tiada berbahaja lagi. Maka dari sebab itulah Sri Paduka Jang Dipertuan Basar Gupernur Djenderal dari tanah Hindia Nederlan sudah menentukan sebagaimana sudah diberi tahu kepada sekalian orang pada surat bepernjataan kita dari hari ini jaitu jang keradjaan Bandjarmasin pada sekarang ini djuga dan selama²nja tiada akan dipindjamkan dan diberi pegang lagi kepada satu radja Melaju dan oleh karena itu dangan menanti penerimaan Sri Paduka Jang Dipertuan Besar Gupernur Djenderal dari tanah Hindia Nederlan kita sabdakan jang keradjaan Bandjarmasin jang diperintahkan sendirinja sekarang in idiberhentikan keadaannja itu dan sekalian tanah jang mana mendjadi itu keradjaanjang sudah dilalukan dari pada sekarang ini djuga akan masuk bilangan tanah jang diperintah oleh Gubernemen Hindia Nederlan didalam bahagian sebelah selatan dan timur pulau Kalimantan dangan memberhentikan kakuasaannja dan perintahnja komisi jang sudah diberi pegang keradjaan Bandjarmasin sasudahnja Sri Paduka Tuan Sulthan Tamdjid Illah dangan kasukaannja sudah turun dari tahta keradjaan Bandjarmasin pada perkara dua dari surat bepernjataan dari Sri Paduka tuan kolonil adjudan dari pada Sri Paduka Baginda Maharadja Nederlan didalam pekerdjaan jang

utama serta komisaris Gubernemen dan kepala dari tentara peperangan didalam bahagian tanah sebelah selatan dan timur pulau Kalimantan dari pada tanggal dua puluh hari bulan Juni tahun seribu dalapan ratus lima puluh sembilan.

Maka dari pada sasa'at ini djuga berhentilah sekalian orang dari pada kaharusan dan kamustian menurut parintahan taturunan radja² jang sudah memegang keradjaan Bandjarmasin hanja akan harus mengebakti dan musti menurut perintahan punggawa² orang kulit putih dan punggawa² Melaju jang kita sudah tentukan memerintah angkau dan perintahan kepala² kampung ditempat kediamanmu. Adapun itu kepala² kampung kita tetapkan didalam kaadaannya sekarang ini. Maka perbuatan dan sipatan pemerintahan baru jang ditaruh kaatasmu jaitu akan menambahi keselamatanmu dan akan mengeraskan kebetulan dan aturan dan kesentosaan.

Maka dangan karena itulah satu padjar jang baru sudah terbit bagimu dan kita berani harap jang angkau dangan menghormati kepada siapa jang kita tentukan memerintah kepadamu didalam mendjadi kauntungan kepada dirimu sendiri akan melandjur-akan dan mendjadikan itu pengharapan kita dari pada itu padjar serta jang gupernemen tiada akan dimustikan lagi akan memberi rasa tangannya jang menghadjar dan mehukum kepadamu.

Maka igamamu akan senantiasa dihormati tetapi didalam itu angkau patut mahormati djua orang lain punja igama. Maka barangsiapa jang tiada menurut seperti ini dan mengatakan jang oleh sebab mengeraskan igama ma-ada-akan kagemparan atawa ma-ada-akan kasusahan jang lain jaitu dangan tiada boleh tiada hanja dangan kekerasan jang tiada tepermanai nanti akan dihukumkan dangan hukuman jang paling tjela sekali. Maka kehendak Sri Paduka Baginda Maharadja jang tertentu sekali jang satu² hamba rakjat Sri Paduka Baginda Maharadja akan diberikan didalam igama jang diturutnja dan sekali² tiada boleh diganggu diketjualikan pemeliharaan dari mata sahabat dan orang²nja dari pada melanggar aturan jang sedjati atas kebetulan hukum. Maka demikian itulah harus angkau membawa kelakuanmu karena kehendak radja jang tiada menghendaki dan menjipat lain dari pada kasentosaannya dan kauntungannya dari sekalian orang tiada satu orang jang boleh tiada membilang apalagi melanggar. Maka sekalian charadjat seperti uang kepala dan bea dan apa djuga namanja jang tempo keradjaan Bandjarmasin sudah kebiasaan orang membajar jaitu pada se-tempo ini akan ditetapkan seperti dahulu djuga.

Tetapi sementalah itu kita akan ma-ichtiar-akan sehingga itu chara-
djat mana² jang pada timbangan kita mahalangi atas kasentosaaumu
diberhentikan dan diganti dangan lain jaitu jang lebih rata beratnja.

Maka sebelumnja kita akan sedia dangan aturan itu jaitu dari pasal
pekerdjaan jang musti diangkat oleh orang² negeri mengganti peker-
djaan jang sebagaimana kaa'datan dahulunjia dari pasal ini. Kita ten-
tukan jang orang² negeri harus bekerdja dangan tiada mendapat ba-
jaran sekalian pekerdjaan jang tersebut dibawah ini jaitu :

Bekerdja didalam kampung²nja jang ditundjukkan oleh siapa jang
memegang jaitu jang djadi kepala kampung.

Mendjaga didalam rumah² djaga jang didirikan ditempat jang di-
perintahkan oleh kepala negeri mendjaga dan membawa orang
tutupan atawa tawanan,

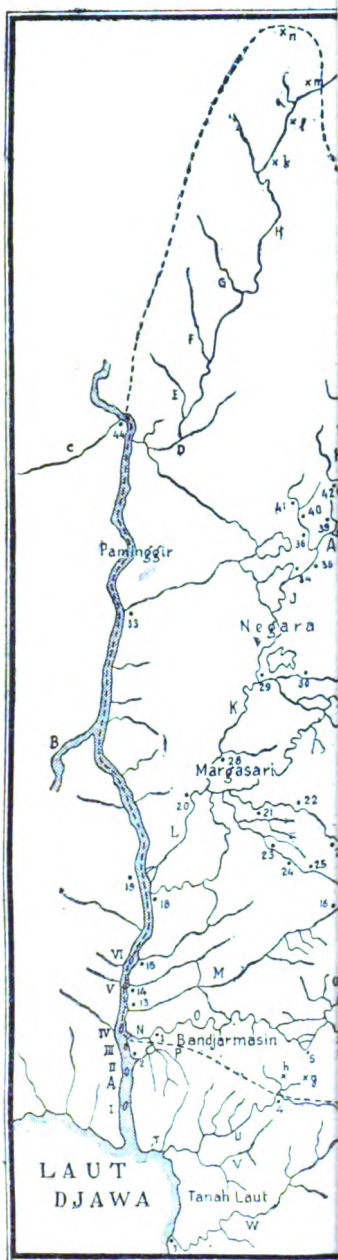
Membikin dan memelihara djalanan dan djembatan² dan rumah
djaga dan pasanggrahan pakai punggawa² dan tentara peperangan
jang berdjalan,

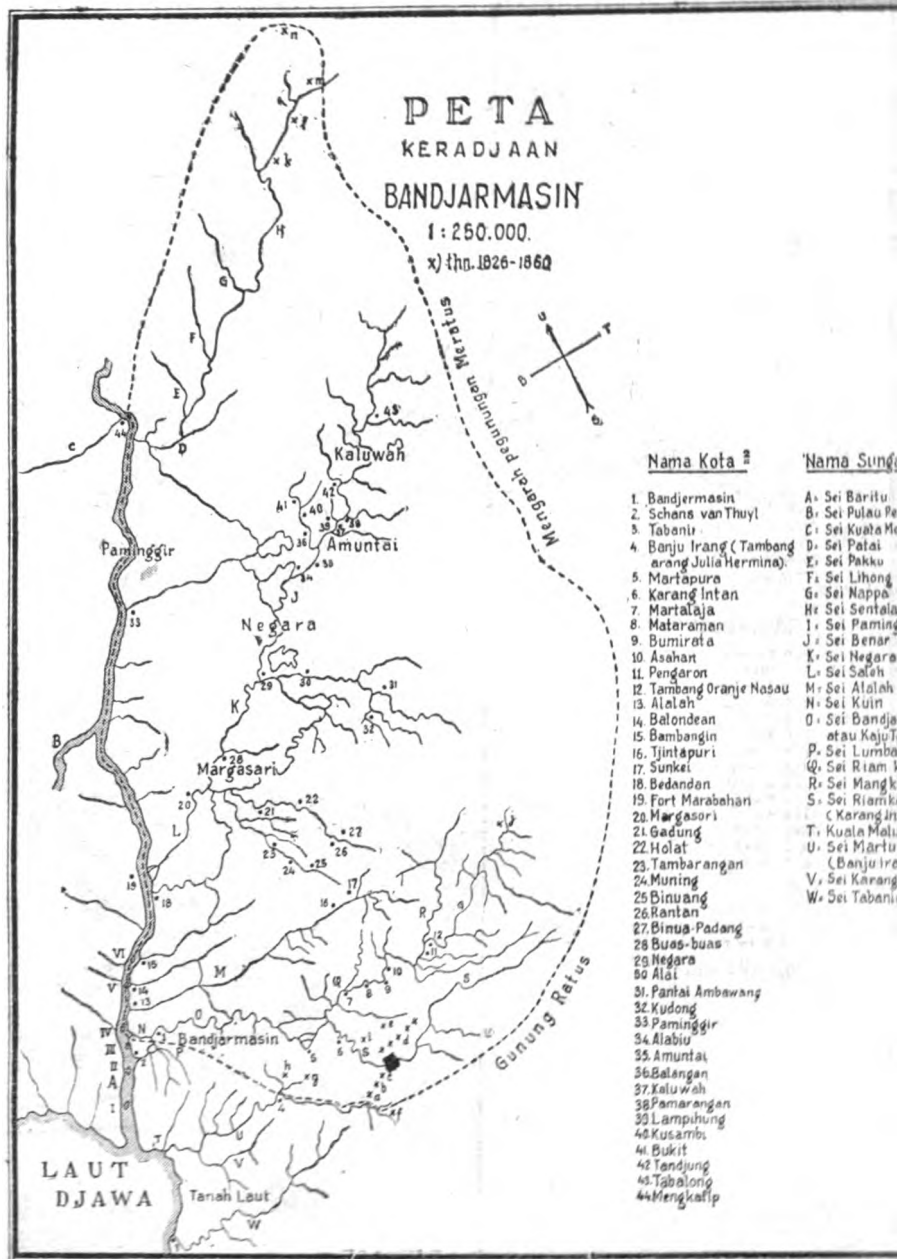
Maka pekerdjaan jang dapat bajaran jaitu :

Membawa orang² jang berdjalan dan membawa barang² beker-
dja mendjadi kuli mengerdja rumah dan lain² pekerdjaan guper-
neman.

Maka radja² jang ada mendapat kurniaan kahasilan tanah dari pada
jang ganti berganti mendjadi radja dari keradjaan Bandjarmasin jang
sudah dilalukan jaitu ia ditetapkan boleh memungut itu hasil dangan
bernanti karidha'annja Sri Paduka Jang Dipertuan Besar Gupernur
Djenderal dari tanah Hindia Nederlan tetapi jang tiada boleh dapat
apa² jaitu mana² jang sudah turut tjampur didalam rusuh dan oleh se-
bab itu sudah hilang haknja atas kemurahan gupernemen. Maka di-
tentukan lagi jang adalah harus kepada gupernemen djikalau dikehend-
aki olehnja akan memberhentikan itu radja² ma-ambil kahasilannja
itu tanah² dangan memberi kepadanya gantian karugian dangan uang
satimbang dangan itu kahasilan adanja.

Termaktub dinegeri Bandjarmasin kepada hari bulan Djuni 1860.

13 503985² 013¹ EN

6454

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 02307 5230

